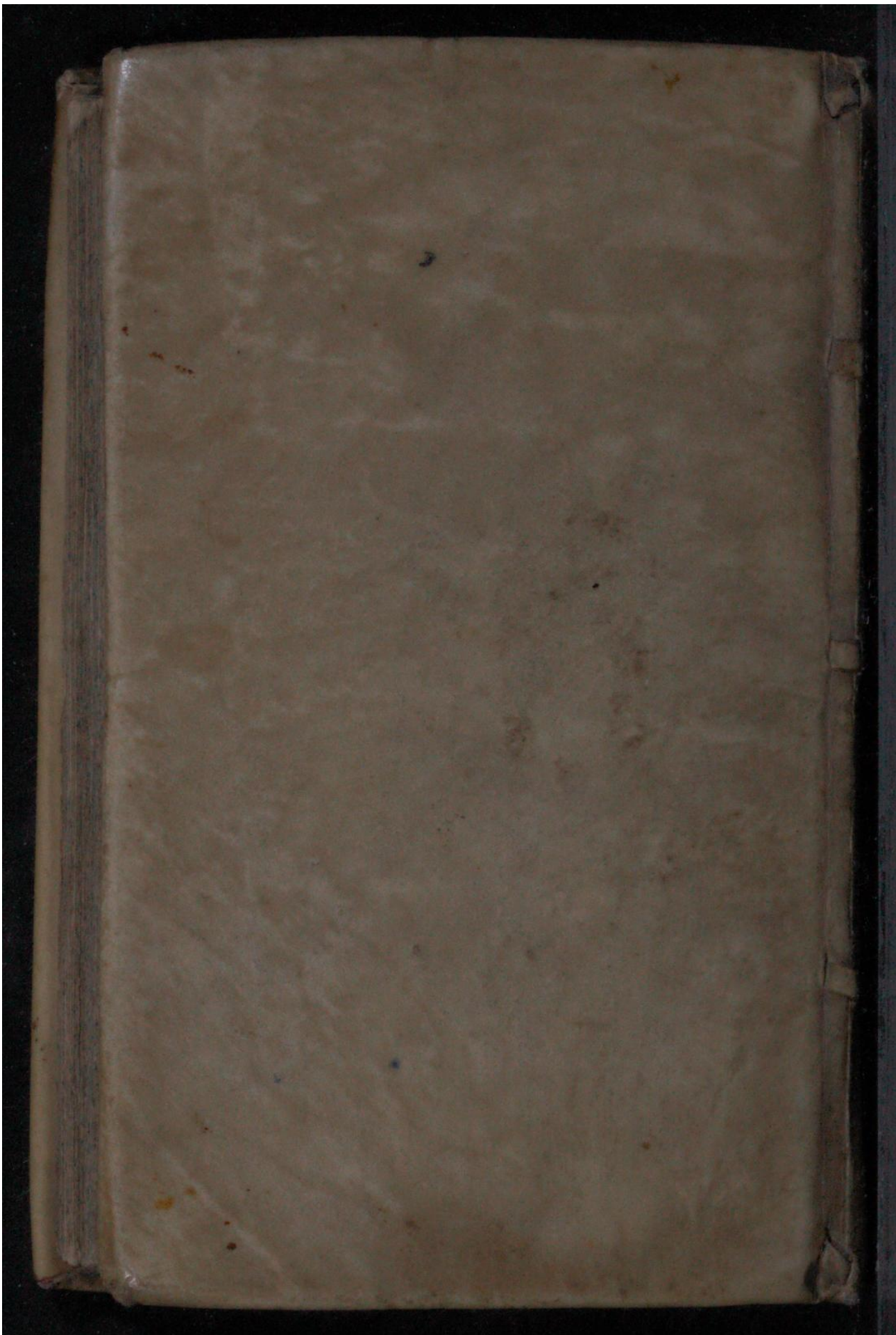

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1090 E 49 vol. 1

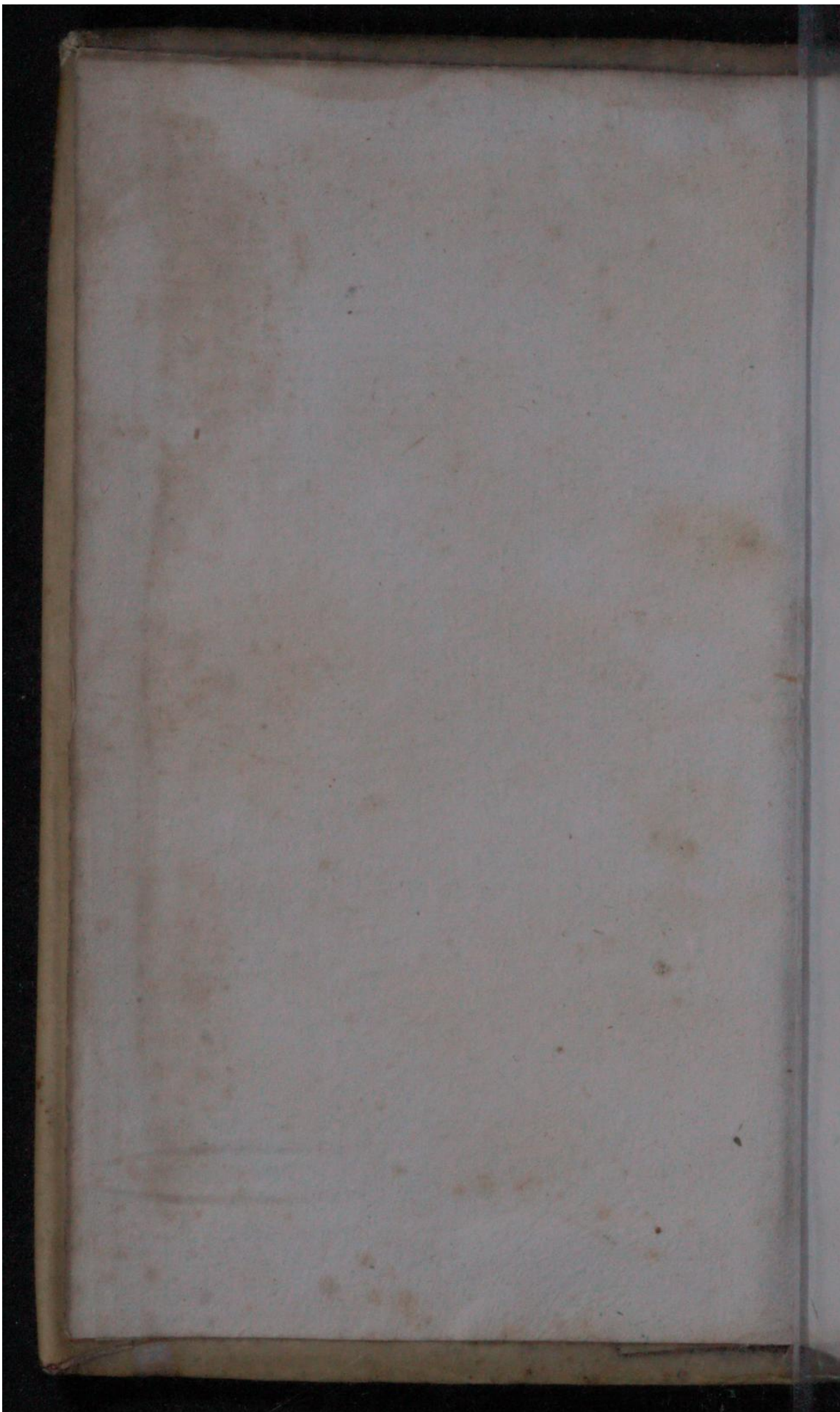
Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1090 E 49 vol. 1

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1090 E 49 vol. 1

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
1090 E 49 vol. 1

Compendium

1090
KW
E 49

44950.

Den Engelschen ende Ne'erduitschen

ONDERRICHTER,

Gheschikt in

TWEE DEELEN;

Van welcke 't Eene begrijpt korte ende Nooddwendighe Regulen / tot Onderwysinghe van de Engelsche Spzake.

't Ander, t'Zamen-pzaatjes / gemeene Redenen / Discoursen / Zendt-Brieven / ende Zin-spreuken; om daar dooz tot de werenschap / ende 't aanstaan der zelve ghe-rieffelijk te komen.

The English, and Low Dutch

INSTRUCTOR,

Disposed, in to

TWO PARTS;

The First, whereof containeth, Brief, and Necessary Rules, for the Instrueting of the Dutch Tongue.

The Second, Common dialogues, Communications, Discourses, Letters, and Sentences readily for to come thereby to the knowledge and liking of the same.

By *FRANCOIS HILLENIVS*.

TOT ROTTERDAM,

Gedrukt by *Bastiaan Wagens*, Boukverkooper, op't Steyger. In't Jaar 1664.

ONDERRICHTER

OP HET WERK

Genaamt den Engelschen en Ne'erduitsen

ONDERRICHTER;

VAN

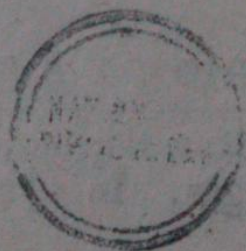
MR. FRANCOIS HILLENIUS,

*Engelsche en Duitfche School-Meeftcr, Re-
siderende tot*

ROTTERDAM.

Komt Leerling, hier kunt ghy u welgenoegen soeken,
Van alles dat u dient, en soekt in geene Boeken,
Of eenigh ander Schrift, ghy Leeft het hier te klaar,
t Geen *Hillen* u Beschrijft: En wijft u openbaar;
Hoe dat een Engels-Man 't oprechte Nederlandts
Kan Leeren metter haast, dat in een Maant bykandts.
De Nederlanders ook die hoeven me'e niet langh
Te Leeren, om het Engels, indien zy ook de klangh
Ten eersten maar verstaan: Want *Hillen* wijft u aan
Waar dat een Letter af, en weer moet blijven staan.
Hy zeyd u duidelijck, (om daar in niet te dwalen,)
Hoe dat ghy 't Lezen moet, op dat ghy niet mocht falen
Aan eenigh Silb. of Woort, en wat het wezen magh,
En leid u klaarlijk uit, ja brengt het aan den dagh
Waar dat ghy 't vinden zult, het geen u dienstigh is:
Maer *Hillen* komt de Eer, naest *Godt*, gelijk ik gis.

T. v. C.

Goedtgunstigen,

Ende

Mildaardighe

LEZER. READER.

M

Isschien, de
een oft
d'ander, in
wiens han-
den dit

Boekxken vallen mag,
moghen zich verwon-
deren over twee din-
gen; Ten eersten, over
de Vorm, ende kortheit
van het Eerste Deel de-
ses Boekx. Ende ten
tweeden, dat ik uit alle
andere, ende naar zoo
veel andere meer, die
van dezen aardt Uitge-
geven hebben, zoude
in den Druk verschij-
nen. Tot voldoeninghe
van de zulken, be-
trachte ik deze korte
Zend-brief: Wat'teer-
ste aangaat, laatze deze
klare, ende naakte re-
kenschap aan-nemen;
Ik

Courteous,

And

Ingeneous

P*Erhaps some or o-
ther in to whose
hands this smal Boo-
ke may fall, may
wonder at two things,
at the mould, and short-
nes of the First Part of the
Booke: and then secondly
That I of all others, and
after so many others, in
this very kinde should ap-
peare in Print; for the
satisfaction of such, I in-
tend this brief Epistle; as
to the former, let them
take this plaine, and nak-
ed account; I haue been
so short, because I indea-
voured to say nothing.*

Ik hebbe zoo wat kort
ende bondigh geweest,
om dat ik poogde niets
te zegghen, dan wat
openbaarlijk mochte,
niet alleenlijk nut, ofte
oorbaarlijk, maar wel
noodtzakelik zijn: En-
de nopende de Vorm,
daar 't in geworpen is,
daaromme hebbe ik 'et
in Sectien gedigesteert,
ende verdout, om des
te meer blijkeliik on-
derscheidingh wille, en-
de dienvolghende om
des te beter te onthou-
den, ende daarom tot
grooter gediensfigheidt
der geener die eenig
deghelik ghebruik daar
van maken zal.

Aangaande het ande-
re; ik ben ghewis van
mijn eighen onderwor-
penheidt in alles te mis-
grijpen, ende wel voor-
dacht dat *Pretium labo-
ris*, magh alleenlijk be-
rispingen, ende ongena-
dige afgunst, van veele
Menschen zijn: Het
zijnde een hoerschende

ZIA -

*but what may manifestly
be, not onely use full, but
necessarie: and as touching
the mould in to which
it is cast I have therefore
digested it into Sections,
for the more evident dis-
tinction sake, and conse-
quently better remembran-
ce, and therefore greater
service-ables to such as
shall make any honest use
thereof.*

*As to the latter: I
am Conscious of my owne
subjectnes to mistake in
all things, and well aware
that *Pretium laboris*,
may be onely Censures,
and ill will, from many;
it being a reigning hu-
mour to finde fault with
every thing, that an
other doth; even in those
that*

zinlijkheidt, alles dat een ander doet met feilen te betichten: ja zoo wel onder die geenen die niet beters uitrechten en kunnen, al wondenze, als onder die geenen die daar kunnen, ende niet en willen. Wat mijn Deel aangaat, ik kan met een vrome Conscientie die kleine kennisse dien ik hebbe niet te werk stellen; alleenlijk, om te beschuldigen 't gene ik feilbaar, ofte wel anders niet te degen in *Vocabularen*, ofte stukken van diergelijke uitstrekkingen vinde: noch is het een deel van mijn opzet in deze betrachtigh; Maar hebbende gemeenzaamheidt gehad van Kindts beenen aan, met beide deze Taalen van Engels en Duits, ende een gelegentheidt hebbende, door mijn opghenomen Professie (daar toe ik Geauthorizeert ben geweest, door de
E: Hee-

that cannot doe better if they would, as well as in those that can, and will not: for my owne Part I cannot in Conscience imploy that little knowledge I haue, onely in taxing what I finde defective, or otherwise amisse in Vocabulars, or workes of the like tendancy: nor is it any part of my designe in this Indearour. But hauing from my very Cradle been acquaint ed with both these languages of English and Dutch, and hauing occasion by the Profession I haue taken up, (whereto I haue been Authorized by the H^{ble}. Majestrates of this City of Rotterdam, in the Yeare 1637.) to keep an English and Dutch Schoole here, out of respect to their Lordships,

E: Heeren Magistraten de-
zer Stede van Rotterdam,
in 't Jaar 1637.) om
een Engelsche ende
Duitsche Schoole alhier
te mogen houden: uit
het respect aan hare
E. E. Achtbaarheden,
ende om het voordeel
van den Leerling, heb-
be ik ook onderwonde
(naar verscheide andre)
in dit gheringh Werk,
wat te doen voor het
behulp van de Leerlin-
gen, van yder des gefei-
de Taalen: al hoe wel
ik mijn zelve daarin
openbaarder ghemaakt
hebbe, dan wel mijn
genius, natuur, ende geest
lichtelik dat zoude wil-
len toestaan, ofte bewil-
ligen. Anneemt daar-
om mijn werkstuk, ende
slechte trachtige daar
in begaan, *humanum est
errare*. Ende daarom,
gelijk als ik om dies
wille een deel van een
Verdedinghe mocht
Pleiten, om de onvol-
maaktheden dezer be-
trach-

and for the benefis of
the learner, I haue also
(after sundry others) at-
tempted something in this
small worke for the helpe
of the learners of either
of the said languages, al-
though therein I haue
made my selfe more pu-
blicque, then my genius,
and spirit would easily
consent unto. Accept
therefore my worke, and
poore Indeavours herein:
humanum est errare.
And therefore as I may
on that account, plead part
of an Apologic for the
imperfections of this In-
deavour: so let also the
Censuring Reader, remem-
ber (unlesse hee hath layd
aside his humanity) hee
is both under a possibili-
ty of erring himselfe.
Whilst hee is Censuring,
and is also obliged favour-

ably

trachting, ende onder-
windinghshalven, zoo
laat de nieuwskeurige
Lezer ook indachtigh
zijn, (ten zy hy zijne
Menschelikeit ter zij-
den afgeleit heeft,) dat
hy zelfs ook is onder
een mogelijkheid om te
missen, terwijl hy
nieuwskeurende, ende
berispende is: ende is
desgelijcx ook gunstig-
lik verplicht te dekken
wat ghebreken, ofte
dwalingen hy mogelijk
magh aanmerken, ofte
bespieren. *Veniam peti-
musque, damusque vicis-
sim*, behoort in 't werk
gestelt te zijn, door al-
len, 't zy Schrijvers,
't zy Lezers. Hoe het
wezen magh, zal ik des
te minder bekommert
zijn, ontrent de aan-
vaarding dat dit jegen-
woordigh Proef-spel
van mijn ontmoeten
zal, beide wetende de
waarlooze werelts oude
ondankbaar gewoonte:
Ende insgelijcx kundig
zijnde

*ably to cover what de-
fects, or errors hee may
possibly observe, and espie.
Veniam petimusque
damusque vicissim,
ought to be practised by
all both wryters and Rea-
ders: However I shall
be the lesse solicitous about
the acceptance that this
Present Assay of mine
shall meete withall; both
knowing the worthlesse
worlds olde unthankfull
wont; and knowing also
that what I haue herein
done is within my Present
Sphere because within
my Present Calling where-
in the providence of
God hath set mee, and
wherein his wisdom
hath charged, and com-*

manded

zijnde dat 't gheene ik
 hier in begaan hebbe,
 binnen mijn eigen *sphere*
 is, om dat het binnen
 mijn jeghenwoordigh
 beroep is, waar in de
 Voorzienigheidt Gods
 my gestelt heeft, ende
 waar in zijne Wijsheit
 my belast ende bevolen
 heeft, *te doen, al't geene*
mijn handt vindt om te
doen, met alle mijn macht,
om dat daar geen werk,
noch verfinninghe, noch
wetenschap, noch wijs-
heidt in het Graft en is,
daar ik heenen gaa.

F. H.

manded mee, to doe
 what ever my hand
 finds to doe with all
 my might, because the-
 re is no worke, nor
 device, nor knowledge,
 nor wisedome, in the
 Grave, whither I am
 going.

F. H.

ERRATA:

Through heedlessness these following faults haue escaped, *Courteous friend* be pleased to amead them with your pen, or any other that you lykely may espie.

Pag. 4. 36. r. through, p. 5. l. 7. r. glibbing, and l. 29. r. of a word, p. 8. l. 4. r. Ieopardie & l. 5. r. Rheume, & p. 9. l. r. participles l. 25. r. Squease, p. 11. l. 29. dele or deu/p. 12. l. 34. r. blacke, p. 15. l. 2. r. *Feminines*, p. 16. l. 32. r. loafe, & 35. r. in v. p. 24. l. 29. r. boare boarish, p. 26. l. 25. r. whosoever, p. 37. l. 23. in stead of u. write eu/p. 42. l. 16. r. *hadst*, p. 50. l. 23. r. them, p. 70. l. 8. put in may between no & not, p. 74. l. 2. r. whoop, p. 75. l. 3. r. prepositions, p. 76. l. 27. make a comma between that and for p. 96. l. 39. r. example. p. 79. l. 23. r. soone.

Den Engelschen ende Ne'erduitschen

ONDERRICHTER,

Daar in

Korte ende Noodtwendighe Regulen / tot On-
derwijsinghe van de Engelsche Spzake
vergadert zijn.

The English, and Low Dutch

INSTRUCTOR,

Wherein

Briefe and Necessary Rules, are Collected for
the Instructing of the Dutch tongue.

TOT ROTTERDAM,

Gedrukt by Bastiaen Wagens, Boukverkooper,
op't Steyger. In't Jaar 1664.

Korte, ende Noodwendige
R E G U L E N,
Tot Onderwijfinge van de
ENGELSCH E SPRAKE,

t'Samen gestelt tot dienste der gener die een
begeerte, ende bevalligheyt tot de kennisse
der selve hebben.

S E C T I E. I.

Van de Letteren, ende hare Naem-noemingh.

In de Engelsche sprake, gebuycken wy dese Let-
teren: als

A, b, c, d, e, f, g, h, i, k, l, m, n, o, p, q, r, s, t, u, w,
x, y, z.

Dese Letteren worden aldus uyt-gesproken.

â. bi. ci. di. i. ef. gi. aeth. ej. ka. el. em. en. o. pi. qu.
er. es. ti. ju. doubleju. ix. wei. isserd.

S E C T I E. II.

Onderscheydts der Letteren.

Onder de vijf Klinckers zijnder i. ende u. die
sombijlen (komende booz een andere Klincker
in 't selve silbe/) sich veranderen in mede-klinckers/
ende worden aldus geschreven.

Iesus.	Iustice.	Verily.	Vehement.
Jacob.	Iade.	Vertue.	Vexation.
Ieremiah.	Rejoyce.	Service.	Vitious.
James.	Object.	Vocation.	Vulnerate.
Iohn.	Iarre.	Vanity.	Viceroy.
Ioshua,	Ieara	Invent.	Vicerent.

De

Briefe, and Necessarie

R U L E S,

For the Instructing of the

DUTCH TONGUE, or SPEACH,

Composed for the service of those that haue a
desire, and liking to attaine to the knowledge
of the same.

SECTION. I.

Of the Letters, and their denomination:

IN the Dutch Speech wee use these following Letters: as

A. b. c. d. e. f. g. h. i. j. k. l. m. n. o. p. q. r. s. t. u. v. w. x. y. z.

These Letters are thus pronounced:

aab. bea. cea. dea. ea. ef. ghea. haâ. e. ye. kaah. el. em. en.
s. pea. qua. er. ef. tea. ou. uuw. doubleou. ex. eoye. zed.

SECTION. II.

The difference of the Letters.

THe Vowels a. e. i. o. u. be short: but aa. ee. ij. oo. uu. make the syllable long, and quite alters the sence: as

a	} in	mal.	magh.	fagh.	tal.	man.
aa		maal.	maagh.	saagh.	taal.	maan.
e		ben.	schel.	tellen.	heft.	
ee		been.	scheel.	teelen.	heeft.	
i		blik.	min.	fin.	win.	fwik.
ij		blijk.	mijn.	fijn.	wijn.	fwijk.
o		bos.	los.	bot.	schot.	
oo		boos.	loos.	boot.	schoot.	
u		dun.	lus.	mus.	hus.	tus.
uu.		duun.	luus.	muus.	huus.	tuus.

Den Engelschen Onderrichter.

De y . somwijlen isse een klinker / ende luit gelijk een Duits ei: als in my, thy, by.

Somwijlen een mede-klinker / als in yeild. yeare. yoke. yarne, yesterday, yournie.

c Altemet luit als een k: als in call, cry, clocke, accord, crime, calamity, clemency, ende als c onmiddelijck vooz e ende i komt / soo luitse dan gelijk een s: als in city, censure, hence, whence, thence, race, face, solace.

De d wordt soo krachtigh niet gepronuntieert / als wel in het Duits / maar soo slechtelik heen d.

g Valt vooz een Dzeemdelingh wat swaar om uit te spreken; voozementlik in sommige woorden / ende die daar uitheemse zijn: als daar zijn /

George, general, ginger, gesture, gelly, generation, gentle, gorget, gorgeous, gyant, gilofer, Roger, goale.

Somwijlen op sijn Nederduits / sonder onderscheit: als in

Gold, gimlet, got, graffe, gravell, grammar, graine, ground, gain, get, garter, gulfe, gutter.

De h heeft eene bzeemde benoeming in 't uit-spreken / doch is het eben eens met de Duit sche h, gelijk in dese woorden te sien is.

Hamper, hand, hazard, husband, haue, helpe, hinde, hogge, hart, holland.

ch Valt seer moeilijck / ook in 't voozste deel van een sillabe: als in chamber, cherry, chose, children, chide, churle, church, chicking, cholar, choake, churn, chalke. Het selve uitende als of het een sh ware / dat niet goet en is.

Ofte op 't einde / als in which, fetch, filch, stretch, welch, belch, wench. &c.

gh Op 't einde van een woordt / luit als een f. in laugh, draught, rough, enough, ende in daughter.

Ende als een w in plough, trough.

ph Luit gelijk een f in alle uitheemsche woorden: als in Philosophie, Phisicke, Pharisee, Prophet, &c.

The Conſonant *j*: (*ye*) is pronounced ſoft or of a middle ſound: as in *Jan/ja/ jonſt/ jegens/ jet/ jegenwoozdigh/ jemant/* much after our *y*. in the begining of a word: as in *yeild, yarne, your*.

The Conſonant *v* (*vuw*) is pronounced almoſt like *f*: ſlipping over the tongue: as in *vree/ vleeſch/ vbandt/ vrede/ vreeſe/ vrouw/* and the difference betwixt *v*. and *u*. is plainly heard in *vree/ ure*.

The *y*: is nothingels but a double *i*. and by their Moderne Orthographers left out, and they uſe *i*. or *ij*. in the ſtead thereof: as in

hept/ heit/ Majesteit/ Majesteit/ jets/ jets/ jemant/ jemant/ lyk/ lik/ lyk/ zyt/ zyt/ zeyt/ zeit/ & doe retaine it but in ſome: as in *my/ by/ hy/ zy*.

I ſhall not ſpeake much of the changing of their Letters. becauſe the Netherlanders, in their wrytings differ among themſelves much herein.

For ſome leaue out *t* when it ſounds like *k*: and altogether uſe the letter *k*: in ſtead thereof: as *ſchicken/* they leaue out *t* and write *ſchikken/ ghelucken/ ghe-lukken*.

Or write *k*: onely when *t* is ſuperfluous, as *zulcke/ zulke/ welke/ welke*.

And for *f*. they doe write *z*: when *f*. preceeds *w*: or a vowel, as *fulcke/ zulke/ ſoon/ zoon/ ſelbe/ zelbe/ ſiel/ ziel/ ſall/ zall/ ſin/ zin/ ſaal/ zaal/ ſoodanigh/ zoodanigh/ ſwigh/ zwigh*.

When *ch*: cometh in the end of a word, *gh*: is now uſed in roome of it. or *gh*. and *ch*. are interchangeably made uſe of in the ſame words as in reading their wrytings you may obſerve.

And to expreſſe *g*. more guttural they write it with an *h*. and *t*. or *d*. are ſometimes, and often written in the end of words, and ſyllabls, which hath the power of *dt*. and ought to be pronounced like *dt*. as *God/ Ghod/ Ghodt/ gebod/ ghebod/ ghebat/ ghebodt/ wozt/ woꝝd/ woꝝdt/ gheest/ woꝝt/ woꝝd/ woꝝdt*.

S E C T I E. III.

Van de overtollige Letteren, die wel geschreven,
maar niet ghepronuntieert en worden.

In de Engelsche Orthographie zyn der sommige
Woorzen/ die op 't eynde een superfluiteit van Let-
teren hebben/ om de soone een sinnelikheit te geven/
meer dan tot gebruik: als

Adde.	}	Ad.	come.	}	com.
bedde.		bed.	ness.		nes.
chaffe.	}	chaf.	blesse.	}	bles.
gladde.		glad.	blisse.		blis.
fedde.	}	fed.	glasse.	}	glas.
dogge.		dog.	henne.		hen.
hogge.	}	hog.	penne.	}	pen.
dugge.		is	dug.		limme.
legge.	}	leg.	solemne.	}	solem.
madde.		maar	mad.		Almighty.
mudde.	}	mud.	tongue.	}	tung.
mugge.		mug.	plague.		plage.
padde.	}	pad.	rogue.	}	roge.
stoffe.		scof.	hague.		hage.
stasse.	}	staf.	prague.	}	Prage.
stusse.		stuff.	Condemne.		condem.
rigge.	}	rig.	Anne.	}	An.
attempt		is	attemt.		receipt.
hymne.		hym.	debt.		det, &c.

S E C T I E. IV.

Van de Twee-klinkers.

De Twee-klinkers zijn desen/ aa. ai. au. aw. ea. ee.
ei. ed. ey. eu. ew. ie. oa. oo. ou. ow. oi. oy. ui.
aa. **I**n Baal, Isaack, ai. in Braine, despaire, faire,
mountaine,
au. in sauce, laud, applaud, authority, aw. in law, saw,
straw.

SECTION. III.

Of the Diphtongs and Triptongs.

Diphtongs and Triptongs are these as followeth;
ae. ai. or ay. au. aeu. or aeuw. ei. or ey. eu. een. eenw.
ie. ieu. or ieuw. oe. oey. oy. or ooy. oou. euy. ue. and uy.
ae. Sounds like *aa.* in *paert / swaert / baer / swaert /*
or vaardt / swaardt / baar / swaar.
ai. or ay. in *hap / kap / or hai / kai.*
aeu. in *saep / maep / dzaep / kraep / or kraaf.*
au. in *gau / kau / situu.*
aeu. or aeuw. or auw. in *flaew / blaew / grau : or*
blaew / blaauw / graauw / raauw / Daauw.
ei. or ey. in *geit / or gept / rein / heit / blein.*
eu. in *heur / deur / neus / fleur.*
eenw. or eeu. in *leen / or leeuw / schzeeuw / sneeuw.*
ie. in *bie / zie / iet / iemandt.*
ieuw. in *hieuw / nieuw / or hieu / nieu.*
oe. in *zoet / bloet / goet / moeder / like our ou.*
oei. oey. in *bloeyen / koeyen / roeyen / besnoeit.*
oy. or ooy. in *hoy / mooy / zooy / dooy.*
ou. or oou. in *sout / gout / hout / stoudt.*
uae. in *quaekken / or quaaken.*
ue. in *huer / huere / muer / zuer.*
euy. in *leuy / steuyten / sleuyten / deuyt.*
uy. or uu. in *huys / muys / luyt / or huus / muus /*
huus.
yeu. in *peuwerg.*

SECTION. IV.

Of the partition of syllables.

THE Netherlanders hath no superfluity of letters in
 their Orthographie, for let him come read our English
 and meet with *come, penne, scoffe, badge, dogge,* and thelike
 he

§ Den Engelschen Onderrichter.

straw. ea. luit als een ee. in leaue. creature, reason, speake, heaven. ee. in feele. ei. in seize receiue weight. ey. in prey, valley. eo. in people, george, leorpadie. eu. in jence, rheune, Eustace. ew. in brew. few. hew. jew. new. ie. in field, yield. schield, friend. oa. in broad. boate cloath, goale. oo. luit als een ou. in food. good, moone stoole. ou. in ounce, gourd, mount, touch. ow. in cow, sow. oi. in choise. oile, voide. oy. in destroy, boy, ioy, imploy. ue. in due, ensue pursue, true. ui. in fruit, buy, build, conduit, guile, suite.

eau. Is een drie klinker / als in beautie.

Merckt: Altemet en dikmaals wordt eenen twee ofte drie klinker met eenen Medeklinker gescheiden: maar behoudt eben-wel de kracht van een Twee-klauck / als in crime, als of 't geschreven waar criem, ende uit-gesproken creim.

Desgelijck in dese navolgende: als

ease.	} Als offse } geschze- } ven wa- } ren: al- } dus	eaes.	} Ende	cheese.
glase.		glaes.		chuse.
guise.		guies.		excuse.
nose.		noes.		lose.
please.		pleaes.		loose.
praise.		praies.		muse.
twelue.	twelu.	squeuse.		
whofe.	whoes.	use.		

Gelijckerwijs: iue. giue. liues. haue. gaue. moue. flaue. heaue. graue. wiues.

S E C T I E. V.

Berichtinge aangaande *th.* ende *wh.*

De meeste swarigheid voor de Nederlanders / is in het uit-spreken van *th.* ende *wh.* welke met een slag van de tonge tegens de gehemelte komt wat lispende uit; om dat met bequaamheit te kunnen doen: Soo moetet u. l. niet verbeelen / nochte slecht

hee pronounces them as if they were two fillables thus
co-me, pen-ne, ſcof-fe, bad-ge, dog-ge.

1. So that If a ſingle conſonant comes in a word it di-
vids the ſaid word, and falls in with the laſt fillable: as
goede is goe-de / moede / moe-de / vrome / vro-me / ro-
meyn / ro-meyn / zone / zo-ne / daghe / da-ghe.

Hence fillables are increaſed by putting to e, to the end
of words, and in ſome the ſence is altered, and in others it
is retained: as

naem / name / or naame / haat / hate / deed / dede /
mat / mate / goedt / goede / leeuw / leeuwwe / moedt /
moede / vrom / vrome / vrouw / vrouwwe.

2. If two Conſonants of one denomination come
together they part that word between them thus: kuffen
is kuſ ſen / zonnen / zon-nen / zinne / zin-ne / ſcot-ten /
wooz-den / wijs-felik / &c.

But if Conſonants come, that may be pronounced to-
gerher. They belong then to one fillable: as ghe-
ſchent / ghedwaalt / beſchaamt / eifchen / landsche.
Otherwiſe they part the ſame: as handen / ghemein-te /
hooz-den / aant-ſien / eer-baar / buer-man / gherech-
tigheit / &c.

SECTION. V.

Of the Particles.

Theſe words de / het / een / and eene / are called Par-
ticles for a Subſtantive can hardly be expreſſed wi-
thout one of them, for wee doe not ſay: dat is menſch/
man / vrouwe / beeft / boom / but wee ſay: dat is een
menſch / een man / eene vrouwe / een beeft / een boom.

Note: that en / is ſome times as much as ende / and
ſometimes it hath the power of a negation: as ik en zal.
Therefore en / is no particle: more of this in Sec. 23.

10 Den Engelschen Onderrichter.

Necht achten / om van eenen Engelsch-Man / daer
in wat Onderricht te worden.

Woorden die met th. beginnen : Als

That. thanke. thaw. thack. thatch. the. thee. theefe:
then, thence. there. thick. think. thigh. thimble. this.
third. thou. though. thousand. those. thorne. throne.
throng. thraldome. thred. thrid. three. threst. thrift.
thriue. throate. thrush. thrum. thrust.

thunder. thumbe. thump. thursday. thwatt. thwit. thy.
ende die met wh. beginnen : als

what. whale. whauleyd. when. wherle. wheale. wheate.
wheele. whelp. wherne. whence. where. wherry. whet-
stone.

which. while. whine. whip. whirlwinde. whisper.
whistle. white.

who. whole. wholesome. whore. whom. whose.
why. whule, &c.

S E C T I E. VI.

Van de Ledekens.

DEse woorden a. an. ende the. worden Ledekens
genaamt: Want een zelfstandigh woort kan
nauweliks uit-gesproken worden / zonder een van
dese; want men seght niet / That is man, woman, beast,
tree. Maar men seght: That is a man, a woman,
a beast, an Oxe, a tree, &c.

S E C T I E. VII.

Van de Naam-woorden.

Een Naam-woort is eigen, ofte gemein.
Eigen, welk een dingh alleen toe komt: als
Francois, London, Rotterdam, Thames.

Gemeen, is een Naam-woort / die veele dingen
ghes

SECTION. VI.

Of Nounes.

A Noune is Proper. Or Common.

Proper which appertaines onely unto one thing: as
Francois/ London/ Rotterdam/ Thames.

Common Nounes are such as are Common with many
things: as Mensch/ Stadt/ Rivier.

These are either *Substantives*, or *Adjectives*.

A *Substantive*, is that which can stand, or subsist of it
selfe in a sentence. Speech or reason: as Mensch/
Paardt/ Boom/ Dier.

An *Adjective* is that which cannot stand or subsist of it
selfe, but is joynd to a *Noun Substantive* in speech or
signification: as wit/ swart/ schoon/ goet/ &c. Thus
much concerning their quality.

SECTION. VII.

Of the declension, of the Particles.

OF the Particle *de/* of the masculine gender.

	Singular.	Plural.
Noemer.	de/ or den.	de.
Baarer.	des/ van de.	der/ van den.
Gever.	den.	den.
Aankl.	den.	de.
Ofnem.	van den.	de/ or van den.

The declension of the Particle *de/* of the feminine
gender.

	Singular.	Plural.
Noemer.	de/ or den.	de.
Baarer.	der/ van de.	der/ van den.
Gever.	de/ or der/ or ter.	den.
Aankl.	de.	de.
Ofnem.	van de.	de/ or van den.

12 Den Engelschen Onderrichter.

ghemeenis: als a man, a City, a River.

Dese zijn zelfstandigh, ofte Byvoughlik.

Selfstandigh, welk dooz zich zelven in eene reden
bestaat: als a man, a horse, a beast. an ox, a tree.

Byvoughelik, welk dooz zich zelfs niet en bestaat/
maar wordt tot een zelfstandigh woordt gebought:
als good, evill, lewd, pure, cleane, white. blak, faire

Dit is soo veel als hare hoedanigheit belanght.

S E C T I E. VIII.

Van de buiginghe der Ledekens.

DEse Ledekens a. an. ende the. worden aldus ge-
bogen:

Eenvoudigh.	Veelvoudigh.
Nom. a. an. the.	Nom. the.
Gen. of a. of an. of the.	Gen. of the.
Dat. to a. to an. to the.	Dat. to the.
Accu. the.	Accu. the.
Abl. of a. from a. of or. from an, of or from. the.	Abl. of or. from the.

Merkt: a. komt vooz Naam-woorden/ die met
eenen Medeklinker beginnen: als a man, a wo-
man, a childe, a fowle, a beast, a dogge, a fish, a tree.

an. vooz Naam-woorden/ die met een klinker ofte
h. beginnen: als an ox, an Ass, an apple, an Abbot.
an Orrenge. an house. an husband.

the. komt vooz Naam-woorden/ van wat Ghes-
lachte die zoude zijn: als the man, the heavens, the
earth, the day, the night, the summer, the winter, the
light, the darkeness.

Ook vooz Byvoughlikke Naam-woorden: als
the good, the bad, the wise, the learned, the strong, the
white, the blake, &c.

SEC

The declension of the Particle *het*.

Sin.	{	Noemer. <i>het</i> .	Plur.	{	Note : The Particles of the m. f. n. genders are all one in the - plur. number.
		Baarer. <i>des/ or van het</i> .			
		Gever. <i>het</i> .			
		Aankl. <i>het</i> .			
		Ofnem. <i>van het</i> .			

The declension of the Particle *een/ and eene*.

Sing.	{	Noemer. <i>een</i> .	Sing.	{	
		Baarer. <i>eenes/ or eens</i> .			
		Gever. <i>eeenen</i> .			
		Aankl. <i>eeenen</i> .			
		Ofnem. <i>van eeenen</i> .			

SECTION. VIII.

Of the declension of Nounes.

AND first of all, of *Masculines*.

Singular.	Plural.
N. <i>de man</i> .	<i>de mans/ or mannen</i> .
B. <i>des mans/ van den man</i> .	<i>der mannen/ or vanden mannen</i> .
G. <i>den man/ aan den man</i> .	<i>mannen</i> .
A. <i>den man</i> .	<i>den mannen/ aan de mannen</i> .
O. <i>van den man</i> .	<i>de mannen/ or mans/ van de mannen</i> .
N. <i>Godt/ Ghódt</i> .	<i>de Ghóden/ or Goden</i> .
B. <i>des Gods/ or Godes</i> .	<i>der Goden</i> .
G. <i>den Godt</i> .	<i>den Goden</i> .
A. <i>den Godt</i> .	<i>den Goden</i> .
O. <i>van den Ghódt</i> .	<i>van den Goden</i> .
N. <i>de Meester</i> .	<i>de Meesteren</i> .
B. <i>des Meesters</i> .	<i>der Meesteren</i> .
G. <i>den Meester</i> .	<i>den Meesteren</i> .
A. <i>den Meester</i> .	<i>den Meesteren</i> .
O. <i>van den Meester</i> .	<i>van den Meesteren</i> .

S E C T I E. IX.

Van de Buiginge der Naam-woorden:

Eenvoudigh.	Veelvoudigh.
Nom. a man, or the man.	men or the men.
Gen. mans or of the man.	of men, of the men.
Dat. to a man, or to the man.	to men, or to the men.
Accu. the man.	the men.
Abl. of or from a man, or of or from the man.	from men, or from. the men.
Singular.	Plural.
N. God.	the Gods.
G. of god, or Gods.	of Gods, or of the Gods.
D. to God.	to Gods, or to the Gods.
A. God.	the Gods.
A. of, or from God.	from the Gods.

Alfoo ook buight men a Master, Woman, Angel, Heaven, an house, a field, a Law, &c.

S E C T I E. X.

Van het Veelvoudigh ghetal der zelfstandige Woorden.

1. Alle zelfstandighe Naam-woorden / hebben in het Veelvoudigh s. op het einde : als
God, Gods, Angel, Angels, Father, Fathers, Master, Masters.

2. De zelfstandige Naam-woorden / welke in s. se. se. ce. ge. ch. sh. ende x. eindighen / in het Veelvoudigh eindighense in s. ofte es. ende in die gelegentheid hebben sulcke woorden dan een sillabe meer / dan in 't Eenvoudigh getal : als

los.	losses.	wittnesse.	wittnesses.
hors.	horses.	face.	faces.

grof

Secondly of *Feminines*.

N. de vrouwe.	de vrouwen.
B. der vrouwe.	der vrouwen.
G. de vrouwe / or ter vrouwe.	den vrouwen.
A. de vrouwe.	de vrouwen.
O. van de vrouwe.	van de / or den vrouwen.
N. de wet.	de wetten.
B. der wet / van de wet.	der wetten / van de wetten.
G. de wet / aen de wet.	den wetten / aan de wetten.
A. de wet.	de wetten.
O. van de wet.	van de wetten.

Thirdly of *Neutres*,

Singular.

Plural.

N. het velt.	de velden.
B. des veltz / van het velt.	der velden.
G. het velt / or den velde.	den velden.
A. het velt.	de velden.
O. van het velt / or van den velde.	van de velden / or van den velden.
N. het hof.	de hoven.
B. des hofz.	der hoven.
G. het hof / den hove.	den hoven.
A. het hof.	de hoven.
O. van het hof / or van den hove.	van de hoven / or van den hoven.

Alsoo met het dier, het huus, &c.

SECTION. IX.

Of the Plurall Numbers of Nounes Substantives.

1. **A**ll Substantives in the Plurall Number doe end in *en* / or *s*: as
man / hath *mannen* / or *mans*.
Meester / *Meesteren* / *Meesters* / &c.

2. *en*

16 Den Engelschen Onderrichter.

cross. crosses.	place. places.
dish. dishes.	pledge. pledges.
box. boxes.	badge. badges.
fish. fishes.	grace. graces.
Image. Images.	parch. parches.

3. Alle zelfstandige Naam-woorden / die voort in eenige andere Letteren eindigen; die eindigen in het Deelvoudigh in s. sonder eenighe veranderinge van sillaben te maken: als

Bag. bags.	Father. fathers.	rod. rodde.
bar. barres.	fee. fees.	robe. robes.
bee. bees.	flie. flies.	clog. clogs.
bell. bells.	gun. guns.	shoe. shoes.
bone. bones.	game. games.	toe. toes.
bough. boughs.	lee. lees.	tree. trees.
dram. drams.	pew. pewes.	wrat. wrats.
dreame. dreames.	ram. rams.	key. keyes.

Anomala. Daar zijn eenige zelfstandige Naam-woorden / welke in het Deelvoudigh den gemeinen Regel niet en volgen: als

Beefe. Becues.	man. men.
Brother. Brethren.	moufe. mise.
Childe. Children.	oxe. oxen.
Calfe. Calves.	chick. chicken.
Cow. Cowes. or kine.	scheafe. scheaves.
foote. feere.	schelf. schelves.
knife. kniues.	tooth. teeth.
life. lives.	theefe. theeves.
louse. lice.	turfe. turves.
goose. geese.	woman. wómen.
loafe. loaves.	wife. wives.
wolfe. wolves.	hose and pease. veranderen niet.

1. Merkt: Woorden die in f. eindigen / veranderen f. m. v. in het deelvoudt.

2. Merkt: Naam-woorden die in tie. tion. ende ons. eindigen / worden uit het Latijn ofte Fransche Tale ontleent: als

Abiss.

2. All monosyllables, haue their terminations in en / in the Plurall: as

Bandt/ banden.	Paardt/ Paarden.
boom/ boomen.	Schip/ Scheepen.
been/ beenen.	top/ toppen.
dwaal/ dwaalen.	bier/ bieren/
dier/ dieren.	blecht/ blechten.
handt/ handen.	weer/ weeren/
mast/ masten.	zaagh/ zaaghen.
Os/ offen.	&c.

And never admit of g. except, man/ wijf/ maat/ kok.

3. Substantives ending in f. l. n. an r. doe end in n. and g. Plurall: as

Man/ mannen/ mans.
Wijf/ wijden/ wijfs.
Tafel/ tafelen/ tafels.
Keuken/ keukenen/ keuckens.
Keten/ ketenen/ ketens.
Teiken/ teikenen/ teikens.
Meester/ Meesteren/ Meesters.

Except the deminitives they haue onely g. as

Boomken/ Boomkens.
Huysken/ Huyskens.
Mameken/ Mamekens.
Zoontjen/ Zoontjens.

4. Nounes ending in f. change f. in to v. in the Plurall: as hof/ hoven.

Lijf/ lijden.	schof/ schooven.
lof/ looven.	wijf/ wijden.
roof/ rooven.	bedrijf/ bedrijden.

SECTION. X.

Of Nounes wh. doe double their last Letters.

1. ALL monosyllables hauing in the end two or more Consonants, doe not double their last letters; as
bandt/

18 Den Engelschen Onderrichter.

Abilitie.	abomination.	gratious.
agilitie.	benediction.	dangerous.
chastitie.	complexion.	hannous.
honestie.	complection.	malitious.
modestie.	contemplation.	invious.
puritie.	mediation.	Partimonious.
sanctitie.	moderation.	teadious.
subtiltie.	sanctification.	voluptious.
necessitie.	signification.	

3. Merkt: Daar is onderscheit tusschen bel. ende ble. als in Abel, able, no-ta-bel, notable, bel. wordt seer sterk uit-gesproken / ende ble. niet / maar soo wat binneus mondtg' bl.

S E C T I E. XI.

Van de buiginge der Byvougelikke Naam-woorden.

Alle Byvougelikke Naam-woorden / worden noch in het Eenvoudigh / noch in het Deelhou-digh in geen gebal gebogen / maar behouden altydt de zelve gestaltenis: als

Eenvoudt.	Veelvoudt.
Singular.	Plural.
Nom. A good.	the good.
Gen. of a good.	of the good.
Dat. to a good.	to the good.
Accu. the good.	the good.
Abl. from a good.	from the good.
Nom. an honest.	the honest.
Gen. of an honest.	of the honest.
Dat. to an honest.	to the honest.
Accu. the honest.	the honest.
Abl. from an honest.	from the honest.
Nom. the mighty.	the mighty.
Gen. of the mighty.	of the mightie.

Date

handt/	banden/	recht/	rechten.
handt/	handen/	blecht/	blechten.

2. All monofyllables that haue 2. *vouwels*, or a *diphthong*, double not their laſt letters: as *dwaal/ dwaalen.*

leenw/	leuten/	weer/	weeren.
Paart/	paarden/	zaag/	zaaghen.

3. All nouns ſubſtantives (that is ſuch nouns as will admit of the *Particle bet*) of two or more ſyllables, which doe end in a ſhort ſyllable, double not their laſt letters: as

Tafel/	taſelen/	woztel/	woztelen.
teiken/	teikenen/		
	or teikens.		

4. But all Monofyllables with one vowel, and ending with one Conſonant, they doe double their laſt letters: as *dul/ dulle/ lip/ lippen.*

ſot/	fotten/	pan/	pennen/	top/	toppen.
taſ/	taſſen/	trap/	trappen/	zin/	zinnen.

5. If the laſt ſyllable of any Noun haue but one vowel, & end in *t*, or *k*, the laſt letter doth double it ſelfe in the Plurall: as

Gheluk/ Ghelukken/ Ghenoughelik/ Ghenoughelikken/ Gheſtadighlik/ Gheſtadighlikken/ Minnelik/ minnelikken/ plank/ plankken/ rank/ rankken/ vziendelik/ vziendelikken/ &c.

If any Noun haue in the laſt ſyllable two or three vowels that Noun doth not double its laſt letter.

If the laſt ſyllable of any Noun hath two or more Conſonants in its termination the laſt letter then ſhall not be doubled.

And if the laſt ſyllable of any noun be long, and hath not but one vowel, and but one Conſonant in its termination, the laſt letter then will ever double it ſelfe in the Plurall: like as the aforeſaid *Monofyllables*.

Adjectives doe follow the ſaid rules given of the *Subſtantives*.

There be certaine Nouns that are excepted called *Anomala*, which haue but one vowel and one Conſonant in the ending, and yet doe not double the ſaid Conſonant: as
dagh/

20 Den Engelschen Onderrichter.

Dat.	to the mighty.	to the mighty.
Accu.	the mightie.	the mighty.
Abl.	from the mightie.	from the mighty.

S E C T I E. XII.

Van de vergrootingh der Byvoughlikke woorden.

Daar zijn drie Graden, ofte Trappen van vergroo-
ting der Byvoughlikke Naam-woorden: te
weten/

Positif,
Comparatif,
Superlatif.

Gemeen. De Byvoughlikke Naam-woorden / dooz
toe-neeming van er. aen 't einde van de Positif, ofte
dooz 't gebruik van het Bywoort more. worden in
Comparativen, ofte een grooter verandert: als

Great.	greater.	ofte more great.
Rich.	richer.	ofte more rich.
Young.	younger.	ofte more young, &c.

De Superlatif wort dooz 't toe-boegen van est. aen
't einde van de Positif gefozmeert / ofte dooz het booz-
aen stellen van het Bywoort most. ofte very: als

Great.	Greatest.	ofte most, ofte very Great.
Rich.	Richest,	ofte most, ofte very Rich.
Young.	Youngest.	ofte most, ofte very Young.

Positif.	Comparatif.	Superlatif.
Able.	Abler ofte more able.	Ablest. most able. very able.
Fit.	fitter. ofte more fit.	fitteft. most fit, or very fit.
Faire.	fairer. ofte more faire.	faireft. most faite, or very faire. high...

dagh/ daghen.	lidt/ leeden.
dak/ daaken.	lot/ looten.
dal/ daalen/ or dalen.	padt/ paaden.
gat/ gaaten.	ſchip/ ſcheepen.
gebedt/ gebedden.	ſlagh/ ſlaagen.
graff/ graaben.	ſlot/ ſlooten.
ghebodt/ gheboden.	ſpit/ ſpeeten.
Ghódt/ Ghoden.	Stadt/ Steeden.
ghlas/ ghlazen.	ſtaf/ ſtaaben.
hemdt/ hemden.	ſmidt/ ſmeeden.
hof/ hooven.	ſchof/ ſchooben.
hol/ hoolen/ or hollen.	trek/ treeken.
kodt/ kooten.	blodt/ blooten.
zog/ zenghen.	badt/ vaaten.
	wegh/ weeghen.

Likewiſe there be certaine Nounes ſubſtantives which in the Plurall, follow not the common rule: as

Berdt/ berderen/ and Berders.	Anomala.
Ep/ eperen/ and eperſ.	
ghemoedt/ ghemoederen.	
kalſe/ kalveren/ and kalverſ.	
kindt/ kinderen/ and kinderſ.	
lam/ lammeren/ and lammerſ.	
liedr/ liederen.	
loof/ looberſ/ and looberen.	
Pharizeuſ/ or Pharizeer/ hath Pharizeen.	
radt/ raderen/ and raderſ.	
raboudt/ rabouwen.	
rundt/ runderen/ and runderſ.	
meidt/ meiſenſ.	

I might now inſiſt to ſhew how Certainē nounes doe alter their letters or ſyllables in the plurall, but obſervation by diligent reading, will eaſily finde out that, and therefore Ie forbear.

22 Den Engelschen Onderrichter.

Positif.	Comparitif.	Superlatif.
high.	higher ofte more high.	highest. most high. very high.
large.	larger ofte more large.	largest. most large. very large.
mercyfull.	mercyfuller, &c.	mercyfullest, &c.
olde.	older ofte more olde.	oldest. most olde. very olde.
sinfull.	sinfuller, &c.	sinfullest, &c.
strong.	stronger. ofte more strong.	strongest. most strong, &c.
sweet.	sweeter. ofte more sweet.	sweetest. most or very sweet.
Poore.	Poorer. ofte more poore.	Poorest. &c.
swift.	swifter. more swift.	swiftest, &c.
weake.	weaker, &c.	weakest, &c.

Bysondere.

Daar zijn eenige Bybougelijke Naam-woorden/
welke de geseide Regulen niet en volgen / dat is
door het toe doen van er. ende est. maar maken / ofte
een verandering van het Naam-woort / ofte wo-
den vergeleken met more. most. ofte very : als

Good.	better. ofte more good.	best. ofte most good. ofte very good.
ill.	bad. more ill.	most ill. very ill.
little.	lesse. ofte more little	least. most little very little.
many.	more. most	ofte very many.
much.	more ofte moe.	most. very much.

might.

SECTION. XI.

Of the declension of *Adjectives. Masculine.*

Singular.

Plural.

N. de goede/ or goeden.	de goeden.
B. des goeden/ van den goeden.	der goeden.
G. den goeden/ aan de goeden.	den goeden/ ofte aant
A. den goeden.	de goeden.
A. van de goeden.	de goeden.
	van den goeden.

In like manner, *vrome / des vrome / den vromen / &c.*

Adjectives of the feminine gender alters not; Adjectives of the Neuter gender bethus declined.

Singular.

Plural.

N. een goedt.	de goeden.
B. eens/ or eenes goeden.	der goeden.
G. eenen goedt.	den goeden.
A. eenen goedt.	de goeden.
O. van eenen goedt.	van den goeden.

Or *het goedt / van het goedt / aan het goedt / het goedt / van het goedt /* the Plurall as before.

SECTION. XII.

Of the Comparison of *Adjectives.*

A Noun *Adjective* is *Comparable* or *in Comparable.*

A *Comparable Adjective* hath a greater, and also the greatest Noun: as *gheleerd / gheleerder / gheleerst /* which are called *de grees of Comparison, VIZt. Positive.*

Comparative.

Superlative.

Noun *Adjectives*, by adding *er / or der /* to the *Positive*, doe become *Comparatives*: as

Wisk!

24 Den Engelschen Onderrichter.

naught.	worse. more naught.	worst. most naught. very naught.
nigh.	nearer ofte more nigh.	nighest. next. most nigh.

In sommige Bybouwlikke Naam-woorden stelt men most achter de Positiv: als

Inner, innermost, inmost.
former, foremost.
hinder, hindermost, hinmost.
nether, nethermost.
outer ofte
utter, uttermost, utmost.
upper, uppermost.
under, undermost.

Dooz 't toe-doen van ish. op 't einde van de Positiv, ofte dooz 't booz stellen van het teekken somewhat, ofte a little; wordt eene verkleininge van de Bybouwlikke Naam-woorden gemaakt: als

White, whitish, somewhat white, a little white.
Blacke, blackish, somewhat blacke, a little blacke.
Red, redish, somewhat red, a little red.

Dat ghebeurt eenighe zelfstandige woorden ook wel / dat dooz 't toe-doen van ish. men eene Bybouwlikke sozmeert: als

Childe, childish, somewhat a childe, a little childish.
Cow, cowish, a little cowish.
Bore, Borish, somewhat Borish, a little Borish.
Man, manish, somewhat manish, little manish.
Woman, womanish, somewhat womanish, little womanish.

Bybouwlikke Naam-woorden / die onbergroezelijh zijn / worden Deel-nemingen genoemt: als

hold. bound. come. called, &c.

Aijk / Aijkker.
groot / grooter.
fel / felder.

Berstandigh / Berstandigher.
wijs / wijzer.

The *Superlative*, is formed by joyning, *st.* to the *Positive*. as

gheleerd / gheleerdst.
ghroot / ghrootst.
jongh / jonghst.

berstandigh / berstandighst.
wijs / wijst.

The *Superlative* most commonly hath *alder* / *set* before it, thereby to expresse its degree with greater significancy: as

Alder gheleerst.
Alder grootst.
Alder berstandighst.

alder jonghst.
alder wijst.
&c.

Positive.	Comparative.	Superlative.
Arme.	Armer.	Armst / Alderarmst.
Bequaam.	bequaamer.	bequaamst / Alderbequaamst.
Hoogh.	hoogher.	hoogst / Alderhoogst.
Maghtigh.	maghtigher.	maghtighst / or Aldermaghtighst.
Oudt.	ouder.	oudst / Alderoudst.
Rechtveerdigh.	rechtveerdigher.	rechtveerdighst / Alderrechtveerdighst.
Schoon.	schoonder.	schoonst / &c.
Snel.	snelder.	snelst / &c.
Soet.	soeter.	soetst / &c.
Swaar.	swaarder.	swaarst / &c.
Sterk.	sterkker.	sterkst / &c.

Certaine Comparable nouns there are which doe not follow that order: as

26 Den Engelschen Onderrichter.

Ook alle Naam-woorden des getals zijn onberooft grootelik : als

One, two, three, foure, five, &c.

Ook en worden dese Woorden niet vergroot : als

all, or every.	none.
another.	nobody.
alone.	somebody.
both.	such one.
my selfe.	every one.
my owne.	ende diergelijke meer.

S E C T I E. XIII.

Van de Voornaamen, ende hare buigingen.

DE Voornaamen zijn Woorden / althijt een zeker Persoon / ofte een dingh aan-wijfende : ende zijn dese /

Simple. and Composd.

I. me. we. us. thou. thee. you. hee. him. she. her. it. they. them. this. that. these. those. what. which. who. whose. whom. mine. thine. our. your. ours. yours. his. hers. theirs. my. thy. my selfe. thy selfe. him selfe. her selfe. themselves. our selves. your selves.

Men magh hier noch by-voegen : whatsoever, whoseever, whomsoever, the same, &c.

Our owne selves, we our selves, I my selfe, my owne selfe, he himselfe, she her selfe, his owne selfe, her owne selfe, its owne selfe, they them selves, their owne selves, this same, that same.

De Voornaamen worden wat anders dan de andere Naam-woorden gebogen / ende ziende dat zy in de Sprake voor eenen Naam / ofte in de plaats van eenen Naam ghestelt worden / referrende aan
Per

Dichtby/naader/ or naarder/ naaft/ aldernaaft.

Goet/ beter/ beſt/ or alderbeſt.

Quaadt/ erger/ ergſt/ alderergerſt.

Qualik/ erger/ alderqualikſt.

Deel/ meerder/ meeſt/ aldermeeſt.

Deinigh/ } minder/ minſt/ alderminſt.
Luttel/ }

Incomparable Adjectives are the Participles which end in en : as

ghehouden/ ghekomen/ gheroupen.

Likewiſe Nounes of Number are incomparable : as

Een / twee / drie / vier / vijf / &c.

Theſe Nounes are not Compared, VIZt.

jemandt/
niemandt/
jeder/
geen/

ander/
allen/
eigen/
beide.

al.
zulk.
zelf/ and ſuch like.

SECTION. XIII.

Of Pronounes, and their declenſions.

PRonounes are words ever ſhewing, or rehearſing a certaine Perſon, or thing, and be theſe following.

Enkel, ende Dubbel.

Ak / my / wy / ons / ghy / u / uw / dy / hy / hem / zy /
heur / haar / het / dat / die / deſe / dyen / wat / wie / wel-
ke / wyen / wyens / mijn / dijn / onſe / uwen / gene / zijns /
haars / heurs / mijns / uwens. Ak ſelſe / u ſelven /
ghy ſelf / hem ſelf / heur ſelf / die ſelf / hy ſelf / zy ſelf /
zy ſelbe / haar ſelven / ons ſelven / wy ſelven / u ſel-
ven / wie het zy / waar het zy / wat het zy / de ſelven / &c.

B 2

ONS

28 Den Engēlschen Onderrichter.

Persoonen / ofre dinghen / wy sullen hare buiginge
dan wat breeder stellen: als

Het Eenvoudt.

Nom. I, <i>ego.</i>		Veelvoudt.	
Gen. of mee.		wee, <i>nos.</i>	
Dat. to mee.		of us.	
Accu. mee.		tous.	
Abl. in with from, or by mee.		us.	
		in with from, or by us.	
Nom. thou you, <i>tu.</i>		yeer, <i>vos.</i>	
Gen. of thee.		of you.	
Dat. to thee.		to you.	
Accu. thee.		you.	
Abl. in with from, or by thee.		in with from, or by you	
Nom. hee, <i>ipse.</i>		they.	
Gen. of him.		of them.	
Dat. to him.		to them.	
Accu. him.		them.	
Abl. in with from, or by him.		in with from, or by them	
Nom. shee, <i>ipsa.</i>		they.	
Gen. of her.		of them.	
Dat. to her.		to them.	
Accu. her.		them.	
Abl. in with from, or by her.		in, &c. them.	
Gen. of himselfe.	<i>sui, &c.</i>		
Dat. to himselfe.			
Accu. himselfe.			
Abl. in with from, or by himselfe.			
Nom. this.		these.	
Gen. of this.		of these.	
Dat. to this.		to these.	
Accu. this.		these.	
Abl. in with from, or by this.		in with, &c. these.	
Nom. that.		those.	
Gen. of that.		of those.	
Dat. to that.		to those.	
Accu. that.		those.	
Abl. in with from, or by that.		in with, &c. those.	

Nom.

Ons eigen zelven / wy ons zelven / mijn eigen zelf/
Ik zelf/ hy hem ſelfs/ zy haar zelve/ zyn eigen ſelfs/
haar eigen zelve / dat zelve / dien zelve / haar zelve/
die geen/ dat geen/ het geen.

The *Pronounes* be declined ſomewhat differing from
the other *Nounes*, and ſeeing in Speech they be put for
a *Noune*, or in the place, and ſtead of a *Noune* relating
to *Perſons*, or things, wee wil ſet downe their declenſions
ſomewhat more *Perticularly*. thus.

Singular.	Plural.
Noemer. Ik / ego.	wy / nos.
Baarer. mijns or mijnes.	onſer.
Gever. my.	ong.
Aankl. my/ or mijn.	ong.
Ofnem. van my.	van ong.
N. ghy/ tu.	ghy/ or ghy-ly/ vos.
B. dijns/ or dijnes / uwes/ or van u.	uwer / or u-lieder.
G. dy/ ulwe.	u/ or u lieden.
A. dy/ ulwe.	u/ or u-lieden.
O. van dy/ ulwe.	van u / or van u-lie- den.
N. hy / ipſe.	zy/ or zy-ly/ zy-lieden/ ipſi.
B. zijns/ or zijnes.	haerer/ humer.
G. hem/ aan hem.	hun/ aan haar ly.
A. hem.	hen-lieden
O. van hem.	van hun/ or van hen ly.
N. zy / ipſa.	zy/ zy-lieden/ ipſa.
B. haars/ or haarer/ or heurer.	heurer.
G. haar/ heur.	heur/ or heurly.
A. haar/ heur.	heur/ or heurly.
O. van haar/ or van heur.	van heur / or heurly.

If wee Speake of women, then wee uſe theſe declen-
ſions, heur/ heures/ heurer.

But if of nounes of the feminine gender then haar/
haarer/ &c.

Nom. his.	their.
Gen. of his.	of their.
Dat. to his.	to their.
Accu. his.	their.
Abl. in with from, or by his.	in with, &c. their.

Nom. her. Plu. their, &c.

Alsoo **Eenvoudt** / I my selfe. Gen. of my selfe.
Veelvoudt / our selves, &c.

Eenvoudt / thou, thy selfe. Gen. of thy selfe.
Veelvoudt / your selves.

Singular. him selfe.	Plu. them selves.
Singular. it.	Plu. they.

mine, thine, my, thy, our, your, and which, **zijn in alle gheballen alleens in beide getallen / uitgesondert our and your, die hebben in de / Gen. of our, ofte ours. of your, ofte yours.**

Nom. who.	De zelfe
Gen. of whom, whose, or whereof.	de in Plu-
Dat. to whom.	rall,
Accu. whom.	
Abl. in with from, or by whom.	

Een zelfstandigh Woordt / met eenen Byvoegseliken Doornaam / t'samen gebogen :

Eenvoudt.

Veelvoudt.

Nom. my booke.	my bookes.
Gen. of my booke.	of my bookes.
Dat. to my booke.	to my bookes.
Accu. my booke.	my bookes.
Abl. in with from, or by my booke.	in with from, or by my bookes.

**De Ervarentheidt wijst aan hare verscheide be-
 duidinghen / daarom zal ik niet meer daar van zeg-
 ghen / maar wy komen nu tot de Werk-woor-
 den.**

SEC.

Baarer.	zijns/ or zijnes.	sui.
Gever.	sich.	sibi.
Aankl.	sigh.	se.
Ofnem.	van sigh.	a se.
Noemer.	dese/ or deze.	dezen.
Baarer.	deser.	van dezen.
Gever.	deze/ deser.	dezen.
Aankl.	deze.	dezen.
Ofnem.	van deze.	van dezen.
Noemer.	die/ masculine.	die.
Baarer.	dies/ diens.	van die.
Gever.	dien.	die.
Aankl.	die.	die.
Ofnem.	van die.	van die.

Singul. die/ feminine. Gen. dier/ &c.

Singul. dat/ or dit/ change not in either case for wee say dat Diers aart / dit Beests waerde/ furthermore ; dat in the Plu. hath die/ and dit/ hath dese.

Noemer.	zijn/ zijne.	haare.
Baarer.	zijnes/ zijner.	haarer.
Gever.	zijnes/ zijnes.	haarer.
Aankl.	zijne/ zijn.	haare.
Ofnem.	van zijne.	van hare.

Onse/ mijne/ dijne/ uwe/ ende dese/ are declined like zijne/ of the feminine gender. Noemer. haar/ Plu. haare/ &c.

Alsoo/ Singul. Ik self. Gen. van my self.
Plu. ons selven/ &c.

Singul. hy self. Plu. haar selven.
Singul. het. Plu. die.

Noemer. wpe.
Baarer. van wpens/ wpenſ.
Gever. aen wpen/ wie.
Aankl. wpen.
Ofnem. van wpen/ &c.

S E C T I E. XIV.

Werk-woorden, beteikenen werkinghe, ofte die men zelf doet, ofte die men lijdt, ofte die van een ander gedaan wort.

De Werk woorden / wat hare hoedanigheid betraught / zijn Perzoonlik, ofte Onperzoonlik.

Perzoonlik, als I loue, thou louest, hee loueth.

Onperzoonlik, als it raineth, it freezeth, it irketh, men suffer, they say. It pleaseth.

Daar is ook een zelfstandigh Werk woort: als robe, deze Werk-woort / ende het Werk-woort to haue, worden helpende Werk-woorden genaamt.

Werk-woorden zijn drieërlei / het werkende, het lijdende, ende het onzijdighe.

Alle werkende Werk-woorden / die beteikenen eene werkinge / tot eenighen Perzoon / ofte tot eenigh dingh: als I loue my Father, I drinke beere, I plough the land.

De lijdende Werk-woorden / worden altydt met het zelfstandigh Werk-woort uit-gesproken: als I am beaten, I am taught.

De onzijdighe Werk-woorden / die en beduiden geene werkinghe / nochte lijdinghe: maar die een werkelijk beduidinghe hebben / hebben de teikenen van werkende Werk-woorden in hare tijden / ende die gene die lijdelijk beduidinghe hebben / die hebben de teikenen van lijdende Werk-woorden: als

I mine, I haue shon, I kneel, I did kneel, I haue kneeled, I glister, I blossome, I am sicke, I haue been sicke, I am mad, &c.

Hier by behoort ook het zelfstandigh Werk-woort met de Werk-woorden / to subsist, to consist, to be exempt, to stand.

No.	welkke.	welkken.
Ba.	welcker/ van welkke.	welckers/ van welcke
Ge.	aan welkke.	ken.
Aan.	welkke.	aan welkken.
Of.	van welkke.	welkken.
		van welcken.

A Pronounne Adjective and substantive declined.

Singular.

Plural.

No.	mijn bouk.	mijne boukken.
Ba.	van mijn bouk.	van mijne boukken.
Ge.	aan mijn bouk.	aan mijne boukken.
Aan.	mijn bouk.	mijne boukken.
Of.	van mijn bouk.	van mijne boukken.

Experience wil shew rheir different significations, as which be *Demonstratives*, *Relatives*, *Interrogatives*, and *Possessives*, therefore I shal Speake no more of them, but wee come now to the *Verbs*.

SECTION. XIV.

Verbs signifie action either, that which wee doe our selves, or that which wee suffer, or that which is done of an other.

Verbs as to their qualitye are *Personall* or *Impersonall*.

Personall, as *Ak bemint / ghy bemindt / hy bemint.*

Impersonall, as *het regent / het vliest / het verdziet / men lijdt / men zeit / het lust.*

There is also a *Verbe Substantive*, as *wesen / or zijn / and worden / these Verbs and the Verbe hebben / are called Auxiliary Verbs.*

Verbs, are of three kinds, *Active*, *Passive*, and *Neuter*.

S E C T I E. XV.

De vervouginghen zijn de veranderinghen der Werk-woorden, welke door *manieren*, *tijden*, *ghetallen*, ende *Perzoonen* geschiedt.

Daar zijn vier Vervouginghen.

DE Eerste Vervouginghen is: Als men tot het Werk woort van de onbepaalde manier d. ofte ed. by bought / zoo heeft men een Woort dat den onvolkomen / ende den voozleden tijdt uit-drukt: als I loue, loued.

To loue, I loued, I haue loued.

Hier volgen eenige Werk-woozden / welke onder de eerste Vervouginghe behooren.

to banish.	banished.	to delight.
to beate.	beated.	to maintaine.
beguile.	beguiled.	to moderate.
boast.	boasted.	to signifie.
bridle.	bridled.	to strengthen.
brush.	brushed.	to shoote, &c.

De Tweede Vervouginghe is als men van de onbepaalde manier een Winker na-laet / ende een t. achter aan stelt / zoo heeft men een Woort / dat den onvolkomen tijdt: midtsgaders ook den voozleden tijdt uit-drukt: als

To sweep, swept.

To sweep, I swept, I haue swept.

Onder dese Vervouginghe behooren de na-voigende Werk-woozden.

to deale, delt.	to leap, lept.	to creep.
to feele, felt.	to sleep, slept.	to weep.
to heape, hept.	to strippe, stript.	
to keepe, kept.	to pisse, pist.	
to leaue, left.	&c.	

Every Verbe *Active*, signifie an action, to or about a Person or about a thing: as *Ik beminne mijn Vader/ Ik drink bier/ Ik plough het landt.*

Verbs *Passive* are expressed, ever with the Verbe Substantive: as *Ik worde gheslaghen / Ik worde gheleerd.*

Verbs *Neuter*, signifie neither action, nor Passion, but those which signifie actively haue the signes of Verbs active in their tenses, and those that signifie Passively haue the signes of Verbs passive: as *Ik schijne / Ik hebbe gescheenen / Ik kniele / Ik knielde / Ik hebbe gheknielt / Ik blink / Ik bloeye / Ik ben ziek / Ik hebbe ziek gheweest / Ik ben dul / &c.*

The Verbe Substantive belong to these and the Verbs *bestaan / onstaan / staan.*

SECTION. XV.

The Conjugations be the changing of Verbs which happens by Moods, tenses, number, and Persons.

There be foure Conjugations.

THe *First* Conjugation is when the termination *en* is taken from the Infinitive and *de* / put in stead thereof, then we haue a Verbe which expresses the preterimperfect tense: as *bedelen / bedelde* / and before *bedel* / if you prefix *ghe* / and affix *t* / or *dt* / at the end thereof you make *ghebedeldt* / a Verbe of the preterperfect tense: to this Conjugation belongeth.

<i>Wazen /</i>	<i>grendelen /</i>	<i>quellen.</i>
<i>beteren /</i>	<i>heughen /</i>	<i>rooden /</i>
<i>broutwen /</i>	<i>jaghen /</i>	<i>schreeuwen.</i>
<i>Cijferen /</i>	<i>kruypen /</i>	<i>spijzen.</i>
<i>dzeigen /</i>	<i>lasteren /</i>	<i>timmeren.</i>
<i>eeren /</i>	<i>mangelen /</i>	<i>bademen.</i>
<i>flaanwen /</i>	<i>soordeelen /</i>	<i>wandelen.</i>
<i>grabbellen /</i>	<i>peinsen.</i>	<i>zegelen / &c.</i>

De Derde Verbouginghe is als men van het Woordt der onbepaalde manier een Klinker uitlaet / zoo heeft men een Woordt die den onvolkomen tijdt / ende den voozleden tijdt uit-drukt : als to read, red.

I read, I red, I haue red.

Onder deze Verbouginghe behooren de navolghende Werk-woozden :

to bleed.	bled.	to feed.	fed.
to breed.	bred.	to spread.	spred.
to lead.	led.	to spead.	sped, &c.

De Vierde Verbouginghe neemt i uit de leste syllabe van de onbepaalde manier / ende in de plaatse daar van stelt ou. zoo heeft men het Woordt van den onvolkomen tijdt/ende ook des voozleden tijts : als

to grinde.	ground.	to finde.	found.
to binde.	boun d.	to winde.	wound.

Anomala. Daar zijn noch eenighe Werk-woozden die onder de gestelde Verbouginghen niet en vallen / maar sonder Regel zijnde / worden Anomalas ghe-noemt : Ende zijn dese /

Abide. abode. to abide.
 arise. arose. to arise.
 allure. allured. to allure.
 beare. bare. ofte bore. to beare.
 begin. began. ofte begun. to beginne.
 blow. blew. to blow.
 bite. bit. ofte bitted. to bite.
 bring. brought. to bring.
 breake. brake. or broke. to breake.
 buy. bought. to buy.
 bid. bad. to bid.
 bend. bent. to bend.
 cast. cast. to cast.
 catch. caught. to catch.

chide

The *Second* Conjugation is when *en/* is taken from the Infinitive and *te/* put in stead thereof: as *Bzaakken/ Bzaakte /* and thus you forme the preterimperfect. Then take away *e.* from *Bzaakte /* and prefix *ghe /* as *ghebzaakt /* this is a Verbe then of the preterperfect tense, to this Conjugation belongeth these,

Bakken.	Dokken.	naaken.	biffchen.
dankken.	kaatsen.	pakken.	waffchen.
doopen.	kookken.	quetfen.	wzecken.
eifchen.	krenkken.	rukken.	wenfchen.
fleuiten.	leffchen.	fcheyppen.	winkken.
gaapen.	loffen.	flaapen.	zeepen.
hinkken.	meten.	tappen.	zoppen.

The *Third* Conjugation is when *n /* is taken from the infinitive, or in stead of *n/* put *de/* then wee haue two differing Verbs of the imperfect tense: as *Achten /* hath *achte /* and *achte de /* in the preter imperfect: likewise every Verbe of this Conjugation is expreffed two manner of wayes: as

Ik acht / and *Ik achte /* *Ik arbeid /* and *Ik arbeide.*

Further more, if *n/* be taken from the infinitive, and *ghe /* prefixed, you haue then a Verbe of the preterperfect tense: as *gheacht / ghearbeidt.*

To this Conjugation belongeth these

Arbeiden.	koffen.	pijnten.	raften.
blinden.	kortten.	quiffen.	vafften.
bloeden.	kleeden.	rechten.	vluchten.
dulden.	leiden.	rusten.	woefften.
fruitsen.	lufften.	fchatten.	wonden.
groeten.	mijden.	fporten.	zaaden.
haaften.	noodden.	fweetten.	zuchten / &c.

In the *Fourth* Conjugation all the Verbs haue a double *i. (ij.)* in the laft fillable faue one; as *bijten / blijken / blijven /* take away *en /* and put *ee /* in stead of *ij /* you

38 Den Engelschen Onderrichter.

chide. chidden chid or chod. to chide.
 clime. clom. or climed. to clime.
 cut. cut. to cut.
 dip. dipped. or dipt. to dip.
 doe. did. to doe.
 draw. drew. to draw.
 driue. draue. droue. to dtiue.
 eate. ate. to eate.
 get. got. to get.
 giue. gaue. to giue.
 gilde. gild. to gild.
 goe. went. to goe.
 grow. grew. to grow.
 fly. flew. flow. to fly.
 fall. fell. haue falln. to fall.
 fight. fought. to fight.
 haue. had. to haue.
 hide. hid. to hide.
 hearken. hearken. to hearken.
 hit. hit. to hit.
 hould. held. to hould.
 hurt. hurt. to hurt.
 joy. joy'd. to joy.
 know. knew. to know.
 knock. knockt. to knock.
 keepe. kept. kepted. to keepe.
 leaue. left. to leaue.
 lend. lent. to lend.
 leape leaped. or lept. to leape.
 lose. lost. to lose.
 listen. listend. to listen.
 loose. loosed. to loose.
 lurch. lurch. to lurch.
 make. made. to make.
 owe. ought. to owe.
 put. put. to put.
 rend. rent. to rend.
 ride. rid. rod. to ride.
 ring. rang. rong. to ring.

rise.

haue then a Verbe of the imperfect tenſe: as *beet/bleek/bleef* / if *ghe/* be affixed, and *en* / added to the termination wee haue then a Verbe of the Preterfect tenſe: as *ghebeeten/ ghebleeken/ ghebleeben*.

To this Conjugation belongeth the following Verbs.

<i>Bijten.</i>	<i>krijghen.</i>	<i>rijſen.</i>	<i>wijzen.</i>
<i>dzijven.</i>	<i>lijden.</i>	<i>ſchrijven.</i>	<i>wijten.</i>
<i>kijven.</i>	<i>nijghen.</i>	<i>ſmyten.</i>	<i>zijpen.</i>
<i>kijken.</i>	<i>pijſen.</i>	<i>wijken.</i>	<i>&c.</i>

Anomala. There be certaine Verbs which doe not fall under the ſaid Conjugations but being irregular wee may call them *Anomalia*s and are as followeth.

Bak/ bakte/ gebakt/ and ghebakken.
Blaas/ blies/ and bloes/ gheblaazen.
bederf/ bedorſ/ bedorven.
bid/ bood/ ghehooden.
bedriegh/ bedroogh/ bedrooghen.
bzengh/ bzaght/ or bzoght/ ghebzoght.
breek/ brak/ ghebrooken.
bebeel/ bebeelde/ or beval/ bevolen.
bid/ bad/ ghebeeden.
bin/ bondt/ ghebonden.
begin/ begon/ or begonſt/ beghonnen.
buigh/ boogh/ ghebooghen.
draagh/ dzongh/ ghedzaghden.
dingh/ dongh/ ghedonghen.
denk/ daght/ or doght/ ghedoght/ ghedaght.
doe/ dede/ ghedaan.
dwingh/ dwongh/ ghedwonghen.
dzink/ dzonk/ ghedzonkken.
dzingh/ dzongh/ ghedzonghen.
eet/ at/ ghegheten.
gheneez/ ghenas/ gheneezen.
gheef/ ghaf/ ghegheben.
ghaa/ ghink/ gheghaan.
ghly/ ghlee/ ghegleden.
glim/ glom/ or glomde/ gheglommen.

ghes

rise. rose. to rise.
 runne. ran. run. to runne.
 see. saw. to see.
 set. set. to set.
 sit. sat. to sit.
 smite. smitted. smit. or smot. to smite.
 shoote. shooted. or shot. to shoote.
 shine. shon. to shine.
 slew. slew. to slew.
 spend. spent. to spend.
 shut. shut. to shut.
 shake. shooke. to shake.
 speake. spake. spoke. to speake.
 sheare. share. shore. to sheare.
 spring. sprang. sprung. to spring.
 sticke. sticke. stucke. to sticke.
 sting. stang. stung. to sting.
 sell. sould. to sell.
 stand. stood. to stand.
 seeke. sought. to seeke.
 stride. strode. strid. to stride.
 sing. sang. sung. to sing.
 slide. slid. slid. to slide.
 sinke. sank. sunk. to sinke.
 shrink. shrank. shronk. to shrink.
 spin. span. spun. to spin.
 strue. strau. stroue. to strue.
 send. sent. to send.
 swim. swom. swam. to swim.
 take. tooke. to take.
 teare. tare. tore. to teare.
 tell. tould. to tell.
 thinke. thought. to thinke.
 throw. threw. to throw.
 tread. trad. trod. to tread.
 weare. ware. wore. to weare.
 win. wan. won. to win.
 wincke. wonk. wank. to wincke.
 worke. wrought. to worke.
 wringh.

gheniet/ ghenoot/ ghenooten.
 ghiet/ ghoot/ gheghooten.
 houde/ hild/ ghehouden.
 houw/ hieuw/ ghehouwen.
 hebbe/ hadde/ ghehadt.
 heet/ hiet/ gheheeten.
 help/ hielp/ gheholpen.
 hangh/ hingh/ ghehanghen.
 kan/ konst/ ghekommen.
 koom/ quam/ ghekomen.
 kies/ koos/ ghekoozen.
 koop/ koght/ ghekoght.
 kruip/ kroop/ ghekroopen.
 klink/ klonk/ ghekloncken.
 klim/ klom/ gheklommen.
 krimp/ krom/ or krimpde/ ghekrompen.
 lach/ lough/ ghelacht/ or ghelaght.
 loop/ liep/ gheloopen.
 laat/ liet/ ghelaaten.
 leez/ las/ gheleezen.
 ligh/ or leggh/ laggh/ gheleegghen.
 liegh/ loogh/ gheloogghen.
 magh/ moght/ ghemogghen.
 neem/ nam/ ghenomen.
 roup/ riep/ gheroupen/ or gheropen.
 ruik/ riek/ rook/ gherooken.
 steek/ stak/ ghesteecken.
 slaa/ slough/ gheslagghen/ or gheslegghen.
 staa/ stondt/ ghestaan.
 schelde/ scholde/ ghescholden.
 scheer/ schoer/ gheschozen.
 schep/ schiep/ gheschapeu.
 stoot/ stiet/ or stootte/ or stootede/ ghestooten.
 scheidt/ scheidt/ ghescheiden.
 schiet/ schoot/ gheschooten.
 smit/ smoot/ ghesmooten.
 slaap/ sliep/ gheslaapen.
 stuit/ stoor/ ghestooten.
 schuif/ schoof/ gheschooben.

sterf.

42. Den Engelschen Onderrichter.

wring, wrang, to wring.

write, writeth, writ, wrot, to write.

S E C T I E. XVI.

Alle Werk-woorden worden op eenderlei wijze verbought / behalven de plaatsen der veranderinghen die boven aangewezen zijn: wy zullen eenighe Voorbeelden voorstellen: Ende Eerstelik, de Verbouginghe van het Werk-woort/ to haue.

Indicative moode.

Present tense.

I haue,	thou hast,	hee hath.
wee haue.	ye haue,	they haue.

Preter imperfect tense.

I had,	thou hast,	hee had.
wee had,	ye had.	they had.

Preter perfect tense.

I haue had,	thou hast had,	hee hath had.
wee haue had,	ye haue had,	they haue had.

Preter pluperfect tense.

I had had,	thou hadst had,	hee had had.
wee had had,	ye had had,	they had had.

The future tense.

I shall, or will haue, thou shalt, or wilt haue, hee shall, or will haue.

Wee shall, or will haue, ye shall, or will haue, they shall, or will haue.

Anders. *Otherwise.*

I should haue, thou shouldst haue, hee should haue.

Wee

sterf/ storf/ ghestorven.
 smelt/ smolt/ ghesmolten.
 steel/ stall/ ghestoolen.
 stink/ stank/ gestonken.
 swelgh/ swolgh/ gheswolghen.
 stuif/ stoof/ ghestooven.
 swel/ swol/ gheswollen.
 swem/ swom/ gheswommen.
 spreek/ sprak/ ghesproken.
 sweer/ swer/ gheswooren.
 springh/ sprangh/ ghespronghen.
 spin/ span/ ghesponnen.
 trek/ trok/ ghetrokken.
 vergeet/ vergadt/ vergeeten.
 vaer/ voer/ ghevaaren.
 vangh/ vingh/ ghevanghen.
 veght/ vocht/ ghevochten.
 val/ viel/ gheballen.
 bliede/ bloed/ ghebloeden.
 bliegh/ bloogh/ gheblooghen.
 verflindt/ verflondt/ verflonden.
 vriez/ vroz/ ghevrozen.
 verlies/ verloor/ verlooren.
 bindt/ bondt/ ghebonden.
 weet/ wist/ gheweeten.
 wassche/ wiesch/ ghewasschen.
 was/ wies/ ghewassen.
 werf/ werfde/ geworven/ or verworven.
 wery/ wery/ gheworpen.
 wzingh/ wzongh/ ghewzonghen.
 werk/ wzoght/ or wzacht/ ghewzoght.
 win/ won/ ghewonnen.
 weef/ weefde/ gheweeven.
 winde/ wondt/ ghewonden.
 weet/ wist/ gheweeten.
 worde/ werde/ or wierde/ gheworzen.
 zie/ zagh/ ghezien.
 zit/ zadt/ ghezeeten.
 zende/ zondt/ ghezonden.

zing/

44 Den Engelschen Onderrichter.

Wee should haue, ye should haue, they should haue.

Imperative moode.

The present, and the preter imperfect tense.

Haue, or haue thou, haue hee, or let him haue.

Haue wee, or let us haue, haue ye, haue they, or let them haue.

The Optative moode.

Present, and imperfect tense.

Oh if { I had, thou hadst, hee had.
Wee had, ye had, they had.

Otherwise.

Oh { Had I, hadst thou, had hee.
Had wee, had ye, had they.

Preter perfect, and preterpluperfect tense.

Oh if { I had had, thou hadst had, hee had had.
Wee had had, ye had had, they had had.

The future tense.

Oh if { I shall haue here after.
Thou shall haue here after.
Hee shall haue here after.
Wee shall haue here after.
Ye shall haue here after.
They shall haue here after.

Potentiall moode.

Present tense.

I may, or can haue, thou mayst, or canst haue, hee may, or can haue.

Wee may, or can haue, ye may, or can haue, they may, or can haue.

Imper-

zing/ zongh/ ghezonghen.
zink/ zonk/ ghezonkken.
zegghe/ zeide/ ghezeidt.
ziede/ zood/ ghezooden.
zouk/ zoght/ gbezoght.
zuigh/ zoogh/ gezooghen.
zuip/ zoop/ ghezooopen/ &c.

SECTION. XVI.

All the Verbs are declyned one manner of way, except the places of differing variations noted above, we will propound some examples: And
Firstly: the Conjugating of the Verbe, hebben.

De verkondighende manier.

Teghenwoordighe tijdt.

Ik hebbe/ or heb. ghy hebt/ hy heeft.
Wy hebben/ ghy l. hebt/ zy l. hebben.

Onvolkomen tijdt.

Ik hadde. ghy hadt. hy hadde.
Wy hadden. ghy l. hadt. zy l. hadden.

Voorleden tijdt.

Ik hebbe ghehadt / ghy hebt ghehadt / hy heeft ghehadt.
Wy hebben ghehadt / ghy l. hebt ghehadt / zy l. hebben ghehadt.

Meer als Voorleden.

Ik hadde ghehadt / ghy hadt ghehadt / hy hadde ghehadt.
Wy hadden ghehadt / ghy l. hadt ghehadt / zy hadden ghehadt.

Toekomende tijdt.

Ik sal hebben / ghy zult hebben / hy zal hebben.
Wy

Imperfect, and preterperfect tense.

I might, could, or would haue, thou mightest, couldst, or wouldst haue, &c.

Preter pluperfect tense.

I might, could, or would haue had, &c.

Future tense.

I may, can, or will haue here after, thou mayest, canst, or wilt haue here after, &c.

*Subjunctive moode.**Present tense.*

When I haue,	thou hast,	hee hath.
Wee haue,	Ye haue,	they haue.

Or

That I haue, that, thou haste, that he hath, that we haue, &c.

Preterimperfect tense.

That	{	I had,	thou hadst.
		Hee had.	wee had.
		Ye had.	they had.

Otherwise.

That	{	I should haue, thou shouldest haue.
		Hee should haue, wee should haue.
		Ye should haue, they should haue.

Preterperfect tense.

When	{	I haue had, thou hast had.
		Hee hath had, wee haue had.
		Ye haue had, they haue had.

Præter

Wy zullen hebben / ghy l. zult hebben / zy l. zullen hebben.

Otherwiſe. Anders.

Ik zoude hebben / ghy zoudt hebben / hy zoude hebben.

Wy zouden hebben / ghy l. zoudt hebben / zy l. zouden hebben.

De ghebedende manier.

Teghenwoordighe ende Onvolkomen tijdt.

Hebt / ofte hebbe ghy / dat hy hebbe.

Dat wy hebben / hebbet ghy l. dat zy hebben.

De weniſchende manier.

Teghenwoordighe ende Onvolkomen tijdt.

Och of { Ik hadde / ghy hadt.
Hy hadde / wy hadden.
ghy l. haddet / zy l. hadden.

Anders.

Och { Hadde Ik / had ghy.
Hadde hy / hadden wy.
Haddet ghy l. hadden zy l.

Voorleden, ende meer als Voorleden.

Och of { Ik hadde ghehadt / ghy had ghehadt.
Hy hadde ghehadt / wy hadden ghehadt.
Ghy l. haddet gehad / zy l. hadden gehad.

Ofte aldus : *Thus.*

Och of { Ik ghehad hadde /
Ghy ghehadt had.
Hy gehad hadt / or hadde / &c.

Toe-

Preter pluperfect tense.

When { I had had, thou hadst had.
 Hee had had.
 Wee had had, Ye had had.
 They had had.

Future tense.

When { I shall or will haue, thou shalt or wilt haue.
 Hee shall or will haue.
 Wee shall or will haue, Ye shall or will haue.
 They shall or will haue.

The Infinitive mood.

<i>Present.</i>	<i>Preterperfect.</i>
To haue.	Haue had.

Participles.

<i>Present.</i>	<i>Preterperfect.</i>
Hauing.	Had.

Dolght de Verbuoginghe van het zelfstandigh
 Werk-woordt/to be.

*The Indicative moode.**Present tense.*

I am, thou art, hee is, wee are, ye are, they are.

Preter imperfect tense.

I was, thou wert, hee was, wee were, ye were, they were.

Ik ben gheueest / is het selde met het hoogstaande:
 als

I was, thou wert, hee was, wee were, ye were, they were.

Preter

Toekomende.

Och of { Ik hier na ſal hebben.
Ghy hier na ſult hebben.
Hy hier na ſal hebben.
Wy hier na zullen hebben/ &c.

Vermoghende manier.

Tegenwoordige tijdt.

Ik magh / ofte kan hebben / ghy mooght / ofte kundt hebben / hy magh / ofte kan hebben / wy mooghen ofte kunnen hebben / ghy l. mooght / ofte kundt hebben / zy l. moghen / ofte kunnen hebben.

Onvolkomen ende Voorleden tijdt.

Ik moghte / koſte / ofte woude hebben / ghy moogt / koſt / woude hebben / &c.

Meer als Voorleden.

Ik moghte / koſte / ofte woude ghehadt hebben / &c.

Toekomende tijdt.

Ik magh / kan / ofte wil hier na hebben / ghy mooght / kundt / ofte wildet hier na hebben / &c.

De Ondervoughlijke manier.

Tegenwoordigh.

Als / or op dat { Ik hebbe / ghy hebt.
Hy hebbe / wy hebben.
Ghy l. hebbet / zy l. hebben.

Onvolkomen.

Op dat { Ik hadde / ghy hadt.
Hy hadde / wy hadden.
Ghy l. haddet / zy l. hadden.

Ⓒ

Anders.

50 Den Engelschen Onderrichter.

Preterperfect tense.

I haue been, thou hast been, hee hath been.
Wee haue been, ye haue been, they haue been.

Este:

I haue bin, thou hast bin, hee hath bin.
Wee haue bin, ye haue bin, they haue bin.

Preter pluperfect tense.

I had been, or I had bin, thou hadst been, or bin, hee
had been, or bin.
Wee had been, or bin, ye had been, or bin, they had
been, or bin.

Future tense.

I shall or will be, thou shalt, or wilt be, hee shall or will
be, wee shall or will be, ye shall or will be, they shall or
will be.

Anders:

I should be, thou shouldst be, hee should bee.
Wee should be, ye should be, they should be.

Imperative moode.

Present, and Imperfect tense.

Be thou, bee hee, or let him be.
Be wee, or let us be, be ye, be they, or let hem be

Optative moode.

Present.

I pray. I be, thou beest, he be, wee bee, ye be,
they be.

Imperfect.

Would, or oh if { I were, thou wert.
Hee were, wee were.
Ye were, they were.

Pre-

Anders:

Op dat {
 Ik hebben zoude.
 Ghy hebben zoudt.
 Wy hebben zoude.
 Wy hebben zouden.
 Ghy l. hebben zoudet.
 Zy l. hebben zouden.

Voorleden.

Als {
 Ik gehad hebbe/ ghy gehad hebbe ofte hebt.
 Wy gehad hebbe/ wy gehad hebben.
 Ghy l. gehad hebben/
 Zy l. gehad hebben.

Meer als Voorleden.

Als {
 Ik ghehad hadde/ ghy ghehadt had.
 Wy gehad hadde/ wy gehad hadden.
 Ghy l. gehadt haddet/ zy l. gehad hadden.

Toekomende.

Als {
 Ik hebben zal/ ofte zoude.
 Ghy hebben zult.
 Wy hebben zal/ ofte zoude.
 Wy hebben zullen/ ghy l. hebben zullet.
 Zy l. hebben zullen.

Onbepaalde manier.

Tegenwoordigh. Voorleden.
 Hebben. Gehad hebben.

De Deel-neminghen.

Teghenwoordigh. Voorleden.
 Hebbende. Gehadt.

Here followeth the declyning of the Verbe ſubſtanti-
ve wezen/ or zyn.

Preter pluperfect tense.

Would, or oh if { I had been, thou hadst been.
 Hee had been.
 Wee had been, ye had been.
 They had been.

Future tense.

Grant { I be hereafter, thou beest hereafter.
 Hee be hereafter.
 Wee be hereafter, ye be hereafter.
 They be hereafter.

Potentiall moode.

Present tense.

I may or can be, thou mayest or can't be. hee may or can be.

Wee may or can be. ye may or can be. they may or can be.

Preter imperfect tense.

I might or could be. thou mightest, or couldest be. hee might or could be.

Wee might or could be. ye might, or could be. they might, or could be.

Preter perfect tense.

I might could, or ought to haue been. thou mightest could't, or oughtest to haue been. hee might, could, or ought to haue been.

Wee might could, or ought to haue been. ye might, could, or ought to haue been. they might, could, or ought to haue been.

Preter pluperfect tense.

I might, could or ought to had been, thou might't could't

De Verkondighende manier.

Tegenwoordighe tijdt.

Ik ben / ghy zyt / hy is / wy zijn / ghy l. zyt / zy l. zijn.

Onvolkomen tijdt.

Ik was / ghy waart / hy was / wy waren / ghy l. waardt / zy waren.

Otherwiſe.

Ik ben geweest / ghy zyt geweest / hy is geweest / wy zijn geweest / ghy l. zyt geweest / zy zijn geweest.

Voorleden: Ik hebbe geweest / &c.

Meer als Voorleden: Ik hadde geweest / &c.

Toekomende tijdt.

Ik zal wezen / ofte zijn / ghy zult wezen / ofte zijn / hy zal wezen / ofte zijn / wy zullen wezen / ofte zijn / ghy l. zult wezen / ofte zijn / zy l. zullen wezen / ofte zijn.

Otherwiſe.

Ik zoude zijn / ghy zoudt zijn / hy zoude zijn / wy zouden zijn / ghy l. zoudt zijn / zy l. zouden zijn.

De Gebiedende manier.

Tegenwoordige, ende Onvolkomen tijdt.

Zyt / ofte weest ghy / dat hy zy / ofte laat hem zijn / dat wy zijn / laat ons zijn / dat ghy l. zyt / ofte zyt ghy l. dat zy zijn / ofte laat zy zijn.

De Wenschende manier.

Tegenwoordigh, ende Onvolkomen tijdt.

Och of { Ik ware / ghy waart.
Hy waare / wy waren.
Ghy l. waardt / zy l. waren.

54 Den Engelschen Onderrichter.

could'ft or ought'ft to had been, hee might could, or ought to had been, wee might, could, or ought to had been, ye might could, or ought to had been, they might could or ought to had been.

The future tense.

I may or can be hereafter, thou mayest or can'ft be hereafter, hee may or can be hereafter, wee may or can be hereafter, ye may or can be hereafter, they may or can be hereafter.

Subjunctive moode.

Present.

That { I be, thou be'ft.
Hee be, we be.
Ye be, they be.

Otherwise.

When { I am, thou art.
Hee is, we be.
Ye be, they be.

Imperfect tense.

That, or when { I was, thou wert.
Hee was, we were.
Ye were, they were.

Preter perfect tense.

When { I haue been, thou hast been.
Hee hath been, wee haue been.
Ye haue been, they haue been.

Preter pluperfect tense.

When { I had been.
Thou hadst been.
He had been.

Wee

Meer als Voorleden.

Och of { Ik geweest hadde/ ghy geweest hadt.
Hy geweest hadde/ wy geweest hadden.
Ghy l. geweest haddet.
Zy geweest hadden.

Toekomende tijdt.

Och of { Ik zy/ ofte wesen soude.
Ghy zyt/ ofte wesen soudt.
Hy zy/ ofte wesen soude.
Wy zijn/ ofte wesen souden.
Ghy l. zyt/ ofte wesen soudt.
Zy zijn/ ofte wesen souden.

Vermoghende manier.

Teghenwoordighe tijdt.

Ik magh/ kan/ ofte wil zijn/ &c.

Onvolkomen.

Ik moghte/ koste/ ofte woude zijn/ &c.

Voorleden.

Ik moghte/ koste/ ofte woude geweest hebben/ &c.

Meer als Voorleden.

Ik hadde moghen zijn geweest/ &c.

Toekomende.

Ik magh/ ofte kan hier na zijn/ &c.

Ondervoughelijcke manier.

Tegenwoordighe.

Op dat { Ik zy/ ghy zyt/ hy zy.
Wy zijn/ ghy l. zyt/ zy l. zijn.

Anders :

Als { Ik ben/ ghy zyt/ hy is.
Wy zyn/ ghy l. zyt/ zy l. zijn.

When } Wee had been.
 } Ye had been.
 } They had been.

Future tense.

When } I should be. thou shouldst be.
 } Hee should be. wee should be.
 } Ye should be. they should be.

Otherwise.

When } I shall or will be, thou shalt or wilt be.
 } Hee shall or will be, wee shall or will be.
 } Ye shall or will be, they shall or will be.

Infinitive moode.

Present, and imperfect.
 to be.

Preterperfect, and
Preterpluperfect.

Future. To be hereafter.

To haue, or had
 been.

Participles.

Present.

Preterperfect.

Being.

Been.

De Verbouginghe van het Werk-woordt

To loue.

Indicative mood. Present.

I loue, or doeloue, thou louest, or doest loue, hee
 loueth, or doth loue.

Wee loue, or doeloue, ye loue, or doe loue, they
 loue, or doe loue.

Preterimperfect tense.

I loued, or did loue, thou louedst, or didst, loue, hee
 loued, or did loue.

Wee

Onvolkomen.

Op dat/ ofte als { Ik ware/ ghy waart.
 Op ware/ wy waren.
 ghy l. waardt/ zy waren.

Voorleden.

Als { Ik geweest hebbe / ghy geweest hebt.
 Op geweest hebbe/ ofte heeft.
 Wy geweest hebben/ ghy l. geweest hebbet.
 Zy l. geweest hebben.

Meer als Voorleden tijdt.

Als { Ik geweest hadde/ ghy geweest hadt/
 Op geweest hadde/ ofte had.
 Wy geweest hadden/ ghy l. geweest haddet.
 Zy l. geweest hadden.

Toekomende tijdt.

Als wanneer { Ik wesen/ ofte zijn soude.
 Ghy wesen/ ofte zijn soudt.
 Op wesen/ ofte zijn soude.
 Wy wesen/ ofte zijn souden.
 Ghy l. wesen/ ofte zijn soudet.
 Zy wesen/ ofte zijn souden.

Anders :

Als wanneer { Ik wesen/ ofte sijn sal.
 Ghy wesen/ ofte sijn sult.
 Op wesen/ ofte sijn sal.
 Wy wesen/ ofte sijn sullen.
 Ghy l. wesen/ ofte sijn sullet.
 Zy wesen/ ofte sijn sullen.

De Onbepaalde manier.

Tegenw. ende Onvolk.	Voorleden, ende meër
wesen/ ofte zijn.	als voorleden.
Toekom. Hier na te zijn.	Geweest hebben / had-
	den.

58 Den Engelschen Onderrichter.

Wee loued, or did loue, yeloued, or did loue, they
loued, or did loue.

Preter perfect tense.

I loued, or haue loued, thou hast loued, hee hath
loued.

Wee haue loued, ye haue loued, they haue loued.

Preter pluperfect tense.

I had loued, thou hadst loued, hee had loued.

Wee had loued, ye had loued, they had loued.

Future tense.

I shall or will loue, thou shalt or wilt loue, hee shall
or will loue.

Wee shall, or will loue, ye shall, or will loue, they shall,
or will loue.

Otherwise.

I should loue, thou should'st loue, hee should loue.

Wee should loue, ye should loue, they should loue.

Imperative moode.

Loue thou, loue hee, or let him loue.

Loue wee, or let us loue, loue ye, loue they, or let
them loue.

The Optative moode.

Present tense.

God grant I loue, or doe loue, &c.

preter imperfect tense.

Would God I loued, or did loue, &c.

Preterperfect.

I pray God I haue loued, &c.

Preter

De Deel-neminghen.

Teghenwoordighe.

Voorleden.

Wesende/ ofte zijnde.

Geweest/ ofte geweest.

Of the Verbe worden.

The Verbe worden/ hath in the Preterimperfect tense werden / In the Imperative, Optative, and Subjunctive, Moods werde/ ofte werden/ &c.

The way how to declyne the Verbe

Beminnen.

De verkondighende manier. Teghenwoordigh.

Ik bemin / ofte beminne / ghy bemindt / hy bemindt / wy beminnen / ghy l. bemindt / zy l. beminnen.

Onvolkomen tijdt.

Ik beminde / ghy bemindet / hy beminde / wy beminden / ghy l. bemindet / zy l. beminden.

Voorleden tijdt.

Ik hebbe bemindt / ghy hebt bemindt / hy heeft bemindt.

Wy hebben bemindt / ghy l. hebt / ofte hebbet bemindt / zy hebben bemindt.

Meer als Voorleden.

Ik hadde bemindt / ghy hadt / ofte hadden bemindt / hy hadde bemindt.

Wy hadden bemindt / ghy l. hadt / ofte hadden bemindt / zy l. hadden bemindt.

Toekomende tijdt.

Ik sal beminnen / ghy sult beminnen / hy sal beminnen.

Wy sullen beminnen / ghy l. sult beminnen / zy sullen beminnen.

Preterpluperfect tense.

Would God I had loued. thou hadst loued, &c.
Or oh that I had loued, &c.

De toe-komende woꝝdt zelden gebꝛuikt.

The Potentiall moode.

Present tense.

I may or can loue. thou mayest, or canst loue.
Hee may or can loue. wee may or can loue.
Ye may or can loue. they may or can loue.

Preter imperfect tense.

I might would, could, or ought to loue. thou mightest
wouldest, couldest or oughtest to loue. hee might would
could or ought to loue. wee might would, could or ought
to loue. ye might would, could or ought to loue. they
might would, could, or ought to loue.

Preterperfect tense.

I might would could, or ought to haue loued, thou
mightest wouldest, couldest, or oughtest to haue loued.
hee might, would, could, or ought to haue loued, wee
might would could or ought to haue loued, ye might
would, could or ought to haue loued, they might would,
could or ought to haue loued.

preterpluperfect tense.

I might would, could, or ought to had loued.
Thou mightest, wouldest, couldest, or oughtest to
had loued.
Hee might, would, could or ought to had loued.
Wee might, would, could, or ought to had loued.
Ye might would, could, or ought to had loued.
They might would, could, or ought to had loued.

Future

Note: When they use that word *wil* / they expres there by *power*, rather then *futurity*.

Otherwise.

Ik soude beminnen / ghy soudt beminnen / hy soude beminnen.

Wy souden beminnen / ghy l. soudt beminnen / zy souden beminnen.

De Gebiedende manier.

Bemindt ghy / dat hy beminne / ofte laat hem beminnen.

Beminnen wy / ofte laat ons beminnen.

Bemindt ghy l. dat sy beminnen / ofte laat sy beminnen.

De Wenschende manier. Tegenwoordigh.

Godt ghebe dat Ik beminne / ofte lief hebbe / &c.

Onvolkomen.

Och dat Ik beminde / &c.

Voorleden.

Och dat Ik bemindt hebbe / &c.

Meer als Voorleden.

Och dat Ik bemindt hadde / &c.

Ofte, Och dat Ik lief hadde / &c.

The Future in the Optative is seldome used.

De Vermogende manier.

Tegenwoordigh.

Ik magh wil / ofte kan beminnen / ofte lief hebben / ghy meught / &c. beminnen / &c.

Onvolkomen.

Ik mochte / woude / konde / ofte behoorde te beminnen / &c.

¶ 7

Voor-

Future tense.

- I may or can loue hereafter.
- Thou may'st, or can'st loue hereafter.
- Hee may or can loue hereafter.
- Wee may or can loue hereafter.
- Ye may, or can loue hereafter.
- They may, or can loue hereafter.

Subjunctive mood.

- Present.* When I loue, or doe loue, &c.
- Preterimperfect.* When I loued, or did loue, &c.
- Preterperfect.* When I haue loued, &c.
- Preterpluperfect.* When I had loued, &c.
- Future.* When I shall or will loue, &c.
- ☉ *ſte/* When I ſhould loue, &c.

Infinitive moode.

- Present.* *Preterperfect*, and *Preterpluperfect.*
- To loue. To haue loued. To had loued.
- Future.* To loue hereafter.

Participles.

- Present.* Loving. *Future.* To loue, or about to loue.

The Paſſive, to be loued.

Indicative mood.

- Present.* I am loued, thou art loued, &c.
- Preterimperfect.* I was loued, thou wert loued, &c.
- Preterperfect.* I haue been loued.
Thou haſt been loued, &c.
- Preterpluperfect.* I had been loued.
Thou hadſt been loued, &c.

Future

Voorleden.

Ik moghte / woude / konde / ofte behoorde be-
mindt te hebben / &c. ofte ik hebbe mogen beminnen.

Meer als voorleden.

Ik hadde moghen beminnen / &c.

Toekomende.

Ik magh / ofte kan hier na beminnen / &c.

De Vervongelijke manier.

Tegenwoordigh. Als ik beminne / ofte als ik lief
hebbe / &c.

Onvolkomen. Als ik beminde / &c.

Voorleden. Als ik bemindt hebbe / &c.

Meer als Voorleden. Als ik bemindt hadde / &c.

Toekomende. Als ik sal beminnen / &c. ofte als ik
soude beminnen / ofte lief heb-
ben / &c.

De Onbepaalde manier.

Tegenwoordigh. Voorleden, ende meer als Voorl.

Beminnen, Hebben / ofte hadden bemindt.

Toekomende. Hier na beminnen.

Deel-neminghen.

Teghenwoordigh. Toekomende.

Beminnende. Te beminnen.

Het lijdende Werk-woordt. Bemindt werden.

De Verkondigende manier.

Tegenwoordigh. Ik ben bemindt / ghy zijt be-
mint / &c. ofte Ik worde be-
mindt / &c.

Onvolk. Ik was bemint / ghy waart bemindt / &c.
ofte Ik werde bemindt / &c.

Voor-

64 Den Engelschen Onderrichter.

Future. I shall or will be loued, &c.
or I should be loued, &c.

Imperative moode.

Be thou loued, let him be loued, let us be loued, be ye
loued, let them be loued.

Optative moode.

Present. God grant. I be loued, &c.
Preterimperfect. Would God. I were loued, &c.
Preterperfect. I pray God. I haue been loued, &c.
Preterpluperfect. ô That I had been loued, &c.
Future. God grant, I be loued hereafter, &c.

Potentiall moode.

Present. I may or can be loued, &c.
Preterimperfect. I might, would, or could be lo-
ued, &c.
Preterperfect. I might would, could, or ought to haue
been loued, &c.
Preterpluperfect. I might, would, could, or ought to
had been loued, &c.
Future. I may, or can be loued hereafter, &c.

Subjunctive mood.

Present. When I am loued, &c.
Preterimperfect. When I was loued, &c.
Preterperfect. When I haue been loued, &c.
Preterpluperfect. When I had been loued, &c.
Future. When I shall, or will be loued, &c.

Infini-

Ofte ik ben bemint geweest/ &c.
Voorleden. Ik hebbe bemindt gheweest/ &c.
Meer als Voorl. Ik hadde bemindt gheweest/ ghy
hadt bemindt gheweest/ &c.
Toekomende. Ik ſal weſen bemindt / &c. ofte Ik
ſal zijn bemindt / ofte Ik ſoude
zijn bemindt/ &c.

De Ghebiedende manier.

Zijt / ofte weest ghy bemindt / dat hy zy bemindt/
laat ons zijn bemindt / ofte dat wy zijn bemindt/ dat
ghy l. zijt bemindt / zijt ghy l. bemindt / dat ſy zijn
bemindt/ laat ſy zijn bemindt.

De Wenshende manier.

Tegenwoordigh. Godt geve/ ik bemindt zy/ &c.
Onvolkomen. Godt gabe ik bemindt ware/ &c.
Ofte. Och of ik bemindt ware/ &c.
Ofte, och of ik ware bemindt/ &c.
Voorleden. Och of ik bemindt gheweest hebbe/ &c.
Meer als Voorleden. Och of ik bemindt gheweest
hadde/ &c.
Toekomende. Godt geve / ofte och of ik bemindt
ſoude weſen/ &c. ofte ſy hier na be-
mindt/ &c.

De Vermoghende manier.

Tegenw. Ik magh/ kan/ ofte wil zijn bemindt/ &c.
Onvolkomen. Ik moghte / koſte / ofte woude zijn
bemindt/ &c.
Voorleden. Ik moghte/ koſte/ ofte woude bemindt
hebben gheweest/ &c.
Meer als Voorleden. Ik hadde mogen bemindt zijn
gheweest/ &c.
Toekomende. Ik magh / kan / ofte wil hier na be-
mindt zijn/ &c.

Ondervoughelijke manier.

Tegenwoordigh. Als ik ben bemindt/ &c.

Onvol-

Infinitive.

Present, and *Preterimperfect*. Tobe loued.

Preterperfect. To haue been loued.

Preterpluperfect. To had been loued.

Future. Tobe loued hereafter.

Participles.

Preterperfect tense.

Loued.

Future.

Tobe loued.

**Onpersoonelikke Werk-woozden worden
Derbought aldus:**

It pleaseth. it pleased. or it did please. it hath pleased.
it had pleased. it shall, or will please. or it should please.
let it please you. it may please you. it might, could, or
would please you.

Would God, or oh that it may please you. oh that it
might please you. when it please you. when it shall, or
will please you, &c.

Men say, or they say. men or they said. men, or they
haue said. men, or they had said. men, or they shall, or
will say, &c.

Men, or they should say, &c.

S E C T I E. XVII.

Van de Deel-neminghen.

De Deel-neminghen des teghenwoozdighen
tijds eindighen ining: als
louing. teaching. wishing.

Ende woorden zonder veranderinghe by de drie
Geslachten gheselt: als

The

Onvolkomen. Als ik was bemindt / &c.
Voorleden. Als ik hebbe bemindt gheweest / &c.
Meer als Voorl. Als ik hadde bemindt geweest / &c.
Toekomende. Als ik sal wesen / ofte zijn bemint / &c.

De Onbepaalde manier.

Tegenw. ende Onvolkomen. { bemindt werden,
 { bemindt te zijn.

Voorleden. Te hebben zijn bemindt.

Meer als Voorleden. Te hadden zijn bemindt.

Toekomende. Hier na te zijn bemindt / ofte hier
na bemindt te wesen.

Deel-neminghen.

Voorleden.

Toekomende.

Bemindt.

Om te zijn bemindt.

Imperfonalls are thus declyned.

Het behaaght / het behaaghde / het heeft behaaght /
het hadde behaaght / het zal behaagen / ofte het zon-
de behaaghen / laat het u behaaghen / het magh u be-
haaghen / het moughte / konde / ofte woude u behaa-
ghen.

Godt gebe / ofte och of het u behaaghen magh / och
of het u behaaghen mought / als het u behaaght /
als het u behaaghen zal / &c.

Men zeit / men zeide / men heeft ghezeidt / men
hadde ghezeit / ofte zy hadden gezeit / men zal zeggen /
ofte men zoude zegghen / &c.

SECTION. XVII.

Of the Participles.

THe Participles of the Present tense doe end in ende :
as minnende / leerende / wenschende / and with out
alteration are put to nouns Substantives of al the three
kinds :

68 Den Engelschen Onderrichter.

The running man, the running woman.
The running beast.

De Deel-nemingen des Doozleden tijds / eir-
dighen in d. t. ofte n: als

loued. taught. slain. heard.
read. &c.

S E C T I E. XVIII.

Bwoorden/woorden by Werk-woorden gebought
om daar dooz eenighe omstandigheit van het zel-
ve Werk-woozdt te verklaren de beteikkeninghe der
Bwoorden/ is zeer verscheiden: als

Der Plaatsse.

That way. this way. from thence. thither. somewhere.
any where. nowhere. every where. before. behinde. after
under. aboue. from under. from aboue. beneath. from
beneath. at the right. at the left. inwards. yonder. to and
again. within here. out. without. by. closeby. neer. far.
herealong. therealong. along. yondway. hitherway.
from hence. from thence. thereaway. about. rounda-
bout. further. aside. where.

Des Tijds.

Now. presently. by and by. immediately. anon. pre-
sently. today. yesterday. eeryesterday. to morrow. over-
tomorrow. of the morning. of the evening. late. seldo-
me. never. hereafter. finally. to the end. day ly. till then.
till that. before that. a fore that. timely. everyday. lately.
newly. somewhat eer. then. after that. often. oftentimes.
many times. sometimes. long time agoe. lastly. before
time. afore time. never. ever. byday. by night. as then.
instantly. out of hand. long agoe. theother day.

Dra

kinds : as, de loopende Man / de loopende Vrouw /
het loopende Beest.

But deminitives cannot wel beare *v*/in the end ; as een
knagent muus ken / rather then een knagende muus
ken / het loopende wilt / is better then to say een loo-
pende wilt / but men ought to say , een loopen wilt/
een groeient Boomken/ een sterbent Paardt.

The Participles of the Preterperfect tense of the three
First Conjugations end, in *d* / or *t* / as ghemind / ghe-
bzaagd / ghevrocht / but all other Verbs haue *en* / as
ghelooopen/ gheklommen.

SECTION. XVIII.

Adverbs, are joyned to Verbs, thereby for to declare
some Circumstance of the said Verbe : the significa-
tion of Adverbs, be very different : as

Of Place.

Dat heen/dit heen/or dit heenen/van daar tot daar/
ergens / van ergens / nergens / over al/voor/ achter/
onder / boven / van onder / van boven/ beneden/ van
beneden / ter rechter / ter linker / binnenwaarts/
ginder/gins/binnen/hier/ uit/ buiten/ by/ naby/ naar/
verre / hier langx / daar langx / gins heen/ herwers-
heen / van hier / van daar / daar heen / om / rondsom/
vozder/voorzer/ ter zijden/ waar.

Of time.

Nu terstondt / dadelik / strakx/ flus/ teghenwooz-
digh / huden / gister / eergister / mozghen / overmoz-
ghen/des mozghens/ des avondts/ laat/ zelden/ nime-
mermeer / noit / hier naar/ eindelik/ ten einde/ daagh-
likx / tot dat / eer dat / voor dat / tijdigx / alle daagh/
onlang/ wat eer/ dan/ daar naer/ daar voor/dikwils/
menighmaal/ altemet / over lang / eindelik/ voortij-
den/ voortijds/ nooit/ altijdx/ by daagh/ by nacht/
als dan / van stonden aan / langeleen / lank geleen/
sanderendaaghs.

Quer-

Wraghende : als wherefore? how? howso? wherefore not? not? why? is it? is it so? ist not? is it not so? for what cause? for what reason? how ist?

Bevestighende : als certaine. certainly. verily. truly. yea. yeaindeed. yea intruth. indeed.

Loochende/ or ontkenmende : als no. not. nothing. innowise. none. in no manner of wise. innowise. in no mannerat all.

Tellende : als how much. howoften. once twice. thrice. often. oftentimes. so oft. sooftentimes. everytime. Imprimis. firstly. secondly, &c.

Van menighvuldigheit : als enough. a very little. little. much. much more. toolittle. atleast. so much more. lesse. somewhat more. alittle more. ende few. overflowing, **het welkke Bybonglikke woorden zyn /** too much, somewhat lesse. somuchmore.

Van hoedanigheidt : als wel. ill. wisely. poorly. very wel. very ill. honestly. diligently. fine. willingly. heartily. faithfully. proudly. soberly. learnedly. stoutly, &c.

Bergelijkinghe : als more. lesse. better. wors. wiser. more prudently. especially. as wel as. so. like. like as. as.

Vermanende : als lustily. goto. bevaliant. valiently. couragious. welgoto. up. looke before you. take heed. looketo. fahow. lively.

Bersachtende : als fairely. softly. finely. brauely. by little and little. hardly. sweetly. tenderly. a small deal. a very little deal. hardly. scarce.

Verbiedende : als no. not. notatall. innowise. atnohand.

Wenschende : als ó. oh ifit were. ó that. would it were. God grant. I pray God. would to God.

Twisselachtige : als it may be. happily. perhaps. hardly. perchance.

By geballe : als by chance. by fortune. by lucke. by hap. it happened. it chancedso. it fortunèd. by provi-

Querying, or asking: as waarom? hoe? hoe
zoo? waarom niet? niet? zouw't? is het ook?
en is 't niet? is 't niet alzo? om wat oorzak?
hoe is 't?

Affirming: as zeker / voorzeker / zekerlik /
boozwaar / waarlik / ja / ja trouwens / ja booz-
waar / inder daat / immers.

Denying: as neen / en / non, niet / non, niets /
nihil, gheensins / geen / in geenerlij wyse / in gee-
nerlij maniere.

Numbering: as hoe veel maal / eenmaal / twee-
maal / driemaal / (adding stil to the aggregating
number the syllable maal) dikwils / menighmaal /
zoo veel maal / elke maal / ten eersten / ten an-
deren / &c.

Quantity: as enough / een weinigsken / luttel /
veel / veel meer / te luttel / ten minsten / zoo veel /
meer / min / wat meer / &c. (weinigh / and ober-
bloedigh / the which are Adjectives) te veel / wat
min / zoo veel meer.

Quality: as wel / qualik / wijzelik / armelik /
bzomelik / naarstelik / sijn / gheleerdelik / stou-
telik / &c.

Comparison: as meer / min / beter / erger / wijzer /
voorzichtiger / specialijk / alsoo wel / zoo / gelijk /
gelijk als / als.

Exhorting: as lustigh / fluk / traagh / klouk /
naarstigh / moedigh / wel aan / op / siet toe / wacht
u / sasa / wakker an / zijt gauw.

Affwaging, or Mollesying: as schoonkens /
zachtkens / fraikens / sijnkens / alleinskens /
nauwliks / soetkens / teerkens / weinighskens /
qualik / ofte schaars.

Prohibiting: niet / en / geensins.

Wishing: as ó och of / of dat / Godt geve: Ik
bidde Godt / woude Godt.

Doubting: as moghelik / misschien / nauweliks.

Chance: as by-gevalle / by-avontuer / by-geluk /
't gelukt / 't gheschiede alsoo / 't gebeurde.

Like-

Some Adverbs he of

providence. it came to passe.

Gelijkenisse: als so. even so. also as. like. likeas. likewise. evenas. allone. alike. dislike. dislikely. diversely. according. soas that. likeas. even so.

Verzamelende: als together. altogether. in one. aheape. joyntly. the one before the other. along a heape. universally.

Verscheidende / or scheidende: als severally. alone. a side. out of the way. another. otherwise. from one another. from each. after. foreach apart. foreach in perticular. perticularly. the one before, the other after. severally. hither and thither.

Toe-gebende: als well then. that it be so. let it be. let that be so. be it so.

Onthoudende: als still that. till. untill. untill that time. till then. untill that moment. till now. untill the morning. till a non.

Wit-sluitende: als onely. not onely. but also.

Verkiesinge: als rather. but rather. rather then. better. better then. especially. chiefly. singularly. much better.

En dingh niet voleindicht: als hardly almost. very neer. very nigh. within a little. neer the matter.

Vergunnende: als be it so. yet. let it be so. admit. suppose. not with standing. nevertheless.

Ordere: als thereafter. afterward. further. at the first. firstly. at first. at last. at length. secondly. thiraly. in the end. at last.

Wijzende: als behold. loe. seehere. seethere. see. vew. looke.

Wit-trekkende / or uit-strekkende: als to much. very much. to farre. to high. to too high. to low. to too low.

Verzekeringe / or Beduidinge: als assuredly. verily. without doubt. to wit.

Wou

Zommighe Woorzen 3m

Likeneſſe: as alſoo / ook / als / ghelijc / desge-
lijcs / eben eens / gelykkelik / ongelijk / ongelijk-
kelik / verſcheidelik / na / zoo dat / gelyk als / eben
zoo.

Gathering to gether: as te zaamen / gelykkelik /
in een / te hoop / by malkander ende malkande-
ren / het een vooz 't ander / ober hoop / gene-
ralik.

Parting afunder: as verſcheidelik / alleen / ter
ziden / uit den wegh / andersins / van malkan-
deren / achter / vooz / elk byſonder / byſonderlik / de
een vooz de ander na / herwaarts en derwaarts.

Permitting or admitting: as wel dan / dat het
zoo zy / laat dat zyn.

Restraining: as tot dat / tot dien tijdt / tot dan /
tot dien ſtoudt / tot morgen toe / tot flus toe.

Excluding: as alieenlik / niet alieenlik / maar
ook.

Choofing: as liever / maar liever / liever dan /
beter / beter dan / vooz nemelik / byſonderlik /
wel beter.

A thing not finiſhed, as ſchier / bykants / by na /
nauwelik.

Granting: as al is 't ſchoon / nochtans / al is 't /
genomen / niet tegen ſtaande / niet te min.

Order: as hier na / namaals / vooz / ten eer-
ſten / eerſtelik / vooz eerſt / ten leſten / ten langhe
leſten / ten tweeden / ten derden / in 't einde

Shewing, as ſiet / ſiet hier / ſiet daar / beſiet.

Exceeding, as te zeer / te veel / te verre / te
hoogh / al te hoogh / te langh / al te langh.

Aſſeveration, ofte explaining: as ſekerlik / vooz
waar / ſonder twijffel / te weten.

Calling: as ho : ſabo : hem : hoozje wel.

Many Adjectives may be made in to Adverbs and then
they end moſt of all in lik: as keinelik / zuiberlik /
goedighlik / goedelik / goelik / voozſichtelik / ſtoute-
lik / degheelik / vuchtbaarlik. Ende ſoo voorts.

74 Den Engelschen Onderrichter.

S troupende : als haw ! hoop ! hoop ! hem ! ho ! hey !
fahow ! hearken you there !

Deel Byboughelikke Woorden / komen Bywoorden
worden / ende eindigen wel meest in ly : als purely ,
clearly , goodly , beautifully , prudently , stoutly , fruit
fully . *And so forth.*

S E C T I E . X I X .

Voorsettinghen zijn zulke Woorden die men als
leen / ofte die men immermeer in t'Zamenbou-
ginghe ghebruiken :

Die los ende alleen staan / zijn deze : als

To , by , for , before , aganist , besides , aboue , within ,
without , about , concerning , be tween , betwixt , up , un-
der , through , throw , after , aferward , with , in , to , of
out , among , amongst , behinde , besides , neare .

In t'Zamen-bouginghe / dezen : als be , con , en , im ,
in , on , un , deze heeft men in bedirted , besmuted , con-
nexion , en large , immortal , inquire , ondone , or undone
unlearned , unpossible , beguile .

S E C T I E . X X .

Koppelinghen / voughen Woorden / Sprencken
Kofte redenen te zamen / deze hebben zeer verschei-
de beduidenissen : als

Van hechtende Koppelinghen.

And , an , also , both , with , likewise , so , herewithall ,
herewith , hitherto , following , thereto , aboue that , so-
much , as , so , in likemanner , thewhile , thus , for , forthis
self same , therefore , in this manner , yet , yet also , further ,
further more , moreover , besides .

Strij-

SECTION. XIX.

Propositions, are ſuch words as are uſed alone, or ſuch as be ever uſed in Compoſition.

Such as ſtand alone, are theſe : as

Tot / by / voer / tegens / nebens / boven / binnen /
buiten / om / ontrent / tuſſchen / op / onder / door / naa /
naar / met / in / aan / van / uit / nader / after / benebens /
neffens / na by / dicht by / van wegens / na dat / mede /
zonder.

In Compoſition, theſe be / ver / her / on / ghe / ont /
wan / as in bezien / verzien / her doen / ghewoont / ont-
doen / wan hope / wan trouw / ongheteert.

SECTION. XX.

Conjunctions, doe joyne words, ſentences, or reaſons together, theſe haue very divers ſignifications, as

Conjunctions Copulative.

Ende / en / ook / met / mede / zoo / hier mee / hier mee-
de / hier by / hier toe / vervolgens / daar toe / daar-en-
boven / zoo veel / als / alzo / inſgelijck / dewijle / dus /
om / hier om / zelf / deſgelijck / noch / nochte / noch ook /
voorts / beneben.

Conjunctions Adverſatives.

Maar / maar of / of ſchoon / al is 't / hoewel / al-
hoewel / zelf / nochtan / dewijle / evenwel / nochte /
't zy / getomen / daar-en-tegens / al is 't ſchoon / het
zy / ſoo dan.

Conjunctions Diſjunctives.

Nochte / en / niet / dan / ofte / of / doch / zelf / ten
minſten / anderzins / anders.

Strijdende Koppelinghen.

But, but if, if ever, though it be, though although, self
nevertheles, thewhile, yet, nor, unlesse, take it so, suppo-
feso, against that, grant it be, be it, sothen.

Scheidende Koppelinghen.

Nor, neither, not, then, or, but felse, atleast, otherwi-
se, in anothermanner.

Dozsakelikke Koppelinghen.

For, that more is, thereto, there aboue, or a boue-
that, therefore, for its sake, in like manner, then, sothen.
seeing, seeing that, that, yea, yea assuredly, for that, af-
ter that, since that.

Besprekelikke Koppelinghen.

If that, if, if it, so that, if so be that, if not that, other-
wise if, if not, whither.

Hit-keurige Koppelinghen.

Except, except that, besides that, unlesse, otherwise,
without that, but that, that alone.

Onderscheidelikke Koppelinghen.

But, yet, but also, but if, but notwithstanding, but ne-
vertheles, but not thelesse, but be it how will.

Waghende / &c.

Whither? whither it beso? whether or no?

Invoerende / &c.

Wherefore, therefore, for that cause, in that be halfe,
that for that.

Der minderlykke / &c.

At least, &c.

Merkt: Daar mogen ook veelc Bywoorden vooz
Koppelinghen gebzuikt worden.

Conjunctions Causalls.

Want/dat meer is/ daar toe/ daar-en-boven/ daar-om/ om dies wil/ insgelyk/ dan/ zoo dan/nademaal/ op dat/ immers/ om dat/ om dies oorsake wille/ naer dien dat/ aangezien dat.

Conjunctions Conditionall.

By dien / indien / indien het / zoo het / zoo het niet/ by ad dien/ zoo niet/ of.

Conjunctions Exceptives.

Uitgenomen / behalven dat / uitghenomen dat/ ten zy/ anderzins/ zonder dat/ dat alleen.

Conjunctions Discretives.

Maar/ doch/ maar ook/ maar of/ maar niet tegenstaande / maar nochtans / maar niet-te-min / maar wie t zy.

Interrogatives, &c.

Of? of het zoo zy? ofte niet?

Illatives, to inferre athing.

Waarom/daarom/om dies wille/ om dies halven/ dat/ op dat.

Diminutives, &c.

Ten minsten / &c.

Note : There may be many Adverbs used for Conjunctions likewise.

SECTION. XXI.

Words for to expresse a Motion or Passion of the minde, or of the heart, are called Interjections : Some be of;

Wondering : as hoe : hoe dus : hey : holla holla : is 't mogelijk : o wonderlik :

S E C T I E. XXI.

Woorden om eene beweginghe des ghemoedts/
ofte des herten te kennen te geven / worden
Tusschen stellingen genaamt. Eenige zijn :

Van Verwonderinghe : als heyda, hey a braue
man.

Van droefheit : als alas, wô and alas, ôh mee, alacke,
alacke, alas and wel aday, wô worth.

Verachtinghe : als fie, fie, fie forshame, fie upon't.

Agghende : als ha, ha, ha, he.

Koupende : als hâw, hem, fa hô, huise.

Ozeighende : als woe to you, I swear you, wôe to
your soule, youle ru't.

Stil-swijgende : als hush, peace, bestill, mum, wist,
silente.

Toesicht : als take hêed, beware.

Verachtinge / Versmadinge : als what you ! what
you louse, &c.

S E C T I E. XXII.

Het ware al te Verdrietigh / ende weinigh ter
Propooste / om Regulen van t'Zamen-vouginghe
te vermenighvuldighen / tot de rechte ende bequaame
Dougingh van de Deelen deser Spzake in een : de
onderscheidt van dese Reden-kavelingh, magh men
lichtelik bemerkken dooz Obserbatie in 't Lezen :
Ende gelijk als de Jonge Kinderen dooz 't gebzuik
ende gewoonte hare Moeders Tale wel promptlik
leeren / al is't dat zy geen Tekenschap kunnen geven
van Eendrachtigheid, ende Heerschingh. Het valt
juist zoo in 't leeren van de Engelsche Spzake / de
welcke vooz de Bejarige haast verkregen zal zijn/
dooz hare dikmaals Oeffeninge / ende Omme-gank
daar in : Ik achte daarom de Regulen van de vooz-
gaande

- Rejoycing, as *jou ha / ó bzaef.*
 Sorrow, or griefe, as *helaas / eplacp / ó och / tochy / wee / och arm / ep my / ach my.*
 Detestation, as *fy / foey / fix / p flux / fy schamje.*
 Laughing, as *ha / ha / ha / he / ho / ha.*
 Calling, as *hou ! hem ! how hola !*
 Threatning, as *wee ghy / wee u / Ik sweere u / het sal u gelden.*
 Silence, as *fus / swijght / weest te bzeden / stil / niet een woordt / swijght me.*
 Taking heed, as *fiet toe / wacht u / berght u.*
 Scorning, as *ghy gesel / wat ghy / ghy weet niet, &c.*

SECTION. XXII.

IT were too tedious and to little Purpose, to Multiply Rules of Construction, for the right, and due joyning of Parts of Speech together: the difference of this *Dialect*, may easily be perceiv'd by Observation in reading, and as little children by use and Custome doe learne their Mothers Tongue exactly, al though they can give no account of *Concord*, or *Government*. It falls out just so in the learning of the Dutch Tongue or Speech, which will some be gained by them that are Adult by their often Practise, and Conversse therein. I count therefore the Rules of the Precedent Sections sufficient for the matter in hand: onely take this note of Observation, along with you, that the Dutch Speech most what is spoken and written after the Latin-manner, by putting of sometimes, that First which in the Construction, or exposition cometh last; as.

1. *Ghy en zult u geen gesneden Beeldt / noch eenige Gelykkenisse maken.*
2. *Godt wilt / ende gebiedt dat men de Boosdoenderz ook met den Doodt straffen zal.*
3. *Het zelve moet dan noodtwendighlik goedt ende recht zijn.*

80 Den Engelschen Onderrichter.

gaande sectien genoeghsaam vooz de tegenwoordige materie / alleenlik neemt dese Aanmerkkinghe me'e / als dat de Engelsche Spzake gemeenelik meest na de Oudere van de t'Zamen-vougingh ofee Verklaringh tracht / in voegen dat men Woordt na Woordt in Spzrukken ofte Redenen vervolghens Hit-spreken: als

1. Thou shalt not make to thy selfe any graveninnage, nor the Likeness of an y thing.
2. God wills, and Commands, that Evill doers be punished even with death.
3. The same then must necessarily be good and just.
4. Likewise God dreadfully threatens such a land, Countrye, or kingdome, in which willfull Murtherers be not punished by death.
5. Owe nothing unto any man but to loue one another, for hee that loueth an other hath fulfilled the Law.
6. Come ye Children, harken unto mee, and I will teach you the feare of the Lord.
7. Keep your tongue from evill, and your lips from Speaking guile.
8. Blessed, and happy, is hee whose transgressions is forgiven, whose sinne is Covered, Blessed, and happie, is the man to whom the Lord doth not impute unrighteousnes, and in whose spirit there is no guile.

Psalm 32. 1/2/ &c.

SECTIE. XXIII.

In deze sectie zullen wy eenighe aanwijzinge / ende opmerkkinge doen op sommighe Woorden / ende aarder verscheidenheidt / d'e in hare t'Zamenbou- inge gebeuren magh / alicentlijk aanroeren :

1. Rechter hee. ofte shee. komt altijdt een betrekkelike Dooz-naam / ende in ste'e van who. ofte which. stelt men that: als

Hee

4. Ook dreight Godt ſchizkkelik al zulkken Landt/
Geweſte / ofte Koninkrijk / in welke de moet
willighe Menſch Moordenaren / met den Doodt
niet gheſtraft en worden.
5. En zyt niemandt yet ſchuldigh / dan malkanderen
lief te hebben : Want die den anderen lief heeft/
die heeft de Wet vervult.
6. Komt ghy kinderen / hoorz na my : Ik zal u de
vreeſe des Heeren leeren.
7. Bewaart uwe tonge van 't quade / ende uwe lip-
pen van bedroggh te ſpreken.
8. Welgelukzaligh is hy / wiens overtredinge ver-
geben / wiens zonde bedekt is : Welgelukzaligh
is de Menſche / dien de Heere d'ongerechtigheid
niet toe en rekent/ende in wiens Geest geen bedrog
en is.

Psalm 32. 1, 2.

SECTION. XXIII.

IN this Section wee will take notice of, and make ob-
ſervation upon, ſome words: and onely touch upon
their differences which may happen in their Construc-
tions: as

1. A Relative Pronoun will ever come behinde die
geen/ or die geene: as

Die geen is gelukkigh / welke Godts Woordt
bewaardt: Die geen is Rampzaligh / welke 't Belt
bemindt / ofte lief heeft.

2. Welke / ſerveth as well for an Interrogative, as a
Relative: as

Welke Man is dit? Mit welk Landt is hy?

With welke / here a question is moved, but in these
following it ſerveth for a Relative: as

Ik en weet niet welken het is / daar is Jan wel-
ken ghy begeerde / daar is de Man van welken ghy
ſpreekt,

Q. 5

3. With

82 Den Engeliſchen Onderrichter.

Hee is bleſſed that (*who, or which*) keepeth the word of God, hee is Miſerable that loueth mony.

2. Whom, ofte *who*, dient zoo wel tot eene Dage/als tot eene betrekkinge: als

Whom, ofte *who* doe you ſeeke? Hier wert met *who*, ofte *whom* gebzaaght: Maar in deze navolgende dient het tot een betrekkinge: als I know not *who*, ofte *whom* you meane, I know not *whom*, ofte *who* it is, Iohn is there *whom*, ofte *who* you deſire, the Man is there of *whom* you ſpeake.

3. Met what, bzaaght men zonder onderscheit van Geſlacht ofte getal: als

What a Man are you? what ſeeke you? ofte what ſeekeſt thou? what kinde of life is not full of trouble? what peace can wicked men expect? what doeſt thou? Want hier onder kan verſtaan worden / I ſeeke, i. e. I ſeeke that good thing, that man, that woman, ofte thoſe things. Alzoo worden de Dooznamen this, ende it mede gebzuikt: als this is that which I ſought, ofte this is what I ſought, wort wel gezeit vooz they be thoſe things, which I ſought, ook I haue this, ende I haue it, vooz I haue my minde, my will, ofte my things.

What, wort ſomtjids vooz which genomen: als what man haue you ſpoken with, vooz which man haue you ſpoken with, alzoo ook/ what woman, vooz which woman, what time, vooz which time.

What, wort ook vooz how much genomen: als what hath that coſt you? what a Clocke is it? what Chapter is it? what verſe is it? what Conjugation is it of? what day, or moneth is it? what price ſet you upou that? vooz how much will you take for that? ofte for it? what doe you value that at? vooz how much doe you value that?

What, wort ook in de plaetſe van wherefore gebzuikt: als what are you ſorrowfull for? what will you vex your ſelfe? what vex you mee?

What,

3. With *wat* / men doe inquire with out difference of gender, or number: as *wat* voor een *Man* zyt ghy? *Wat* zoekt ghy? *Wat* Geslachte van *Leven* en is niet vol van beroerten? *Wat* *Vrede* kunnen de *Godtloosen* verwachten? *Wat* doet ghy? for under this maybe understood. *Ik* zouke / dat is: *Ik* zouk dat goet / dien *Man* / die *Vrouwe* / or die *din* ghen.

Thus the Pronoun *dit* / and *het* / are used, as *dit* is *het* geene dat *ik* zocht / is well said, for *het* zyn deze *din*gen die *ik* zocht: also *ik* hebbe dat / *ik* hebbe *het* / for *ik* hebbe *mijnen* wille / or *mijne* *din*gen.

Geen / is a negative, but *het* geene / or 't gunt / is all wayes used in stead of *quod*, of the *Latins*.

Wat / is sometimes taken for *welke* / as *wat* *Man* hebt ghy *gesproken* / for *welken* *Man* hebt ghy *gesproken* / so likewise, *wat* *Vrouwe* / for *welke* *Vrouwe* / *wat* *tijdt* / for *welke* *tijdt*.

Wat / is taken sometimes for *hoe veel* / as *Wat* heeft dat gekost? *Wat* *Hyze* is *het*? *Wat* *Capittel* is 't? *Wat* *Bers* is *het*? *Van* *wat* *Verbouginghe* is 't? *Wat* *Dagh* / ofte *Maandt* is 't? *Wat* looft ghy dat? for *hoe veel* looft ghy dat?

Wat / is likewise used in the place of *waarom* / as *Wat* zyt ghy *bedroeft*? *Wat* wilt ghy u *quellen*? *Wat* *quelt* ghy *my*?

Wat / is likewise an Interjection, as *Wat* is *het* *mo*gelik: *Wat* dat ghy *zegt*!

4. *Wie* / serveth for an Interrogation, and a designation, as *Wie* heeft dat *ghedaan*? and *Wie* dat doet die *zal* *leven*.

5. The cause why *zich* sometimes is put for *hem* / is to avoid the following *Ambiguity*, as *hy* heeft *hem* *daar* *mede* *gemoept* / none can understand by these words, whether hee hath (*gemoeit*) *himselfe*, or some other body, but every doubt is remoued, in saying, *hy* heeft *zich* *daar* *meede* *gemoeit* / so likewise, *hy* *begeert*

84 Den Engelschen Onderrichter.

What, is ook eene tusschen stelling / ofte inwozyp /
als what is it possible!

4. That, wordt altijd in de plaatze van the thing, ge-
bruikt / gelijk quod de Latijnen: ende what in de
plaatse van that which, als what I tell you is most
true, dat is: that which I tell you, &c.

Ook that, beteikent somtijds to the end that, ofte
to the intent that, als

I writt unto you that you may know my minde, dat
is: to the intent that, ofte to the end that you may
know my minde.

5. Who, dient ook tot een wijzinge: als hee who doth
that shall live.

6. Ook vindt men in time, vooz at the convenient
time.

7. Ende sake, wordt ook vooz wille, in de' erduity
genomen: als for the words sake, for the promise
sake, &c.

8. At, wordt somtijds vooz in gebuikt: als I am at
Paris, at London, at Amsterdam, vooz in Paris, in
London, in Amsterdam.

Men neemt ook / at, vooz in his house als at Peters,
dat is: in Peter his house.

9. For that, gebuikt men vooz because that: als no
man loueth paine, for that it is paine, also ook for
as much as, ofte for so much as, is soo veel als be-
cause.

10. For, beteikent somtijds by reason of: als hee grew
pale for anger, hee wept for grief.

11. for ought, for anything: is soo veel als for as much:
as, hee may be a goodman for ought, ofte for any thing
I know, dat is: for as much as I know, thee is an
honest woman for ought I ever heard, &c.

12. But for, beteikent somtijds were it not for, ende
had it not been for: als you had perished but for mee,
dat is: had it not been for mee you had perished.

13. For the nonce, is soo veel als all willens in Duits;
ofte

dat ghy by zich zoudt komen.

6. Likewise in the Pronounes is a manner of Speech very ſtrange in it ſelfe: as tot mijnent / by mijnent / tot onzent / tot harent / tot uwent / by onzent / ober onzent / ſo likewise, om zijnent wille / om harent wille.

7. By tijdts / and in tijdts / wee finde likewise, for ter rechter tijdt.

8. Ana wille / is uſed for ſake / in English: as om des Woorzts wille / om de beloften wille.

9. Tot / is ſometimes uſed for in / as Ik ben tot Parijs / tot London / tot Amſterdam.

Tot / ſignifies likewise aan / as van daar tot daar / that is: van daar tot daar aen.

They take tot / likewise for, in zijn Huys / as tot Pieters / that is: in Pieters Huys.

10. There is difference betwixt naar / and nae / ga ghy naar hem / that is: after him, gae ghy nae hem / that is: Imitate him, follow him, in his doings, and works. They ſay likewise, nae mijne meyninge / nae des Euangeliſts ſchrijven. Secundum.

11. There is difference between tegens / jegens / and tegen.

Tegens / is alwayes uſed in emnity: as zy Oorlogen tegens ons / hy heeft zulke dingen tegens ons gezeyt / that is, in emnity or malice, when they ſay: hy zeght my / or jegens my zulke dingen. That is: hy vertelt my dat. Tegen / ſignifies a meeting one by the way, as hy quam my tegen / that is, hy quam my te gemoet / by this you may perceive that tegen / is no Prepoſition.

12. Op / is uſed for in / as op de Wereldt / for in de Wereldt / likewise they ſay, op de Tafel / op het Huys / op de Zolder / likewise op het Spaans / op het Frans / for the Spaniſh or French moode.

ofte moetwillens/hee did it therefore for the nonce.

14. For all , for all that, for all this, **deze redenen betelkenen altemet** though, although, albeit. **ende yet notwithstanding** , als for all (though) you sweare , I will not believe you , for all that (yet notwithstanding) I will ever loue you. A Coach cannot moue for all the wheelles, except horses draw it, **dat is** : though it hath wheelles . though you hate mee I will honour you for all this.
15. According to , **beduidt somtijdts** after , als according to my minde . the gospel according to Matthew (deale not with mee ó Lord according that is after) my deserts.
16. On. ofte upon , **wozdt gebzuikt vooz** in : als upon the world , **vooz** in the world : **Men zeit ook/ on, or** upon the table , upon the house, upon the Garret.
17. As soon as , **beteikkent somtijdts** when as : als write to mee as soone as you can , **dat is** : when as you can.
18. Amends , **gebzuikt men vooz** requite , als I shall never make you amends , **dat is** : I shall never be able to requite you , **ende** to make amends for a fault : **is soo veel als** to expiate : als my future diligence shall make amends for my former fault.
19. It will not be amisse , **dat is** : It will not be in vaine, it will not be from the thing, **or** matter.
20. Beside , **gebzuikt men vooz** for, **somtijdts/ als** his age beside, was not ripe for such bussines.
21. Besides , **vooz** moreover : als this besides I will tell you , **dat is** : moreover I will tell you this.
22. Contrary , **beteikkent somtijdts** besides : als this thing happened contrary to my hopes, **dat is** : besides my hopes.
23. Eaven, **or** even, **somtijdts wozt genomen vooz** evening : als I will come, and visit your at eaven.

Even

13. **Op dat / and wel dat /** you finde goes often together, *op / & wel /* puts an *Emphasis* upon *dat /* inferring greater strength of affection.
14. **Om /** sometimes is *rondtsom /* as *wy gongen om het Huys / om de Stadt.*
15. **Doch /** differs from *toch /* this signifies verily, truly, or indeed, and *doch /* is a *blandidity*, insinuating by way of intreatie, & sometime a *Conjunction* discretive.
16. **Geen /** is an *Adverbe*, and is as much as *nullus*, or almost as much as *non* in Latin: as *Ik hebbe geen drie Letteren gheschreven /* therefore wee must ever put a difference between *geen /* and *geene /* for in saying, *is daar geen Mensch /* that is, *is daar niet een Mensch?* but in saying, *is daar geene Mensch?* that is, *is daar die Mensch?*
17. **Alleen /** signifies *onely*, and not *alone*, as *dijn naam wordt alleen ge-eert.*
18. **Noyt / and nimmermeer /** differ onely in this, that *noyt /* is fitly used in the *Preterimperfect* tense: as *het en gebeurde noyt /* and *nimmermeer* in the future *het en zal nimmermeer ghebeuren.*
19. **Niets / and niet /** differ likewise, as *Ik en zie niets /* I see nothing, and *Ik en zie niet /* I see not, that is, *Ik ben blindt.*
20. **Of / and ofte /** differ too, as *of ik dat dede /* that is, *if I did that*, and *dit ofte dat /* *this or that.*
21. There is difference likewise between *noch /* and *nochte /* as *daar is noch veel meer /* here it is used for *etiam*, and *daar is geen Gelt nochte geloof /* used here for *neque*, nor.
22. **En /** is used, with great distinction, as *wy zullen dat en dat doen /* here *en /* is taken for *ende /* likewise *en /* is used in the *imperative* moode, *en doet dat niet /* and likewise in a *Prohibition* *en /* is put before *niet /* and *geen /* as *en laat dat niet te doen / daar en is geen hoopes /*

88 Den Engelschen Onderrichter.

Even, stelt men ook vooz yea: ofte veryly, and truly, als who would not believe even this, I had rather even dye then loofe all.

24. Even from, ende even to, vindt men dikwils/ 't welke from, ende to, een grooter kracht geeft: als even from my Cradle, even from my childe hood, even to this day. he was angry even to madnesse.

25. Every, beduidt somtijds soo veel als all, ofte the whole: als hee paid mee every farthing, every whit, dat is: all to a farthing I'le make you eate it every bit, dat is/ to a bit, ofte all.

26. Saving, somtijds beteikent except, unlesse, and besides, als now there is none saving you, I write to none saving you, somtijds / but that, als it is the very same, saving, that wee used other words.

27. a, wordt somtijds in plaets van to, gebruykt: als I goe a fishing, I goe a board, I goe a field, I goe a hunting, hee went a shipboard, lets goe a horse backe; it is time to goe a bed.

28. Aboue, somtijds vooz more then, als hee gaue him aboue twenty pounds, a boue ten thousand were taken.

29. Over and aboue, somtijds beteikent besides, als over and aboue my other mischiefs this also happened; somtijds more over, als this I will ad over and aboue.

30. About, wordt somtijds vooz concerning genomen/ als I spoke to him about your bussines, ook vooz ready ofte going, als hee was about to dye, dat is/ ready, or going to dye, ook vooz almost, als it is now about ten of the Clocke, dat is/ almost ofte neer ten.

31. Abroad, beduidt somtijds openly, publickly, in the sight, and vew of the world, als hee dares not appeare abroad, i. e. in publicke.

32. All abroad, dat is/ up and downe here, and there.

33. Againe.

Hooye / likewise is stands sometimes for a simple negative: as *Ik en zal / Ghy en zult geen Echtenaken.*

23. *Te* / is used in these sentences: as *te voet / te paart / te schep / likewise te Delft / for tot Delft / te kennen geven / te gemoet gaan / te gronde / te Lande / te rade / te langh / too long, te maal / te zeer / te nacht / te niet doen / for tot niets brengen / te samen / te recht / &c.*

24. *Ten* / is as if one would say *tot den / ten Oosten / ten hooghsten / ten minsten / ten eersten / ten anderen / likewise ten eene / ten tweeden / &c.* For the first, and second hour.

25. *Ter* / is used in *ter Tafel / ter tijdt / ter stont / ter Beer / ter contrarpe / ter doodt.*

26. *Zulckx* / is put for *zulke dingen* / as *hy heeft zulke gedaan* / that is, *hy heeft zulke dingen gedaan* / *zulckx* / is used likewise for *insgelijckx* / and *desgelijckx* / for *zulke* / or *diergelijke dingen*.

27. Likewise they say *in vees* / for *in veele dinghen* / and *in veelen* / for *in veele Menschenen*.

28. *Van oudts* / signify *van oude tijden* / and with us *of olde*.

29. And, *door doozaken van dien* / they likewise use, for *door doozake van die dingen*.

30. *Dies aangaande* / for *die zake* / or *zaken aangaande*.

31. *Zelbe* / is taken in diversity of expressions, as *hy heeft zelbe* / or *zels* / or *zelf* / or *zelver gedaan* / observe its use in these sentences *hy heeft dat zich zelven* / or *zich zels gedaan* / *zy heeft dat heur zelven* / or *heur zels gedaan* / and *zy hebben dat haar zelven* / or *haar zels gedaan*.

32. *In allen* / under that word *allen* / is understood *Persons*: as *men / spirits, &c.*

33. Againe, woꝝdt somtijdts genomen voꝝ even :
als I sweat againe with labouring, dat is : I even
sweat.
34. Ende afresh, is soo veel te zeggen : als anew. ofte
againe, als I must begin my studies afresh, dat is/
anew or againe, als of hy zeide de tweede-maal.
35. Long, somtijdts beteikent / in fault, ofte te zijn/
the cause of a thing, als it is long of you, it shall not
be long of mee, ende along voꝝ together, dat is/
met ofte mede / als I will goe a long with you.
36. Being, beduidt somtijdts / since that, als being
I haue promised, I will performe it, men zeidt ook/
my beeing there was very necessary, dat is / my pre-
sence, ofte abode. ofte dwelling there.
37. Yet, notwithstanding *and* nevertheles, antwoꝝden
op / though, ofte al though : Maar yet, beteikent
hitherto in deze volgende sreden : als yet I haue
spoken onely of the soule, I haue yet onely told you
his words.
38. No. sonder een zelfstandigh Woꝝdt / is alsoo
veel als not. ofte eenigh andere ontkennende By-
woꝝdt / maar met een zelfstandigh Woꝝdt is
het al eens met none, geen / als no truely, geen sijn /
niet voꝝwaar / no servant can serve two Masters,
thou shalt haue no other Gods before mee.
39. Over, beteikent somtijdts / after ofte within ; als
I shall be here againe over aday, or two, dat is / after
or within a day or two.
40. Since, beduidt somtijdts soo veel als since that,
seeing that, ofte because, als since God is both able
and willing why doe wee doubt ; dat is / seeing that
God, ofte because God, &c.
41. As, somtijdts gelijk likeas, even as ; als men zeit/
that is as it ought to be, that is likeas ; ofte even as it
ought.

33. In alles/ that ſignifies things ; in alle dingen/ and alles goedts/ for alle goede dingen/ alles quaedts/ that is; alle quade dingen.

34. Al/ is an Adverbe, and hath many ſignifications ; ſometimes for allen/ as zy waren daar al/ ſometimes for alles/ hy heeft het al/ ſometimes for gantsch/ or gantschelik/ as het is al te vergeefs/ that is, gantsch te vergeefs/ ſometimes for nu/ or alreede/ hy heeft het al/ that is, hy heeft het nu/ ſometimes indien/ as al dwaelde ik/ that is; indien ik dwaelde/ ſometimes for al hoe-wel/ as al dwale ik/ that is; al hoe-wel ik dwale.

35. Van als/ is as much as van alle dingen/ or ſoorten/ here als/ ſeemes tobe taken for alles.

36. Als/ is an Adverbe. and is ſet for doe/ cum, in Latin : as als hy dat dede / that is ; doe hy dat dede / ſometimes for gelijk/ in ſaying, dat is zoo als het behoort / that is ; dat is zoo gelijk het behoort / ſometimes as maar/ for but in English as zy konnen ons niet beooglen/ als ter Zee/ i.e. maar ter Zee.

37. Ober/ is put ſometimes for boven/ as hy is ober my/ that is, boven my.

38. Dooz/ betokeneth ſometimes a cauſe, as zy deden dat dooz vreeze/ daer wordt veel dooz nijdigheid ghedaan/ and dooz/ for ober al/ as dooz het landt.

39. Reyse/ or reys/ ſometimes ſtands for mael/ in Adverbs of Numbring ; as een/ twee/ drie reysen/ that is, een/ twee/ drie mael/ &c.

40. Concerning pas/ ſomwhat of that in the Appendix.

Section 10. Pag. 16. I obſerved how certaine of our English words taken from the Latin, or French might be knowne, now take theſe Brief hints, how Dutch words may be diſtinguiſhed and knowne, from ſuch as are borrowed.

1. That if they be *Monosyllables* they are Proper and not borrowed words : as zak/ bank/ ſlaaf/ haaf/ roudt blaewt/

42. By. beteikent somtijds from : als Iunderstand it by your letters, dat is / from your letters, Ende I perceive by your words, &c. Somtijds through ; als I will goe by London ; dat is / through London ; Altemet vooz before , hee came to mee by foure of the Clocke. dat is / before, &c.
43. By what time , by that time , is soo veel als when. inde toekomende : als by what time shall wee see you here againe , by that time you returne I will be here againe , somtijds by that time , wordt genomen vooz before ; als you will be wiser by that time. i. e. before you are twenty yeare olde.
44. By meanes of. ende by reason of, hebben al een beduidingh : als hee is miserable by meanes of. ofte by reason of loue.
45. Daar is onderscheidt tusschen the. ende thee. Thee. wordt geschreven als men van Persoonen spreekt : als this letter was written to thee ; The multitude thong thee. Maar the. wordt vooz een Leveken gebruikt.
46. Of. ende off. hebben ook een verscheidenheit : als I haue received this of him cut this off. I saw him afarre off.
47. Between. ende betwixt. onderscheidt men aldus ; let there be no difference between mee , and thee , and hee came between us both. Ende divide this betwixt you ; dat is / among you. betwixt both. beteikent een indifferentie. Dat is een verscheelighheidt.
48. None. ende no. verscheelen ook ; want no. en wil niet lyden iets van een zelfstandigh Woordt te geschieden / als no man dreads but hee that cannot fight ; Men zeidt niet none man , &c. maar none serves God but faith full men.
49. To. ende too. hebben een verscheide beduidenis ; als goe to schoole. I will goe to schole too. I will goe with him too. I know this too well. You aske too to much for it.

blaeuw / stof / kap / &c. But ardent / Clementie / Serpent / Obligatie / succes / salvatie / Professeur / Docteur / Humain / Serviteur / &c. Come from the *Latin* or *French*; and borrowed words doe ordinarily vary in their termination according to the Speech from whence they be taken.

2. Further, if you doe experience, that the words contended about, be used divers wayes they be then Proper words; as *de kap, van 't Huys* / and *zy verset haar kap / mijn kap-stok / kap ik / kapzoen gekapt* / this shewes that *kap* / is a Proper Dutch word: and so with *zak / geeft hem zinnen zak / draaf-zak / so plaets / zit-plaets / schouw-plaets / speel-plaets / haasten / haastigheidt / &c.*
3. But suppose that the said words had the like use in other languages this does not bereave them of their Property, for Tongues very strange to each other may have *Primitive* words alike: And therefore, &c.
4. Some words may be, distinguished by their nature; as *hastact* / that is, *een aert vanden vast* / likewise *Abontuyt* / of *Abondt* and *Hyt* / anker of *aan keeren* / *Dyloot* of *Dylen met het loot* / *Boerdeel* of *Boert* and *deel* / or *Boer* and *deel* / *Natuur* of *na het Hur* / *gordijn* of *gozt* / and in alle *Man* / of *al eene Man* / *Kouze handt* of *Kouze* and *handt* / *Bedgenoodt* / that is taken from *bed* and *nooden* / ofte *bed* and *ghenieten*.

SECTION. XXIV.

It often happens that each syllable is in its selfe Pronounced wel, and yet the accent may not be good, as when divers syllables are spoken one after another, for example

S E C T I E. XXIV.

HET gebeurt dikmaal / dat elke silbe in haer zelven wel Hit - ghesproken wordt / ende dat nochtans de klank niet goet en is / als men verscheide silben naar malanderen spreekt; als het Woordt Table. ofte Student. elke silbe verscheiden gesproken zijnde / zoo en isser geen klank waer te nemen; Maar als men in Student. de silbe dent. hardt uit-spreekt / zoo heeft het Woordt eenen quaden klank; Hier af volgen eenige Aan-tekeninghen.

1. In alle een silbighe Woorden en valt in het Hit-spreken ofte klinken gheen verscheidenheid; ende alle eensilbighe Woorden worden in Dijn vooz langhe ofte vooz korte silbe genomen; Behalven in eenighe Bywoorden ende Koppelinghen: als

If. well. ill. till. then, &c.

2. In alle Woorden die drie ofte meer silben hebben / en behoeft men alleenlik maar op de twee laetste silben in het Hit-spreken acht te nemen.

3. In alle Woorden is ten minsten een lange silbe.

4. Daar en zijn gheen twee-silbighe Woorden / welke twee langhe silben hebben / behalven die uit twee-klanken bestaan; als maintaine, moun-taine.

5. Als in een Woordt / ofte silbe twee klink-letters komen / zoo is dat Woordt ofte die silbe alrijdts langh; als heaven. redeem. good. fruit.

6. Alle Woorden die met een e. eindighen / daar af is de silbe langh; als like. chafe. grace. conduce. (Sectie. II.) behalven come. some. done. dome. die kort zijn; desgelijks eenige van de Woorden / ofte silbe in de voozgaande II l. Sectie. aangeroert.

7. Een

example in *Tafel* / every fillable being spoken apart : there is then no accent / to be taken notice of ; But if in *Tafel* / the fillable *fel* / be pronounced hard , then it hath a bad accent ; concerning this take these following annotations.

1. In all Monosyllables , there is no certaine difference in their Pronountiations ; for all Monosyllables are taken either for long , or for short fillables , in Poëtry ; except some Adverbs and Conjunctions : and such as these *dan. en. hen. ver. ter. de. se. ghe. ve. ver.* / &c.

2. In all words , that have three or more fillables , men behoofe onely to take notice , but of the two last fillables in the pronountiation.

3. In all words you have one fillable long , at least.

4. There are no words consisting of two fillables that have two long fillables ; unlesse they be both Diphtonged ; as *Boomgaart / Wijnsteen / aangaan / vooztaan / voozdeel / nadeel* / hence.

5. All Diphtongs in what ever word , or fillable they be , make that word , or fillable long : as *geloof / bevaem / ghedaan / ghebuidelt / Woestijne*.

6. If a fillable standeth before or after a long fillable in the same word , that fillable then is short , except a Diphtong come in it : as *aangaande*.

7. All denominatives which end in *heit* . and words ending in *ich. igh. e. en. lik. el. or er.* have there termination short ; as *goedigheit / vriendelikhheit / vrouwe / verdragen / goelik / tafel / Vader* / except *eit. in Mayesteit / grabiteit* .

8. All words ending in *icheit. ighheit. in ghe. ikheit.* likewise al borrowed words ending in *ie* . have both the last fillables short ; as *cierlikheit / zoeticheit / vriendelikhheit / blamatie / executie / almachtigheit* .

9. All words beginning with *be. ghe. or ver.* consisting of two fillables , likewise every word terminating in *ment* , have the last fillable long , as *ghequel / belang / ver*

7. Een klinker komende vooz twee Mede-klinkers / ofte twee of meer voudigh in 't zelve Woort dan valt de silbe daar van langh : als marvel, torment, substance, &c.

Wel te weten / wanneer de silben van malkandersden scheiden; als distresse, behalven minister, &c.

8. Alle Naam-stammige Woorden die in nesse. eindighen / daar af is de silbe nes. kort; als godlynes, friendlynes.

9. Alle vzeemde Woorden die in tion. tie. ious. eous. eindighen / hebben de leste silbe op een na kort; als satisfacion, konestie, gracious, dangerous. advantageous.

10. Alle Deel-nemfinghen die in ing. eindighen/ ende Woorden in ment. ende ish. zijn langh; als lo-ving, teaching, testament, clement, popeish.

11. Cle. ble. gle. ple. zijn kort; als table. spectacle. angle. strangle. wrangle. tangle. trample. temple. exem-ple.

S E C T I E. XXV.

Door zekere Figuren lijd dese Tale in hare Woorden ende silben / ofte Vermeerderingh, ofte Verkortingh; als

1. Dooz eene letter ofte silbe vooz an een Woort te stellen: als arisen. vooz risen thheauens. thearth. Deze Figure wordt Prosthesis gheuoemt.

2. Dooz vet van het voozste eenes Woordt afte nemen; als live waters. vooz alive waters. gainst. vooz against. vantage. vooz advantage. complished. vooz accomplished. em. vooz them. vested. vooz invested. En is Apheresis gheuoemt.

3. Dooz eene letter ofte silbe in eenigh Woordt uit

Berlof/ verdragh/ Testament/ Clement.

10. All participles of the Present tense doe end in two short fillables: as *minnende* / *zeggende* / *leerende* / *roepende* / *koopende*.

Merkt: In Section II. I said that the *s*. vowels be short, which is to be noted when the accent doe not fall in that fillable, which accent in some words might be written with a double vowel: as *spzeken* / here *spre*, is long, by the 4. and 7. annotat, and it might be written *spzeeken* / but to fill up fillables with many letters is robe rejected, and as much as may be to be avoided, though for the learners sake wee haue practised it in this tract.

SECTION. XXV.

BY certaine Figures this Speech suffers, either *augmentation*, or *abridgement* in its words, and fillables: as

1. By putting a letter, or fillable unto the beginning of a word; as *egeen* / for *geen* / & *edogh* / for *dogh*. This Figure is called *Prosthesis*.

2. By taking away ought from the beginning of a word: as *komen* / for *ghekomen* / *edaan* / for *ghe=daan*. This Figure contrarie to the former is named *Apharesis*.

3. By leaving out, or taking away a letter, or fillable from the midst of a word: as *silbe* / for *sillabe* / *goedt=heidt* / for *goedigheid* / *Zeeuze* / *Hollandze* / *Engelze* / *Dwitze* / *Hitheimze* / for *Zeeusche* / &c. *Spoen* / for *spoeden* / *staigh* / for *stadigh*. This Figure is named *Syncope*.

Note: In many words, letters may be thus omitted without altering the sence in their Pronuntiation, as in *hozen* / *hozen* / *spzeeken* / *spzeken* / *vziendelikheidt* / *vziendlikheidt* / *Goddelikheidt* / *Godlikheidt* / *Graaf=*
E
felikheidt/

98 Den Engelschen Onderrichter.

uit te laten : als declynd , vooz declyned. Ile , vooz Iwill. Girdst , vooz girdest. Pardning , vooz pardoning. Gospell , vooz godspel. I prythee , vooz I praythee. Deze woꝝdt Syncope genoemt.

Merkt: In veele Woꝝden kan men aldus Letteren nalaten / zonder den zin in 't uit-spreken te veranderen : als in plague , de u. in receipt , de p. righteousnesles , rightousnes , commandement , commandment , covenant , covnant , fourme , forme , dangerous , dangerous , labour , labor. forraigne , foraine. &c.

4. Dooz eene Letter ofte silbe aan het einde eenes Woꝝts by te stellen : als Gods , vooz Godhis. Souls , vooz souleis. Greats , vooz great is. Learners , vooz learner his. Peters , vooz Petet his. I warrantim , vooz I warrantim. Deze Figure woꝝt Paragoge genoemt.

5. Dooz eene Letter ofte silbe van het einde eenes Woꝝts af te nemen: als wind , vooz winde. kinde , vooz kinde. solem , vooz solemne. find , vooz finde. behind , vooz behinde. often , vooz oftentimes. Ende de woꝝdt ghenoeemt Apocope : Paragoge zijn tegendeel.

6. Dooz eene Letter ofte silbe in 't midden eenes Woꝝts in te zetten : als Maister , vooz Master. Forthward , vooz forward. Trueth , vooz truth. Graunt , vooz grant. Lead , vooz led. Read , vooz red. Marveyl , vooz marvel. Inveighed , vooz inveyed. Answearing , vooz answering. Deze Figure hiet men Epenthesis.

7. Dooz twee klinkers ofte silben zoo te zamen in te trekken / dat men die in eene silbe uit-spreekt : als stretch , vooz stretched. heavn , vooz heaven. lovd , vooz loved. madst , vooz madest. ore , vooz over. evn , vooz eaven. fortnight , vooz fourteennight.

Merkt: Dooz deze manier van doen / stelt men dikmaals een s. in de plaatze van is , ende his : als hees , vooz hee is. bys , vooz by is. ofte by his. fors , vooz

veelkheit / Graafkheit / and eene/ ene / (i. e. if the
accept be in it, a letter then may well be left out) so
zulkr / zulr / koninkr / koninx / eerlikr / eerlix / and
rein/ for repn/ zide/ for zijde/ Godt/ for Ghodt.

4. By adding or putting a letter or fillable to the end
of a word; as hy heester/ for hy heeft/ omme/ for om/
dicte / for dit/ Ikke/ for Ik/ rechter handt/ for rechte
handt/ uit der Stadt/ for uit de Stadt/ tot der doodt/
for tot de doodt / van der handt / for van de handt.
This Figure is called *Paragoge*.

5. By cutting of, or taking away the last letter or silla-
ble from the end of a word: as vzaagh / for vzaaghe/
woord / for woordt / deez Man/ for deze Man/ uw/
for uwe / dik / for dikwils / nauw/ for nauwlik/ nog/
for noch or nogh/ dog/ for dogh/ Mens/ for Mensch.
This Figure is Contrary to *Paragoge*. And is called
Apocope.

6. By interposing of a letter or fillable within, or in
the midst of a word: as ghegeten / for gheeten / vzig-
heidt / for vzhheidt. And is called *Epenthesis*. Contrary
to *Syncope*.

7. By contracting two vowells or fillables into one;
so as that it is pronounced as if it were but one vowell or
fillable: as Werldt / for Wereldt/ gantsch / for gantz-
schelik / spoen / for spoeden/ staigh / for stadigh/
hence.

Note: By this way of doing t. is oftentimes put in
stead of het: as 't klein / 't volk / for het klein / het
volk/ and s. for des/ as 's morgens/ for des morgens/
and k. for Ik: as 'k wil / 'k zal / 'k hebbe / for Ik
wil / Ik zal / Ik hebbe. This Figure is called *Syn-
eresis*.

8. By taking two fillables for one, or when one silla-
ble is divided into two Parts: as ste-erven/ for sterben/
kelangh / for klangh. And is called *Diaeresis*.

9. By putting one letter for an other: as kinnen/ for
kenn

kennen / dincken / for dencken / konnen / for kunnen /
 mischien / for maghschien / isser / for is daer / totter /
 for tot der / ze / or se / for zy or for haar / heur / or hun /
 and zoon / seper / for zeker / sug / for dus / or aldus /
 heel / for zeer / alder / for aller. This Figure is called
Antithesis.

10. By changing the letters place; as zente / for zenez.
 And this Figure is called *Metathesis.*

SECTION. XXVI.

Here are certaine abbreviations used by them, in
 their wrytings: as

ā ē ī ō	}	stands for	{	an/ant.	}	{	ā.	}	for	{	un/unt.
				en/em.			eñ.				ende.
				in.			(3.				ende.
				ou/om.							

n3.	}	for	{	niet.	}	{	u l. is u lyp. or u lieden.
				met.			ghy l. ghy l. ghy lieden.
				het.			3p l. 3p l. 3p lieden.
				dat.			

&c. Ende zoo voort.

Kon. Majest. for Koninglijke Majesteit.

Prin. Excell. for Princelike Excellentie.

E. E. Achtb. for Edele Erentfeste Achtbaarheden.

Hoog: Mog: for Hoogh Mogende.

Capit. for Capitein/ &c.

H. for Heere.

H. for Heilige/ &c.

Matic.	Majestie.
Hoble.	Honorable.
Whip.	Worship.
Worpsfull.	Worshipfull.
Hd.	Honoured.
Lop.	Lordship.
Rd.	Reverend.
Esqr.	Esquire.
Capt.	Captaine. Ende veel andere meer.

 S E C T I E. XXVII.

Daar zijn zekere Distinctien, ende Punctuaticn, die zy in hare Schriften gebruiken: als

- (/) Wordt een Comma genoemd.
- (:) Niet men Colon.
- (?) Een Interrogatie.
- (') Is een Apostrophe, toonende de wegh-neming / ofte ver swijginge eener link Letter.
- () Is een Parenthesis.
- (!) Is een teiken van Verwondering, ofte Admiratie.
- (-) Is een Verbindinge.
- (=) Noemt men een Deeling, ofte Divisie.
- (.) Een Punctum, ofte punct, te kernen gebende het slot van eenen geheelen zin.

Al dus hebbe Ik in XXVII. Sectien vol eindight 't geene Ik dachte noodzakelijk / ende dienvolgende mittelijk vooz H. L. te zijn; Wangaande de beteekeninge van eenige Engelsche Woorden ondertaalt / die zullen wy (indien 't de Heere wil) achter aan 't volgende Tweede Deel, in een Aanhanghel, met hare beduidingh aanteikenen / ende besluiten / van alzoo dit Eerste Deel met E Y N D E.

SECTION. XXVII.

There are certaine pointings which they use in their wrytings: as

- (/) Or (,) is a *Comma*,
- (:) Is a *Colon*.
- (?) An *Interrogation*.
- (') Is an *Apostrophe*, with notes the taking away or the concealing of a vowel.
- () Is a *Parenthesis*.
- (!) Is a note of *Admiration*.
- (-) A *Copulation*.
- (=) A *Division*.
- (.) A *Point*, or full stop.

Thus in *XXVII. Sections* I haue finished what, I supposed needfull, and consequently use full, for you: as concerning the signification of some Dutch words, which be not *Interpreted*; Them wee will (*God willing*) give you an account of, and note them downe with their sence, and meaning in an *Appendix*, to the following. *Second Part*, and so conclude this *First Part* with

F I N I S.

Een kleine

E F F E N I N G.

Tot een Besluit.

Indicative moode. Present tense.

DEare friend, what doe you doe all the day? or the whole day?

I Exercise my selfe in things; that doe edify.

And I, what doe I at this houre?

Thou art in a good Moode when you haue mony.

What doth your Brother *Adam* now at this time?

Hee is jocund (*glad, chearefull*) when hee hath good Companie.

What doe yee now?

Wee rejoyce (*are merry*) and haue peace, and plenty in our Country.

What thinke you, that wee doe dayly?

Yee are Content when yee haue sufficient of Gold, and Silver.

What doe those good *Companions*?

They are (*or be*) pleasant, when they are busy about their worke or employment.

Denying. They be not.

Affirming. But they be.

The Preter imperfect tense.

Worthy Brother what did you almost?

I was loyfull, and hath it wholly according to my wish.

What thinke you, I did there aboue?

You were wryting, and hadst delight therein.

What did *Bernard* below?

Hee was sicke, and had a desire to dye.

What did yee together in the Garden?

Wee were sad (*sorrowfull*) and had heart grieffe.

Gesse

A Small

EXERCISE.

For a Conclusion.

De Toonende manier. Tegenwoordige tijdt.

Lieve Vriendt / wat doet ghy al den dagh? ofte
Den gantschen dagh?

Ik Oeffene mijn zelven in stichtelijcke dingens

Ende Ik / wat doe Ik te dezer uuren?

Ghy zijt wel gezindt als ghy Geldt hebt.

Wat doet u Broeder Adam nu ter tijdt?

Hy is lustigh / als hy goedt gezelschay heeft.

Wat doet ghy luiden nu?

Wy zijn blyde / ende hebben Vrede / ende overbloet
in ons Landt:

Wat meent ghy dat wy dagelijck doen?

Ghy l. zijt te vreden / als ghy genoegzaam Gouds
ende Zulver hebt.

Wat doen die goede Maats?

Zy zijn Vroolijk als zy bezigh in 't werk zijn.

Loochende. Zy en zijn niet.

Bevestighende. Zy zijn immers.

Den Onvolkomen geleden tijdt.

Waarde Broeder / wat dede (ofte deedt) ghy
schier?

Ik was verheught / ende had 'et heel na mijn
wensch.

Wat dunkt ghy / Ik daar boven dede?

Ghy Schreef (ofte waar 't Schrybende) ende
hadt vermaak daar in.

Wat deedt Bernaardt om laagh / ofte beneden?

Hy was ziek / ende hadde lust te sterben.

Wat deedt ghy l. t'zamen in 't Hof?

Wy waren droevigh / ende hadden hertzweer.

106 Den Engelschen Onderrichter.

Gesse (*rechen*) what wee die in the kitchin?
Yee were weary, and had a desire to rest.
What did the Souldiers in the field?
They were well, and had their pleasure.

In the Preter tense.

Louing Neighbor, what did you yesterday morne?
I was wellcome, and had what I desired.
Know you what I did, at that same time?
Thou wert provoked (*disturbed*) and hadst a great
paine.

What did your soninlaw *Charles* yesterday?
Hee was gone forth, and had good Companie.
What did yee the day before yesterday?
Wee were glad, and had it before the winds.
Know yee what wee did then?
Yee were ill, and would be worffe.
What did the Merchants the other day?
They were all amazed, and had great perill, or dan-
ger.

In the Preter perfect tense.

What haue you done in time past? or in former ti-
me? &c.

I haue said, and done what I was able.
Thou hast questioned, and Answered.
Hee hath eaten, and druncken.
Shee hath fought, and found.
Wee haue bought the Cloth, and paid for it.
Yee haue wonne the play, and lost it.
They haue delivered, and sent the goods.

Querying, &c.

Haue, I said, and done?
Hadst thou gone, and returned?
Hath hee saued his life with losse of ship and goods?

Denying,

Maedt wat wy in de Keukken deden?

Ghy l. waart moede / ende hadt luſt te ruſten.

Wat deden de Krijghs-knechten in 't velt?

Zy waren wel / ende hadden haren luſt.

In den Geleden tijdt.

Beminde Buurman / wat deedt ghy Giſteren ochtent?

Ik was wellekom / ende hadt 't geene Ik be-
geerde.

Weet ghy wat ik te dier tijdt dede?

Ghy waart verſtoort / ende hadt een groote pijn.

Wat dede Karel uw' behouwt Zone giſteren?

Hy was uitgegaan / ende hadt goedt gezelschap.

Wat deedt ghy l. eergiſteren?

Wy waren blijde / ende hadden 't vooz de Windt.

Weet ghy wat wy doen deden?

Ghy l. waart qualijk / ende woudt erger zijn.

Wat deden de Koopluiden leſent?

Zy waren alle verbaaſt / ende hadden groot ghe-
vaar.

In den Volkomen geleden tijdt.

Wat hebt ghy in den voozgaanden tijdt ghe-
daan / &c.

Ik hebbe gezeidt / ende gedaan wat Ik vermocht.

Ghy hebt gebzaaght / ende geantwoozdt.

Hy heeft gegeten / ende gedzonkken.

Zy heeft gezocht / ende gevonden.

Wy hebben het Naken gekocht / ende daar vooz
betaalt.

Ghy l. hebt het Spel gewonnen / ende verlozen.

Zy l. hebben 't goedt gegeven / ende gezonden.

Vragende, &c.

Heb Ik gezeidt / ende gedaan?

Hebt ghy gegaan / ende wederom gekeert?

Heeft hy zijn leven behouden / met verlies van
Schip / ende goedt?

Ont-

208 Den Engelschen Onderrichter

Denying, &c.

I have not done, nor said.
Thou hast not read nor writt.
Hee hath not lost his ship nor goods. &c.

Questioning, &c.

Have not I done, & said?
Hast not thou done ill to lose thy honour, and Credit, &c.

In the Preter pluperfect tense.

What had you done ere (or before) I came?
I had spoken, and listened.
Thou hadst ript or undone, and done or made it againe.
Hee had broke his fast, and dyned.
Shee had knowne, and neglected it.
Wee had deliverd, and received.
Yee had lent, and borrowed mony.
They had wayted, and hoped.

Querying, &c.

Had I spoken? and listened?
Had you gotten mony? and spent it?

Denying, &c.

I had not heard nor spoken: thou hadst not grieved, nor lamented, &c.

Questioning, &c.

Had not I heard, nor spoken? hadst not thou, &c.

In the Future tense.

What will you doe after dinner. (afternoone)?
I will or shall berich, and have aboundance.
What shall or will I doe anon, by and by, or almost?
You shall or will be poore, and have nothing at all.

What

Ontkennende, &c.

Ik en heb niet gedaan / noch gezeidt.
Ghy en hebt niet gelezen / noch geschreven.
Hy en heeft zijn Schip / noch goet verlozen / &c.

Vragende, &c.

En heb Ik niet gedaan / en gezeidt ?
En hebt ghy niet qualyk gedaan / Uw' eere / ende
gheloof (ofte Credijt) te verliezen / &c.

In den meer als Volkomen geleden tijde.

Wat hadt ghy gedaan / al eer Ik quam ?
Ik hadde gesproken / ende geluystert.
Ghy hadt ontrent / ofte ontmaakt / ende 't her-
maakt.
Hy hadde ontbeten / ende noenmaal gegeten.
Zy hadden geweten / ende verwaarlooft.
Wy hadden gelevert / ende ontfangen.
Ghy l. hadt Geldt geleent / ende ontleent.
Zy hadden gewacht / (gebeidt) ende gehoopt.

Vragende, &c.

Hadde Ik gesproken ? ende geluystert ?
Hadt ghy Geldt gekregen / ende verquist ?

Loochende, &c.

Ik en hadde niet gehoozt / noch gesproken.
Ghy en hadt niet getreurt / noch gekarnt / &c.

Vragende, &c.

En hadde Ik niet gehoozt / noch gesproken ?
Hadt ghy niet ? &c.

In den Toekomenden tijde.

Wat zult ghy na noenmaal / (middagh) doen ?
Ik zal Rijk zijn / ende overbloedt hebben.
Wat zal ik schie / ofte by Kant's doen ?
Ghy zult Rijk zijn / ende niet met allen hebben.
Wat

410 Den Engelschen Onderrichter.

What thinke you that *Nicolas* will doe to morrow?

Hee will be wise, and beare a great name.

What will yee doe over to Morrow?

Wee shall be well Intertained, and receive, a thousand thanks, or receive thanks a 1000 fould.

What will or shall wee doe the next weeke that cometh in?

Yee shall be happy or prosperous; and have the purse full.

What shall the honest people doe hence forward?

They shal be in peace, and shall have ioy and rest-
eternall.

*The Imperative moode. In the Present, and
Future tense.*

Be briske, or frolike, and bee of good Courage.

Tell *Iames* that hee be diligent, and vigilant.

Let us be prudent or wise, and keep Correspondence
with the good.

Be yee Courteous, and have an humble heart.

Bid them, that they pray to the Almighty, and receive
his gifts and benefitts, thanke fully.

The Optative moode.

God graunt I be wise, and I had my wish.

Oh that you were rich, and hadst thy desires.

I would hee were modest (*Civill, Courteous*) and had
any Comelines, or pleasantnes in gesture, and grace in
Speech, and utterance.

Oh if wee were wise, &c.

The Subjunctive moode.

Al though I have but little mony, yet have I not a
weake Courage.

Though you have a small body, yet hast thou not a lit-
tle heart.

Al though hee hath many words, yet hath hee not ma-
ny faire dayes, &c.

When

Wat meyndt ghy dat Nicolaas morgen doen zal?
Hy zal wijs zijn / ende eenen grooten Naam voere-
ren.

Wat zult ghy overmorgen doen?

Wy zullen wel getoest worden / ende duisendt fout
dank hebben.

Wat zullen wy de naast komende week doen?

Ghyt. zullet gelukkigh zijn / ende de Bozse vol heb-
ben.

Wat zullen de Drome Luiden booztaan doen?

Zy zullen in vrede zijn / ende zullen vzeught / ende
euste hebben in der eeuwighheidt.

In de Gebiedende manier. In den Tegenwoor-
digen, ende Toekomende tijdt.

Weest lustigh ofte vrolik / ende hebt goeden moet.

Zeght Iacob dat hy neerstigh zy / ende d'ooge in 't
Zeyl hebbe / (dat is wakker.)

Laat ons voorzichtigh wezen / ende t'zamen han-
delingh met den goede hebben.

Weest ghy l. goeder tieren / ende hebt een ootmoe-
digh hert.

Zeght hun dat zy den Almogende bidden / ende
sijn gaben ende weldaden in dank ontfangen.

De Wenschende manier.

Godt gebe dat Ik wijs zy / ende mijnen wensch
jadde.

Och dat ghy rijk waart / ende uwe begeerte haddet.

Ik woude dat hy heusch ware / ende eenige beval-
sigheidt hadde.

Och of wy wijs waren / &c.

De Ondervougelykke manier.

Al is 't dat ik luttel Gelt hebbe / zoo en heb Ik
geen kleinen moedt.

Al is 't dat ghy een klein lichaam hebt / zoo en hebt
ghy geen klein herte.

Woe wel hy veele woorden heeft / zoo en heeft hy
niet veele schoone dagen / &c. Plural, &c.

Doen

112 Den Engelschen Onderrichter, &c.

When I told the truth, then was I hated of every man.

When you had leaue, then you ceased not from play.

When *Isaac* stood at the Table hee serued as a skinker (a filler of wine) or as a waiting man, &c.

Considering that I haue been at your's, haue not I kept my word?

Though you haue eaten hony, yet you haue not sucked the hony Combs.

Now that *Andrew* hath gone to seeke peace, hee shall be blessed, &c.

Considering that I had had toyle, and trouble so ought I all so to haue some reward.

Sith that (for so much as) thou hadst been at the Wedding (marriage) you ought allso to goe to the funerall.

Al though that D: had come at day breake, yet should hee not haue been time enough, &c.

When I shall be sicke or ill, you shall then be my Physician.

When thou shalt haue a long gowne, then you will be counted a Doctor.

When *Sophyrus* shall keep watch, hee then will betray the City, &c.

The Infinitive moode.

The worke of honest people is to haue such in esteeme, that follow the truth.

To fast outwardly, to pray with the mouth; to doe Almes in publicke for to be seen and Commended of the world, is not this the life of Hypocrites?

The dealing of right Merchants it is to looke more at the Common profit, then at ones owne (selfe,) advantage, or gaine.

Not to haue learned what is necessary, and meete for age, is much bewayled by olde (or Ancients) men.

of

Doen ik de waarheid ſeide / doe was ik van elcken
zen geaad.

Als ghy oozlof hadt / ſoo hield ghy niet op van ſpe-
len.

Doen Iſaak aan Tafel ſtondt / ſoo diende hy als
Schenkker / of Serviteur.

Gemerkt dat ik t'uwent geweest heb/en heb ik mijn
woort niet gehouden ?

Al ſchoon dat ghy Honigh ge-eten hebt / nochtans
en hebt ghy de Honigh-raten niet gezogen.

Ma dat Andries den vrede heeft te ſoekken gegaan/
ſoo ſal hy ſaligh wezen/ &c.

Gemerkt dat ik arbeit gehad hadde / en moeite ;
ſoo behoorde ik ook eenigen loon te hebben.

Midts dat ghy ter Wzuiloft geweest haddet / ſoo
behoorde ghy ook ter Hit-vaart te gaan.

Al waart dat D. in de dageraat / (of in 't krieken van
de morgen) gekomen hadde/noch en zoude hy niet tijts
genoegh geweest zijn/ &c.

Als ik krank / ofte qualijk geſtelt zijn ſal/ ghy ſult
dan mijnen Genees-meester / (Doctoor, of Arts) wezen.

Als ghy eenen langen Tabbaart ſult hebben / dan
ſoo ſult ghy Medicus, Medecijn-Meester / (of Artſer)
geacht worden.

Wanneer / of als Zophyrus de Schilt-waacht hou-
den ſal/ſoo ſal hy dan de Stadt verraden/ &c.

De Onbepaalde manier.

't Werk van eerlijke luden is/om ſulken in achtning/
(of waardering) te hebben/die de waarheit nabolgen.

Hiterlik te vanden mont te bidden/ende aals
moeffen in 't openbaar te doen / om van de werelt ge-
ſien ende geprezen te worden / is dit het leven der Hy-
pocriten (huichelaars, ſchijnheiligen, geveinsden) niet ?

De Koophandel (of verhandeling) van rechte koop-
luden/is meer te ſien op 't (naa't) gemein proffijt/dan
op d'eigen voordeel/ of baat.

Niet geleert te hebben 't gene dat voor den Ouder-
dom noodig (of noodelijk) ende bequaam is/ woort van
den Ouden veel (ofte ſeer) beklaaght/ofte beweent.

J

VAN

Of Participles.

In telling the truth, I render my selfe hatefull.

Living soberly and carefully, so *N.* waxed olde.

By gaining, and sparing, wee become Lords of yearely Rents, and renewses.

In resting, and Ceasing from all worke or labour, they grew lazie, and thoakish.

Ruminating the *H.* Scriptures, so men become wise, Ci-vill (or gentle) Compos'd, and dextere, (or quick of witt.)

By bragging, bravading, vaunting, and letting in way of Ostentation, wee produce to our selves dishonour, and shame.

In going aboue our estate or degree, both the godly, and the world too, are offended, or scandalized thereby.

Permitting, and suffering evill, you make your selfe guilty, or culpable.

Beginning well, and ending well, causeth the worke to be Commended, or praised.

Between purleblinde, and being starke blinde, their is a vast difference.

A fooles bolt may soon be shot, by speaking unadvisedly or inconsiderately.

Rewarding the worke, sweeteneth the sowre or crabbed labour.

Impersonalls.

Yesterday they arose (or did arise) and acted marvelloufly. To morrow they will doe some thing that's good, by the grace (or helpe) of God.

It pleaseth mee that they doe warantable things, or ells that they leaue it undone.

Men should not doe amisse, to shew whither I pronou-
ce amisse.

God grant that men may get (or draw) vantage, and profit out of (or by) my wrytings.

Men get a hoarse throate by speaking shrill, and lowde.

It breaketh my loynes a peeces.

It's our part to praise God for his Spirit and Truth,

Amen.

Van Deel-woorden, of Deel-nemingen.

De waarheit seggende / (bootschappende) maak ik
my hatelijk.

Soberlik/en besozglik lebende/soo wort N. oudt.

Al winnende / ende sparende worden wy Kentierg.

Dan allen werk rustende / en aflatende / (of ophou-
dende) soo worden zy l. luy/ en veugh.

De H. Schzift herknauwende/ soo wort men wijs/
heusch/geschikt/ ende behendigh.

Al trotsende / pzonkkende / beroemende/ ende poe-
chende sich aan-stellen / (of met Ostentatie al aan-tre-
dende) doen wy ons selven oneere ende schande aan.

Boven ons staat/ende graat al gaande/beide de Gods
bzuchtigen/en de werelt ook/ sijn daar door geargert.

't Quaet toe-latende / ende lydende / maakt ghy u
sels schuldigh/ of strafbaar.

Wel beginnende / en wel voleindigende / doet het
werk pzijsen.

Tusschen stiksiende / ende geheel blindt zijnde/ isser
een wydt en breekt onderscheidt / of verscheidenheidt.

Onbedachtzaamlik/of roekelooslik sprekende/mag
een Par sijn pyl drae geschoten worden.

't Werk beloonende/ versoetet den suuren arbeit.

Onpersoonlijcken.

Gisteren stondt men op / en deeden wonderbaarlijk/
Morgen sal men met Godts genade (of hulpe) wat
goets doen.

Het belieft my dat men geozlofde dingen doe / oft
dat men 't late staan/ (ofte ongedaan.)

Men zoude niet qualik doen/te wijsen (ofte toonen)
of ik qualijk pzononciere/ (ofte uitspreke.)

Godt gebe dat men uit mijn schrybens nut en pzo-
sijt trekken magh.

Men krijght een heesche keel door overschery / en
luidt sprekende.

Het breekt mijn lendenen aan stukken.

Het staat ons Godt te loben door sijn Geest en
Waarheidt/ Amen.

Dit

Dit volgende Advertiffement diende wel te komen tuffchen Sectie V. en VI. pagie 10. Ende om op-merkings halven, al-hier gefelt.

De Engelschen volgen den gewoonlijcken cours/ ofte trant van spellingh/ maar men bevindt dikwils dat in het uit-fpreken de Mede-klinkker/ of Mede-klinkkers van de volgende silbe/ wordt tot den voozgaande behendighlijk toe-gebracht/ om de langhzaamheid van fpreken vooz te komen: als Father, men fpelet 'et Fa-her, maar wordt gepronuncieert Fath-er: desgelijck/ Mother, Brother, other, whither, &c.

City.	} <i>Speldtse albus:</i>	Ci-ty.	} <i>albus nitgelfpreken:</i>	Cit-y.
Body.		bo-dy.		bod-y.
Examine.		ex-a-mine.		ex-ami-ne.
Imagine.		i-ma-gine.		im-ag-ine.
Deliver.		de-li-ver.		de-liv-er.
Warant.		wa-rant.		war-ant.
Balance.		ba-lance.		bal-ance.
Metall.		me-tall.		met-all.
Shadow.	sha-dow.	shad-ow.		
Widow.	wi-dow.	wid-ow, &c.		

Matter, of mater, van materia, gepronuncieert mat-er, ende niet ma-ter, gelijk sommige doen.

Furthermore all though, great paines have been taken to prevent misprinting, yet these & other faults haue escaped, which though they be not very materiall, yet let them be Corrected in loue, in Sect. V. p. 9. r. particles, and *dele*, (p. 9. l. r. participles) in the Errata, & r. graf/ at the end of the Dutch Epistle, & p. 7. l. 32. r. haue, p. 19. l. 19. r. any, p. 21. l. 25. r. liedt / l. 34. r. diligent, p. 26. l. 24. r. whosoever, p. 106. l. 2. r. did, & l. 32. *dele* the Comma between haue & I, l. 33. r. haft, & l. 34. r. life, p. 109. l. 16. r. hadde / p. 110. l. 25. r. desire.

F I N I S.

Den Engelschen ende Ne'erduitschen
ONDERRICHTER,

Waar in

t'Zamen-pzaatjes/ gemeene Redenen/ Discour-
sen / Zendt-Brieven/ ende Zin-spreukken ; om
daar dooz tot de wetenschap / ende 't aans-
staan van de Engelsche Sprake gerieffe-
lijk te komen/ vergadert zijn.

Mitsgaders , een Kleine

V O C A B U L A A R,

Oste Woordt-Boekje, met het gemelde Aan-
hanghel daar aan bekljvende.

The English, and Low Dutch

I N S T R U C T E R,

Wherein

Are Collected Common dialogues, Communica-
tions, Discourses, Letters, and Sentences readily
for to come thereby to the knowledge and
liking of the Dutch Tongue.

Together with A Small

V O C A B U L A R,

And the mentioned *Appendix* joyning thereunto.

T O T R O T T E R D A M,

Gedrukt by *Bastiaan Wagens*, Boukverkooper,
op't Steyger. In 't Jaar 1664.

CAPITTEL I.

Een Morgen groetenisse
tusschen A. B. ende
B. D.

GODT gebe
H. N. een
goede moz-
gen / Heer.

Ende H.
N. van ge-
lijcke mijn Heer: rene goe-
de mozgen / ende een goet
jaar.

De Heere vergunt H. N.
een goede mozghen Sei-
gneur.

Mijn Heer, 't selve zy
H. N. gegeven / met alle
voorzpoet.

Goede morgen Hof-
frouw / Matresse / &c.

Ende u ook; Godt gebe
H. C. een goede morgen
Seigneur, ende H. N. des
gelijck Meester C.

Goede mozghen Buur-
man.

Ik bedanke H. C. mijn
liebe naasten / (gebuur.)

Godt gebe u een goeden
dagh / Meester B.

Ende u ook Mr. A.

De Heere gebe H. C.
een vrolijkken dagh.

Gen goede / ende een
lype dagh zy H. N.

Monseur, Ik bedank
H. C. seer soetmoedelyk.

CHAPTER I.

*A morning Salutation be-
tween A. B. and B. D.*

GOD give you a good
morrow, *Sir.*

And to you likewise, *Sir,*
a good morrow, and a good
yeare.

The Lord graunt you a
good morrow, *Sir.*

Sir, thesame be given to
you, with all happines, (or
prosperity.)

Good morrow Madame,
Mistresse, &c.

And to you also. God give
you a good morrow; *Sir,*
and to you thesame in like-
manner Master C.

Good morne, (*morning*)
Neighbour.

I thanke you my louing
Neighbour

God give you a good day
Maister B.

And to you also Mr. A.

The Lord give you a joy-
full (*frolik*) day.

A good, and a merry day
be to you.

Sir, I most humbly thank
you.

Sei-

Englisch

Ne'erduitsch. 3

Sir, God give you (*good
luk,*) and all prosperity.

I wish the same to you
with a good heart.

I wish you a good day.

I wish the same to you li-
kewise.

Sir, how doe you doe this
morning.

Sir, ready to doe you any
service.

Sir, how goe's it with
your health this morning-
tyde.

Sir, very well at your
Commandement.

Let this be a prosperous
day to you, Sir.

My deare friend; δ that it
might not goe ill with you
too.

How haue you rested to
night.

Well, God bepraised (*or
I thank the Lord.*)

Sir, what doe you up so
early this morning, abroad
in this coole weather? I
pray you.

How, (*why*) is it not time
to be up: and as concerning
the weather it is temperate,
and tolerable.

Seigneur, Godt geve
H. C. goet geluk/ende alle
voorzpoedigheidt.

't Selve wensche ik
H. C. met goeder herte.

Ik wensch H. A. een
goeden dagh.

Ik wensche H. C. 't sel-
ve insgelijck.

Mijn Heer, hoe vaert gy
desen ochtent.

Seigneur, bereidt om
H. C. eenigen dienst aan
te doen/ (ofte te bewijfen.)

Mijn Heer, hoe gaat 'et
met uw' gezondheid in
desen ochtent stontd.

Monseur, seer wel tot
uwen gebode.

Uw' moet desen dagh;
(Mijn Heer) een voorzpoes-
digh dagh zijn.

Och dattet ook met H.
C. niet en mocht qualik
gaen: mijn waarde vrient.

Hoe hebt ghy van desen
nacht gerust?

Wel/ Godt lof/ (ofte ik
dank den Heere.

Seigneur, wat maakt
H. C. dees morgen-stontd
soo vroegh op/ buiten in
deze koelte/ ofte koel we-
der/ Ik bid u?

Hoe/ is 't niet tijdt op
te zijn? ende wat het we-
der belanght/het is tame-
lik/ ende verdzaaglik/ ofte
verdzaaghzaam.

Waar-

Waarom staet ghy soo
vroegh op?

's Morgghens (ofte 's
uchtens) vroeg op te staan
is het aldergezontste ding
van de gantsche Werelt.

Wherefore doe you rise
so soone?

To rise early (or betimes)
a mornings, is the most
whole somest thing of all
the World.

CAPITTEL. II.

Begroetingen in 't ont-
moeten, (ofte tegen-
komste) en van elkan-
deren scheidende, tus-
schen A. B.

Godt behoude H. A.
Meester B.

De Heere behoede H. A.
ook/ mijn Heer.

Godt beware H. C.
hertelik Seigneur.

Ende H. C. ook alsoo
Cordialik: zijt ghy wel
te pas?

Hoe baart ghy/ mijn
Heer?

Hoe hebjet gemaakt ze-
dert d'anderen dagh? Hoe
gevoelje u zelven zedert
gisteren?

Seer wel: Ik ben wel
Godt zy dank / tot uwen
dienst.

Hoe staat 't leven all?
mijn Heer.

Seigneur, Ik bevinde
dat ik wel te pas ben:
Godt zy geloofst.

CHAPTER. II.

*Salutations at meeting by
the way: and parting
one from each other, be-
tween A. B.*

God saue your Master
G. B.

The Lord preserve (or
Protect) you likewise Sir.

God saue you heartily
Sir.

And you also as Cordia-
ly: are you well.

How doe you doe, Sir.

How haue you done sin-
ce the other day? How doe
you feele your selfe since
yesterday.

Very well, I am well
thanks be to God, as your
service.

How stands it with your
health Sir.

Sir, I finde my selfe well,
praised be God.

And

And you Sir, how is it with you? well?

I also am in health blessed be God, how do's your Father, and your Mother, how doe they doe, and all the whole family, are they in health?

They are in good health: God be praised.

How go's it with you my friend?

It go'es well with mee go'es it but so well with you my louing friend?

I wish you good health Sir.

The same I wish to you also, Sir.

How go'es it with your affaires.

How stand's the matters with you?

Very well, Sir.

I salute you, Sir.

And I you the like.

Are you well, are you well disposed?

I fare well: Indeed (or verely) I am in good disposition of body) I am healthfull, and in good prosperity.

Ende ghy / mijn Heer, hoe is 't met H. V. Wel?

Ik ben ook gezondt/gezegt zy Godt; hoe vaart H. V. Vader / ende H. V. Moeder / hoe vaeruse: ende al het geheel Hups-gesin / zijne ghezondt?

Sy zijn in goede ghezontheidt: Godt lof.

Hoe gaat 'et met H. V. mijn vriendt?

Het gaat met my al wel: gaat het maar alsoo wel met H. V. mijn lieve vriendt.

Ik wensche H. V. goede ghezondtheit: mijn Heer.

Dat selbe wensche ik D. V. ook Seigneur.

Hoe gaat 'er met D. V. dingen / (handel) ofte affairen.

Hoe staan de zaken met D. V.

Seer wel / mijn Heer.

Ik groete D. V. mijn Heer.

Ende ik D. V. desgelijcx.

Zijt ghy wel / zijt ghy wel te pas.

Ik vare wel: Ik ben voorzwaer wel te pas; (ofte in goede gesteltenis van lichaam) ik ben wel te deeg / ende in goede welvarentheidt.

Dat is goet: dat is
raar/ ende ongemeen: dat
gaat wel/ dat is my wel
een aangename tijdinge;
dat verblijdt mijn herte:
dat is wy lief om te hoor-
ren: Ik hooze dat geerne/
hoorzaar (mijn Heer) Ik
berheuge wy altijd uiter-
maten seer in u. l. wel-
vaart: Ik bidde u. l. besoz-
get uw' gezondheid wel/
behoedt ofte bewaart deez'
uw' gezondheid.

Ik bedank u hooglijk.
Ik en kan nu niet langer
toeven: Ik ben in haast
om te gaan: Ik moet gaan
(mijn Heer) en wilt my
niet langer op-houden/ Ik
heb mijn tijdt van doen:
Ik en magh hier niet blij-
ven staan: Vaart wel
Meester A. Adieu: Ik
wensche dat D. V. ghe-
zondtheit magh geduu-
righlik aanhouden: blijft
Gode bevolen / (ofte zijt
Gode anbevolen.)

Ende u ook mijn waar-
de vrient / Godt behoede
D. V. van alle ongeluk
(ofte ongheval) Godt ge-
leyde D. V. Godt zy met
D. V. gelievet u/ (ofte wilt
het u gelieven) van mij-
nent wege/ mijn Cordiale
groetenisse aan D. V.
Hups-vrouwte ende kin-
deren aan te bieden.

That is good: that is rare,
and not ordinary: that go's
well, that is pleasing tydings
to mee: that rejoyceth my
heart: I love to heare that:
I heare that gladly, truly
Sir, I rejoyce exceedingly
alwayes at your welfare: I
beseech you to take care of
your health, preserve this
your health.

I highly thanke you. I can
tarry no longer now: I am
in haste to be gone: I must
goe Sir, be pleased to detain
mee no longer; I have
need of my time: I may
not abide to stand here still:
fare you well Maister A.
God be with you: I wish
your health may continual-
ly, or alwayes continue; be
you recommended to God.

And you also my deare
friend. God preserve you
from all mischaunces, God
guide you: God be with you
may it please you in my na-
me (or in my behalfe) to pre-
sent my Cordial salutations
to your Wife, and Children.

Sir,

Sir, I thanke you, I shal doe your message: I kindly salute you in their behalfe, and I pray recommend mee also to your reverend Father and Mother very kindly.

Seigneur, Ik bedancke D. V. (Ik hebje hooglik te bedanken) Ik sal u bootschap doen: Ik groete D. V. vziendelik van harent wegen / ende Ik bidde / doet minne gebiedenisse ook aan D. V. Gerwaardige Vader / ende Moeder seer beleefdelik / (ofte goet hertiglik.)

CHAPTER III.

Salutations for the Evening tide between G. and H.

What a Clocke is it Sir.

What time a night is it? (or what houre of the night may it be?)

What a Clocke is it now, Sir.

It is ten a Clocke, it is nigh ten: it is wel nigh tenne, it hath strucke ten, it is almost tenne a Clocke, it is about ten a Clocke, Sir.

I knew it not, I suppose it is not so late; mee thinks it cannot be so late.

With your favour, but it is, it is vereiy, it is so indeed,

CAPITTEL. III.

Groetenissen voor den Avondt-stondt, tuschen G. ende H.

Hoe laat is het? (hoe veel heeft de Klock) mijn Heer?

Wat ure in (ofte van) der nacht is 't?

Seigneur, wat ure is het nu?

Het is tien uren (ofte de Klock heeft tien) het is by tiennen / het heeft tien geslagen / het is by na tien uren / het is ontrent tien uren / mijn Heer.

Ik en wist 'er niet / Ik meene het, soo laet niet en is / my dunkt dat het soo laat niet wezen en kan.

Behoudens uw' gunste / het is togh / het is immers /

mers / het is inder daat
alsoo / het is waarlijk
(waarachigh) mijn Heer,
Ik hebt 't hoorzen slaan.

Monseur, wat uure zijn
't die daar slaen? weetjet?

Elf mijn Heer, het is
Elfuuren.

Mijn Heer, wat uur
macht doch wesen?

Seigneur, het en kan niet
mankkeren (ontbreken)
maar het moet elf zijn

Dan is het tijdt te bed-
de te gaan / het is als dan
hoog tijdt te gaan slapen:
wy sullen dan gaan sla-
pen / wy moeten van ons
praatjen af-breken / ende
dan scheiden / ende na onse
ruste gaan.

Ik ben niet vaakerigh/
Ik heb rechte voozt geen
ruste van doen; Ik ben
niet slaperigh / Ik ben nog
heel wakker.

Maer Ik ben doch heel
vaakerigh / mijn oog-sche-
len zijn met vaak bevan-
gen / rust is my seer noo-
digh / (ofte Ik hebbe ruste
seer noodig van doen,) Ik
ben seer slaaperigh. Ik en
kan mijn oogen niet lan-
ger open houden / Ik seggh
D. U. daaronne goeden
nacht mijn Heer; Godt
gebe D. U. eenen goeden
nacht mijn vriendt.

It is truely, Sir, I haue heard
it strike.

Sir, what houres be they
there that strike; know you
it?

Eleven, Sir, it is Eleven a
Clocke.

Monseur, what a Clocke
may it be I pray?

Sir, it cannot faile but it
must be Eleven.

Then it is time to goe a
bed, it is high time then to
goe sleep: wee will then goe
to sleep: wee must breake
of our discourse, and then
depart, and goe to our rest.

I am not drowsie: I haue
at present no need of rest;
I am not sleepe: I am who-
ly awake still.

But I am very drowsie my
eyelids are heavy of sleep (or
taken with sleep) rest is very
needfull for mee (or *I haue
great need of rest*) I am very
sleepe, I cannot hold my
eyes open any longer, I bid
you therefore good night,
Sir; God give you a good
night my friend.

God

Goe to sleep them and God keep you, I wish you a goodnight, let this night be beneficiall unto you, I wish this night might be salubrious to you, I wish from my heart that you may sleep soundly (or with out Incombrance) the lifelong night.

I thanke you for all your kindnesse (*affability*) and good wishes, God bewith you.

But stay a little, waite a while, sure, mee thinks that you doe somewhat forget your selfe; ought wee not first to pray to God together.

I thanke you for putting it in remembrance, if it please you to perform the duty, I will very willingly joyne with you therein.

Go to, I will doe it for this time, by the helpe of God, &c.

Gaat dan slapen / ende Godt beware D. V. Ik wensche D. G. eenen goeden nacht / laet desen nachte D. V. voozdeelijk zijn / Ik wensche dat dese nacht D. V. magh heilzaam (gezondelijk) zijn; Ik wensche van herten dat ghy onbesozght (ofte onbekommert) deez' geheele nacht dooz magh slapen.

Ik bedankke D. V. van weghe alle uwe vziendelikheidt / ende goede begeerten. Godt zy met D. V.

Maar beidt een weinigh / (luttel) wacht een weinigh tijdts (wijle) my dunkt dat ghy u selfs vzy wat vergeet: behooren wy niet met malkanderen Godt eerst te bidden.

Ik bedankke D. V. van wege d'indachtighmakinge. Indien (ofte soo) het D. V. belieft deze plicht te doen / Ik sal seer geerne met u. i. daar in aanspannen.

Wel an; Ik sal 't vooz dit maal met Godts hulpe doen / &c.

CAPITTEL. IV.

Een Gemeine t'Zamen-
spraak, van 's ochtens
op staan, tusschen M.
F. en P.

How/ Francois: staat
op/datie School mag
gaan: je sal geslagen wor-
den/ want 't is al over se-
venen/ (ofte seven uren.)

Maakt u gereedt/kleet
u/ ende rept u haastelijk:
ende biddet Godt om u te
zegenen/ dan suldy uwen
ontbijt hebben.

Margriet / geeft my
mijn kousen/haast u wat/
Ik bid u doch / waar
hebje mijn wambais ghe-
leidt/laught my mijn kou-
ze-banden / ende mijne
schoenen: zijne schoon?

Doet eerst een schoon
hembt aan/want dat is al
te vuyl.

Maast u dan/ want Ik
sal anders te lange wach-
ten (bey'en)

't Is noch bochtig/beid
een weinigsken / (een oo-
genblik) gy moet een wijl-
tje wachten/ dat ik 'et aan
't vyer magh droogen.

Ik wil soo laugh niet
roeben / gaat heenen / Ik
en wil 'er geen.

CHAPTER. IV.

*A Familiar Discourse of
up rising in the mor-
ning, between, M.
F. and P.*

HO, Francis! Arise
that you may goe to
schoole, you will be beaten
for it is past seaven a Cloc-
ke.

Make you readie, dresse
you, and hye you quickly,
and pray to God for to bles-
se you, then you shall haue
your breakfast.

Margery, give me my
stockings, make hast I pri-
thee, where haue you laid
my doublet, reach mee my
Garters and my shoes; be
they cleane?

First put on a cleane shirt,
for that is too fowle.

Make haste, then, for els
I shall wayte too long.

It is moyst yet, stay a lit-
tle while (*the twinkling of an
eye*) you must waite a very
little while, that I may drye
it by the fyre.

I will not tarry so long,
goe your way, I'le none of it.

Your

Your Mother will chide mee, if you should goe to schole, without your cleane shirt.

I had rather that you be chidden, then that I should be either blamed (*rebuked*) or beaten. Now, where are my woollen or linnen sockes, my Coate, my Cloake, and my Bonnet, my fatten Cap, and my hat: where is my gowne, my girdle, my gloues, and my muffle, my handcherchife, my sachel, my Bookes, my Inkehorne, with my penne, and penknife, where are al my things:

I haue nothing at al ready, I haue not any thing at hand.

I'le tell it my Father, I will make you to heare chiding (*that is, to be chidden*) I'le cause you to haue anger of my Father. Peter bring mee som water for to wash my face and hands.

I desire no River water, for it is not cleare, give mee well water, or Fountaine water.

Uw' Moeder sal my bekijven/ zooje sonder uw' schoon hemt school zoudt gaan.

Ik hadt liever dat ghy bekeben wordt / dan dat ik ofte berispt / ofte ghesmeten zou worden. Au/ waar zijn mijn wolle ofte linne zokken / mijn Rok/ mijn Mantel / ende mijn Bonnette / mijn zathue Muts/ ende mijnen hoet/ waar is mijn Tabbart/ mijn Riem / mijn Handt- Schoenen / ende mijn Mofse/ mijn Neusdoek/ (ofte Snuitdoek,) mijn Sacrien/ mijn Boekken/ mijn Inck-kooker / met mijne Pennen / ende Penne-mes / waar zijn alle mijne dingen?

Ik en heb niet met alle gereedt / Ik en heb niet by de handt.

Ik sal 't mijn Vader seggen / Ik sal u doen kijven hoorzen / Ik sal u veroorzaken van mijn Vader gramschay te hebben. Pieter brenghet my wat waters / om mijn aangesicht ende handen te wasschen.

Ik en begeer geen Rivier water/ want 't is onklaar / geeft my put water/ ofte Fontein water.

Neemt het Lampet/
ende giet op mijne han-
den/ giet hoogh.

Ende en zoudje in 't
Bekken niet kunnen was-
schen/ moet ghy altijd een
knecht by uw' Elleboge
hebben/ voozwaar ghy
zijt al te Malweerdigh.

Wijse dat ik mijnen
mondt spoele/ ende mijn
Aangesicht wassche daar
me'e ik mijne handen ge-
wasschen hebbe?

Meidt/ geeft my een
dzoogh-douk.

Siet/ daar hangt eenen
schoone witte handt-
douk.

Geeft my mijnen ont-
bijdt nu/ want Ik ben nu
al gereed/ Ik bid u maakt
haast/ ende rept u (wat.)

Wel/ maar waar is
uwen schuldighen plicht/
hebje desen ochtent uwen
Vader ende Moeder eer-
biedighlijk begroet; Wat!
hebt ghy dat vergeten.

Waar is mijn Vader?

Hy is in de Winkel.

Goeden dagh/ Heer Va-
der/ ende eenen goeden
morgen u allen mit u Va-
ders geselschap.

Zijdy op-gestaan/ is
dit tijdt ten achten (ofte
ten acht uren) opte staan/
ghy sult gegispt worden/

Take the Ewer, or *Laver*,
and powre upon my hands
powre high.

And could you not wash
in the Bason, must you al-
wayes haue a man at your
Ellbow, truely you are too
to wanton, or *Malapert*.

Will you that I rince my
mouth, and wash my face,
where withall I haue was-
shed my hands?

Maide, give mee a To-
well.

Lo! there hangeth a faire
white Towell.

Give mee now my break-
fast, for I am now ready, I
prithee make haste, and hye
you (*somewhat*.)

Well, bnt where's your
duty, haue you reverently
saluted (*greted*) your Father
and Mother, this morning;
What! haue you forgotten
that.

Where is my Father?

Hee is in the Shop.

Good morrow, *Sir* Fa-
ther, and a good morning
to youall my Fathers Com-
pany.

Are you got up, is this ti-
me to rise, at eight a Cloc-
ke, you will be whipt, I

trou, (I warrant you.)

Goe kneele downe, fall upon your knees, first, worship God the Lord.

Our Father, which art in heaven, &c.

Now goe your wayes, and present my kinde respects to your Master and Mistris and tell 'em, that I desire they would be pleased to take the paines, for to come and dine with mee to morrow: that will save you from being girkt (*whipt.*)

Away now get you gone my Childe, and learne well, that you may say you lesson to me when you come home anon from schole.

Well, I will my deare Father. Good morrow Father.

CHAPTER. V.

To learne how to buy, and sell.

Good morrow Sir, and your Companie.

And you likewise Mistris.

What doe you here in the

Ik vertroutue / (Ik versekerere u.)

Gaat knielt neder / valt op uw' knien / eerst / aanbid Godt den Heere.

Onse Vader, die in de Hemelen zigt, &c.

Gaat nu heenen / ende presenteert mijn vziendelyk eerbiedingh aan uw' Meester ende Meesteresse / ende seght haar dat Ik begeere / dat zy gelieven de moeite te doen / om morgen te komen / ende middaghmaal met my te houden / dat sal u behouden (ofte behoeden) van gegezeelt te worden.

Maakt u nu op / wegh mijn kindt / ende leert wel / op dat ghy my uw' lesse magh op seggen / als ghy flus van der schoole t'huyt komt.

Wel / Ik sal mijn Vader lief. Goeden morgen Vader.

CAPITTEL. V.

Om te leeren koopen, ende verkoopen.

Goeden dag / Heer, ende Gub' Maatschapp.

Ende u ook Meesteresse / (Maistresse.)

Wat maakt ghy al hier

soo vzoegh in de koutwe/
hebje hier langh geweest?

Ontrent een uure.

Hebt gy van daag wat
(yetwes) verkocht?

Wat zoude Ik alreede s
verkocht hebben / Ik en
heb soo veel niet als hant-
gift ontfangen.

Noch Ik.

Zijt goets moets (ofte
hebt goeden troost) Ik
verhoope dat Godt ons
eenighe kallanten / ofte
kooplyu zenden sal.

Ik hoop 'et ook / hier
komter een / hy sal hier
herkomen.

Vriendt / wat ontzoeekt
u (ofte wat hebje gebrek)
wat wilje koopen / komt
hier / (herwaarts) belieft u
pets te koopen/aanschout
ende siet / of Ik niet en
heb dat u aanstaaf / dat u
dient.

Komt binnen / Ik hebbe
hier goet Laaken / goet
Lin-waat van allerley
soorten/ende van alle pry-
sen/goet Zijde-laken / Ka-
melot / Damast / Flinweel :
Ik heb ook goet Vleesch/
goet Wisch / ende goeden
Marink : Hier is goed
Boter / ende ook goede
Kaas / Edamsche / Ter-
gouwse / &c.

Wilje een goet spaans

cold so soone, haue you been
herelong?

About an houre.

Haue you sold any thing
to day?

What should I haue sold
already, I haue not so much
as taken handsell.

Nor I.

Bee of good Courage (or
good Comfort) God will send
us some Chapmen or Mer-
chants, I hope.

I hope so (it) too, here
come's one. hee will come
hither.

Friend, what lacke you,
what will you buy, Come
hither, doth please you to
buy ought (anything) looke
(vew) and see, if I haue not
that likes you, that serues
your (turne.)

Come in, I haue here good
Cloth, good Linnen of all
sorts, and of all prises, good
Silks, Chamblet, Damaske,
Velvet; likewise, I haue good
Flesh, good Fish, and good
Herrings, here is good But-
ter, and alsoo good Cheese
Edams, Tergowes: and so
forth.

Will you buy a good spa-
nish

English.

nish leather, or sattine Cap; a good hat, or Castor; or good Bookes in French, English, Dutch, Latin, or in Italian, or desire you a wryting Booke, buy somewhat looke what will serve you, & what may be for your turne, I will give you good cheap. aske for what you please, I'll let you see it, the sight shal cost you nothing but your owne paines.

How much shall I pay for th'ell of this Cloth?

You shall pay five Shillings for it.

How much must an Elle of this piece of Linnen cost mee?

It shall cost you a dollar, (or thirty stivers.)

How much the pound of this Cheese (*supplie, the value or price.*)

The pound I rate, at five groates. [i. e. 2½ stiver.]

What cost the canne of this wine?

The canne must yeild mee five stivers.

How much doe you rate the piece? —

I rate it, seavengilders, and

Ne'erduitsch. 15

leer / ofte zatiinen Muts
koopen/een goeden Hoedt/
ofte Kastoos / ofte goede
Boekken / in 't Frans /
Engels / Nederduitsch/
Latyn / ofte Italiaans/
ofte wilje (begeerje) een
Schryf-boek / koopt doch
wat / besiet wat u dient/
ende wat u gerieven mag/
Ik sal u goeden koop ge-
den: vzaaght naar wat
u belieft / Ik sal 't u. l. la-
ten sien / 't gesichte en sal
u niets kosten / dan uwen
eigen moeite.

Hoe veel sal Ik vooz
d' Elle van dit Laken be-
talen?

Ghy suldt 'er vijf schel-
lingen af (voor) betalen.

Hoe veel moet my een
Elle van dit stuk linwaat
(ofte linden) kosten?

Het sal u eenen daaldee
(ofte dertigh stivers) ko-
sten.

Hoe veel gelt het pondt
van dese Kase.

Het pont gelt ofte waar-
dere Ik op vijf groot.

Wat gelt de kan van des-
sen Wijn?

De kan moet vijf stui-
vers gelden.

Hoe veel looffe 'et stuk?

Ik waardeert 'et met
een

een woort (ofte omme
geen woorden te maaken)
zeven gulden tien stu-
vers.

Wat sal ik daar vooz
geven/ maar en overlobet
my doch niet?

Acen Ik zeker: Ik en
sal 't u niet overloben/ Ik
sal 't u met een woort seg-
gen / gy sult 'er af (voor)
betalen (sooje 't hebt) se-
ven en twintigh stuivers/
ende een halve/ als 't u be-
lieft / dat is immers niet
duur.

Het is veel te veel (ofte
een groot ghedeelte al te
veel.)

Voorzwaar 't en is niet/
hoe veel biedt ghy my?
biedt wat / Ik en sal 't u
niet geven / vooz 't gene
ghy my biedt / biedt my
wat.

Wat soude Ik daar op
bieden?

Ghy heb 'et my al te
hoogh geloost.

Ik en heb: Maar 't is
niet geseidt/ dat Ik 't niet
vooz minder verkoopen
en sal / als Ik 'et wel ge-
waardeert hebbe / seght
my wat ghy 'er vooz ge-
ven wilt.

Ik sal 'er twee-en twin-
tigh stuivers vooz geven/
en niet een duit meer.

ten stivers, at a word (or to
make no words.)

What shall I give for that,
but doe not over prise [or
overvalue] it to mee, I pray?

Not I surely [or certainly]
I will not overrate it you,
I'll tell it you at a word, you
shall pay for it [if you have it]
twenty and seaven stivers
and a halfe, if it please you,
that is forsooth not deare?

It is much to much (or a
great deale too much.)

For-sooth it is not; how
much doe you Bid mee, bid
somthing: I will not give it
you for that which you prof-
fer mee, bid mee somwhat.

What should I bid upon
that.

You haue set it mee at
too high a price.

I haue not: but it is not
said, that I will not sell it
for lesse, then I haue rated
it: tell mee what you will
give for it.

I will give twenty and
two stivers for it and not a
doite more.

For

For that price it is not to be sold, you proffer mee lesse, you bid mee too little; I haue somewhere, which I can sell you for that price: but it is not so good, no not to be compared, it does not come neer it, by a good way, I will shew it you, looke, this I will sell you for lesse price, but the least price is not alwayes good to be sought: can you doe better then buy that which is good? If you were my Brother I could give you not a better.

Will you take [*haue*] my money?

Not so.

You shall haue yet two stivers, and a halfe more.

I cannot; I should still be a looser by it. I let it you as neer as I may, I haue set you the lowest, and outermost price, what should one make many words about it. [*the-ron*].

I may give no more.

Well, God guide you; goe, and trye els where, If you

Wooz dien prijs en is 't niet te koop/ ghy biedt my verlies/ ghy biedt my al te weinigh (luttel.) Ik heb hier wel wat / dat Ik u wooz dien prijs verkoopen kan / maar ten is soo goet niet / neen niet te vergelijken/het en genaakt 'et niet by een goet stuk weeghs: Ik sal 'et u toonen; Siet/ dit wil Ik u wel verkoopen om minder prijs; doch de minste prijs en is niet althjds (altoos) goet gezocht; kanje beter doen dan te koopen 't gene dat goet is? al waarje mijn Broeder / Ik en zoude u een beter niet kunnen geven.

Wilt ghy mijn gelt aannemen (hebben?)

Woo niet.

Ghy sult noch eenen stooter meer hebben.

Ik en kan: Ik zonder noch een verlieser an zijn; Ik verlaat het u soo deun als ik (wel) mag/ ik hebbe u de laagste / en de uiterste prijs gestelt/wat zoud' men daar aan veele woorden maken.

Ik en magh niet meer geven.

Wel / Godt geleide u: gaat ende onderzoekt er gens

gens op een ander: sooje
beter koop kundt koopen/
gy sult 'et vooz eenen stui-
ber hebben / ghy kunt 'et
nergens bekomen vooz
de prys dieje my biedt/
ende al sulke ware; Ik
ben machtigh om alsoo
goeden koop te verkoopen
als een ander man: als
pemandt inde Stadt/maar
Ik en wil 'et te verlies
niet verkoopen; Ik ver-
laat het u by na vooz 't
selfde prys / dat 'et my ge-
kost heeft / Ik moet wat
winnen / Ik en sit hier niet
om niet met al te winnen/
(te ontfanghen, krijghen)
soo Ik 'et af-wenden kan:
want Ik moeter af leven
ghy weet wel genoegh dat
alles heel (seer) duur
is / d'een moet noodtzake-
lijk d'ander volgen. Soo
je belieft my de ses-en-
twintigh stuivers te ge-
ven / ghy sullet hebben/
anderfins Ik en kan H.
U. niet helpen / ghy valt
my al te hardt om med' te
handelen.

Dat ben Ik voozwaar;
men kan aan H. U. niet
winnen; dat peder een soo
broedt waren als ghy:
Ik zoud' mijn Winkel
(wel) moeten toe-sluiten;
want Ik en zou het broot
niet krijgen/om te eten.

can buy cheaper you shall
haue this for a stiver: you
canget it (or haue it) no whe-
re for the price you bid mee,
and such ware! I am able to
sell it as cheape as any other
man, as any in the City, but
I will not sell it to losse; I
offer it you very neere for
the same price, that it hath
cost mee, I must gaine some
what, I sitt not here to gaine
(to receive, gett) nothing, If
I can shift it; for I must live
by it, you know weil enoug
that every, thing is very dea-
re, th'one must needs fol-
low th'other. If you please
to give mee the twenty and
six stivers, you shall haue it,
otherwise I cannot helpe
you, you fall to hard for mee
to deale with.

For sooth, that I am; men
(one) can gaine nothing by
you, If every one were as
percimonious (thrifty or spa-
ring) as you, I might shut up
my shop: for I should not
get bread to eate.

It

It pleaseth you to say so.

It is true indeed.

Now heare mee a word.

Well: speake (say) something to the purpose.

I will give you the other stiver, and not a mite more, I may bestow no more, I should be chidden.

That were a small matter, I likewise should get and obtaine displeasure, If I let it goe for lesse, are you with in a stiver, it is a shame that you should vex (or tempt) a woman so long for one stiver, what may a stiver or two availe you?

Yea, you say well, here a stiver, and there a stiver will make two, well shall I not haue it?

Not for that price, Sir.

Farewell then; I'll goe where I shall (or may) meet with better use [*usage.*]

You are well come: now come hither, take it, I may not refuse handsell. It is too good cheape.

You will say so: but I say it is too deare, you haue beguiled, and defrauded mee.

Het belieft u alsoo te seggen.

't Is inder daat waar. Nu hoort my een woort.

Wel / seght wat te des gen.

Ik sal u d'ander stiver geben / ende niet een stier meer / Ik en mag niet meer beste'en / Ik zoude bekeben zijn.

Dat ware een kleine sake / Ik zoude ook onlust behalen / ende verkrijgen / soo Ik 'et om minder liet gaan / zijt ghy binnen een stuiver (ofte op een stuiver na) 't is schande dat je een Vrouw-mensch om een stuiver soo lange tempsteert! wat magh u een stuiver of twee baten?

Ja / ghy zeght wel / eenen stuiver hier / ende eenen stuiver daar / maken wel twee: Wel an / sal Ik 'et niet hebben?

Om dien prijs niet sr.

Wdien dan / Ik wil gaan alwaar Ik beter onthaal ontmoeten sal.

Op zijt wellekou: Nu komt hier neemt het / Ik en magh handt - gift niet ontseggen: 't is al te goe koop.

Dat wilje seggen/maar Ik segge 't al te duur is / ghy hebt my bedrogen / ende

ende verbooꝝdeelt/gp hebt
my bekost.

Ik schelde u het quijdt
is 't sake datje u selven
ongenoeght bevindt.

Alsoo te doen / 't zoude
my een schande zyn; hou
daar is u geldt; hoe veel
moet ghy hebben?

Dat weet ghy wel ge-
noegh vijftien ponden/
ende thien schellingen: is
't niet alsoo/ is het niet te
dege?

Wel/ siet daar/ ende
geeft my thien stuivers
we'erom.

Ik en heb geen klein
gelt/ booz hoe veel geeft
ghy my dit?

Booz acht schellingen/
ende ses groot.

Booz dien prijs en wil
Ik 'er niet ontfanghen/
't en is so veel niet waart/
ghy schat het al te hoog.

't Is doch/ vzaaght 'er
liever yemandt anders.

Geeft my ander geldt/
Ik en zoud' dit niet kon-
nen begeben (uitgeven.)

Ghy magh wel genoeg-
zaamlyk/ Ik wilt u goet
doen/ soo 't niet en gaat:
alsjet niet en kan wegh
schikken/ vbringtet my
wederom/ ende Ik sal u
ander gelt geben: houdt/

You haue oversold it mee.

I release (or acquite) you
of it, if that you finde your
selfe agrieved, [or *malcon-*
tent.]

That would be ashame,
for mee to doe so: hold the-
re is your mony: how much
must you haue?

You know that well y-
nough fifteen pounds, and
ten shill; is it not so, is it not
right.

Well, see there, and give
mee ten stivers backe agai-
ne.

I haue no small change,
for how much doe you give
mee this?

For eight shillings, and six
groate, (*flem.*)

I will not take it at that
price, it is not worth so
much, you rate it too high.

But it is, aske sombody
els I pray.

Give mee other mony, I
should not be able to put off
this.

You may sufficiently well,
I will make it good, if it doe
not goe, if you cannot put it
away bring it mee againe,
and I will give you other
mony: hold, for to plea-

se you, there is an other pie-
ce.

I am now content ; will
you haue it carryed , I will
cause it to be carryed for you
Sirra , thou boy ! take this
and goe with the Gentle-
man.

It is needlesse , (or *not ne-
cessary*) I can carry it well
my selfe ; fare well *Mistress*.

I thanke you heartily my
friend : when you haue need
of any thing , come to mee
again : I will afford you as
good a penner as any man ,
as well with out mony as
with mony , come when you
will and make tryall of it ,
come boldly.

Well *Mistress* I will doe it
very freely , and willingly :
now be you Commended to
God.

Grand mercy *Sir*.

CHAPTER. VI.

*A Meal, or Feast of ten
Persons, &c.*

From whence come you
now, *John* ?

daar is een ander stuk om
n te vreden te stellen.

Au ben ik te vreden :
wil ghy 't gedragen heb-
ben ! Ik sal 't voer u doen
dragen ; Lekker , Bengel ,
ghy *Jongen* ! neemt dit
ende gaat met den Edel-
man.

't Is niet van noode / ik
kunt selfs wel draghen :
Adieu *Maistresse* (Vrou-
we.)

Ik heb *H. L.* hertelijk
te bedankken mijn *Vrient* /
als ghy yetwes van doen
hebt / komt wederom by
my / Ik sal *D. L.* soo
goeden koop geben / als
eenigh *Mensch* / soo wel
sonder gelt als met gelt /
komt wanneer ghy wilt /
ende beprceft het : komt
stout'lijk.

Wel *Maistresse* / (Vrou-
we) Ik sal 't seer vypoos-
tighlyk ende geerne doen :
Au zijt Gode bevolen.

Grooten dank *Seigneur*.

CAPITTEL. VI.

Een Maaltijdt ofte Gast-
maal , van tien Per-
soonen , &c.

Au / van waar komt ghy
nu ?

Ik

Ik kome soo van der
Stadt / van London / van
de Kerkke / van de Predi-
catie / van de Markt / van
de Beurs / uit het Landt /
van mijn Ooms / eude
Aentjes / van der Scho-
le / &c.

Waar gaeje / waar he-
nen dus sachtigh / waar
na toe is de gank / (ofte
werwaerts wandelt ghy?)

Ik gae t'huis / ik gana
huis toe.

Hoe lange hebt ghy te
London gheweest: hebt
ghy al daar langhe ghe-
weest.

Wat nieuws in die Nant-
streek (in dat Gewest.)

Waarlijk geen dat goet
is / (ofte voorwaar niet
goets.)

Koophandel/ende Aee-
ringh verloopt.

In wat Jaar wasje
gehozen?

In ——— ende ghy
hoe oudt zyt ghy?

Ontrent twaalf Jaeren
oudt.

Heindrik hoe laat is 't/
ofte wat tijdt / ofte uure
van den dagh is 't?

Het is by na twaalf
uuren/het is by twaleven
het is over twaleven.

Is 't al soo laat/kan het
soo laat wel zijn/Ak wis?

I come even so from the
City from London, from the
Church, from the Sermon,
from the Market, from the
Exchange, out of the Coun-
try, from my Uncle and
Aunts, from the Schole &c.

Whither goe you, which
way thus in such speed, to-
wards what place is your
walke?

I goe home; I am going
homeward.

How long haue you been
at London, haue you been
there long?

What newes in that Coun-
try?

Truely none good.

Commerce, and trading
goeth backward.

In what yeare was you
borne?

In ——— and you how
olde are you?

About twelve yeares ol-
de.

What a Clocke is it, Hen-
ry, or what time, or houre
of the day is it?

It is almost twelve a Cloc-
ke, It is neer twelve, It is
past twelve a Clocke.

Is it so late, can it be so
late, I trow?

Yea

Yea surely: Yea assuredly.

Sir, I must goe hence then, I feare that my Mother will be discontented, and fore displeas'd with mee, for tarrying [*staying*] so long: I am in doubt, but, that my Mother will reprove mee saydly: and am likewise Blameworthy: I commit you to God *Herman.*

Have you such great and mighty haste? hath our Master not asked for me (*or inquired after mee.*)

I did not heare him enquire after you: well, I can [*or may*] tarry [*or stay*] no longer to talke with you, farewell, I goe.

Goe your way: when shall we see you againe, when shall wee meete againe [*or meet one another againe?*]

God give you good eaveny deare Mother, and all your Companie.

Iohn, whence come you now? wherefore come you so late? is this well done, to come home at such a season? I bad you to come from schole at foure, and it is now almost six, if it be not struk; tell mee now where haue

Ja voorzeker: gewisselijck Ja.

Ik moet dan van hier (*gaan*) mijn Heer, ik vreesse dat mijn Moeder met my onvernoeght / ende seer mishaaght sal ziju / om dat ik soo lange bey'e: Ik ben in twyffel / doch / dat mijne Moeder my droeffelink bestraffen wilt / en ik ben ook wel straffens waerdigh: te Gode *Hermannus.*

Hebje sulken grooten ende machtigen haaste? en heeft ons Meester na my niet gebzaaght?

Ik en hoorde hem niet nau vernemen: wel / ik en kan (*ofte magh*) niet langer toeben / om met u te kouten; Adieu / ik ga.

Gaat uwe's weeghs wanneer sullen wy uw' we'er sien / wanneer sullen wy malkanderen we'er te gemoet komen? (*ofte ontmoeten?*)

Godt ghebe u goeden Avont mijn Moeder lief: ende al uw' geselschap.

Van waar komje nu / Jan? waarom komt ghy soo laat? is dit wel gedaen / op sulcken geteyt e'huys te komen? ik had u belast ten vieren van't School te komen / ende het is nu by na ses uren / so

soo 't niet gestagen en is /
seghy my nu waer hebt gy
desen geheelen tijdt ghe-
weest: want Ik weet
wel dat je al langhe
van 't School gheweest
hebt: Ik wil u verseke-
ren / dat n Meester wel
hoozen sal / hoe ghy langs
den wegh vertraaght / en-
de lantrefant / ende op u
Moeders woorden geen
gade en slaet / (ofte en ach-
tet uw' Moeders woorden
niet met allen, (niet een
biesje.)

Ik smeeke uw' gunste
waarde Moeder: Ik kom
soo terstondt van 't
School / ik hebbe nieu-
wers geyenst / den tijdt
was (ons) verlopen al
eer wy 't gewaar wier-
den: Indien H. E. belieft
te zenden / ont' Meester
sal u berichten (ofte be-
scheidt doen) oft alsoo
niet en is gelik ik zegh.

Dat sal ik doen: Ik wil
de waerheidt weten; Nu
gaat / ende dekt de Tafel /
bereidt de Tafel / (ofte
maakt de Tafel gereedt) en-
de haest u [wat] ras.

Wel [waarde] Moeder /
ik sal 't doen / ik sal alles
in sijn stel schikken / [ofte
te recht stellen] doch / waer
is het Tafel-laken [Am-
melaken.]

you been all this time, for
I know well, that you have
been a longe while from
Schole; I'leaasure you, your
Maister shall heare how you
loiter and linger by the way,
and regard your Mothers
words not at all [not a rush.]

I beg your favour, for-
sooth Mother: I come even
now from Schole, I have
loytred no where, the time
was gone ere wee were awa-
re, if you please to send, our
Matter will in-forme you
[for sooth:] whither it be not
so, as I say.

I will doe it, I'le know the
truth: Goe now and cover
the Table, lay the Cloth, pre-
pare the Table, [or make the
Table ready] and haste you
quickly.

Wel, [for sooth] Mother,
I shall doe it: I will set all
things in its order [or at
rights] but where is the Ta-
blecloth?

The

The Tablecloth is there within upon the Cupboard, set the salt on first, can you not remember that? I haue told you of it more then twenty times, you minde (or thinke) of nothing you should learne, it is a great shame.

Goe and fetch mee the trenchers, and plates, the Cups, Beakers, gobletts, romers, wine glasses, and the napkins.

Well forsooth Mother, where be they?

You can finde nothing, there, there they be, was it not well sought? goe and fetch Bread.

Well, give mee mony, I pray: for how much shall I bring?

Bring a shillings worth, for three stivers whitebread, and the rest in wheatebread; halfe of th'one, and halfe of th'other, bring that which is new baken.

Well, U'le goe: see (or loe) here is bread; Mother.

It is well done, now wash the Cuppes, &c.

I haue washed them a good while since.

Het Tafel-laken is bin-
nen aldaar op 't Trezoor/
set 'et zout eerst op / en
kanse dat niet onthouden?
Ik hebset wel meer dan
tuintig reisen gezeit / ghy
denkt / (ofte en let) op die
dingen niet dat ghy leeren
zoud' / het is een groote
schande.

Gaat en haalet my de
Telligozen / en berden / de
kroezen / en dzinkt-bekers /
schalen / (drink-schalen)
glazen / ende de serbet-
ten.

Wel Moeder lief: waer
zijns?

Ghy en kundt niet met
allen vinden / daar / aldaar
zijns / was het niet wel
gesocht? Gaat en haalt
Broot.

Wel / geeft my gelt / Ik
bid u doch: vooz hoe veel
sal Ik brengen?

Bzenght vooz de waars-
de van een schellink: vooz
dzie stivers witte broot /
ende de reste aan Tarwen
broot / half van 't eene / en
half van 't andere / bzengt
dat nieu gebakken is.

Wel Ik sal gaan: Siet
hier is broot / Moeder.

't Is wel gedaen / wast
nu de dzinkt-bekers / &c.

Ik hebse al ober langh
gewasschen.

B

Bzenght

Brenght hier den Le-
pel-korf.

Die daar aan een spij-
ker hanght ?

Ja : set op de schotel-
rink / ende gaat en haalt
wat hout om een vuur te
maken / wet de messen/
giet (ofte doet) water in't
Kavooz/ende hanght daar
een schoone witte handt-
doek.

Komt dan ende doet het
vuur bernen (branden.)

Mijn Moeder / tot
noch toe heb Ik gedaan
't gene ghy my belast ofte
bevolen hebt / wat is nu
voorzaan uw' verdere be-
liefte

Komt nu by my / ende
Ik sal u goede beleeftheit
leeren / die ghy ober tafel
behoort gade te slaen (ofte
waar te nemen.)

Ik bid u / leertse my/
ende Ik sal u neerstelijck
toe luisteren / sonder u in
uwe reden tusschen te
vallen / ende Ik verhope
dat Ik alle neerstigheidt
toe brengen sal / om uw'
geboden te onderhouden
ende na te volgen / (ofte
na te komen.)

Wel an ! In 't eerste
sult ghy uw' nagelen rei-
nigen/ende af korten : dan
wasschet uw' handen/ter-

Bring hither the spoon-
basket.

That which hangeth the-
re on a naile ?

Yes : set on the platter-
ring and goe and fetch some
wood to make a fire, whet
the knives: put water into
the Ewer (*Laver*) and hang
there a cleane white To-
wel: then

Come, and make the fire
burne.

My Mother, hither to I
haue done what you haue
charged, (or *Commanded*)
mee, what is now hence
forth your further pleasu-
re.

Now come to mee, and I
will teach you good beha-
viour, which you ought to
obserue at Table.

I pray you teach mee it,
and I will hearken diligently
to you without Interrupting
you in your speech, and I
hope that I shall give all di-
ligence to observe, and fol-
low your Commands.

Goe to! First of all you shall
clense and pare your nailes:
then wash your hands pre-
sently after that (or *upon that*)
you

you ſhall ſtand, and attend with Reverence when your Father giveth thanks to the Lord: then ſet your ſelfe downe manerly and modeſtly: gripe not the meate with your fiſt, but take it neatly with your fingers, offer not to eate firſt of a diſh: nor drinke not firſt, leane not on the Table with your ellbowes; ſit upright, ſpread not out your armes: drinke not too haſtely, likewiſe eate not your meate greedily: take of that which lyeth, or ſtandeth next before you; and keep your trencher (*platte*) not too long: gape not on other folkes: wipe your mouth when you would drinke, not with your hand, but with your napkin, of what you haue bitten dip it not againe in the platter, licke not your fingers nor gnaw any bones: Cut your meate a pieces with your knife, carry not your meate to your mouth with the knife in your hand: greaſe not your mouth, wipe your fin-

ſtondt daar na (ofte daar aan) ſult ghy ſtaan / ende met eerbiedingh op hoozen als u Vader den Heere dankket: dan ſtelt u ſelbe (ofte ſit) manierlyk ende zedighlyk neder; grijpt de ſpijſe met uwe vuiſt niet aen / maar neemt 'et netjes met uw' vingeren: en beſtaat niet eerſt uit een ſchotel te eeten / noch en dzinkt eerſt niet; leenet met uw' ellebozhen op 't Tafel niet; ſit recht op; ſpreit uw' armen niet uit / en dzinkt niet al te haefſtiglyk; ook en eet uwe ſpijſe niet gieriglyk / (gulſiglyk) neemt van 't ghene naaſt vooz u leidt / (ofte ſtaat) ende en houdt uw' Tafelberd niet al te langh / en gaapt op andere luiden niet; beeght nwen mondt als je dzinkken wilt / niet met uwe handt / maar met uwe ſerbet / daar ghy af (ofte aan) ghebeten hebt / ſopt oft doopt 'er in 't platteel niet weder; lekt uw' vingeren niet / nochte knaaght eenige beenders / (ofte beenderen) ſnijt uw' eeten (ſpijſe) met u Mes aen ſtukken; en draaght u eeten na uw' mondt niet met het Mes in de hand / en beſmeert uw' mondt

niet; beeght ulwe vingeren
dikmaals/ en peutert ulw'
neusgaten niet/ noch ulwe
tanden: ten zy dat ghy'et
handighlyk / ende behen-
dighlyk met ulw' Serbet
vooz ulwen mondt doen
kunt; swijght als nie-
mandt u aen en spreek/
ofte als men u niet en
vraaght; eet vyzelyk ulw'
bekomst; alsje genoegh
gegeten hebt/ staat dan op
van de Tafel / ende huigt
u selven onderdanighlyk
vooz ulwe Ouders / ende
de reste van de Maat-
schap (Geselschap) ende
neemat ulw' Tellooz in
ulwe handt met u wegh;
wasschet ulwe handen we-
derom / staat dan ende
wacht op ons tot dat wy
allen gedaan sal hebben;
nemet dan wegh/ende her-
trekt het Tafel-laken na
u; welk ghedaan zijnde/
staat stille terwyl men
den Heere Dank-offert
vooz syne outfanghene
weldaden.

Waarliex / Ik bedanke
H. G. (ofte Ik hebbe V. E.
waarliex te bedanken) God
geliebende / Ik sal al 't ge-
ne ghy my bevolen hebt/
trachten na te komen:
maer wat verdere dienste
hebt H. G. ondertusschen
em vooz my te doen.

gers oft: picke not your no-
strills, nor your teeth unlesse
you can doe it hand somly,
and dexterely, with (*holding*)
your napkin before your
mouth: be silent when no
body speaks to you, or ask-
eth any thing of you: eate
freely your repast: when
you haue eaten y nough, ri-
se then from the Table, and
bow your selfe submissively
to your Parents and the rest
of the Companie: and take
your Trencher in your
hand away (*a long*) with you:
wash your hands againe;
stand, and waite upon us un-
till wee haue done; then take
away, and draw the Cloth;
which being done; stand stil
while thanks be offered,
(*or returned*) unto the Lord
for his benefits received.

I thanke you for sooth:
I shall endeavour God wil-
ling, to follow all that you
haue bidden mee, but in the
meane time what further
service haue you for mee to
doe.

Be-

Behold, your Father cometh (or is a coming) and your Cozen David with him: goe and meete them, put of your hat, and make a handsome Congee.

Well Mother, Sir Father I am your dutifull Sonne, I humbly greete you, and your Companie.

Sir, is that your Sonne?

Yes, hee is my Sonne.

Hee is a goodly childe, God make him a good and honest man, I pray God that hee may alwayes grow (increase) and thrive in vertue: The Lord blesse him.

Louing Cozen, I thanke you.

Doth hee not goe to schoole?

Yes, hee learneth to speake French and English.

Doth hee, that is very well done; Iohn can you speake good French, and English.

Not very well, Cozen, but I learne, and I hope to acquire it.

Where goe you to schoole?

In the Lombard street.

Siet/ uw' Vader komt/ (oftekomende is) ende ~~Da~~ bid uw' Hebe met hem/ gaat hen tegen/ doet uwen hoedt af/ ende maket een handigh verlof.

Wel Moeder; Heer Vader/ Ik ben uwen verplichten Zoon/ Ik groete u ootmoediglyk/ ende uw' Maatschap.

Mijn Heer, Is dat u Zoon?

Ja/ hy is mijn Zoon.

't Is een goelyk kindt; Godt maakt hem een goet ende eerlyk Man; Ik bid den Heere dat hy altijdt in de deught magh aan-wasschen / ende toenemen; De Heere zegene hem.

Ik bedankke H. V. lieve Couzin.

En gaat hy niet schoole?

Ja/ hy leert Frans/ ende Engels spreken.

Doet hy/ het is seer wel gedaan; Jan kanje wel Frans/ende Engels spreken?

Niet heel wel / Hebe; Maar Ik leere / ende verhoope het te bekomen.

Waar gaat ghy schoole?

Inde Lombaart straet.

B 3

Hebje

Hebje aldaar lange ter
schoolen gegaan?

Ontrent een half jaar.

Leert ghy ook schryven
ende Cijfferen?

Ja Hebe.

Dat is wel gedaan/leert
altoos wel: want nu is
uw' tijdt/ende bezint ofte
aemmerkt dat

Hy die in tijdt, sijn tijdt af-
laat,

Als tijdt, wel wordt aenge-
bo'en,

Een ander tijdt, tijdt mis-
sen laat,

't Geen niet en deugt te ver-
go'en.

Wel Hebe / ende soo 't
Godt belieft mijne trach-
tingh / deboir (ofte naar-
stigheid) te zegenen / Ik
sal uwe bericht na volgen
(achtervolgen.)

Cozzin / ghy zijt welle-
kom.

Godt dank/ende Ik be-
dankke u/ Richte.

Hebe/wilje aldaar bei-
den (blijven) waarom en
komje niet in: Jan/
brengh uw' Hebe eenen
stoel; komt en warmt u/
dan sullen wy gaan eeten.

Ik en ben niet kout/Ik
en wen mijn selven niet
om by 't vuir te komen:
het ware een groute

Have you gone there long
to schole?

About halfe a yeare.

Doe you learne to write,
and Cypher also?

Yes Cozin.

That is well done, learne
alwayes well, for now is
your time, and Consider
That:

*Hee that in time refuseth ti-
me,*

When time well proffered is

*An other time, shall misse
of time,*

To amend what was amit.

Well, and if it please God
to blesse my endeavour, I
will follow your advice, Co-
zen.

Cozin, you are wellco-
me.

I thank God, and I thanke
you Cozin.

Cozin, will you stay the-
re; why come you not in?
John, bring your Cozin a
Chaite, come, and warme
you, then wee will goe to
meate, (to eate.)

I am not cold, I doe not
use my selfe, to come at the
fire, it were a shame for mee

to sit and kringle over the fire.

Where is my Cozin (*my Neece*) your wife? why?

Have you not brought her a long with you?

No, shee is sicke.

Yea, is it true: is shee sicke? what distemper (*trouble*) hath shee? *alas!* is shee sicke, what for an infirmity hath shee?

Shee hath an Ague.

Hath shee had it long?

About a fort night.

Alas! I knewit not: I will (*God willing*) goe and visit her to morrow: Francis, goe to the doore, somebody knocks there, see who it is, it will be Roger, I know (*well.*)

Well Mother, I goe: who's there at the doore?

A friend, I pray ope' mee the doore.

Are you there, *Sir*, Master Roger, I am heartily glad for to see you.

Is your Father at home?

Yes, and my Mother too: Come in, I'll tell my Father that you are come.

schande vooz my / ober 't buir te sitten lollen.

Waar is my Nichte / uw' Huis-vrouwe? Hoe zoo?

En hebt ghy haar met u niet gebracht?

Neen / zy is ziek.

Ja / is 't waar / is zy ziek / wat ongemak heeft zy? eilaas! queelt zy? wat vooz quaale heeft zy?

Zy heeft de kooztse.

Heeft zy die langhe gehad?

Ontrendt veertien dagen.

Eilacy! dat en wist Ik niet / Ik sal (zoo de Heere wil) morgen gaan / ende haar besorgen: Francois / gaat na de deur / pemandt klopt daar / besiet / wie het is / het sal Rogier zijn: weet Ik wel.

Wel Moeder / Ik ga / wie is daar an de deur?

Gen vriendt / doet my de deure open / Ik bids u doch.

Zijt ghy daar mijn Heer, Meester Rogier / Ik ben het telyk verbljdt om u te sien.

Is uw' Vader t' huis?

Ja / ende mijn Moeder ook; komt in / ik sal mijn Vader seggen dat gy gekomen zyt.

Fran

Francois schikt alles in een gereedthēid / dat wy aan 't eeten gaen.

Heer Vader / alles is gereedt / H. E. mag gelieven aan 't Tafel te gaan / als ghy wilt.

Wel / ik kom van stonden aan / ondertusschen roept de Kinderen.

Wel Vader ; Jan waar zyt ghy ? ghy moet heemen ten (noenmaal) aboutmael komen ; waar blijft ghy ende uw' Susters ? wat maakt ghy daar ? waarom komje niet weg ?

Wat zoud' ik doen ? Ik ben hier wat besigh ? Ik en kan noch niet komen.

En weetje niet dat men gaat eeten / uw' Vader roept.

Wel dan : Ik come.

Waarom en komt ghy niet / Jan ? moet ghy soodikmael gheroepen werden : langht hier de stoelen.

Liefste (man) laat ons aenzitten / het is tijdt.

Wel Ik ben te vreden.

David / zit daer inne Ik bid u.

Ik : gheensins ! verschoont my doch ; Ik en en sal dat niet doen : en aelght u niet / dat Ik 'et ontsegge / laat u. Man

Francis, put all in a readynesse, that wee may goe and eate.

Sir, Father, all is ready, you may please to goe to the Table when you will.

Well, I come presently, call the children in the meane season.

Well Father, Iohn where be you : you must come away to (dinner) supper, where doe you tarry ; and your Sisters, what doe you there ? why come you not away ?

What should I doe ? I am somewhat bussie here : I cannot come yet.

Know you not that wee are going to supper : your Father calls.

Well then, I come.

Iohn why come you not : must you be called so often, reach hither the chaires.

My deare (husband) let us sit downe it is time.

Well I am Content.

David, sit in there I pray.

I : no at no hand, I pray excuse mee, I will not doe that, be not displeas'd, for mee to refuse it, let your

kuf-

husband (*Peter*) sit there,
I pray.

My husband (*Peter*) is
not wont to sit there, hee
will sit here, it is his place
(*seate.*)

Cozin, I pray craue a bles-
sing.

Excuse mee, that doth
not become mee, to take
the worke out of my Co-
zins hands, it is his duety.

Peter, you are Master of
the house, I pray, doe you
desire a blessing of the
Lord.

Heavenly Father, &c.

God blesse you my Father
and Mother, with all your
Company.

Cozin, reach mee your
trencher, here is a dainty
peece for you. Francis,
bring us the Sallaet, and the
powdred beef: fill us some
drinke, fill (*skink*) your Co-
zin a glas of wine, & then
(*fill*) round about, Francis
sit downe with us.

Iohn, goe fetch some pot-
age for your Brother, and
let the other dishes be made
ready, runne apace

Brother, hold (take) your
pottage, haue you to much?

(*Pieter*) daar zitten / Ik
bid u.

Mijn Man (*Pieter*) is
niet gewoon daar te zit-
ten / hy wil hier sitten / het
is sijn plaats.

Hebe / Ik bid u doch
versoekt de Benedictie.

Berschoont my: dat en
betaamt my niet / 't werk
uit mijn Heef sijn handt
te neemen / het is sijn
plicht.

Pieter, ghy zyt Meester
van 't Huis / Ik versoeke
dat ghy den Heere om een
zegen wilt smeecken.

Hemelsche Vader, &c.

Godt zegen u mijn Vas-
der ende Moeder / met al
uw Maatschap.

Hebe / langet my uw
Saljoor / hier is een lek-
ker stuk vooz u. Fran-
cois / bzenge ons dat Sal-
laadt ende 't ghezoute
bleesch: schenkt ons te
dzinkken / schenkt uwen
Heef een glaasje wijn/
ende dan voozt rondom:
Francois sit aan met
ons.

Ian / gaat wat potspijs
vooz u Broeder halen / ende
laat d'ander schotelen ge-
reedt maken / loopt ras.

Broeder / houdt (neemt)
uw potspijs: Hebie te
veel.

Ja / wat behoefje mijn
soo veel te brengen ?

En eetet niet al / laat'er
staan 't ghene dat ghy te
vele hebt.

Daarom en eet gy uw'
potspijse niet terwyle sy
heet is ?

Het is noch al te heet / ik
sou mijn mondt verbitten
(ofte verbranden.)

Jan / brengt het broodt
hier; Rogier en heeft geen
broodt / haalt een verd / en
de brengt wat mostaert.

Geest my den Drink-
beker.

Houdt daar / houdt het
vast.

Laat het gaan / Ik heb
'et wel / en dzinkt niet na
uw' potspijs / Mijn Heer,
want het is ongesondt / eet
eerst een weinig eer dat je
dzinkt.

Snijdt my een stuk van
dat vleesch / Mijn Heer:
snijdt Francois wat ee-
ten / want hy en heeft
niets te eeten. Thomas
snijdt wat broodt.

Moet Ik hem dienen :
en kan hy hem selve niet
berechten ? helpt u selven /
want ghy zyt groot ende
oudt genoegh.

Liefste geest hem wat
eeten / want hy schaamt
hem / hy en dars niet eeten
dat sie Ik.

Yea, what need you, to
haue brought mee so much ?

Eate it not all, leaue that
which you haue too much.

Wherefore eate you not
your pottage, while it is
hot.

It is yet too hot, I should
scal'd my mouth (or burne
my mouth.)

John, Bring the bread hi-
ther; Roger hath no bread,
fetch a plate, and bring some
Mustard.

Give mee the Beaker.

Hold there, hold it fast.

Let 't goe, I haue it well
Sir, drinke not after your
potage, for it is unwhole-
some. eate first a little ere (or
before) you drinke.

Sir, cut mee a piece of that
meate, cut Francis some
meate, for hee hath nothing
to eate: Thomas cut some
bread.

Must I serue him, can hee
not serue him selfe? helpe
your selfe for you are bigge,
and olde enough.

My deare, give him some
meate, for hee is ashamed he
dares not eate, I see that.

Well.

Well, hold there a piece:
bring us somewhat els, Is it
not yet ready?

Looke whither the Pies,
& Tarts be brought, goe
fetch the Roastmeate, and
fill us some secke, fill your
Father a glas, fill it not so
full, see you not what you
doe? you spill!

Roger hath not yet drun-
ke, fill him a glas, or a Roe-
mer of wine, for hee haes
had no secke yet, observe you
not that.

Make some there for to
set the platters.

Now yeare altogether ve-
ry heartily welcome, ye see
your Chere friends.

Here is good Chere, the
Lord make us thanke full,
& wee thanke you also, you
haue been at (or done) too
much cost.

Truely, I haue not, I am
sorry that there is no more,
But be pleased kindly to ac-
cept what you finde and wee
will excuse the rest.

Wel / houdt daar een
stuk : laught (brencht 'et)
ons wat anders; Is 't
noch niet gereedt?

Besiet of de Pasteyen/
en de Taarten gebracht
zijn / gaat en haalt het ge-
bzaadt / ende schenkt ons
wat spaanse wijn / schenkt
uw' Vader een glaasje/
vult het soo vol niet / en
siet ghy niet wat je doet?
ghy stort.

Rogier en heeft noch
niet gedroncken / vult hem
een glaasje / ofte een Roo-
mer wijns / want hy en
heeft noch gheen spaanse
wijn gehad / en neemt gy
dat niet waar.

Maakt daar plaatse
om de schotelen (platen)
te setten.

Ju / ghy l. zijt al t'za-
men seer hertelyk welle-
kom / gy siet u Cier bzien-
den.

Hier is goet Cier / de
Heere maakt ons dank-
baar / ende wy bedankken
u ook; ghy hebt al te veel
kosten gedaen.

Ik en heb zeker; het is
my leedt / datter niet meer
en is: gelieft maar bzien-
delyk aan te nemen / 't ge-
ne ghy vindt / ende wy
willen de reste verschoo-
nen.

't Is voorzwaar wel ge-
zeidt.

Lieffte / ontgindt de
schouder: Tomas/brengt
deftadyzen/kappers/ende
karooten: dient David
peters van dien Haze / ofte
van de Konijnen / ontgint
de Patrijfen: ghy en dient
ons niet / (ofte ghy en sijt
voor ons niet.)

Zijt vroljk / Ik bid
H. L. mijn vzienden;

Hier is genoeg om ons
vroljk me'e te maken.

Ian schenkt (ofte vult)
my een kroes met Bier/
vult hen wat wijn.

Hier en is gheen meer
wijn.

Gaat wat meer halen:
Hoe behaaght H. L. desen
wijn?

My dunkt datse goet
is.

Sullen wy hem van't
selfde doen brengen.

Alsoo 't u belieft.

Waar sal Ik et gaan
halen?

Daar ghy desen gehaelt
hebt / ofte haalet op de
Markt / in de dubbelde
Sleutelen / swijns Hoofst/
ofte waar ghy wilt.

Hoe veel sal Ik bren-
gen?

Brenght twee potten/
(kannen) ofte drie pinten/

Forsooth, it is well said.

My deare, Carve up the
shoulder: Thomas, bring
hither the Radishes, Capers,
and Carots: serve David of
some of that Haze, or of the
Rabbits, Carve up the Patri-
dges, you carve us not?

My friends; be merry I
pray you;

Here is ynough to make
us merry withall.

John: fill mee a Cup with
(of) Beere: fill them some
wine.

Here is no more wine.

Goe and fetch some mo-
re; how like you this wi-
ne.

Mee thinks it is good.

Will wee cause him to
bring of the same.

Even as it pleaseth you.

Where shall I goe fetch
it?

Where you fetched this:
or fetch is in the Market
place, at the Crosskeyes swi-
nes Head: or where you
will.

How much shall I bring?

Bring two quarts, or three
pints goe a pace, and co-

me againe quickly.

I will runne continually
all the way, Father.

Francis. rise now and ser-
ve at the Table, see if there
lackes anything: Will you
have any more meate yet?
speake boldly (*without fea-
re.*)

No forsooth Mother, I
have eaten enough: I have
eaten my repast: God be
praised.

Drinke now, is there any
beere in your Cuppe?

Yes forsooth Mother, there
is enough in it.

If there be none, goe, and
draw some.

Doth not some body
knocke at the doore, goe and
see (*it.*)

Is there any man at the
gate?

Yea, open the gate: I have
been here more then halfe
an houre.

Sir, what is your pleasure?
what please you? (*what is
your desire?*)

Good eaven friend, is
your Master (*Father*) at
home?

Yes, wherefore? would
you speake with him?

gaat ras / ende komt radt
we'erom.

Ik sal gedurigh den ge-
heelen wegh aen loopen/
Dader.

Francois / staat nu op/
ende dient ter Tafel: be-
siet offer niets en ont-
breekt: Wilse noch meer
eeten hebben / spzeekt on-
verrfaaghtlyk / (onbe-
chroomt.)

Heen trouwens Moes-
der / Ik heb genoeg ge-
geten / Ik heb myn be-
komst geeten; Godt zy
geloost.

Drinkt nu / offer bier in
uw' kroes?

Ja trouwens Moeder/
daar is genoeg in.

Sooder niet en is / gaat
en tapt wat.

Wlopt pemandt aan de
deure niet? gaat en beziet
't.

Is daar pemandt aan
de Poorte?

Ja 't / doet de Poorte o-
pen / Ik heb hier meer als
(dan) een half ure geweest

Wat belieft u / Mijn
Heer? (wat is u begeerte.)

Goeden avondt brient;
is uw' Meester (vader)
't Huis.

Ja / waarom? woudt
ghy met hem spzeken?

Ja/ Mijn Heer; waar is hy?

Yea, Sir, where is hee.

Hy is aan 't Tafel/ be-
liest u pers met hem te
hebben? Ik sal u boodt-
schap doen/ wie sal Ik
seggen nae hem vzaaght?

Hee is at Table please you
to haue any thing with him;
I will doe your errand, who
shall I say asked for him?

Ik moet selfs met hem
spreeken; seght hem dat ik
sijn Ooms knecht ben:
(ofte) seght hem dat Ik
van sijnen Oom gekomen
ben.

I must speake with him
my selfe; tell him that I am
his Vncles servant: (or) tell
him that I am come from
his Vncle.

Wel/ Ik sal 't hem soo
gaan seggen/ toest hier een
weinigh. Vader/ hier is
een Man die u spreken
wil.

Well, I'legoe and tell him
so; tarry here a little whi-
le; Father, here is a Man that
would speake with you.

Wat hoor een Man is
hy?

What for a Man is hee.

Ik en ken hem niet/ hy
zeidt dat hy van mijn
Oom komt.

I know him not hee saith
that hee cometh from my
Vncle.

Vzaaght hem wat zijn
begeerte is.

Aske him what is his de-
fire (or pleasure.)

Hy zeit dat hy u selfs
spreken moet.

Hee saith that hee must
speake with your selfe.

Wel/ laat hem binnen
komen.

Well, let him come in.

Komt in/ mijn vriendt.

My friend, come in.

Wie is daar binnen/ is
'er veel volck?

Who is there within are
there many folks.

Aleen: drie ofte vier
maar.

No, but three or foure.

Godt zegent al het ge-
selschap/ Godt zegent uw'
Maaltijt.

God blesse all the Compa-
nie. God blesse your Meal.

Wellekom/ Heindrik;
wat goets (suppliconicus)
vzenght ghy ons.

Wellcome, Henry, what
good newes bring you.

Sir.

Sir, my Master hath sent meeto solícite (*intreate*) you, and your wife, that you will please to come and dine with him to morrow.

How doth my Vncle doe and all his household?

They are all very well, lustie, and in health, thanks be given to God.

I am glad to heare it, but tell him I pray. that I thanke him with all my heart, and that it is impossible for mee to come at noone, for foure dayes a goe, I was invited forth, were it not for that: I would gladly come, and accept of his Courtoussy, but in the after noone, I will come to him if I can, without faile.

Well, I will tell him; God give you good night; Sir.

Tarry Henry, drinke be fore you goe.

I am not a drye (*a thirst*) I thanke you, as much as if I did.

Tarry, I say, you must drinke once.

I thanke you for your Civillity, I must goe.

Mijn Heer, mijn Meester heeft my ghezonden/ op u te versoekken / met H. A. Huis-vrouw / dat H. A. wil gelieven morgen middagh met hem te komen eeten.

Hoe vaart mijn Oom/ ende alle syne Huis-gesin?

Zy zijn al seer wel te pas/ kloek / ende gesondt/ Godt dank.

Dat verblijd my te hooren: maar segt hem doch/ dat ik hem van gantscher herte bedankke / ende dat 'et my onmogelijk is / op de middagh te komen/want Ik ben al over vier dagen uit genoodt geweest; ten ware (om) dat/ Ik woude' geerne komen / ende zijn beleefstheid aan neemen: maar na de middagh sal ik by hem komen/ soo ik vermag sonder faute / (faal.)

Wel / ik sal 't hem aan dienen: Godt geve u goeden nacht/ Heer.

Weid Heindrik, drinke eer ghy gaat.

Ik en heb geen dorst/ ik bedankke u soo seer als of ik 't dede.

Weid / segh ik/ ghy moet eens drinken.

Ik bedancke u voor uwe huyfheit; ik moet gaan.

En

En is Jan noch niet ge-
komen/waar blijft hy dus
lange?

Hy komt (hy komt al.)

Jan/ doo? wat oorzake
is 't dat ghy soo langhe
heid?

Ik en konde niet eer
komen/ Vader; daar wa-
render veel Volck te die-
nen: Ik heb hoorwaar
den gantschen weg sta'igh
aan geloopen.

Wel/ schenkt hier wat
wijn.

David proeft 'et of 'et
goet is/ of niet.

Ik sal/ schenkt my wat
hier inne / 't ander was
beter.

't En was / desen na
mijn Gozdeel / is veel be-
ter.

Annaken / waarom en
zyt ghy niet vrolijk / hoe
komt het dat ghy niet met
allen en seght?

Wat zoude ik seggen;
't is beter te swijgen / dan
qualijk te spreken: Ik
en kan geen goet (Duits)
spreken / en daaromme
swijgh ik.

Hoe / wat seght ghy:
ghy spreekt soo wel als ik
en beter ook.

Ik en doe/ik wou't wel/
(supplice, ik dede) al zou-

Is Iohn not yet Come,
where staves hee thus long?

Hee cometh (hee is a
Coming.)

Iohn, what is the reason
that you stay so long?

Father, I could not Come
sooner, there were many
folkes to serve: I have runne
constantly al the way, for
sooth.

Well, fill some wijn here.

Taste it whither it be
good or no: David.

I will, fill mee some in
this, the other was better.

It was not, this is better
a great deale, in (according
to) my Iudgement.

Anna, why are you not
merry, how cometh it that
you say nothing?

What should I say: it is
better to be silent then to
speake badly, I cannot speake
good (English) and therefo-
re I hold my peace.

How, what say you, you
speake as well as I, and bet-
ter too.

I doe not, I would I did,

though

though it should cost mee
twenty gilders.

David, you eat not, cut
mee I pray of that; that is
fodden too much, and this
is roasted too little; is it
not?

Mee think's so too.

Roger lend mee your kni-
fe, I pray you.

There take it, but give it
mee againe, when you haue
supt.

If I give it you not againe
lend it mee no more.

No truly, I will not.

It is a good knife, how
much did it cost you?

It cost mee a shilling.

It is worth that, let mee
haue it for that price, I'll
give you your mony againe.

Sir, to accomodate you,
I am content.

Roger, mee thinke that
you bride it (i. e. you sit so
demurely minikin like) for
you eat nothing, why doe
you not helpe your selfe,
you may be as bold, as if
you were at home, I assure
you.

What are you aframed?

Doe I not eat? mee
thinks I eat more then any

de het my kosten twintig
gulden.

David ghy en eet niet/
swijd my daar af / ik bid u/
dat is te veel gezoden / en-
de dit is! wat te weinigh
gebraden / en is 't niet?

Dat dunkt my ook.

Rogier / Ik bid u / leent
my uw' mes.

Daar / neemt het / maar
geeft het my doch weder /
als ghy gegeten hebt.

Soo ik 'et u niet weder-
om en geve / en leent het
my niet meer.

Neen / Ik en sal booz-
waar.

Het is een goet Mes /
hoe veel heeft 'et u gekost?

Het kost my een Schel-
link.

Het is dat wel waart /
laat 'et my booz dien prijs
hebben / Ik sal u uwen
geldt we'er geven.

Om u te gerieben / Mijn
Heer, Ik ben te vreden.

Rogier / my dunkt dat
ghy pronkt / want ghy
en eet doch niet: waarom
en helpt ghy u selben niet /
ghy meught alsoo vry-
postigh zyn / als ofse
t'huis waart / Ik verse-
kere u.

Wat zijt gy beschaamt?

En eet ik niet? my dunkt
ik meer dan yemande

aan.

aan de Tafel eet.

Ghy en doet.

Ghy en eet selfs niet.

Ik heb al den geheelen
tijd gegeten.

Wel / laat ons drinken/
soo (indien) men niet eten
en kan.

Ik heb overbloedigh-
lijk gegeten / hier is ge-
noegh om te eeten / hier is
genoegh voor twintigh
persoonen / ghy hebt u sel-
ven te veel in onkosten be-
gaan.

Ik stel het in twijffel/
dat daar niet een disch en
is die u aan staat / ende no-
pende de onkosten / en
spreekt daar niet van:
tut / ten is niet met al-
len.

Ik sal 't u brengen / wil
je my bescheid doen?

Ja / met een wakker ge-
moedt (met goeder herte)
soo 't Godt beliest / dzinkt
nu / dzinkt het uit / ghy en
hebt niet al uit gedronken /
ik sal 't u noch eens vol
schenken.

Dat salje wel laten :
Maaromme zouje dat
doen? en heb ik 't niet uit
gedronken / wat ontbreekt
'er? besiet nu het is al
uit / doet my bescheid; ah
vriendinne / ghy en soekt

one at the Table.

You doe not.

You eate nothing you
selfe.

I haue been eating all the
while.

Well, let us drinke, if we
cannot eate.

I haue eaten abundant-
ly, here is enough to eate
here is sufficient for twent-
persons, you haue put you
selfe to too much charge.

I doubt there is not a dish
that likes you, and as, for
the charge speake not of it:
tush, it is nothing.

I'll drinke to you; will
you pleadge mee?

Yes with a good will, if it
please God, now drinke,
drinke it out, you haue not
drunke it of all: I'll fill it
you once againe, (supplie
full.)

You will for beare (to
doe) that; why should you
doe so? haue not I drunke
it of, what lackes it? looke
now it is cleane out, pledge
mee now; oh! friend you
seeke nothing els then to
be-

beguile mee: that is not
faire.

I should not be able to
drinke of this; I haue too
much.

What will hinder you, I
haue well drinke it of.

You had not so much as
I, your Cup was not so full.

But it was for sooth.

It was not: you mistake
your selfe.

Its true but my Cup is
bigger, then your.

Take it be so; will wee
change.

I am content giue mee
yours.

I will not, I'll hold mee
to my owne, keep you that
which you haue.

Drinke then.

Presently, anon, looke
now if it be not cleane out?

Yea, and wherefore must
you be so much Intreat ed;
to whom did you drinke;
drinke once to mee Sir,
What! are you offended
with mee?

niet anders dan my te be-
dzieghen: dat en hengt
niet.

Ik en zoude dit al niet
kunnen uit dzinkken / Ik
heb te veel.

Wat sal u letten (hinde-
ren) Ik heb 'et wel uit ge-
dzonkken.

Ghy had soo veel als ik
niet; uwen kroes en was
soo vol niet.

Maar het was im-
mers.

Het en was! ghy ver-
grijpt u selven (ofte ghy
hebt een abuis.)

't Is waar / maar de
mijne kroes is grooter /
dan den uwen.

Aeemt het soo zy; wil-
len wy ruilen / (mange-
len.)

Ik ben te vreden / geeft
my den uwen.

Ik en sal: Ik houde my
aan den mijnen; bewaart
ghy datje hebt.

Dzinkt dan.

Terstout / flus / ziet nu
of het niet schoon uit en
is?

Ja / en waarom moet
men u soo veel smeecken /
(verfoekken) wien hebt
ghy ghebzacht: brenget
my eens Mijn Heer; Hoe /
zyt ghy op my ver-
stoot?

Daar

Waarsomme zoude Ik
met u misshaaght zijn?

Sooje niet en waar/ ghy
woudet my wel desen
gantschen tyd gebracht
hebben?

Ik hebbe u gebracht;
en hebt ghy my niet ge-
hoort? u mijn gesagh aan-
biedende/ ende dankseg-
gingh.

Neen/ Ik en de'e/ laat
het hier med' vergenoe-
gen (ofte laat dit vergenoe-
gen) van dzinkken gespro-
ken te hebben; het ware
een seer aanprijfelijk dink;
Indien Ahazuerus sijn
Der ware/ onder de Chri-
stenen op hare Gastma-
len maar aangemerkt (of-
te in 't werk gestelt) daar
niemandt gedwongen en
wiert/ te dzinkken meer
dan hem lustede (ofte hy
begeerde) ofte hem ghe-
liefde/ ofte hem zelfs
goet dacht: Komt/ wy
moeten ook eeten; snijdt
my daar een stuk vleesch
af.

En hebt ghy selfs geen
handen?

Ja Ik: Maar Ik en
kan aan 't disch niet rei-
ken.

Wel/ ik sal u dan dienen;
hebt ghy genoegh?

Ik en heb noch niets.

Why should I be disple-
fed with you?

If you were not you
would haue drunke to me
all this time?

I haue drunke to you, di-
you not heare mee? prefer-
ting my respects and thank-
unto you.

No, I did not; let this suf-
fice to haue spoken of drin-
king, If were a very com-
mendable thing, If *Ahasue-
rus* his Law were but obser-
ued a mong Christians at
their feasting, where none
were compelled to drinke
more then hee listed (or
desired) or pleased himselfe,
or thought good himselfe;
Come, wee must eate like-
wise, cut mee a piece of
meate i hereof.

Haue you no hands your
selfe?

Yes, I (*haue*) but I cannot
reach to the dish.

Well, I will serue you
then; haue you sufficient.

I haue nothing (as) yet.

Hold.

Hold there, haue you sufficient now?

Hold what hee giveth mee hold it, and eate it your selfe.

Roger cut mee somewhat that shoulder.

Well, I will, take it, doe at please you?

Yes, I thank you.

John, bring us som bread, and fill wijne, fill us round out.

Some body knocks at the doore, heere you not that, John?

I goe (*forsooth*) Mother; is *Luce*, the servant of Andrew.

What will hee haue with mee?

Hee bringeth somewhat with him.

Doth hee seriously: bid he come in.

Luce, I pray goe in, my other bid so.

greete you kindely (*courtesly*) and all your Comanie.

Luce, what! are you there? Yea Sir.

How now, what newes bring you us?

Sir, I haue not much news.

How doth your Maister, say.

Sir, Hee is briske, and well: Hee wishes you a good night, and Com-

Houd daar / hebje nu genoegh?

Besiet wat hy my geeft / houd het / en etet selve.

Rogier snydt my wat van dien schouder.

Wel / ik sal / neemint het / behaaght u dat.

Ja / ik bedanke u.

Bzengt ons wat brood / Jan; ende schenkt wijn / schenkt ons rondsom.

Nemandt klopt aan de deure / en hoozt ghy dat niet / Jan?

Ik ga Moeder / het is Lucas, Andzies knecht / (knaep,) ofte dienaar.)

Wat wil hy met my hebben?

Hy bzenght wat me'e.

Doet hy ernstiglik / segt dat hy binnen komt.

Ik bid u / gaat dog in / Lucas, mijn Moeder zegt so.

Ik groete H. V. heuslyk / (beleefdelyk) ende al uw' Maatschap.

Lucas, wat! zy dy daar? Ja / Mijn Heer.

Hoe zoo / wat bzengt gy ons nieuws?

Ik en heb niet veel nieuws / Mijn Heer.

Ik bid u / hoe vaart uwa' Meester doch?

Hy is kloek ende gezondt / Mijn Heer; hy wenst u een goeden nacht / (ofte

doet u goeden nacht zeggē) ende beveelt sich zelven u vziendelyk an / ende heeft u dit klein present (aanbiedingh) gezonden / op u verzoekende het te aanbaarden; ende dat ghy niet alleen en wonder soo geringe een gifte ontfanghen: maar ook zyn goedgunstigheid; want hy heeft het gezonden als een teken sijner liefde / daaromme belieft 'er ten goede te ontfangen?

Bedankt uwen Meester / ende zeght hem van mynent wegen dat Ik 'er vergelden sal soo het God belieft.

Wel / Mijn Heer; Ik sal (hem) uw' goet geseg aan dienen.

Schenkt Lucas, dat hy drinkken magh / al eer hy gaat / ende licht hem uit.

Goeden Avond Heer; ende eenen goeden nacht met al u geselschap.

Goeden nacht Lucas, hebse gedroncken?

Ja / Mijn Heer, Ik heb H. V. te bedankken.

Jan / snuid de Keersen / en kanje niet sien hoe duster dat sy lichten (branden) besiet of d'andere Schotelen gereedt zijn.

Neemt dit alles wegh /

mended him selfe louing (friendly) to you, and hath sent you this small present beseeching you to accept it, and that you would not onely receive so meane or slight a gift but his hood wil also, for hee hath sent it as a signe (token) of his love wherefore be pleased to receive it in good part (worth.

Thanke your Master, and tell him from mee, that I will make him amends: If it please God.

Well, Sir, I will doe you good word.

skink, (fill) Luke, that hee may drinke before hee goes, and light him forth.

Good eaven Sir, and a good night (to you) withall your Companie.

God night Luke, have you drunke?

Yes, Sir, I thanke you.

John, snuffe the Candles can you not see how dim they burne. Looke if the other dishes be ready.

Take al this (all these things) away,

way, and bring something
 se, bring cleane trenchers,
 and reach us hither the fruit
 with the Cheese.

It is all hereat hand, Sir,
 rather.

Take away all the dishes,
 and platters.

David, I pray drinke to
 mee once.

Most gladly. I will doe
 that: I drinke to you, with
 ordiall affection.

Much good may it doe
 you, I expect it earnestly,
 and I will as freely pledge
 you.

What (*good*) newes doe
 you heare Maister, Roger?

Nothing that I know, I
 know none good.

And you Sir, doe you
 know if the Post be come
 from London, Paris? &c.

No Sir, but it is reported
 the Exchange, or there
 does such a report abroad,
 that the Great Turke makes
 great preparations for to
 warre against the Emperour,
 and that they of Argere haue
 rested our ships and Con-
 cated all the goods, and
 merchandises.

ende bzenget wat anders/
 bzenget schoone verden/
 ende reikt ons' hier't fruit
 met de kaas.

Het is hier al by de
 handt/ Heer Vader.

Neemt de schotelen/ en
 plateelen al wegh.

Bzenget my eens / Da-
 vid/ Ik bid u doch.

Dat sal Ik seer geerne
 doen: Ik bzencht u met
 Cordiale toe neigingh.

Wel moet het u bekos-
 men/ Ik verwacht'et ern-
 stelijck / ende ik sal u alsoo
 bypelik bescheid doen.

Meester Rogier / wat
 nieuws hoozt ghy?

Niet met allen dat Ik
 weet; Ik en weet geen
 goets.

Ende ghy Mijn Heer, en
 weet je niet of de Post van
 London/ Parijs/ &c. ge-
 komen en is?

Neen/ Mijn Heer: maar
 het is op de Beurs ver-
 haalt (vertelt) ofte daar
 gaat sulke geruchte / ofte
 mare uit / als dat den
 Grooten Turck een groote
 toerustinghe doet / om te-
 gens den Keiser te oorlo-
 gen: ende dat die van Al-
 giers onse Schepen heb-
 ben angeraust (angeflagen)
 ende alle de goederen en
 koopmanschappen gecon-
 fiskeert. Mijn

Mijn Heer, 't zijn maer
praatjes / ende verzierde
beuzelingen / om de lippen
van het gemein Volk een
nen smaak te geven: Ik
en gelooffe niet.

Daar zijn brieven van
gekomen / Mijn Heer, seer
geloofwaardigh.

Het wagh alsoo wel zijn
Mijn Heer, om soo wat een
openbare af-kondigingh
daar van te maken.

Mijn Heer, de handt / en
de zegel betuight het zel-
ven.

Sp mogen door een
Borgher Heer, ofte uit
loofheid / om Christenen
te te bedriegen / geschreven
zijn.

Ja / Mijn Heer, maar
sp zijn doch gheschreven
aan eenige eerwaardige /
ende bescheidene Kooplui-
den.

Doorzwaar / Ik gelooffe
soo veel te minder / om
dat se yder Jaar alle soor-
ten van nieuws de gehe-
le wereldt doen deur loo-
pen / waar van de derde
part noit waar en is.

Ik ben by na van ulwen
waan (ofte meining) Mijn
Heer: want zelden strekt
sulck vliegende nieuws tot
nuttrigheit.

Hiccheemsche Brieven /

Sir, they are but tales, and
invented whimsies for to
give a taste to the lips (*mon-
thes*) of the Common peo-
ple: I doe not believe them

Sir, there be letters come
thereof, very Credible.

Sir, it may be so, for to
make so, some open publica-
tion thereof.

The hand, and seal doe
testifie the same, Sir.

They may be written by
some *Statesman*, or out of
Craft to beguile the Chris-
tians.

Yes, Sir, but they be writ-
ten to some worthy (*honor-
able*) and discreet Mer-
chants.

Truely, I believe them so
much the lesse, be cause
that every Yeare they make
all sorts of newes to runne
through out the world, whe-
reof the third part is never
true.

Sir, I am almost of your
opinion: for seldome such
flying newes tend to good
(or profit.)

Forreine, letters, newes,
and

and new Almanacks (deate Sir) are the recreation (repass) delight, pastime, and curiosity of the vulgar.

Sir, wee ought never to give Credit to the newes of the Exchange, or those of the Common walkes.

No truely, for the most part doe Imagine and invent strange things to be believed, (or to make them Credible.)

Monsieur, well, have you not heard tell how that the King of Spaine hath lost a battaile against the Portugalls?

Yes. I have heard such a rumour. Indeed, but should it be true?

It is a great defeate, undoing, and over throw to his Grandoorship.

But what doe you heare of the peace between us & Spaine?

I cannot tell what to say of peace, I feare mee, that peace is yet farre to seeke

nieuws / ende nieuwe Almanakken / (waarde Heer) zijn het vermaak / genoegte / tijdverdrijf / ende nieuwsgierigheid van het gemeen (lechte hoop van volk.)

Mijn Heer, men hoeft (men is niet gehouden) ofste (is niet verplicht) het nieuws van de Beurs / ofte van de gemeene handteeringe (credijt) ofte gesloof te geven.

Ja een / waarlijk : want de meestendeel inbeelden ende bercieren vromde dingen / om geloofwaarbaar te maken.

Monsieur, wel / hebt ghy niet hooren seggen / hoe dat den Koningh van Hispanjen een velt slag tegens de Portugizen verloozen heeft?

Ja voorzwaar / ik hebbe sulke mare wel gehoort : maar zoud' dat waarachtigh (waar) zijn?

Het is een groote vernietingh / afzet / (ofte afhouwing) ende neder val / sijnes Grootzigheids.

Maar wat hoort ghy van de Vrede tusschen ons ende Hispanjen?

Ik en weet niet / wat ik van de Vrede spreken / (ofte zeggen) sal : Ik ben

beducht / als dat de Vrede
noch al verre te soeken is;
het is den Heere alleen be-
kent / wat gebeuren sal/
want de gantsche werelt
is vol van beroerten/
muitieren/ verwarringen/
oproers/ ende verstoozing-
gen/ Inboozlingen/ tegens
Inboozlingen/ Koningh-
rijcken/ tegens Koningh-
rijcken: Woude wy Vre-
de met Godt maken/ ende
de versoeninge ons dooz
Christum in het Euan-
gelium aangeboden / aan-
baarden: Laat Vrede ko-
men / laat Oorlog komen/
het zoude ons nimmer-
meer bewegen / noch ons
bebzeest maken / dooz ee-
nige verschikkinge (ofte
ontzettinge.)

Dat is voozeker waar.

Komt / ende doet dit al-
les wegh/ Jan: ende laat
ons Godt dankken vooz
alle syne weldaden / ende
ons tegenwoordigh goet
onthaal.

Goetgunstige Godt, He-
melsche Vader, &c.

Wel moet het u beko-
men / Heer Vader / mijn
Moeder lief/ ende alle het
geheel Maatschay

Brenght ons schoone
Tabakx pijpen/ende mijn
Tabak-dooz; laat ons

It is knowne to, (God) the
Lord alone what will hap-
pen: for the whole world is
full of uproars, perturbati-
ons, stirres, and Tumults,
Nation against Nation, and
Kingdome, against King-
dome: Would wee make
peace with God, and accept
the reconciliation rendred
us by Christ in the Gospel,
come peace, or come warre,
it would never moue us,
nor make us afraid with
any amazement.

That is true indeed.

Iohn, Come and doe (ta-
ke) all this (or all these things)
away: and let us give thanks
to God for all his benefitts,
and our present good Inter-
tainment.

Gratious God, Heavenly
Father, &c.

Much good may it doe
you, Sir Father, my deare
Mother, and all the whole
Companie.

Bring us cleane Tobacco
pipes, and my Tobaccobox,
let us drinke then a glas
round

round before we rise, fill mee the Goblet with Rijnish wine.

That is wel said, but then wee must also give thanks the second time; Sir, how much wine haue wee had, wee will pay for the wine.

You shall not pay a ferthing (doyt) here that is a leest indeed, I did not Invite you to the roast, for to beate you with the spit; If I be able to doe you eate, I am as able to make you drinke.

What is that to the purpose, the wine is deare now.

You heare what I say.

Sir, wee thanke you then, and it stands us in hand to deserve it.

The amends is made already.

I thanke you likewise, that you are come: well how like you this Tobacco, is it not good pure Spanish, Verginy, &c.

This is somewhat too hot in the mouth, and that is too strong for mee.

Dan een glaasjen om te dzinken/ al eer wy opstaen/ bult my de schaale met Rijnische wijn.

Dat is wel gezelt/ maar dan moeten wy ook vooz de tweede reys dank seggen: Mijne Heer, hoe veel wijns hebben wy gehad/ wy willen den wijn betalen.

Ghy en sult hier niet een denit (ferthing) betalen/ dat is inder daat een Jok/ ik noode H. A. niet tot het gebraadt om H. A. met de spit te slaan: soo ik de macht hebbe om H. A. te doen eeten: Ik ben alsoo machtigh om H. A. te doen dzinken.

Wat is dat ter propoosste de wijn is nu duur.

Ghy hoozt wat ik seggh.

Wy danken u dan/ Mijne Heer; ende het staat ons (in handen) 't selve te verdienen.

Het is alreeds vergolden.

Ik bedancke H. A. ook/ dat ghy gekemen zyt: wel hoe staat H. A. deze Tabak an / isse niet goet/ puur Spaans / Verginisch/ &c.

Dese is al wat te heet in de mondt/ ende die (dat) is vooz my al te sterk.

Francois / bzenget hier
een Purzaardt / ende
maakt een goet vuur / om
ons te warmen.

't Vuur is ontfteken/
daar is een goet vuur/
Heer Vader.

Komt laat ons by 't
vuur gaan / Monseurs.

Wy en zijn niet koud.

Wy willent huis gaan/
want het is tijdt / het is
laat.

Wat haast hebt ghy ?

Het is al ober rhienen
by mijn Ologie (Vurwij-
zer.)

Het en is soo laat niet/
uw' Hurwerk (Ologie)
gaat al te radt.

Aeen / maar 't is im-
mers.

Ziende dat H. A. noods-
zakelijk heenen wil; Jan/
haalt ons de Lanterne.

Wy en willen de Lan-
terne niet hebben / het is
klaar weder; het is Ma-
ne-schijn / daar en is geen
noedt van.

Godt geve H. A. goe-
den nacht / Heer.

Couzin (Neef) goeden
nacht.

Rogier / ghy zijt welle-
kam / ende u alte samen.

Grooten dank / (Grand-
mercy) gheben wy H. A.
voor uw' goede Cier,

Francis, bring hither
Fagot, and make a good fire
for to warme us.

The fire is kindled, there
is a good fire, Sir Father.

Sirs, Come let us goe to
the fire.

Wee are not a cold.

Wee will goe home, for
it is time, it is late.

What haste have you ?

It is past teene a Clocke,
by my Watch.

It is not so late, your
Watch goes too fast.

No, but it is really.

Seeing that you will needs
be gone: Iohn, fetch us the
Lanthorne.

Wee will not have the
Lanthorne. It is cleare wea-
ther; It is Moonshine
(Moone light) there is no
need of it.

Sir, God giue you a good
night.

Cozin (Nephew) good
night.

Roger, you are very wel-
come, and al of you.

Wee giue you many than-
ks, (or great thanks) for your
good Chere.

You

You are wellcome, farewell, I commit you to God.

CHAPTER. VII.

To aske for the way, with other familiar Communications.

God saue, and preserve you Master Robert, wee be well met.

Sir, God give you a good and a happie life, and good chaunce, successe, & event.

How doe you feele your selfe (or how goes it with your health) since I saw you last?

Thus and so, so somewhat away, reasonably well.

It seemeth to mee, that you doe not so well as you were wont, or accustomed (to doe) or els you are much altered.

How perceive you that?

By your Countenance, which looketh so pale, what vileth you, what is the matter with you?

I haue had five or six fitts of an Ague, which hath much weakened mee, and

Ghy zyt wellekom; Adieu/Ak bevele u Gode.

CAPITTEL. VII.

Om naden Wegh te vragen, met andere gemeenzame t'zamenkoutingen.

Godt behoude/ ende Gbehoede H. A. Meester Robertus / wy zyn wel ontmoet.

Godt gebe H. A. een goet / ende saligh leben/ Heer, ende een goe boozbal/ gelukking/ende uitkomst.

Hoe geboel ghy uw' selven (ofte hoe gaat het met uwe gezondheid) zedert Ik u laatst sagh?

Sus / en soo / soo was heen/ tamelijck.

Het dunkt my / dat ghy soo wel niet en vaart als ghy pleeght: ofte anders ghy zyt zeer verandert.

Hoe bemerkt ghy dat?

Aan uw' Croonie / die soo bleek siet: wat schoze u / wat is u? (supplico, de zaake.)

Ik heb vijf ofte ses herschudingh van een hoortze gehad / die my
3... zeer

zeer gekrenkt / ofte ver-
swakt heeft / ende my alle
den Appetijt / ofte graag-
heidt / ontnomen.

Dat is een slimme
snoode krankheidt / ofte
quale.

Waar heenen rijdt ghy
soo soberlijk / end zach-
tjes / (ofte soetjes.)

Na Antwerpen / ter
Pinter-Markt.

Ik mede; soo 't H. V.
belieft / wy sullen t'zamen
reiden.

Het staat my seer (heel)
wel an: maar ghy rijdt
doch al wat te radt voor
my.

Laat ons rijden sooje
wil / (ofte begeert) het is
my alleens / want mijn
Paart gaat wel gemak-
kelijk den tel.

Maar den mijnen dzast
seer hardt; Nu laat ons
rijden in Godts Naam.

Wat voor volk zijn zy /
die voor ons (gaan) zijn;
kondt ghy 't seggen?

Mijn Heer, Ik en kense
niet: Ik gisse dat sy
Loopluiden zijn / laat ons
onse Paarden aan pozren /
haar 't achterhalen / want
ik ben beducht / (dat) wy
huiten den Wegh zijn.

Wy en zijn / en zyt daar
over niet bekommert / ofte
bisozght.

hath taken away (from me)
all my appetite.

That is a naughty (*shrewd*
peevish or perverse) dis ease
or sicknes.

Whither ride you so so-
berly, and softly.

For Antwerp, to the
Whitson faire.

I also, if you please we
will ride together.

I like it very well, but you
ride somewhat too fast for
mee.

Let us ride as you will:
it is all one to mee, for my
horse Ambleth very easily.

But mine doth Trot, (*or*
logge) very hard, now let
us ride in Gods Name.

What for folke be they
that are (*goe*) before us, can
you tell?

I know them not, Sir, I
gisse they be Merchants let
us put on our horses to over-
take them, for I am afraid
(*or my minde misgive mee*)
wee bee out of the way.

Wee be not, be not solici-
tous or care full of that.

Ne-

Nevertheſſe it is good
to aſke it.

Inquire it of this Sheep-
heardeſſe.

My loue, (*or Sweetheart*)
where lyeth the direct way
from hence to Antwerp?

Right onbefore you, turn-
ing neither to the right,
nor to the left hand, untill
that you come to an high
Elm: then ſtrike on the left
hand about.

How many Miles haue
wee from hence to the next
Towne (*Dorpe, or Village.*)

Two Miles and a halfe
and ſomewhat (*a little*)
more.

Now let us ride leaſurely
at eaſe, for I am out of
doubt.

I ſee the tree where of
mee hath told us.

It is very duſtie, the duſte
maketh mee blinde.

Take this Taffety, *Sir*;
and put it before your face,
and it will keep the duſt
from your eyes, together
with the Sunne.

It need's not (*it is needleſſe*)
for the Sunne goeth downe.
I feare wec ſhall not come

Nochtans 't is goet dat
men 't vzaaght.

Verneemt / ofte onder-
vzaagt 'et deze Herderin-
ne.

Mijn Lief / (*ofte Soet-
hertjen*) waar leidt den
regel-rechten wegh van
hier na Antwerpen?

Recht vooz u uit/wijke-
kende noch ter rechter/
noch ter ſlinkker handt;
tot dat ghy komt aen een
nen hoogen Elm: dan
ſlaat ter ſlinkker handt
om.

Hoe veel Mylen heb-
ben wy van hier tot aan't
naaſte Dorp.

Twee Mylen ende een
half/ende wat (*een weinig*)
meer.

Laat ons nu allenghs-
kens met ghemak rijden/
want Ik ben buiten twij-
fel.

Ik zie den boom / daar
ſy ons af-gezeidt heeft.

't Is ſeer ſtoſachtigh/
het ſtoſ maakt my blind.

Neemt dit Taffetaſ/
Mijn Heer; en doet het
vooz uw' aangeſicht / ende
't wil het ſtoſ van uw
oogen ſchutten: mitſgas
ders de Sonne ook.

't Is niet van noode;
want de Son gaat onder;
Ik vzeese wy en ſullen by
lich-

lichten dagh in de Stadt
niet komen (ofte gheraa-
ken.)

Met Oorlof: maar de
slimste is / dat desen wegh
gevaarlijk [periculus] is/
van wegghen de Dieven/
[Straar - schenders, ofte
Struik-roovers,] sy settede
lest-leden/d'anderen dagh
eenen Rijkken Hoopman
af/ neffens [dicht by] de-
sen boom / d'welk my seer
doet schromen van af-ge-
zet te werden; ten zy wy
vooz ons sien.

Ik sie de Stadts To-
ren / soo ik niet bedrogen
en ben.

Maarlik / het sal spade
zijn / al eer wy daar [kon-
nen] komen: sullen wy
tydigh ghenoech zijn om
in te geraken/ dunkt u?

Met u gunste / ende
Oorlof / sy en sluiten de
Doozten vooz negen uren
niet.

Soo veel te beter; want
ik en Herberge niet geer-
ne in de Fausbourg/
[Voor-stadt.]

Neen: noch ik ook.

Laat ons dese Luiden
onderbraghen / na de bes-
te Herberge van dezer
Stadt.

En sozght'er niet vooz/
ik weet seer wel waar de

to Towne [or reach to Towne]
by day light.

By [with] your leave, but
the worst is, that this way
is dangerous [Perilous] for
theeves, [high way Robbers,
high way Rogues.] they rob-
bed, [plundered] a Rich Mer-
chant lately, the other day,
close [hard] by this tree,
which maketh mee sore
afraid to be robbed, unlesse
wee take heed, [look before
us.]

I see the Steeple of the
Towne, if I be not decei-
ved.

Truely, it will be late be-
fore wee come there; shall
wee be time enough to get
in, thinke you?

By your favour, and leave
they shut not the Gates be-
fore mine of the Clock.

So much the better for
I would not willingly take
up my Inne in the Subur-
be.

No, nor I neither.

Let us enquire of these
people, for the best Inne of
this Towne [City.]

Take no care of that, I
know very well, where the
best

best Inne of the City is, It is the Red Lyon in the Chamberstreet; lets hve us somewhat apace, I pray you: for mee thinks that *men* doe draw up the fall Bridge.

I am so weary, and tyred that I should not be able to ryde (*goe*) any further: and over and aboue (*moreover*) my horffe halteth; I doubt a nailprickes him, or that hee is hurt upon the backe with the Sadle; and then this Causey is so hard, uneven and rugged that it breakes mee altogether.

However, let us ryde in then.

CHAPTER. VIII.

Common Talke, being at the Inne. Between R.S. the Host, and others.

God saue (*or keepe*) you from mischances my Host.

Ye be wellcome, Sirs.

Can wee Lodge here well,

beste Herberghe van de Stadt is; het is den Hoogen Leeuw in de Kamerstraat; laat ons wat reppen / ik bid u doch: want my dunkt / dat men de Val-Brugghe al optrekt.

Ik ben soo mat ende vermoedt / dat ik niet en zoude konnen verder rijden (gaan,) ende daer-en-boven mijn Paart hinkt: Ik dub / dat hy vernagelt is / ofte dat hy met den Zadel op de rugghe gesquetst is / ende dan deze Cassy wegh is soo hardt / onessen ende rompelygh / dat 'et my gheheel en al verplettert.

Evenwel / laat ons dan binnen rijden.

CAPITTEL. VIII.

Gemeene koutingh in de Herberge zijnde. Tusschen R. S. de Weert, ende andere.

Godt beware H. A. Ghoor ongevallen / mijn Heer Weert.

Mijn Heeren, je zijt welkom.

Konnen wy wel dezer nacht

C 5

nacht al hier Logeren ?

Ja/in Trouwens/Heer;

Hoe veel zy je in 't getal ?

Wy zijn met ons zessen
in Geselschap.

Wy hebben Huis - ves-
tingh genoegh vooz drie
maal soo veel / zit af / Ik
bid (u doch) soo 't u be-
lieft.

Hebt ghy een goede
Daarde-stal / goet Hoo /
goe Haber / ende goede
Kroo Veger ?

Hebby goeden Wijn ?

Dees hebben wy al;
nopende den Wijn 't beste
van de Stadt / Mijn Heer ;
ghy sulter af proeven.

Hebt ghy yet wats om
te eeten ?

Ja / Heer, sit slechts af
van 't Paart / Ik/bid (u
doch) want u en zal niets
ontzeken.

Tracteert ons wel:
want wy zijn moede/ ende
half doot van hongher/
ende dozst.

Ghy l. zult heel wel ge-
tracteert werden / Mijn
Heer, ende uwe Paarden
ook.

't Is vromeljk gezeid/
wijst mijn Paart wel te
dege / als ghy hem ontza-
delt hebt / ontblecht sijn
staart/maakt hem een goe
Kroo Veger : neemt sijnen

for this night ?

Yes forsooth, Sir; How
many be ye in number ?

Wee be six (or without six)
in Companye

Wee haue lodging enough
for thrice as many, I pray
a light. If it please you.

Haue you a good Stable,
good Hay, good Oats, and
good Litter ?

Haue you good wine ?

Wee haue all these; as for
the wine the best in the Ci-
ty, you shall taste of it, Sir.

Haue you any thing to
eate ?

Yes, Sir, doe but a light
from of (your) horse. I pray,
for you shall haue lacke of
nothing.

Use, (handle, or Intreat) us
well; for wee be weary, and
halfe dead of hunger and
thirst.

Sir, Ye shall be very well
Intreated (used) and your
horses too.

It is honestly said, rubbe my
horse passing well (above all
other,) when you haue taken
of his saddle, unbraide his
taile, make him a good (a
handsome) litter'd Couch:
take

take his helter, (*headstall*) which is in the purse of the Saddle, and if there be none, buy one. I will returne you your mony againe, and you shall after that get mony to drinke likewise.

Sir, there shall be lacke of nothing: (*or there shall be no lacke*) hath your horse drunke?

No: but doe not lead him yet to the water, for hee is yet too hot, you would cause him to become purfie (*or short and broken winded*) walke him somewhat first and when hee shall haue eaten a little, so shall you then lead him to the water for to drinke; see if the girts be not broken.

Bring mee my Budget which hangeth on the Saddle bow, and my Cloakebag, (*or portmantle*) into my roome.

Chamberlaine where shall wee bee? let's bee in a good roome, and make us a fire in our Chamber: Osker, draw of my boots and make them cleane, then put my spurres and bootehoose within them.

It shall be done, Sir, doth

Halster die in de Zadelteffche is: en isser geen/koopster een / ik sal u uw' Gelt weder geben / ende ghy sult daar na ook dzink gelt krijgen.

Daar en sal niets man-keeren/ Mijn Heer; heeft u Paart gedzoncken?

Neen: Maar en leidt hem noch niet na 't water: want hy is noch al te heet / ghy zoudt hem dempigh [*ofte kortborstig*] maken; leidt hem eerst wat / ende als hy een weinig gegeten sal hebben/soo sult ghy hem dan te water leiden om te dzinkken: besiet of de Singelen [*Zadelriemen, ofte Buik-riemen*] niet gebroken en zijn.

Bzengt my mijn Maal/ [*Bougiet*] die aan 't Zadel-boge hangt / ende mijn Reis-zak in mijn Kamer/ [*Slaap-ste'e.*]

Kamerlingh/ waar sulden wy zijn? laat ons wesen in een goede plaats: ende maakt een vuur in ons Kamer; Stalknecht trekt mijn Heerzen uit/ ende maaktse schoon / dan legt mijn spoozen/ ende sproophozen daar in.

Mijn Heer, het sal gedaau

60. Ne'erdnitsch.

zijn [het sal geschien:] be-
lieft het u/nu ten Avondt-
maal te komen?

Ik ben grootelijck tot
u gezint/voor dat eel-aer-
digh woort.

Ghy zijt een goet gesel/
ik versekere u; Nu wel
an laat ons gaan / ik ben
gereedt.

Ik versoeke mijn ver-
schooningh / want ik moet
uit 't Avondtmaal gaan:
soo pemandt na my ver-
neemt [vraagt,] sy sullē my
ten Huise des Tresoziers
binden; ofte anders segtse
dat ik aanstonds na 't
Avontmaal op hen wach-
ten zal: ik en wil geensins
niet langer beiden / dan
t'eetens stont / maar wil
als dan weder komen:
[ofte we'erom keeren.]

Hoort toe / [luistert toe].
hier / ghy Stal-knecht/
morgen ochtent vroe gh/
al eer se mijn Paart wa-
tert / brenghet hem tot de
Smit / ende verset sijn
Hoef-pfers; maar zijt ze-
ker dat hy hem wacht
[toe-ziet] van hem te ver-
nagelen.

Mijn Heeren, en vergeet
my niet te brenghen / ende
ik sal u allen te gelijk be-
scheidt doen.

Waarlijck ghy zijt groo-

English.

it please you, now to come
to supper?

I like you hugely well, for
that Ingenuous word.

Thou art a good fellow, I
warrant you; Now, well on,
let us goe, I am ready.

I crave my excuse, for I
must goe abroad to supper,
if any body aske for mee,
they will finde mee at the
Treasurers House; or els tell
'em, that I shall waite upon
them immediatly after
supper; I will not make any
longer stay, then supper ti-
me, but will then come a-
gain.

Hark here, thou Ostlers
to morrow morning early,
before you water my Horse,
bring him to the Smith's,
and remoue his shoes, but
be sure, hee takes heed of
pricking him.

Doe not forget to drinke
to mee: *Sirs*, and I'll pledge
you all alike.

Truely, you are hugely to
bla-

blame: to breake from such
good Companie.

There is no remedy, to
morrow I will keep you
Companie all the day.

What for People be there
within?

Sir, They be Guests.

From whence are they?

Of this City: will it please
you, to suppe with them?

It is all one to us.

Much good may themeate
doe you: Sirs.

Grandmercy (*wee thanke
you*) myne Host.

My request is, that you
would be merry, and make
good Chere, of that which
is here, doe not spare the
wine, for it is hot, Tapster
draw halfe a pinte of Claret
to let them taste it (*or that
they may taste of it*) if it likes
them: *Monsieurs*, what thin-
ke-you of this wine? how
doe you like it, doth it not
taste well? hath it not a faire
Colour? is it not worth the
drinking?

telikx te bestraffen / om
van sulck goet Geselschap
af te bzeken.

Daar en is geen tegen-
middel; Ik sal H. V. mor-
gen den gheheelen dagh
Maatschap houden.

Wat voor volck is daar
binnen?

't Zijn Gasten / Mijn
Heer.

Van waar zijns?

Van dese Stadt: sal 't
H. V. gelieven met haar
Avontmaal te doen / (ofte
houden?)

Het is ons al ebeneens.

Wel magh de kost H. V.
bekomen / Mijn Heeren.

Grandmercy / (wy be-
dankken u) mijn Weert.

Mijn versoek is dat is
vzolik zy / ende maakt
goede Cier / van 't geene
datter is / en spaart den
Wijn niet / want het is
heet: Kelder - Meester /
tapt een Hyperken (Mud-
zeken) Rooden Wijn / om
hen te laten vzoeben (of-
te datze het proeven magh)
of 't haer aanstaat: Mon-
seurs wat dunkt H. V.
van dezen Wijn? Hoe
staatze H. V. an? En
smaaktze niet wel? Heeft
'et niet een schoon Cos-
leur? Is het drinkkens
niet wel weerdigh?

¶

Hy is hupsch / ende
goet / Heer; maar waar
is doch onse Weerdinne?

Sy sal strake komen/
maakt ondertusschen goe
Cier / met sulke als je
bindt; ghy l. zijt herte-
lijk wellekom / 't geene
H. L. nu te kort valt / sal
men op een ander tijd her-
goen / met meer / ende met
betere toebingh (ofte ont-
halingh.)

Wy zijn heel wel (Heer)
Weert / het is al te dege-
wy bedankken H. L. Coz-
dialyk.

Ik brenghet 'et H. L.
(Mijn) Heer.

Ik verwacht 'et van
uwe handt / wijen Weert;
Ik sal H. L. bescheiden
doen van gantscher herte.

Sal 't H. L. gelieven/
Mijn Heer, my onzof te
geven / u te brenghen.

Ik bedancke H. L. hon-
dert duisentmaal.

Ik meene (ofte my
dunkt) dat ik H. L. eer-
tijds gesien heb. Maar
het en staat my niet wel
voorz / waar: my gedenkt
dattet te Brussel geweest
sou zijn.

Ja / in Trouwens /
Mijn Heer, Ik ben van
Brussels van daan.

Sir, it is faire, and good,
but where is our Hostesse?

She will come straight
way: in the meane time ma-
ke good Chere, with such
as you finde, ye be wellco-
me heartily, what ye come
short of now, shall be made
up an other time with mo-
re, and with better entertai-
nement.

Wee be very well mijn
Hoft: it is all passing excel-
lent, wee thanke you Cer-
dially (*heartily.*)

I drinke to you Sir.

I looke for it at your
hands, mijn Hoft; I'le pled-
ge you with all my heart.

Sir, will it please you to
give mee leave to drinke to
you.

I thanke you a hundred
thousand times.

I suppose (*or thinke*) that
I haue seen you eretime,
(*ere now*) But I doe not re-
member well where: mee-
thinketh (*I call to minde*) that
it should be at Brussell.

Yes forsooth, I am of
Brussells from thence Sir.

You

You will not be displeas'd,
that I aske (*for*) your name
how are you call'd?

Sir, I am call'd Sampson.

Of what kindred are you?

Of the Linage of the
Schollars.

You say true, now begin-
ne I for to know you, how
fare you (*how doe you doe?*)

Even as you see, your
humble servant, prepared
or ready to doe you any
friendship, and honour.

I thanke you, for your
good affection, from whence
come you now? from over
Sea! (*or from beyond Sea?*)

No Sir, I come from
France, Germany, Holland,
&c.

What newes in Germa-
ny?

Verely none good.

How so?

Why? haue you not heard
that the great *Turke* and
Tartares, are fallne in there,
and hath already over pow-
red Certaine Cityes. The
Emperour and hee being
falln out, at variance so that
hee Thunders nothing but
fire and blood to those
Countrys

Ghy en sult H. V. niet
belgen/ dat ik uwen naam
vzage/ hoe heet ghy?

Ik heet Sampson/mijn
Heer.

Van wat Maatschap
zijt ghy?

Van de Geslachte der
Scholiers.

Ghy seght waar/ nu bes-
gin ik u te kennen / (ofte
nu wordt ik u kennende,)
hoe vaart ghy al?

Gelyk als ghy ziet / us
wen ootmoedighen Die-
naar / bereit H. V. eenigh
vzienteschap/ ende eere aan
te doen.

Ik bedankke D. V. van
wegen uwe goede gene-
gentheit : van waar komt
ghy nu? van over Zee?

Neen / Mijn Heer, Ik
kome uit Frankrijk /
Duitschlant / Hollant / &c.

Wat nieuws in Duitsch-
landt?

Doorwaar niet goets.

Hoe dat?

Daarom? Hebbe niet
gehoort dat den Grooten
Turk, ende de Tartaren,
aldaar ingevallen zijn/ en-
de hebben alreedyt eenige
Steden overweldicht; de
Keiser / ende hy zijnde
oneens geworden / soo dat
hy dien Gewesten niet
andergs en dondert / als
vuur

vuur ende bloedt: Het is schrikkelijk [ofte vervaarlijk] hare wilde Boersche woeden / ende wreedheden te verhaalen [ofte zuchtbaar te maken.]

Godt behoudt ons uit sijne handen. Wat hoort men doch van Engelandt / gaan alle dinghen wel daar.

Ik kan daar op maar weinigh seggen / 't wordt grootelijck gebzeest; als dat alles niet wel en gaat; Godt is hooglijk met hen vertoorn / ende daarom eenen quaden Geest van Hoereryen / Ongodsdiensstigheid / seifsoukinghe / ende van gierigheidt / is uitgezonden om haer te plagen / [ofte quellen,] ende indien sy elkanderen bijt ende ver-eet / sy sullen van malkanderen verteert worden: want waar nijd / ende twist-gierigheit is / aldaar is verwerpinghe / ende alle boosen handel.

Dat is buiten alle tegen-spreking / reden-strijt / ende kibbelingh / maar wy moeten doch geduldigh zijn: wy sullen stilte hebben als 't Godt gelieft / de herten der menschen na sijne wille te schikken / ende t'zamen voegen.

't is dreadfull to report their savage rage, and Crueltyes.

God preserve us out of his hands; What doe you heare of England doe all things goe well there?

I can say little too't, 't is greatly feared, that all things will not goe well there: God is greatly displeased with them, and therefore an evill spirit of whoredomes, prophanenesse, selfe seeking, and of Covetousnesse is sent out to vex them, and if they bite and devoure one another, they'le be consumed one of an other, for where envying, and strife is there is Confusion and every evil worke.

That is without all Contradiction, controversie, and dispute, but wee must haue patience, wee shall haue quiet, when God is pleased to Order and Compose the hearts of men according to his will.

What

What newes doe men report in this City? What's good doe men say, my Host?

It is all good, I know no newes.

Sirs, By your leave, be not displeas'd: I feele my selfe not well, (*or ill at ease.*)

If you feele your selfe ill, Sir; goe, and take your rest (*rest you,*) your Chamber is preparcd, and ready.

Ihoane, make a good fire in his Chamber, and let him haue lacke of nothing.

Sir, I'll observe your Commands.

Sweet heart, is my bed made, it is a good one?

Yea Sir, It is a good feather bed, and the sheets be very cleane and drye.

Pull mee of my stockings, and warme my bed with the bed pan, for I am very ill at ease, I shake, and tremble as a leafe on a Tree, as an Aspen leafe.

Warme mee my kerchie-

Wat nieuws zeidt men al in deze Stadt? Wat zeidt men al goets / Mijn (Heer) Weert?

't Is al goet / ik en weet niet nieuws.

Met oorlof / en belicht u niet / Mijn Heeren; Ik geboele dat ik niet te dege en ben.

Is 't dat ghy u qualik geboelt / Heer; gaat ende rust u (dan rusten) uwen Kamer is bereidt ende gereedt.

Tanneken / maakt een goet vuur in (Mijn Heer) sijn Kamer / ende en laat hem niets ontbreken.

Ik sal uw' beueelen wel waar-neemen (Mijn) Heer.

Soethertje / is mijn bedde gemaakt / is 't een goet (bed?)

Ja 't Mijn Heer, het is een goet pluym-(veder) bedde / ende de slaap-lakens zijn seer schoon en droogh.

Trekt my mijne kousen uit (of) ende warme mijn bed / met de beddepan: Want ik ben heel qualik te pas / ik schudde / en zittere gelijk het loof op een boom / als een Espen bladt.

Warme my mijnen hooft-

hooft-doeck (Aaap-doeck)
 ende bindt mijn hooft wel/
 Hola! sachtjes/ ghy bindt
 'et al te hart / ende stijf/
 brenghet my de Doz-kus-
 sens / ende dekt my wel/
 schuift de Gordijnen/ende
 speltse met een spel/ waar
 is de Pis-pot (Water-pot,
 Spiegel?) waar ontrent is
 de Secreet?

Dolght my/ Mijn Heer:
 ende ik sal u den wegh
 wijzen / gaat boven op al
 recht uit / ghy sultse vin-
 den op uw' rechter-handt/
 ende soo ghyse niet en siet
 sonder verschil/(oftet wijf-
 fel) ghy sultse genoegh
 rieken: belieft het u iets
 anders meer te hebben /
 zijt ghy wel? Heer.

Ja/ mijn lief; doet de
 kaarse uit / en nadert wat
 by my.

Ik sal 't uit doen / als
 ik buiten uit van de ka-
 mer gegaan ben; wat is
 uw' lust begeerte / en zijt
 ghy noch niet wel?

Mijn hooft leidt al te
 laagh/heft den hooft-peu-
 lingheen weingh op: Ik
 en kan soo laagh met mijn
 hooft niet leggen / doet de
 kleeren wel in rontommy.

Kust (Soent) my eens/
 mijn lief / en ik sal des te
 beter slayen.

fe, and kinde my head well;
 Haw! soft, you binde it too
 hard, & stiffe; bring mee
 the pillowes, and cover mee
 well, draw the Curtaines
 and pin them with a pin
 where is the Chamber pot,
 (looking glasse) where about
 is the Privye.

Follow mee, Sir: and I
 will shew you the way, goe
 up streight out, you will fin-
 de it at your right hand, and
 if you see is not, question-
 lesse you will smell them
 well enough, Sir, doth it
 please you to haue anything
 els [or more] are you well?

Yea, my loue, put out the
 Candle, and Come somwhat
 neer to mee.

I will put it out when I
 am gone forth out of the
 Chamber; what is your plea-
 sure, are you not yet wel?

My head lyeth to low lift
 up the bouldster a little: I
 cannot lay so low with my
 head, put in the Cloathes
 well about mee.

My loue kisse mee once,
 and I shall sleep so much the
 better.

Sleep,

Sleep, sleep, you are not sicke, seeing now you talke of kissing, I thought that you should haue had some what els [*better motions*] in your minde, as for my part I had rather dye, then to kisse a man in his bed, or elsewhere unlawfully, rest [*take your rest*] in Gods Name, God give you a good night and sleep in peace.

Thanks to you faire Maide.

CHAPTER. IX.

Communication at the uprising.

Symon. Robert. Arthur.

SA. Haw! shall wee arise,
Is it not time for to rise?

What a Clocke is it Sir?

It is three of the Clocke, the Bell rings: Boy! bring hither a light, & make some fire, that wee may rise.

Call lowder, hee heareth you not.

I am here, Sir: what pleaseth you, it is not yet breake

Slaapt/ slaapt / ghy en zyt niet krank nu ghy van kussen / (soenen) spreekt; Ik meende dat ghy wat anders (beterbewegingen) in den zin zoude gehad hebben / mijnenthalbe / ik hadde liever te sterben / dan eenen Man in sijn Bedde / ofte elders onwettelijk (ofte ongheoorloft) te soenen: rust in Godes Naam / Godt gebe H. V. goeden nacht / ende slaapt in Vrede.

Dank hebt schoone Dochter (Vrijster.)

CAPITTEL. IX.

Gemeine Redenen, in het op-staan.

Simon. Robrecht. Artur.

How! sullen wy opstaau / en is 'et geen tyd op te staan?

Wat ure is t / Mijn Heer?

Het is drie uren / de klokke luidt: Jongen! brencht een light al hier / ende maakt wat vuur / dat wy op staan mogen.

Roeyt luider / hy en hoort u niet.

Hier ben ik / Mijn Heer; wat belieft u / ten is noch geen

geen dageraat / den dagh
en daaght noch niet / ghy
meught wel twee goede
uuren ſlapen / al eer het
dagh is.

Gaat / gaat / Tekker/
ont/teekt my het buur / gy
wilt my alſoo luy maken/
ende ſoo een uitſtekendt
goede man als ghy ſelfs
zijt : drooght mijn hembt/
want 't is vochtigh / komt
ras dat ik op-ſtaan mag/
laatſe te bedde blijven die
wil / mijn's aangaande/
ik heb al te veel werk (be-
zigheid) omme van daaght
te af-handigen (af-veerdi-
gen.)

Waar is de Stalknecht ?
gaat hem ſeggen dat hy
mijn Paardt te wateren
leidet ; als hy hem wel
ghewreven ende gheros-
kamt heeft / ſijn mane ge-
kemt / gezadelt / ende ſijne
ſtaart geblochten ; dat hy
hem luſtigly laat drink-
ken / ende als dan hem
geve anderhalf ſpinte Wa-
ver.

Gaat / en koopt my een
dozijn neſtelen / de neſtel
gaten van mijn broekken
zijn gebroken / leent my
uwen Priem.

Zijt ghy ober einde ge-
rocht / Mijn Heer, zijt ghy
alre'e al te been ?

aday, the day doth not yet
dawne, you may well ſleep
too good houres before it
be day.

Goe, goe, Knaue, kindle
mee a fire, thou wilt make
mee as ſluggiſh and as huge
good huſband as thou art
thy ſelfe ; dry my ſhirt, for
it is dankiſh, come quickly
that I may riſe, let them
ſtay a bed who will, as for
mee I have too much buſſi-
nes to diſpatch to day.

Where is the Oſtler: goe
tell him that hee lead my
Horſe to the watering, when
hee hath well rubbed, and
Curryed him Combed his
mane, Saddled, and braided
up his taile, that hee will
let him drinke luſtily, and
then give him a pecke and a
haife of Oates.

Goe, buy mee a dozen of
Points, the eyelet holes of
my hoſen are broke, lend
mee your bodkin.

Are you got a to'e end,
Sir, are you already a foo-
te ?

Yes,

Yes, is it not time, is it not day?

It cannot be so late, the day does not dawne yet (or the rosy morning is not up yet) the Merchants haue hardly opened their shoppes yet, nor set forth their wares goods, nor Merchandises, you may cloth your selfe (or make your selfe ready) at ease.

Hostesse, wee goe to Church, make ready breakfast in the meane while (or thewhiles.)

What shall I prepare for you, it is Fishday, to day.

How, what Garmandizing day is it?

It is St. Bartholomeus eaven, it is fasting day.

Oh! I thought not on it verely, Travellers forget them selves: I knew not that there was such a day in the Yeare; was it so called in the Creation? well prepare us then a dozen of new-laid egges roasted in the Embers, hot Cakes, and sweet butter; let us goe Sirs; are ye in a posture for to goe?

Ja/ en is 't niet tijdt/ en is 't niet dagh?

Het en kan soo spaagh niet zijn/ den dageraadt en kipt noch niet / (ofte het morgen-rood en daagt noch niet) de kooplieden hebben nauwelijck hare winkels geopent/ noch te hare waren/ goederen/ noch koopmanschappen voorgeset: ghy meught u selven met gemak kleeden/ ende geredt maken.

Weerdinne/ wy gaan ter kercke / maakt het outbydt ondertusschen gereedt.

Wat sal ik H. V. bereyden/ het is heden Visdag.

Hoe/ wat slem (bras-) dagh is het?

't Is s. Bartholomeus about/ het is vasten-dagh.

O! ik en dachter voorsz waar niet op / reisende lieden vergeten haer selven: Ik en wist niet dat ter sulck een dag in 't Jaar was; wiert het alsoo genoemd in de Schepping? Wel bereidt ons dan een dozijn versche Eieren / in d'assen gebzaden; heete Konicken / ende versche Boter: Laat ons gaan/ Mijn Heeren, zijt ghy l. in een ghestalte om te gaan?

See

Seker/ hier is een heel
schoon/ende Rijke Stadt/
besiet wat fraye straten/
ende moye schoone Hui-
sen.

Dat is een schoone/ en-
de Cierlijke Tempel/ een
uittermate treffelijk Be-
bouw/ daar is een staatig
Kerkke/ siet hoe aardigh
is het Steenwerk gesne-
den/ en ghehouwen/ de
Handt-werks Kunst speel-
ter (ofte vermaakt sich sel-
ven) wel dapper daar in.

Dat is een Frissche
Dochter/ (Maaght) daar
is een soete Joffer: een
gaelijk Meisje; een hup-
sche Vrouw; een braaf
Man.

Wat Edelman is dat?

Van de Stadt/ ofte Gewesten.

Hij is den Alderedel-
sten.
Den alderstoutsten.
Den aldervermaars-
sten.
Den aldereerbaars-
sten.
Den Wijsten.
Den Rijksten.
Den aldergrootsten.
Den alderburgerlik-
sten/ ofte beleest-
sten.
Den ootmoedigsten.
Den sachtmoedigh-
sten.

Of the City, or Country.

Truely, here is a very fai-
re, and Rich City: behold
what faire streets and Co-
mely adorned handsome
Houses.

That is a faire and beau-
tifull Temple, an exceeding
[out of measure] passing
good Edfice; there is a sta-
tely Church [or a Magnifi-
cent one] see how neatly is
the stone worke cut out, and
hewne, the *Mechanicque* Art
sports it selfe notably there-
in.

That is a briske, [*trim,*
gallant, or fresh] virgin:
there is a sweet Gentlewo-
man: a goodly Maiden: a
wel favoured woman, a braue
Maa.

What Gentleman is that?

Hee is the Noblest.
The most hardie.
The most renowned.
The most honestest.
The Wisest.
The Richest.
The greatest
The most Civilest, or
gentlest.
The most humble.
The meekest.

The

Of the City, or Country.

The most Courteous.

The most Liberal.

The wittiest.

The most learned.

The discreetest.

The soberest.

The featest in behavi-
our.

The most generous.

The faithfullest.

What for a man is hee?

Hee is the most Ambiti-
ous.

The spitefullest.

The most presumptu-
ous.

The vilest wretch.

The most Covetuous.

The most Ie'ous.

The greatest Coward.

The most fearefull.

The most Prophane.

The greatest make bate

The worst of man.

The poorest.

The greatest talker.

The most pusillani-
mous.

Van de Stadt / ofte Geweste.

Den alder heusch-
sten.

Den milddadigsten.

Den vernustighsten.

Den alder Geleert-
sten.

Den alder bescheide-
lijken.

Den suinighsten.

Den alder destigh-
sten.

Den grootmoedigh-
sten.

Den getrouwsten.

Wat voor een man is hy?

Hy is den aldereersuch-
tighsten.

Den spijtighsten.

Den alderbermetens-
sten / ofte laetdun-
kensten.

Den suotste / ramp-
zalighsten man.

Den alder gierigsten.

Den Jaloursten.

Den bloodtsten.

Den alderheshzoom-
sten.

Den alder werelsten
ofte Godtloosten.

Den grootsten twist
op rokker

Den slimsten van
menschen.

Den armsten.

Den grootsten klape-
per.

Den flap (flaw) her-
tighsten.

Den

Van de gantsche Stadt / ofte Geweste.

Of all the City, or Country.

Van de Gebeente.	Den Marighsten.	The most Sordid.
	Den alder keurligh-	The most superstitious.
	Den alder ontstuy-	The most turbulent.
	Den grotsten dwins-	The greatest tyrant.
	Den grootsten fluk-	The greatest flatterer
	kesloier / of pluim-	or panlicker, soo-
	strijker / of vleyer.	ther, or fawner.
	Den alder onkuisch-	The most lecherous.
	Den lichtbeerdigh-	The wantonest.
	Den alder trotsten /	The most Contumelious,
ende hoobaardig-	ous, and proudest.	
Den wzeetsten.	The Cruellest.	
Den alder onheusch-	The most uncivill, dif-	
sten / onbeleeststen /	courteous, or Bru-	
of boersten / ende	tish, & savagest.	
wanaardighsten.	The most audacious.	
Den baldadighsten.	The most audacious.	
Wat voor een Vrouw	What for a woman is shee	
is sy dat?	that?	
s Is de schoonste.	Shee is the fairest, or	
De eerlijkste.	clearest of Complec-	
De kuischte.	tion.	
De beste.	The most honourable.	
De gelukhighste.	The Chafest.	
De degelijkste.	The best.	
De rampzalighste.	The happyest.	
De deughtzaamste.	The honestest.	
De quaatste snarre	The wretchedest.	
De leelijkste.	The most vertuous.	
De snootste.	The bad speecheft qu-	
	ean.	
	The uglyest, or filthiest	
	The vilest.	
	What	

Of the vicinity.

Of the Country.

What

What Singlewoman, Mayden, or Damsell is ſhee?

Shee is not a Maide, ſhee is married, (or ſhee is a Married Wife.)

Shee is not yet Married, (given in Marriage.)

Shee is Eſpouſed, (or Betrothed.)

Shee is a Widow.

Shee is a good Houſewife, who obſerveth her Family well, (who looketh wel to her houſe) ſhee hath made a good Marriage, ſhee hath a great Dowrye.

What had ſhee to her Mariage?

Shee hath vertue and honeſty, and is not that a pretious portion?

Yes, forfooth.

Who layeth burryed here?

It is the Abbot of N.

That is a faire Tombe, and here is a goodly Rich Sepulchre, I pray, let us read the Epitaph.

Now let us returne to our Inne (lodging) to breakfast: and then wee will goe, that wee may buy ſuch things as wee lacke, (want,) and wee

Wat Wyſter/Dochter/ ofte Madamozel is die?

Sp en is geen Dochter/ ſp is gehouwt / (ofte ſy is een gehouwde Vrouwe.)

Sp en is noch niet getrouwt / (ten Houwelyk gegeven.)

Sp is Ondertrouwt.

Sp is een Weduwe.

Sp is een goet Huiswif/ die hare Huis-geſin wel gade ſlaat / ſp heeft een goet Houwelyk ghe- daan / ſp heeft een groote Bzuits-gabe.

Wat hadt ſp tot haar Houwelyk?

Sp heeft deught / ende eerbaarheidt; ende en is dat niet een koſtelijke portie?

Ja/ in trouwens.

Wie leidt hier begraven?

Het is den Abt van N.

Dat is een deſtig Graff/ hier is een huysche (heerlijke) Rijke Sepulchre/ (Graf,) laat ons het Graffſchrift doch lezen.

Sp / laat ons na ons Herbergh (Logijs) wederom keeren/ tot het ontbijt; ende dan ſullen (ofte willen) wy gaan / op dat wy ſulk goet koopen magh/ als ons ontbreekt / (gebrekt)

brekt) ende noodtzakelijck
van doen hebben / (ofte
daar af wy in noodt zijn.)

necessarily stand in need of,
(or whereof wee be in need.)

CAPITTEL. X.

CHAPTER. X.

Redenen, nopende den
Koop-handel, (ofte
Koopmans-handel.)

*Discourses touching Mer-
chandising.*

MEt verlof / maakt
ons een weinigh
plaats dat wy voorby
magh gaan.

BY your, leaue make us a
little roome that wee
may passe.

Ghy beslaat al te veel
plaats / Mijn Heer.

Sir, you take up too much
roome.

Ik bid u doch / weest
soo beleest / ons te laten
dooz gaan / sonder H. V.
in 't minsten te veronge-
lijken / ofte aan te stoo-
ten.

I pray you be so Civill to let
us goe by, without Injuring,
or offending you at all.

Wel dan / hier is een
groot gedrangh / evenwel
sal ik arzelen / wat ik ver-
mag / om H. V. eenen weg
te banen.

Well, here is a great
throng, yet I'lle arse what
I can, to make way for you.

Wat ontzoeekt u / Mijn
Heer; wat belieft H. V. te
koopen / besiet of ik iets
hebbe dat H. V. ter oorzooz
dient: Ik sal 't H. V. al
sao goeden koop geven /
als pemandt in de Jaar-
merkt / Doorz / ofte Stadt /
komt binnen.

Sir, what doe you lacke,
what doe you please to buy,
see (looke) if I haue any
thing which served your
turne, (is for your use) I will
sell, (give) it you as good-
cheape, as any man in the
faire, Towne, or City, come
in.

Jongen / langht den C

Boy, reach the Gentle-
man

man a chaire.

Sir, have you any new fashion stuffs? have you any Hollands linnen, Chamletts, any Hollandish broad Clothes, blacke, or gray, have you any English Serges, have you any Spanish Cloth, any English broad Cloth, well drest, have you any Excester Carries, have you any Certies of Flanders dye, have you any Tamnaye, Romane Serges, Course Serges, Buckrain, Ribbands, have you any Cambricks lane, fine Holland Alkmores linnen, fine lace, or Flanders bonelace, have you any Canvas, whalebone, Balaine, Castors, Bevers, hatts, (or Felts) that are very good and blacke, have you any silks, have you any halve Hofs, and Mens stockings? &c.

Yes, Sir, I have very faire, good and strong: the best of all England, Holland, Flanders; Yea, that are in Europe.

Of what Colour doe you desire them? Browne, grey, gold yellow, tawny, red,

delman een stoel.

Monseur, hebje eenige nienwe ghesatsoeneerde stoffen? hebje eenigh Hollandes Lijnwaat / Kammelotten / eenigh breecht Laken / swart / ofte graeu / hebje eenigh Engelsche Sergies / hebje eenigh Spaans Laken / eenigh Engelsch; breecht Laken / wel bereidt / hebje eenige Karzeppen / van Excester / hebje Karzeppen van Vlaamsche Derwe / hebje eenigh Tammet / Romeinse Sergies / grof Sergies / Bokkeraal / Lindt / hebje eenigh Cambziks Linwaat / fijn Hollantse Alkmoers Linnen / fijn kant / ofte Vlaamsche kant / hebje eenige Canasfas / Walvis Been / Wallein / Kastoozen / Bevers / Hoeden / die heel goet en swert zijn / hebje eenige Zijde-Laken / hebje eenige halve Houzen / ende Mans Houzen? &c.

Ja / Mijn Heer, Ik hebbe die heel schoon / goet ende sterk zijn: de beste van gheheel Engelandt / Hollandt / Vlaanderen; Ja die in Euroya zijn.

Van wat verwe / (colour) begeerdyse? bruyn / grauw / gout-geel / tawny /

nijt / roodt / geel / violet /
blaeuw / ofte gemengelt
licht graeuw ; Ik hebber
van alle soorten / ende van
alle pzijsen.

Toont uyt wat / toontse
my ; laatse my sien.

Wat is de pzijs daar
van ?

Hoe verkoopse een gar-
de van dit swart Laken ?

Wilje maar een woort
hebben / het sal u een-en-
twintigh Schellingen / en-
de 10 groot / by de guarde
kosten / sooje't hebt.

Wilje niet minder ne-
men ?

Wat sal ik u vooz een
douzin van dees' Krouzen
geven ? en eischt my niet te
dier ?

Ik en wil u niet eenen
duit / van 4. gul. 15. stuid.
per paar af-slag maken /
al souje twintig paar ne-
men ; sy zijn wijdt ende
lank / een suiver goe' Krou-
se / ende wel gebzeidt.

Ghy waardeertse al te
hoogh / (ghy steltse al te
hoogh van waarde.)

Hebje eenige Scarlakē ?

Hoe veel lust ghy te heb-
ben ?

Hoe veel sal ik u vooz
een el daar af geven ?

Regenthen Schellin-
gen / 6. groot.

yellow, violet, blew, or mixt
light gray; I haue of all sorts
and of all prizes.

Shew mee some, shew
them mee, let mee see'em ?

What is the prise of
that ?

How fell you a yard of this
blacke Cloath ?

Will you haue but a word
It shall cost you, one and
twenty Shillings, and 10.
pence per yard, if you
haue it ?

Will you take no lesse ?
(or will not you take lesse ?)

What shall I give you for
a dozen of these stockings,
doe not aske mee to deare ?

I will not' bate you a doit
of 4. gill. 15. stivers, per
paire, if you tooke a whole
score, they are large, and
long, a pure good stocking,
and well needled (knit.)

You set too high a rate
upon them.

Haue you any Scarlet ?

How much please you to
haue ?

How much shall I give you
for an Elle of it ?

Nineteen Shillings, 6.
pence.

It is too much: I'll give you seaventeen shillings.

It is truely too little, I should lose by it; It cost mee more: Take the whole piece for twenty and five pounds, eight shillings, and 6. pence. It is but eighteen shillings, 6. pence the ell'e.

It is too deare; let mee know your nighest (*least, lowest*) price, how many ells be there.

You shall see it measured, there be twenty seaven and a halfe, and halfe a quarter.

I will give you at a word, twenty and foure pounds even mony; I haue left (*relinquished*) as good as this, better cheape by 4. pence, in an ell'e.

You ought to take it; besides, I promise you, were it, that you were not my Customer you should not haue it under twenty and six pounds, and twelve shillings; but seeing it is you, I doe abate you more then twenty and foure shillings in the piece; which I'll doe to none other; I presume that you desire not my losse.

Het is al te veel: Ik sal u seventhien schellingen geven.

Het is seker te luttel/ ik sou' er aan verliesen; het kost my meer: neem het geheele stuk om vijfen- en- twintigh pondt/ acht schellinghen/ en 6. groot. Het is maar achtthien schellingen/6. groot de El.

Het is te duur/ laat my uw' naaste (*minste, laagste*) prijs weten/ hoe veel ellen zijnder.

Ghy sult'et sien meten/ daar zijn seven-en-twintigh een half/ en een half vierendeel.

Ik sal u met een woort/ vier-en-twintigh pondt/ even gelt geven; Ik heb soo goet als dese/ wel 4. groot op d' El beter koop laten staan.

Ghy behoordet te nemen; echter/ ik belobe u/ doch waart dat ghy mijne kallant niet en ware/ ghy soudet onder ses-en-twintigh ponden/ ende twaalf schellinghen niet hebben: maar nu dat ghy 't zyt/ ik sta u af meer dan vier-en-twintigh schellingen op 'et stuk/ dat ik geen anderen doen wil; Ik vermoede als dat ghy mijn verlies niet en begeert.

Ende voozwaar soojet
ontseght / (afstaat, weigert,)
niemandt ter werelt sal't
hebben vooz dien prijs:
Ja alwaar hy mijn Broe-
der.

Schoon het soo zy / ghy
sult my de acht schellin-
gen ende 6. groot / eben-
wel af-korten / om de ree-
keninge effen te maken.

Ik en wil: Maar Ik
en sal op de 6. groot niet
staan / ende dat is meer
dan ik 'er an winne: soo
je mijn gelooven wilt.

Het zy dan alsoo: om
dat ghy nwen sin hebben
wilt / ik sal u met goet
Goudt betalen / ende ge-
wichtig.

Dat is my al ebeneens/
papement (ofte kleingelt)
is my soo goet als Gout:
Maar seker ghy zijt te
deun met een mensch; niet-
te-min / hadt ik lieker te
verliezen / dan u heen te
zenden; verhoopende op
een anderen tydt uw' gelt
te ontfangen / ende dit wil
H.L. echter aanleiden lie-
ker tot mynen Winkel/
dan tot pemandt anders
aan te komen.

Ja / inder daat / goeden
doen / (ofte handel) sal my
(wel) inwikkelen / den u-
wen Winkel vooz eenen

And verily if you' refuse
it, no man in the world shall
haue it for that price; Yea,
though hee were my Bro-
ther.

Vnder favor, be it so, no-
verthelesse thou shalt a bate
mee the eight fillings, and
6. pence, for to make the ac-
count even.

I will not: But I shall not
sticke at the 6. pence, and
that is more then I gaine by
it, If you will believe mee.

Be it so then, seeing you
will haue your minde, I will
pay you with good Gold,
and weighty.

It is all one to mee, small
mony (or white mony) is as
good to mee as Gold; But
truely you are too hard (or
griple) with a man: never-
theles I had rather lose then
to send you away, hoping
to take, (haue, or receive)
your mony an other time,
and moreover this will in-
duce you, to come to my
Shop rather then to any
others.

Yes, indeed, good usage
(or dealing) will engage mee
not to leaue your Shop for
an other: I would I had a

La-

Labourer, or Porter; for I haue many things which I must buy yet, and I am farre from my Inne. (*Harborrow, or Lodging.*)

What lacke you more?

A piece or two of Velvet.

I haue none forsooth; But goe to the next shop, there beyond, on the other side of the street, the man will let you haue it better Cheape for my sake.

Sir, what haue you neede of (*what's that you want*) doe you seeke for good Velvet, Sattin, Damaske, Fustian, Bukrain, Taffety, or any sort of silkes?

What pleaseth you, Sir, wee will give, and deliver it you good Cheape.

This Apprentice can talke and prate lustily, hee can handle his tongue well: hee is vigilant for his Masters profit and advantage: I assure you: well, lad, shew mee a piece of blacke Velvet.

anderen niet te verlaten: Ik wilde wel dat Ik een Opper-man / (Arbeider) ofte een Last-dzager hadde; want ik heb veele dingen die ik noch koopen moet/ende ik ben ver' van mijn Herberge.

Wat ghebreekt / (ontbreekt) H. A. meer?

Een stuk Fluweels of twee.

Ik en hebber in trouwens geen: Maar gaat tot den naasten Winkel daar ober op d'ander zijde van de Straat; de Man salset beter koop geven om mijnen 't wille.

Wat hebt ghy van nooden (van doen) Mijn Heer; soekt ghy na (om) goet Fluweel / Satijn / Damast / Fustein / Bokeraal / Cassataf / ofte eenighe soorten van Zyde Wakenen?

Wat lust u / Mijn Heer; men sal 't H. A. goeden koop geven/ende leveren.

Desen (dien) Winkel-Jongen kan lustigh klaypen/ ende snappen; hy kan sijn tongh wel handelen: hy is wakker op sijn Meesters profijt en voordeel; ik verskere u: wel/ byper/(jongman) toont my een stuk swart Fluweel.

So Ne'erduitsch.

Ik sal 't doen / Mijn Heer; besiet daar / en is 't niet goet / zaagt ghy opt desgelijck.

En hebt ghy geen beter?

In trouwens: Maar het is doch hogher van prijs/ende tot een meerder waardy verkocht.

Ik en bzaag 'er niet na/kost wat het kosten wil; soo het slechts maar goet is.

Hier / dit is van 't beste Fluweel / dat ghy immer handelen sult / ofte opt gehandelt hebt.

Maakt my dat wijs: Ik heb van mijn leven wel beter ghesien / ende sinner ook; en onboudet niet al / ik heb 'et gesicht al af gehad.

Daar en is niet aan gelegen; die 't ongebouwen heeft kan't wel weer bouwen: Winkel - Jongers arbeit / en moet men niet rekenen / (achten) ofte ansien.

Wat sal ik d'El daar vooz betalen?

Dertigh Schellingen.

Ghy lobet al te hoogen prijs.

Neen/voozwaar; want

English.

I will doe it, Sir; behold there, is it not good saw you ever (or did you ever see) the like.

Have you no better?

Yes forsooth; But it is of a higher price, and sold at a greater rate.

I care not for that [I enquire not after that] let it cost what ere it will cost; onely if it be but good.

Here, this is of the best Velvet, that ever you will handle, or ever hast handled.

Perswade mee to that: I have seen better in my life, and worse too: doe not unfold it all, I have had the sight of it.

No hurt, [or tis no matter, or it maketh no matter, or it skilleth not] hee that hath unfolded it, can fold it againe well enough, Apprentices labour must not be counted, nor regarded, [or men must not reckon, nor regard Apprentices labour.]

What shall I pray an elle for that?

Thirty shillings.

You hold it at too high a price.

No, truely; for it is not possi-

possible (or it is impossible) to finde a better, nor of a fairer Colour.

You may say what you will; I will not give that price.

How much please you to bid mee, that I may sell, and take handse, I hope you will bring mee good lucke, and that I shall come to a good vent, (or utterance.)

I will give you twenty and seaven shillings for it, and no more, at one word, shall I haue it?

No, Sir, I cannot let it goe for that price, you know it well enough, one need not tell it you, If you haue any skill in Velvet, It cost us more then you proffer mee, wee should loose too much after that rate.

How will you sell the two pieces together? and make not many words.

You shall pay fourty and eight pounds for the two: as much with one word as

ten is niet mogelijk (ofte het is onmogelijk) een betere te binden / noch van een schoonder veru.

Ghy meugt seggen wat je wilt / ik en wil dien prijs niet geben.

Hoe veel gelief je my te bie 'n / op dat ik verkoope / ende handt-gift ontfangen magh: Ik verhoope dat ghy my goedt geluk sult brengen / en dat Ik een goe' af-trek behalen sal.

Daar vooz sal ik u seuen-en-twintigh schellingen geben / ende niet meer / met een woort / sal ik 'et hebben?

Neen / Mijn Heer, ik en kan 't vooz dien prijs niet verlaten / (ofte laten gaan) ghy weet het wel genoeg / men houft 'et H. N. niet te seggen / soo je eenigh verstant (ofte wetenschap) in het fluweel hebt; het kost ons meer dan ghy my biedt / na die waarde (ofte rate) soo soudn wy al te veel verliesen.

Hoe wilt ghy beide de stukken t'samen verkoopen? en maakt niet vele woorden.

Ghy sulter acht-en-veertigh pondt vooz de twee betalen / sog veel met

een woordt als met een hondert / ghy sulter niet een zier af-dingen.

with an hundred, you shall not huck one mite.

Neen / neen / ghy zyt al te duur / seght my uwen laaghten prijs / laat my 't leste woort weten / ende en schozt my soo lang niet op.

No, no, you are too deare: tell mee your lowest price, let mee know the last word, and doe not suspend mee so long.

Mijn Heer, ik hebt H. N. geseght: Ik ben een man van een woort / ik en sou 't niet min komen begeven / dan tot mijn groot verlies / ende nadeel.

I have told it you Sir. I am a man of a word. I should not be able to let it goe for lesse, except to my great losse and disadvantage.

Ik sie / (bemercke) wel dat wy geen koop sulen maken: wy moeten elders gaan / want ghy looft uwe waren buitens reden / ende als dan / ghy zyt ook een man van een woort.

I see (*perceive*) wee shall not bargain, wee must goe els where, for you rate your wares out of reason, and then you are a man of a word too.

Gaat daar 't H. N. besieft / in Godts Naam / soek 'et uwe beteren gerief: Ik gunt een ander liever dat hy 'er an winne / dan dat ik 'er an verloze; maar ik kan H. N. van een dinck versekerren / dat al waart / dat je gink in alle de Winkels van Antwerpen / soo en soude ghy sulken aanbiedingh niet vinden (ofte bekomen) als ik u nu doe. Niet tegenstaande / soose gheen beteren en vindt / komt wederom / ghy weet mynen prijs.

Goe whither you please, in Gods Name, seeke for your better advantage; I yeild it to another rather, that hee may gaine by it, then that I should lose in it; But I can assure you of one thing that if it were, that you went to all the Shoppes of Antwerp, you would (*should*) not finde, (*or get*) such a proffer as I now offer to you. Notwithstanding, if you finde no better, come againe, you know my price.

Your

Your price is not for us.

Well, at your service, you know what you have best to doe.

Seeing that wee cannot agree of the price; Farewell.

At your good pleasure, and favour, if I could let it goe at a lesser price, you may suppose or thinke with your selfe that you should haue it as soone as any man in the world, or upon the earth, likewise for his sake that hath sent you unto mee (*or to my House.*)

They goe there way, they be gone.

Let them goe, let them runne, when they haue run them selues weary about the faire, they will be glad to come againe with a *Base les manos.*

Sir, It seeme's to mee, that the Velvet is very good, if wee refuse it, wee shall not lightly finde such an other piece; let us aske him if hee will abate fourty milings.

Wien prijs en is vooz ons niet.

Wel an/ ten wien dienste/ ghy weet wat ghy best te doen hebt.

Mits dat wy in de prijs niet en konnen oer-een-komen; Adieu.

t' Hwer goede wel-behagen/ende beballingh/soo ik 'er vooz minder prijs konde laten gaan/ ghy meught by u selven denken / dat ghy 't alsoo dzay hebben zoudt als yemant ter werelbt / ofte op den Hartbodem / ook vooz sij nent wille die H. L. tot mij nent gesonden heeft.

Sy gaan haar's weegs/ sy zijn wegh gegaan.

Laatse gaan/laatse loopen / als sy hun selven moede gheloopen hebben/ om en tom de Jaarmerkt/ sy sullen wel blijde zijn om weder te komen / met een groet-swier / (ofte groetingh, met handt-gekus.

Mijn Heer; het dunke my dat het Flutweel heel goet is/ soo wy 't ontsegt/ wel lichtelyk en sullen wy sulken anderen stuk niet vinden; laat ons hem braghen of hy veertigh Schellinghen af-staast wil.

Willen wy soo doen/sul-
len wy 't nemen?

Ja / soo je my wilt ge-
looven / (ofte geloof wilt
geven) want ten eersten/
het is goe' koop : 't is
waarschynelyk / dat ghy
sulck een ander in 't geheer-
le Merkt niet behalen
(bekomen) en sult : ten
anderen / ten sal H. V. niet
berouwen / noch van hart
handel beklagen.

Mijn Meester / sy ko-
men wederom.

Sy sullen wellekom
zyn / is 't dat sy gelt me'e
brenghen.

Ik bid u doch / en doet
(ofte maakt) ons niet lan-
ger wandelen / dzaberen/
ofte dzalen : wilt ghy ses-
en-beertigh ponden booz
heide de stukken nemen/
sonder eenigh werk meer
te maken / ende wy sul-
zen u ulwen Gelt ne'er tel-
en.

Mijn vriendt / ghy zyt
boozwaar seer quellyk
(moeyelyk) gy en vzaagt
'er niet na / (ghy en geeft 'er
niet om, ghy en sorght 'er
niet voor) oft' ik winne/
ofte verliese / het is H. V.
al eens / (even eens :) Nu
wel! wel / laat 'et ons
meeten.

Neen/neen/ ik neem 'et

Will wee doe so, shall wee
take it?

Yea, if you will believe
mee (*give mee Credit*) for first
of all it is a good Penner :
't is *like*, probable, you will
not get such an other in all
the Mart, zly. you will not
repent of it (*or it will not re-
pent you*) nor complaine of
hard dealing.

My Master, they come
backe againe.

They shall be wellcome if
that they bring mony a long
with them.

I pray you cause us not to
walke, trot, toile, nor linger
any longer : will you take
fourty and six pounds for
both the pieces, with out
any more a doe, and wee
will tell (*lay*) you downe
your Mony.

Truely, you are very, vex-
atious my friend, you aske
not after it, [*you regard it not,
you care not for it*] whether I
gaine or lose: It is al one to
you: Now well [*be it so*]
wel, let us measure it.

No, no, I take it as if it

were measured, I hold (or count) it as measured, I trust upon you (or I confide in you) should there is your Mony.

This ould Angel is too little. this French Crowne, is too light, these pieces of ten Shillings be clipped, this Ducate is not weighty: this Flemish Crowne is not Current, this Ryall is of base Gold, this Duccatoen is red of, and besides it is no good Silver, this kinde of Rijksdollars is set of, this piece of eight is brass, and these Spanish Ryalls are not good of alloy, (or of good Bullion.)

You are very difficult and tedious in taking of mony, if I had knowne that, though you had sold mee your wares (*Merchandize*) for forty poods, certainly, I would not haue medled with them, nor once a desired them.

Sir, it is at your choise, to take it, or to leave it, you haue your choise; I doe not get so much by it, that I

als of 't gemeten waar/ ik houdt vooz ghemeten/ ik verlaate my op u; houdt daar is u luiden Geldt.

Desen ouden Angelot is te klein / dese Sonnekroon is al te licht / dese stukken van tien Schellingen zijn geschroit / desen Dukaat en is niet ghe-wichtigh; dese Vlaamsche Kroon en is niet ganghbaar / dese Reaal is van slecht (slim) Goudt / dese Duccaton is af-gelesen / ende daar beneben ten is geen goet Sulber; dees slaghe van Rijksdaalder is af-geset / dese stukken van achten is koper / en dese Spaansche Riolen en zijn niet goet van Alloy.

Ghy zyt seer swaar / en moepelyk om Gelt t'ontfangen / soo ik dat gewesten hadt / al hadt ghy my uw' Waren / (Koopmanschappen) vooz veertigh gulden ponden verkoft / sekerlyk / ik en wouder niet med' te doen gehad hebben / noch die eens begeeren.

Mijn Heer, het is uwen ter keure / het te nemen / ofte het te laten / ghy hebt uw' keur; Ik en krijg 'er

86 Ne'erduitsch:

soo veel niet by / als dat ik
lieht ende quaat Geldt
soude / ofte behoorde te
ontfangen / ende dat niet
gangbaar en is ook.

Op mijn woort / ik en
heb 't noch gemunt / noch
te geschroit.

Ik geloof u wel; doch
ik en kan 't niet gebeteren/
ghy en wilt my niet beris-
pen / voorz-hoedigh / ende
omsichtig te zijn.

Houdt daar is mijn
Borse / betaalt u selven / na
u eigen genoegeingh / ende
voldoeningh.

Dat is een na gemaal-
de schellink.

Magelt (spijkert) hem
aan desen stijl / ofte op dien
bozpel.

Het sal geschien / men
sal 't doen / brenghet my
een Hamer / met een spij-
ker.

Ik wenschte dat d'oo-
ren der geener die 't Ges-
munt (ofte geslagen) heeft/
soo wel gespijkert waren
an desen Post.

Daar en is niet angele-
gen / (ofte daar en sou niet
aangelegen zijn) het en sou
in 't minste geen schade by
brenghen / men sou den
Schelm dan wel ken-
nen; Nu zyt ghy te bze-
den.

English.

should (or ought) take light
and bad Mony, and that
which is not Currant nei-
ther.

On my word, I have nei-
ther Coyned, nor clip't it.

I believe you well, but I
cannot helpe it, you will not
blame mee to be wary and
circumspect.

Hold there is my Purse,
pay your selfe, according
to your owne content, and
satisfaction.

That is a Conterfeit shil-
lingh.

Naile him to this Post, or
upon that thre shold.

It shall be donē, wee'le
doe it, bring mee a Hammer
with a nail:.

I wish that the eares of
him that hath Coyned it
were nayled to this Post as
well.

It skilleth not (or it would
make no matter) it would be
no hurt at all, or harme at all,
men should then know the
Rogue; Now, are you Con-
tented?

Yes,

Englisch

Yes, I am Sir; I thanke you for your Mony, spare nothing of all I haue, it is every whit at your service.

Sir, I thanke you greatly.

Labourer, Porter, take this upon your backe, and carry it to my Inne, (Lodging.)

I know not very well where your Lodging is, Sir.

At the Golden Lion, in the Chamber-street, and bid them to prepare dinner, for wee will be there instantly.

Shall wee now buy, a Babie, or two for our Children (our little Daughters.)

Let us buy some for us both.

Well, Hostesse, shall wee dine?

Wash you, when you please, and goe sit down.

Cause our Horses to be Bridled, and Saddled, wee ought for to haue been two miles hence onward on our way.

Goeto; let us dine stand-

Ne'rduitsch. 87

Ja/ Mijn Heer; Ik ben; Ik bedancke u van wegen u Geldt: en spaart geen diuk dat ik hebbe/ 't is als le ten uwendienste.

Granmercy, (groosten dank) Mijn Heer.

Arbeider/ Last-dzager/ neemt dit op uwen rugge/ ende draaght het na mijn Herberge toe.

Ik en weet niet wel waar uwe Herberghe is/ Mijn Heer.

In den Vergulden Leeuw/ in de Kamerstraat/ ende seght datse 't Noen-maal bereiden; want wy sullen aldaar van stonden aan zijn.

Sullen wy nu een Poppeken/ of twee koopen/ vooz onse Kinderen (onse Dochterkens.)

Laat ons wat koopen/ vooz ons beidts.

Wel aan; Weerdinne/ sullen wy eeten? (noen-maal doen?)

Wascht u/ als 't u be- lieft/ ende gaat aan-zit- ten.

Doet onse Paarden Coomen/ ende Zadelen/ wy behoorden wel twee Mijlen van hier al op ons wegh gheweest te zijn.

Doort an; laat ons al staande

staande eeten/ komt laat
ons gaan.

Laat ons een reekening
hebben/ Heer Weert; wat
isser te betalen? wat scha
hebben wy gedaan? hoe
veel zijn wy schuldigh?
(hoe veel isser quaats?)

Ghy zyt acht schellin-
gen/ 6 groot schuldigh/ den
Man en 't Paart.

Houdt daar / zyt ghy te
vreden?

Ja/ Monfieurs, ghy zyt
hertelik wellekom.

Waar is de Dienst-
maaght?

Mijn lief / daar / dat 's
door u Spel gelt.

Stal-knecht / brengh
mijn Paardt herwaarts
hebjet al wel besozght / en
geschikt / ende hem gehan-
delt als 't u betaamt?

Ja / Mijn Heer, hy en
heeft geen gebzek gehad/
hem en heeft niets ont-
broken.

Neemt dat / daar is u
drink-geldt / als ik u be-
looft hadde / op dat ghy
my op een anderen ghele-
gentheid / ofte tijdt / ge-
dachtrigh magh zijn.

Ik bedaukke u / Mijn
Heer, ghy sult my altoos
bereidt binden/ om u dien-
ste aan te doen / (om u te

ing, come let us goe.

Let us haue a reckoning
mijn Hofte; what is there
to pay? what hurt haue we
done? how much doe wee
owe?

You owe eight shillings, 6
pence, Horse, and Man.

Hold there, are you con-
tent?

Yes, Sirs, you are heartily
wellcome.

Where is the Hand-mai-
de?

There my loue, that is
(Mony) to buy you Pins
with.

Hofler, bring hither my
Horse, hast thou provided
it, and ordered it well, and
used him as you ought, (as
is meet for you to doe?)

Yes, Sir, hee hath had no
lacke, hee hath wanted for
nothing.

Take that, there is your
drinking (spending) Mony,
as I had promised you, that
at an other oppertunity,
(time, or season) you may re-
member mee.

I thanke you, Sir, you
will finde mee at alltimes
ready to doe you service,
(for to serue you) spare not
the

the Inne, when you come through, or passe by this way, for you will be as well used and served here, as in any Inne, that might be within all Antwerp.

I have found it so, I will not exchange it, nor leaue it (or forsake it) for another.

Farewell.

CHAPTER. XI.

An Ordinary discourse, Between a Brother, and his Sister.

MY Sister; my Father spake the other day, for to Marrye you.

My Brother, to whom will hee Marrye mee? with whom shall it be? will hee be an honest man, if hee be a Godly man all goe's well, but if vitious, all will goe ill.

My Sister; my Father will

aan-dienen) en spaart de Herberge niet/ als gy hier dooz passeert / ofte booz by komt/want ghy sult'er alsoo wel getoest ende gedient zijn / als in eenige Herberghe die binnen Antwerpen soude mogen zijn.

Ik heb 't alsoo bevonden / ik en salse booz een anderen niet verruilen / (.verwisselen, veranderen) noch verlaten / (ofte nactaten.)

Adieu.

CAPITTEL. XI.

Een gewoonlijk praatje, Tusschen een Broeder ende sijne Suster.

Mijn Suster, mijn Vader sprak 's anderen daaghs om u te Hieliken.

Mijn Broeder, aan wien wil hy my Houwen? met wien sal het zijn? sal hy een Cerbaar man zijn; soo hy een Godtzuchtigh man zy / het gaat al wel; maar indien ondeugdigh/ 't sal heel ende al qualijk gaan.

Mijn Suster, mijn Vader wil

Wil u ten Houwelik geben
aan eenigh Edelman de-
ser Landt-streke / (ofte
een Landts Edelman) ofte
aan seker Burger van de-
se Stadt; onder uwe ken-
nis / ende een man die u
bekent is.

Maar Suster, ghy seght
de waarheidt / een eerlijk
man (sonder gelt ofte mid-
del) is meer waart soo hy
een Godtsaligh man is/
dan twintigh / ja dertigh
Aykkaarts / sonder ver-
nuft / Borgerlykheit / ende
wijsheidt / (ofte voorrich-
tigheidt.)

Waarlijk mijn Broeder,
Ik en ben noch niet Hou-
baar / ik ben noch niet out
genoeg (tot mijne Iaren ge-
komen) om so dza getrou-
te zijn / ik ben noch al te
malachtigh / ende al te
jongh / het soude niet my
een arme geringhe Huis-
houdingh zijn / ik verseke-
re u.

Waarlijk / waarlijk / Suf-
ter, het is beter eenen
Maaght zijnde / gehylykt
te zijn / dan een Hoer.

Mijn Broeder, Ik ver-
hooye dat ik in sulck een
perikel niet vervallen en
sal / om mijn eere te verlie-
sen / maar voozwaar wven
raat is daar toe heel goet.

give you in Marriage to so-
me Gentleman of this
Country (or a Country Gentle-
man) or to some Citizen
(Borger) of this City among
your acquaintance, & a man
of your knowledge.

But Sister, you say the
truth, an honest man (*with-
out money, or meanes*) is more
worth, if hee be a pious man,
then a score, yea thirty Rich
Cormordents without wit,
urbanity, (*Civility*), and pru-
dence.

Truely, Brother, I am not
yet Marriageable, I am not
yet olde enough, (*not yet co-
me to age*) for to be so soone
Marryed I am yet too foo-
lish, and too yong: It should
be a poore weake Hous-
holding (*House keeping*) of mee
I assure you.

Truely, truely, Sister, it
is better to be Marryed,
being a Virgin, then a whore.

Brother, I hope I shall not
fall in to such danger, to lose
my honour, but indeed (*re-
vely*) your Counsel is very
good therein.

And

Englijsh.

And you, *Brother*, you will not put your selfe to such hazard, danger, or Comber, what thinke you ?

Truely, *Sister*, no doubtles at no hand, not I.

Brother, why so ? tell mee the reason thereof ?

Because that women are so pragmaticall, hard to be pleased, evill disposed, and very unhappy to poore men.

Yea, they are petulant, or lascivious, audacious, (*bold, stomacke full,*) fonde, (*false hearted*) creatures, without discretion, talkatifgossips (*bablers,*) and growing wanton, presuming upon their husbands clearency, they will learne also to be Idle, wandring about from house to house, and not onely Idle, but tattlers also and buffy, bodies, and, such immodest incivill long tongu'd pratlers that they without wit or reason will speake things they ought not.

How, *Brother*, without a woman you had not been borne in the world ; where

Ne'erduitsch. 91

Ende ghy/ Broeder, ghy en wist u selven an sulken gebaar/ perijckel/ ofte bekommernisse niet stellen ; wat dunkt u ?

Daerlijck/ Suster, neen toch/ in geenerley wijse/ ik niet.

Broeder, hoe soo ? seght my de reden hier af ?

Om dat de Wijven/ (Vrouwen) soo bewerkachtig (die het al uitvoeren wil) swaar te ghenoege/ quaat beschijkt / ende den Mannen seer rampspoedigh zijn.

Ja/ sy zijn aalweerdige/ halodadighe/ aalwetighe scheyfelen/aalwittege/snasterachtige kallemoers/ ende weeldzig geworden zijn/ vermoedende op hare mans sachtmoedigheit/ sy willen ook leeren ledigh te zijn / sweibende / en omgaande by de huisen / (i.e. van huis tot huis) ende niet alleen ledigh / maar ook klappepen / ende albedrijvers/ ende sulke onbescheiden / onheusche snappers dat sy sonder vernuft/ ofte reden spreken willen/ tgeue haar niet en betaamt.

Wey/ Broeder, sonder een vrouwe had ghy niet in de werelt geboren geweest ; waarom naamshendicht/ ofte

ofte berispt ghy de arme
(schamele) vrouwe alsoo?

Suster, ende gy had noch
veel minder ghebozen ge-
weest.

Broeder, ik bid u doch/
segt my dan de reden daar
van?

Weet ghy niet dat de
vrouwe om den man/ende
niet de man om de vrouwe
geschapen en is?

Mijn Broeder, wie heeft
u dat geseidt? waar vint
ghy dat/ dooz de Schrifft?

Suster, onse Heere/ heeft
het ons na gelaten/ dooz
de Schriffture.

Broeder, in wat gedeelte
des Schrifts vermelt hy
het?

Suster, leest den Hellingen
Bibel bedachtelyk/ (ofte
ernstighlyk,) met eerbie-
dinge/ende ghy sult 't selve
passagie aldaar soo ghe-
schreven vinden; daar-en-
boven/ghy sult aldaar ge-
schreven vinden/ als dat
de man het Hoofst synes
wyls is / even als (sonder
vergelijking) de Heere Je-
sus Christus het Hoofst
synes Gemeinte is. Sy-
nen Naam werde gepre-
sen van eeulwe tot eeulwe/
ende tot inder eeuwigheit/
Amen.

fore blame you the poore
woman so?

Sister, and you had yet
much lesse been borne:

Brother, I pray you tell
mee then the reason of that?

Know you not that the
woman is made for the man,
and not the man for the wo-
man?

My Brother, who hath told
you that? where finde you
that, by Writt?

Our Lord hath left it us,
Sister, by the Scriptures.

Brother, in what part of the
Scriptures doth hee mention
it?

Sister, read the Holy Bible
seriously, with reverence,
and you will finde that same
passage so written there: mo-
reover you will finde there
written, that the man is the
Head of his wife even as
(without Comparison,) the
Lord Iesus Christ is the
Head of his Church. Praised
be his Name from age to
age, and unto Eternity,
Amen.

The Ten Commandements:

Exod. 20. 1, 2, 3, &c.

*Then God spake all these
Words, saying.*

I Am the Lord thy God
which haue brought thee
out of the land of Egypt
out of the house of bond-
age.

The first Commandement.

Thou shalt haue no other
Gods before my face.

The second Commandement.

Thou shalt not make unto
thee any graven Image, nor
any likenes of any thing, that
is in Heaven above, or that
is in the Earth beneath, or
that is in the waters under
the earth: Thou shalt not
bow downe thy selfe to them
nor serue them: for I the
Lord thy God am a Ielous
God, visiting (or *who doe vi-
sit*) the iniquity of the Fa-
thers upon the Childeren
unto the third, and fourth
generation of them that hate
mee, and shewing (or *Ishew*)
mercy unto thousands of
them, that loue mee and
keep my Commandements.

De Thien Gheboden:

Exod. 20. 1, 2, 3, &c.

Doe sprak Godt alle dese
woorden, seggende.

Ik ben de Heere uwen
Godt / die u uit Egip-
ten landt uit den dienst
huise uit-geleidt heb-
be.

Dat eerste Gebodt.

Ghy en sult geen ande-
re Goden vooz mijn aans-
gesicht hebben.

Dat tweede Gebodt.

Ghy en sult u geen ghe-
smeden beeldt noch eenige
gelijkenisse maken van 't
gene dat boben in den He-
mel is / noch van 't gene
dat onder op der Aarden
is / noch van 't gene dat in
de wateren onder der aar-
den is: Ghy en sult u vooz
die niet buigen / noch haer
dienen; want ik de Heere
uwe Godt ben/een yberig
Godt / die de misdaat der
Vaderen besoeke aan de
Kinderen / aan het derde/
ende aan het vierde lidt der
geener die my haten; ende
doe Barmhertigheidt/aan
duisenden der geener die
my lief hebben/ende mijne
Geboden onderhouden.

Dat

Dat derde Gebodt.

Ghy en sult den Name des Heeren uwes Godts niet ydelijk ghebruiken: want de Heere en sal niet ontschuldigh houden / die synen Name ydelijk ghebruikt.

Dat vierde Gebodt.

Gedenkt des Sabbath-daghs / dat ghy dien Heiliger; ses dagen sult ghy arbeiden / ende al u werk doen / maar de sevendende dagh is de Sabbath des Heeren uwes Godts; dan en sult gy geen werk doen / ghy noch uw' Sone / noch uw' Dochter / noch uw' Dienst-knecht / noch uw' Dienst-maacht / noch u Bee / noch uw' Breeindelink die in uw' Doozten is; want in ses daghen heeft de Heere den Hemel / ende de Warde gemaakt / de Zee / ende alles wat daar in is / ende hy rustede ten sevendenden dage / daarom segghende de Heere den Sabbath-dagh / ende Heilighde den selven.

Dat vijfde Gebodt.

Eert uwen Vader / ende uw' Moeder; op dat uwe dagen verlaught worden in den Lande / dat u de Heere uwe Godt geeft.

The third Commandement.

Thou shalt not take the Name of the Lord thy God in vaine, for the Lord will not hold him guiltlesse, that taketh his Name in vaine.

The fourth Commandement.

Remember the Sabbath-day, to keep it Holy; six dayes shalt thou labor and doe all thy worke, but the seventh day is the Sabbath of the Lord thy God, (then) thou shalt not doe any work, thou nor thy Son, nor thy Daughter, thy man servant, nor thy Maid servant, nor thy Cattel, nor thy Stranger that is within thy Gates, for in six dayes, the Lord made Heaven and Earth, the Sea, and all that in them is, and rested the seaventh day, wherefore the Lord blessed the Sabbath-day, and Hollowed it.

The fifth Commandement.

Honour thy Father, and thy Mother; that thy dayes may be long upon the Land, which the Lord thy God giveth thee.

The

English.

The sixth Commandement.
Thou shalt not Kill.

The seventh Commandement.
Thou shalt not commit
Adultery.

The eighth Commandement.
Thou shalt not steale.

The ninth Commandement.
Thou shalt not beare false,
wittnesse against thy neigh-
bor.

The tenth Commandement.
Thou shalt not Covet thy
neighbors House, thou shalt
not Covet thy neighbors
Wife, nor his Manservant,
nor his Maidservant, nor his
Ox, nor his Ass, nor any
thing that is thy neighbors.

*The H. Prayer, written in
Matth. 6. which the
Lord Jesus Christ
taught his Disciples, for
to Pray thus.*

O Vr Father which art in
Heaven, hallowed bee
thy Name, thy Kingdome
come, thy will be done, as in
Heaven (so) likewise upon
the Earth: give us this day

Ne'erduitsch. 95

Dat sesste Gebodt.
Ghy en sult niet Doot-
slaan.

Dat sevende Gebodt.
Ghy en sult niet Eght-
breken.

Dat achtste Gebodt.
Ghy en sult niet stelen.
Dat negende Gebodt.

Ghy en sult geen vals-
sche getuigenisse spreken/
tegen uwten naasten.

Dat tiende Gebodt.
Ghy en sult niet begeer-
en uwes naasten Huis/
ghy en sult niet begeeren
uwes naasten Wijf / noch
sijnen Dienst-knecht / noch
sijne Dienst-maacht / noch
sijnen Osse / nochijnen
Ezel / noch yet dat uwes
naasten is.

Het H. Gebedt, geschre-
ven in Matth. 6. die
de Heere Iesus Christus
sijne Discipulen ge-
leert heeft, om aldus
te Bidden.

O Vse Vader / die in de
Hemelen (zijt,) uwten
Naam werde geheilicht/
uw' Koninkrijcke kome/
uwten wille geschieden/ge-
lijk in den Hemel / (alsoo)
ook op der Aerden: Ons
dage

dagelijck broodt geeft ons heden / ende vergeeft ons onse schulden / gelijk ook wy vergeven onse schuldenaren: Ende en leidt ons niet in versoekingemaar verlost ons van den hoosen; Want ulwe is het Koninkrijcke / ende de kracht / ende de heerlijkheid inder eeuwigheid / Amen.

our daylie bread, and forgive us our debts, even as wee forgive our debtors: And lead us not into temptation, but deliver us from evill: For thine is the Kingdom, and the power, and the glory, for ever, *Amen.*

Het Geloof.

The Creed.

In Geloobe in Godt den Vader / den Almachtigen Schepper des Hemels ende der Aarden; Ende in Jesum Christum synen Eenigh-gebozen Sone / onsen Heere / die ontfangen is vanden Heiligen Geest / gebozen uit de Maget Maria / die geleeden heeft onder Pontius Pilato; is gekruist / gestorven / ende begraven / neder-gedaalt ter Hellen.

I Beleeue in God the Father Almighty maker (or Creator) of Heaven, and Earth: And in Iesus Christ his Only Sonne, our Lord, which was conceived, by the Holy Ghost, borne of the Virgin Mary, suffered under Pontius Pilate, was Crucified dead, and buried, hee descended into Hell.

Dat is: Continueerde in de standt der Dooden, ende onder de magt des doots. tot op den derden dagh.

That is: Continued in the state of the Dead, and under the power of death till the third day.

Ten derden dage op gestaan vanden dooden / opgebaren ten Hemel / sit ter rechter-handt Godes des

The third day hee arose againe from the dead, hee ascended into Heaven, and sitteth on the right hand of God,

God, the Father Almighty, from thence hee shall come to Iudge, the quicke, and the dead.

I Belieue in the Holy Ghost: I Belieue an Holy Catholick Christian Church, the Communion of Saints, the forgiveness of sins, the resurrection of the body, and the life everlasting; Amen.

Prov. Chap. 13. 1.

A Wise Son, heareth his Fathers Instruction, but a scorner heareth not rebuke

2. A man shall eat good by the fruit of his mouth, but the soule of the transgressours shall eat violence.

3. Hee that keepeth his Mouth keepeth his life, but hee that openeth wide his lips shall haue destruction.

4. The Soule of the Sluggard desireth, and hath nothing; but the Soule of the diligent shall be made fat.

Almachtigen Daders/van daar hy komen sal / om te oordeelen de levende / ende de dooden.

Ik geloobe in den Heiligen Geest: Ik geloobe een Heilighe alghemeine Christelijke Kerkke / gemeenschap der Heiligen/ vergevinghe der sonden/ opstandinge des vleeschs/ ende een eeuwichigh leven/ Amen.

Proverb. 13. 1, &c.

Een wijs Soon / hoort Ede tucht (onderrichtinge) des Daders/ maar een spatter en hoort de besstraffinge niet.

2. Een pder sal van de vrucht des (sijn's) monts het goet eten: maar de Ziele der trouwloosen/ (overtreders) sullen het gewelt eten.

3. Die sijne mondt bewaart/ behoudt sijne Ziele: maar voor hem is verstorzinge / die sijne lippen wijdt open doet.

4. De Ziele des Lui-aarts is begeerigh / doch daar en is niet: maar de Zielen der bligtigen / sal vet gemaakt worden.

Ⓔ

Eccle-

Ecclesiast. 12. 13.

Van alles dat gehoozt
is/is het einde (besluit) van
de sake / vzeest Godt/ ende
houdt sijne geboden/want
dit (betaamt, ofte is de
plicht) alle menschen,

1. Ioan. 3. 23:

Ende dit is sijn Gebodt/
dat wy ghelooven in den
Name sijns Soons Iesu
Christi/ ende malkanderen
lief hebben / gelijk hy ons
een Ghebodt ghegheven
heeft.

De Somma van de Wet
ende de Propheten,
genomen uit Matth.
22. 37, 38, 39, 40.

Gy sult lief hebben den
Heere uwen Godt/ met
geheel uw' herte/ ende met
geheel uwe ziele/ ende met
geheel uw' verstandt; dit
is het eerste / ende groot
Gebodt / ende het tweede
desen gelijk is.

Ghy sult uwen naasten
lief hebben / als u selven;
aan dese twee Geboden
hanght de gantsche Wet/
ende de Propheten.

Ecclesiast. 12. 13.

Of all things heard, the
Conclusion of the matter is,
feare God, and keep his
Commandements for this
is the whole (*duty*) of man.

1. Iohn. 3. 23.

And this is his Comman-
dement, that wee should be-
lieue on the Name of his
Sonne Iesus Christ, and loue
one another, as hee gaue us
a Commandement.

*The Summe of the Law, and
the Prophets, taken out
of Matth. 22. 37, 38,
39, 40.*

Thou shalt loue the Lord
thy God, with all thy heart,
and with all thy soule, and
with all thy understanding:
(*or minde*) this is the first
and the great Commande-
ment, and the second is like
unto it (*or this.*)

Thou shalt loue thy neigh-
bour as thy selfe; On these
two Commandements hang
all the Law, and the Pro-
phets.

Let-

Letters, Bills of lading,
Assignations, &c.

HONoured, and well be-
loued Father, and Mo-
ther; In as much as it is an
antient Custome, that upon
the first day of the New-
Yeare, men send, (*or give;*)
to one another some small
gifts and withall wishing
them much happines and
felicity as a token (*signe*) of
favour and goodwill; (*love*)
I haue, therefore not been a-
ble to neglect (*or omit*) out
of filial reverence and du-
tiful observance, for to
write this little (*small*) E-
pistle unto you, to demon-
strate unto you thereby my
gratefull minde and bound-
den duty, by these wishing
you from my heart (*in good
health and prosperity*) a long
and happy life, as a friendly
greet in this New-Yeare;
and with all very humbly
thanking you for the great
benefits which dayly I re-
ceive from you, and especi-
ally this, that it pleaseth you
to keep mee at School for to
be trained up (*educated, or in-*

Zend-Brieven, Connof-
sementen, Schult over
wijfingen, &c.

EErwaardige / ende wel
beminde Vader / ende
Moeder; Alsoo 't een
oudt gebruik is / dat men
op den eersten dagh des
Nieuwe-Jaars / malkan-
deren eenige kleine giften
toe-schicket / ende daar
by veel gheluck is wens-
schende / tot een teiken van
jonste ende liefde; Soo
en heb ik niet kunnen na-
laten / uit kinderlijke eer-
biedinge *H. E.* dit klein
Briefken te schrijven / om
H. E. door 't selve mijn
dankbaar gemoedt / ende
schuldighen plicht te be-
wijsen / *H. E.* by desen
van herten wenschende /
(in voorspoet, ende goede
gezondtheit) een lanken-
de gelukzaligh leven / tot
een vriendelijcke groete
in desen Nieuwe-Jare;
ende al met eenen seer
oatmoedelijcken bedank-
kende van de groote wel-
daden die ik dagelijck van
H. E. ontfange / ende by
namen dese dat *H. E.* be-
liebe my ter Schoolen te
houden / om in alle goede
kun-

kunsten/deught/ende zeeg-
baarheidt onderwesen te
wozden; daar inne ik my
soo neerstelijken hope te
quijten/dat H. E. de groo-
te kosten die H. E. aan
my hangende zijt / niet en
sullen verdzieten / maar
veel eer veroorzaken my
uwe jonste/ende weldadig-
heidt doozgaans te laten
genieten: midts ik al-
tijds (door Godts genade)
wesen / ende blijven sal

Rotterd. V. E: alder oot-
moedigsten, ende
Ady 1. onderdanighsten
January, Sone, D. H.
1664.

Aberlieffste Vader / ik
A bemerkke uit H. E.
schrijven de groote liefde
die H. E. my toedragende
zijt; ende in wat achttinge
ik uwe goede vermaninge
behoor te houden / de wel-
ke my niet alleen nuttelik/
maar ook seer yzoffijtelik
zijn; Om welke oorzake
ik niet naar-laten en sal/
de selve met alder blijt te
behertigen / ende my in de
vreesse Godts / ende onder
uwe gehoorzaamheidt al-
soo schikken ende voegen/
dat ik daar dooz sijnen ze-
gen/ende uwe goede jonste

strucked) in all good behavi-
our, arts, and vertue, where-
in I hope to quit my selfe
so diligently, that the great
Cost, and charges, shall not
grieve you, which you have
laid out (*or bestowed*) upon
mee, but much rather cause
that you will continually let
mee enjoy your favour, and
benefaction, or benignity, for
as much as I (*by the grace of
God*) alwayes shalbe, and
abide

*Your most humble,
and most dutifull
Sonne, D. H.*

Most endeared Father, I
perceive by your wryt-
ing, the great loue, which
you doe beare to mee (*or
which you beare mee*) and in
what accompt (*or esteeme*)
I ought to keep your good
exhortations (*admonitions*)
which are not onely good
(*usefull, or expeadient*) but
also very profitable for mee;
for which cause I will not
neglect to Indeavour the sa-
me with all Cherefullnes,
(*or Alacrity, and readines of
minde*) and so adapt (*order,
dispose, or set,*) and apply
my selfe in the feare of God,
and

and under your obedience, that thereby I ever (*at all times*) shall enjoy his blessing, and your good favour (*grace*) that by such meanes I might obtaine (*or acquire*) all good arts (*sciences*) vertue, and knowledge, which hereafter might be serviceable unto mee, wherein I hope so to quit my selfe by the helpe (*or grace*) of God that you will be well satisfied of my honest (*or due*) forwardnes and diligence, which in learning I shall haue done (*or performed;*) the which is the most Principle thing of all my wishes, and desires, knowing that such things will be very acceptable unto you, and most advantageous for mee (*or most gainefull to mee*) herewith, &c.

Your Obedient

The 15. Sonne,
January, I. H.
1664.

In Rotterdam, the 23. of
April, Anno 1664.

Mr. Salute; I never had the honour to write unto you per default of knowledge (*or acquaintance*) these

altijdt genieten sal / om dooz sulkke middelen alle goede konsten / deught / ende wetenschap / die my hier naar soude moghen dienstelyk zijn / te bekomen / daar in ik my met Godts hulpe alsoo hoope te quijten / dat H. E. van mijnen behoorlijcken vlijt ende neerstigheidt / die ik gedaan sal hebben in't leeren / wel sult vernoeght zijn; 't welk het Principaalse is van alle mijn wenschen / ende begeeren / wetende dat sulcx H. E. seer aangenaam / ende my alder meest proffijtelijk wesen sal; hier mede / &c.

U. E. Onderda-
Den 15. nigen Soon,
January, I. H.
1664.

In Rotterdam, Ady 23.
April, 1664.

Monsieur, Salut; noit hebbe de eere gehad aan H. E. te schryven per faute van kennisse / dese
E 3 dan

dan doorzord're van Meester A. B. woonende tot L. in Norff. die my ordineert/ dit nevens gaande pakken met $2\frac{1}{2}$ S. H. L. ghemerkt N°. W. H. I. aan H. E. te senden / 't welk hier nevens ben doende/ ende gaat met Schipper R. N. die / na hy H. E. dit voorsz. pakken sal gelevert hebben / van Vracht gelieven te betalen — sterl. en 't sal nevens andere onkosten soo H. E. noch soude mogen doen/ dankkelyk van Mr. A. B. aan H. E. betaalt worden/ in 't versenden na L. van dit voorsz. pakken gelieft de ordere van dito A. B. te volgen : kan ik H. E. hier ook ergens in dienen / in dito koopmanschap / of in andere Waren / of te andere H. E. goede vzienden / gelieft maar te Kommanderen / soo na kordiale groetenisse / blijve

Mijn Heer,

U. E. Dienstwilligen Vriendt,

S. Hillenius.

then by the order of Master A. B. dwelling at L. in Norff. who ordereth mee, for to send unto you, this bundle going along herewith, of $2\frac{1}{2}$ S. H. L. marked N°. W. H. I. which here I am performing accordingly, and goe's with Skipper R. N. to whom be pleased to pay — sterl. for the Freight, after hee shall haue delivered unto you the said bundle, and it will, besides, other charges (expences, disbursements,) which yet further you might lay out, be repaid you thankfully of Mr. A. B. in the sending of the said Bundle forwardstowards L. be pleased to follow the order of dito A. B. can I here serve you in any thing els, in dito Merchandise, or in (any) other wares, (or Commodities) or any other of your good friends, be pleased but to Command, thus after hearty salutation (or greeting) I remaine

Sir,

Your Friend ready
to serve you,

S. Hillenius.

In

In Rotterdam, the 24. April, 1664.

Mr. I. G.

Swere of the 4. and 11. Instant, by which I told you, that I had bought of Mr. M. W. 10. pieces of white Serges at 34. g. per piece amounting to the summe of . . . &c. being Serges which hee had to sell upon your account, and hath sold them mee as such, (or for the same) so I haue given him assignation of dito summe, which hee hath accepted, and sent you, tending (or serving) to the abating (or shortning) of the . . . which you are endebrted unto mee, according to the account sent unto you, on the behalfe of three pieces of S. L. which I sent you per Schipper T. E. and consigned unto Mr. W. at L. according to your order; (or as you ordered mee;) furthermore, I haue requested of you that you would be pleased to send mee, per first Ships 20. pieces white Serges, of the finest, and thickest sorts, that may be had (or if they were to be had) and unto my great admira-

Rotterdam, Ady 24. April, 1664.

Mr. I. G.

Myn Heer, mijne jongsten aan H. E. ware den 4. en 11. Passado/met de welke H. E. seiden/ dat van Mr. M. W. hadde gekost 10. stukken witte Sergies/ tot 34 g per stuk/ beloopende . . . &c. zijnde de Sergies soo hy vooz D. E. reekeninge te verkoopen hadde / ende my daer vooz verkost; soo hebbe hem van dito somme een assignatie gegeven / die hy aangenomen heeft / en D. L. toe-gesonden/ dieneende tot af-kortinghe van de soo D. E. mijn schuldigh zijt/ luidt de reekeninge gesonden aan D. E. wegens drie stukken/ S. L. D. E. toe-gesonden/ per Schipper T. E. en geconsigneert aan Mr. W. tot L volgens uw' ordere; hebbe voorders versocht D. E. mijn per eerste Scheyen gelieve te zenden 20. stukken witte Sergies van de fijnste / ende dikste soorten/ soo te bekomen waren/ ende verneme daar van geen Antwoort/

E. A. tot

tot mijne groote verwon-
deringe / hebbe dooz drie
weeken dooz mijn Soon
G. H. van N. D. E. doen
schrijven / omme mijn de
20. stukken witte Sergies
doch Cito te senden / maar
bekome ook geen Ant-
woort van D. E. daar uit
bespeure / D. E. mijn niet
wilt dienen / en onderwij-
len stelt D. E. geen ordere
omme te betalen / 't gene
my van D. E. komt / zijn-
de noch Hollants
Gelt / bedragende in En-
gels Gelt / volgens Coers
van Wiffel / sterl.
dat heden op D. E. trekke
op uso / te betalen an Mr.
P. W. oft ordere / gelieft
mijn Bries te accepteren /
en promptelyk te betalen
op gemelde tijdt / daar op
sal my verlaten / kan ik
boorders D. E. eenighen
dienst doen / gelieft maar
te Commanderen / soo na
groetenisse blybe

U. E. Dienstwilli-
gen Vriendt,

N. H.

tion, I heare [*perceive, or get*]
no Answer thereof [*at all*]
I have three weekes since
caused to be written unto
you, per my Sonne G. H. of
N. intreating Cito for to
send mee the 20. pieces of
Serges, but I obtaine likewi-
se no Answer of you [*from*
you] where by I gather, [*or*
out of which I observe, or by
which I perceive] that you
will not serve mee, [*or doe*
my busines for mee] and in
the meane time [*or while*]
you set [*or appoint*] no or-
der, for to pay that which is
due to mee of you, being yet
. Hollands Mony, [*or*
Coine] amounting in English
Mony, according to the
Course of Exchange
sterl. which this day I doe
draw upon you, at usance to
be paid unto Mr. P. W. or
order, be pleased to accept
my Bill, and to pay it readily
or promptly at the said time
[*or terme,*] hereupon I will
leave my selfe: can I further-
more doe you any service,
be pleased but to Command
mee, thus after salutation I
remaine

Your Louing Friend
to serve you

N. H.
The

The Bill of Exchange.

*In Rotterdam, the 24. of
Aprill, 1664.*

For L. ——— sterl.

ATufancebe pleased to pay
this my first Bill of Ex-
change unto Mr. T. M.
or order L. ——— sterl.
and put it to account as ad-
vised.

N. H.

Mr. R. at T.

M*Y* very good Friend;
The thoughts or re-
membrance which I haue to
you wards, sprouting or ary-
sing from the Consideration
of the singular kindnesse
which I haue received of
you heretofore, doth not
permitt mee, that I should
not sometimes write a small
Epistle (or a few lines) unto
you; although I wish very
fore to be with you, but the
Malevolence of the time,
doth hinder mee such a mercy
because of my weighty and
necessary affaires, which doe
still hold (or detaine) mee
here against my will: there-
fore thewhyle that I cannot

Den Wissel-Brief.

Rotterdam, Ady 24. A-
pril, 1664.

Voor L. ——— sterl.

OD usso / gelieft te be-
talen dese mijne eer-
sten Wissel-Brief / aan
Mr. P. M. ofte ordze / L.
———— sterl. en stelt het
op Reekeningh/ als advi-
seert.

N. H.

Mr. R. tot T.

DE gedachtenisse die ik
t' uwaarts hebbe / seer
goede Vriendt; spzuitende
uit de bedenkkinge van de
sonderlinge vziendtschap/
die ik hier bozen van D. E.
ontfangen hebbe / en laat
my niet toe / dat ik D. E.
altemets niet een klein
Briefken en soude schrij-
ven; hoewel ik seer wens-
sche by u te wesen / maar
d'afgonstigheid van den
tijdt / my sulcx verhindert /
uit oorsake van mijne ges-
wichtige / ende noodtwen-
dige affaires / die my tes-
gens mijnen dank al hier
noch houden: daaromme
dewyle ik hier inne mijne
grootte

E. 5.

groote genegentheidt met
en kan volbrengen / soo
heb ik D. E. den Taalman
van mijn lieve ende weer-
de Penne wel willen toe-
schikken / om D. E. te ver-
klaren / dat niet tegen-
staande / ik van mijn booz-
nemen berooft worde / dat
ik nochtans D. E. mijne
vriendtschap / ende liefde
onverbreekelijk / ofte on-
scheidbaar sal bewaren ;
ende altydts in mijne ge-
dachten behouden / sonder
dat ik sal mogen beschul-
dicht worden / van de selve
in Lethes Pool verstormt
te hebben / versekert zyn-
de dat ik altydts wesen
sal

Rotterd.
den 1.
Mey,
1664.

V. E. gantsch toe-
gencigden, ende
sonderlinghen
goeden Vrient,
D. H.

herein accomplish my great
inclination or desires, so
haue I been willing to order
(or send) unto you the Orator
or Advocate of my beioued
and worthy Pen, for to de-
clare unto you, that notwith-
standing, I be bereft of my
purpose, that I will never-
theles preserve for you my
friendship, and my loue in-
violable, or indivisible and
alwayes keep (or retaine) it
in my minde (or thoughts)
least I should be accused to
haue smothered the same in
Lethes Pole (or Lake) being
assured that I at alltimes
will, or shalbe

Rotterd.
the 1.
May,
1664.

Your Integer, (who-
lely) affectiona-
ted, and singular
good Friend,
D. H.

Ser besondere goede
vriendt; niet tegen-
staande / dat my uwe groo-
te liefde / ende goetgun-
stigheidt genoeghsam be-
kent / ende wederbaren is ;
soo ben ik nochtans ge-
dzongen D. E. mijne ge-
beden te vernieuwen door
den brenger deses mihnen
goeden vriendt / om hem

MY very speciall good
Friend; notwithstan-
ding, that your great loue,
and benevolence (or friendly-
nes) is sufficiently knowne
and happened (experienced)
to mee: I am yet neverthe-
lesse thronged (pressed) to re-
new my requests unto you
by the bearer hereof my
good Friend, for to be aiding
(assist)

(*assisting, or helpfull to*) him
somewhat in somethings (*or
matters*) which there hee
hath to execute (*or to per-
forme, or to accomplish,*) be
seeching that you be pleased
to count him as one recom-
mended, and to Intreate him
as one of my best [*or choyest*]
Friends, that by your aide,
or assistance hee may be fur-
thered, and attaine [*or come*]
to a good issue of his mat-
ters [*or bussynes*] which by
word of mouth hee will
Communicate to you more
at large, the which doing, a
singular kindnes will be
done to mee, whereby al-
wayes I will hould [*or count*]
my selfe very greatly obli-
ged, in like manner to shew
you all offices of service and
friendship; finally trusting
my selfe to your unchange-
able goodwill, [*or favourable-
nes*] I shall pray to God to
preserve you with your
whole family in a durable, or
long Continuing, and pros-
perous foundnes, or good
health.

*Your affectionate
good Friend,*
Rotterd. the 23.
May,
1664.
N.H.

wat behulpigh te zijn / in
sommige saken die hy al-
daar te verrichten heeft:
biddende dat D. E. gelie-
ve den selven vooz gere-
commandeert te houden/
ende hem te trakteren als
een van mijn alder beste
Vrienden / op dat hy dooz
uwe behulpzaamheit mag
gevozdert worden / ende
geraken tot een goede uit-
komste van sijne saken/die
hy D. E. mondelinge vree-
der sal Communicereen/
d'welk doende / sal my een
sonderlinge vziendtschap
geschieden; waar dooz ik
my altijdt seer grootelikx
verobligeert sal houden/
D. E. van gelijken alle
dienst/ende vziendtschap te
bewijzen: Eindelik my
betrouwende op uwe on-
veranderlijke goetwillig-
heidt; ik Godt bidden sal
D. E. met den gantschen
Huisgesinne te behouden/
in een langhduerige / ende
voozspoedige gesontheit/

U. E. Goetjon-
stigen Vrient,

Rotterd.
den 23.
Mey,
1664.

N. H.

Lieve / waarde / ende
Luitberkozen seer goede
Vriendt; alsoo ik hier te
bozen in mijn uittersten
noodt D. E. als een op-
recht ende getrou Vriendt
gebonden hebbe / ende my
altijdt seer gewillighijk-
ken hebt gesecoureert son-
der my eenighsing verle-
gen te laten; soo heb ik
wederomme mijne toe-
vlucht tot D. E. als tot
mijnen eenigen Blie-berg
(onder Godt) wel willen
nemen / ende seer vziende-
lijcken te bidden / dat D. E.
believe my noch eens de
goede handt te bieden / ende
behulpig te zijn / met hon-
dert pond blaamsch (ster-
lingx) om daar mede te
Contenteeren een van
mijne Crediteuren / die
my seer moepelijk valt /
sonder met my veertien
dagen verdragh te willen
nemen / om de selve pen-
ningen hem bequamelijk
te moghen fourneren:
maar soekt my met alle
onbeleeftheidt t'overval-
len / ende ter schande te
vzengen: Om 't welke te
vooz komen / ik my t'u-
waarts wel heb willen
keeren; vastelijck betrou-
wende dat D. E. my in
den noodt niet en sal be-

Loving, worthy, and elect
[or choose] my very good
Friend; in as much as here-
tofore I have found you in
my extreame need, as an
upright [perfect, sincere] and
faithfull Friend at all times,
and you have alwayes very
willingly Succoured mee
without suffering mee to be
deslitute, [or in distress, or
disappointed] wherefore I
have againe been, willing to
take my recourse unto you
as to my onely refuge [next
under God] and very friendly
[kindly] to Intreate, [pray, or
beseech] that you would
please yet once more to of-
fer mee the good hand, [that
is, to succour mee in my adver-
sity,] and to be aiding [assis-
ting, helping] mee to a hun-
dred pounds Flemis [sterl.]
for to satisfy [or content] the-
re withall one of my Credi-
tors, who is, [or grows]
very troublesome, [weariso-
me, tedious, vexatious, or
irksome,] to mee without
[any wayes,] willing to take a
fortnights, [or fourtendayes,]
delay, [or forbearance] that
I might be able to furnish
him Conveniently with the
said mony, but withall in-
civillity seeketh to oppresse
[or to undoe] mee and to bring
mee to shame [ignomy, or
dis-]

disgrace] which for to prevent, I haue been faine to turne my selfe towards you, assuredly confiding that you will not faile mee in [*my*] extremity [*or need*] but forthwith [*presently, or out of hand*] to shew yet to be an unchangeable, good, and upright [*or sincere*] Friend, even as I also ever haue been to you, and still [*or yet*] will remaine, and abide,

Your Friend faith-
full unto the
death,
Rotter. the 24.
May, I. H.
1664:

*A Bill, of lading after the
Hollands way, (or man-
ner.)*

I *A. B.* of Rotterdam, Ship-
per Master under God of
my Ship, called the *Hope*,
lying ready at this present
time in the Maze before
Rotterdam, to saile with the
first good winde which God
will send [*or shall give*] for
London, where my direct
unlading will be, acknow-
ledge and confes that I haue
received under the Hatches

(wijken/ maar dadelijken
bewijzen / als nocht te zijn
een onveranderlijk goet/
ende oprecht Vriendt / ge-
lijk ik *B. C.* ook altydt
geweeft ben/ende noch als
tydts blijven sal

V. E. Vrient ge-
trouw tot in
den 24. der doot,
Mey,
1664. I. H.

Een Connossement, (*ofte
Vracht - Brief*) op de
Hollantze manier.

I *A. B.* van Rotterdam/
Schipper naast Godt
van mijnen Schepe / ge-
naamt de Hoop, als nu
ter tijdt gereedt liggende
in de Maze voor Rotter-
dam / om metten eersten
goeden windt / die Godt
verleenen sal / te zeplen na
Londen / alwaar mijn
rechte ontladinge zyn sal/
oorkonde / ende bekenne
dat

dat ik outfanghen hebbe onder den Overloop van myn voorsz. Schip / van u C. D. Koopman: Te weten; seshien Voodten Cozenten / seiven Orhoofden Poten / drie Orhoofden Kru denagelen / vyf Orhoofden Foelse / twaalf pakjens of bundelen Kaneels / drie Balen Peper / derthien ringen Koperdzaadt / vijftigh staven Iser; al droogh ende wel geconditioneert / gemerkt met dit voorsz. merck; Alle 't welke ik belobe te leveren / (indien my Godt met mijn voorsz. Schip behouden Reise vericent) tot London voorsz. aan den Eersamen Sr. G. H. synen Factoor / ofte Gedeputeerden: mits betalen de voorz. Wacht van dit voorsz. goet 20 sz per vat; ende Avarpe nader usantie van de Zee: Ende om 't geene voorsz. is / te voldoen / verbinde ik my selven / alle mijn goet / ende mijn voorsz. Schip / met alle sijn toebehooren: In kennisse der waarheid / hebbe ik hier van drie alleens - luydende Wachtbrieven / (Connossementen) met mijnen Name onder teikent / of mijn schryver,

of my aforesaid Ship of you C. D. Merchant: To witt; sixteen Butts of Currents, seaven Hoxheads of Nutmegs, three Hoxheds of Cloues, five Hoxheds of Mace, twelve bundles of Cynamon, three Bales of Pepper, thirteen rings of brasse wyer, fiftie bars of Iron; al dry and well Conditioned, marked wth this antestanding marke: (or marke standing before;) All which I promise to deliver (If God give mee (or vouchsafe to mee) a safe voyage with my aforesaid Ship) at London aforesaid, to the worshipfull (or honorable) Sr. G. H. to his Factor, or Assignes, together (or withall) paying for ths Freight of these aforesaid goods 20 sz. per Tunne; and the Avarige according to the usance of the Sea: And for to performe what is aforesaid, I binde my selfe, all my goods, (or myne estate) and my aforesaid Ship, with all its appurtenances: In wittnesse whereof (or in wittnes of the truth) hereof I haue signed (or underwritten) three Bills of lading, all of one Contence, with my Name, or my purser on my

English.

Ne'erduitsch. III

behalse, whereof the one being performed, (or discharged) the other be of no value. Written in Rotterdam, the 2. June, in the Yeare 1664.

A. B.

A Bill, of lading after the English forme, (or way, and manner.)

Shipped by the grace of God in good order and well Conditioned, by mee *A. B.* in and upon the good Ship, called the *Elisabeth* of Ipswich, whereof is Master under God, for this present voyage, *G. H.* and now riding at an Anchor in the Maze, and by God's grace bound for London, to say, seven Hoxheds of Nutmegs, three Hoxheds of Cloues, five Hoxheds of Mace, twelve bundles of Cynamon, and eight bales of Pepper, thirteen rings of Brasse wyer, and fifty barres of Yron, being marked and numbred as in the margent, and are to be delivered in the like good order, and well Conditioned at the a-

mijnen 't weghen / waar van 't eene voldaan zijnde / den anderen van geender waarden zijn. Geschreven in Rotterdam / den 2. Junij / Anno 1664.

A. B.

Een Connoffement, op d'Engelsche maniere, (ofte forme.)

Dooz my *A. B.* is in goede ordere / ende wel geconditioneert / dooz de genade Godts gescheyt / in ende op het goede Schip / genaamt d'Elisabeth van Ipswich / waar van de Schipper (naast Godt) dooz dese tegenwoordige Reise is *G. H.* ende nu ten Anker is liggende op (in) de Maze / ende dooz Gods genade na London ben (van meeningh) te Zeilen; te weten / seven Orhoofden Poten / drie Orhoofden Pagelen / vijf Orhoofden Foelje / twaalf pakjes Kaneel / ende acht Balen Peper / dertien ringen koper-draat / ende vijftigh staven Yser / gemerkt en genombert zijnde

de als in mergine/ (ofte als op de kant,) en moeten in gelijke goede ordze/ ende wel geconditioneert/ (uitgenomen alleenlijk de periculen der Zeen) in de voorsz. Haven van London aan Mr. I. B. ende Mr. M. S. ofte aan hare geassigneerden ghelevert worden; by ofte by A. Vracht betalende voorsz. goederen/ 8 sz. per Orhoost/ ende 2 sz. 6 groot per pakjen/ ende voorsz. de reste volgens de Costume/ met priem-gelt/ en Avarie na behooren: In getuigenisse der waarheidt/ [ofte in getuigenis hier van] heeft de Schipper/ of Schryver van het voorsz. drie al-eens-luidende Comossementen/ ende datum/ onderteikent/ [ofte bevesticht] de eene van dese drie Brieven vol- daan zijnde/ de andere twee nul/ ofte ledigh te staan: ende alsoo sende Godt het goede Schip tot haar gewenschte Haven in salvo/ Amen. Gedateert in Rotterdam/ den 4 Junij/ 1664.

A. B.

foresaid Port of London (the danger of the Seas onely excepted) unto Mr. I. B. and Mr. M. S. or to their assignes; hee, or they paying Freight for the said goods at 8 sz. per Hoxheds and 2 sz. 6 pence per bundle, and for the rest according to Custome, with primage, and Avarage accustomed: In wittnesse whereof the Master, or Purser of the said Ship hath affirmed to three Bills of lading, all of this tenor and date, the one of which three Bills being accomplished, the other two to stand void: And so God send the good Ship to her desired port in safety, Amen. Dated in Rotterdam, the fourth of June, 1664.

A. B.

A Bill

A Bill of Exchange.

London, the 1. May, 1664.
for 100 pounds sterlings,
37. shillings, 2. pence
Flemish.

AT double usance, pay this
my first Bill of Exchange
unto Mr. I. H. or order, one
hundred pounds sterling, at
thirty seven shillings, two
pence Flemish, for the value
of Mr. H. F. and place it to
mine accompt as per advi-
se

Your Friend F. H.

To Mr. L. M. Mer-
chant at Rotterdam.

An other.

In Rotterdam, the 5. of June,
1664. for 100. pounds
sterling.

AT usance, not hauing my
first, pay this my second
Bill of Exchange to Mr. A.
B. or order, one hundred
pounds sterling the value re-
ceived here of Master N.
H. make good payment and

Een Wissel-Brief.

London, Ady 1. May,
1664. voor 100. pont
sterl. à 37. schellingen
2. grooten Vlaams.

Op dobbel us / betaalt
desen mijnen eersten
Wissel-Brief / aan Sr. I. H.
ofte ordere / hondert pon-
den sterlingx / tot 37. schel-
lingen 2. grooten vlaams /
de waarde van Sr. H. F. en
stelt het op reekeninge / als
per advijs

V. E. Vrient F. H.

Aan Sr. L. M. Koop-
man tot Rotterd.

Een ander.

In Rotterdam, den 5. Ju-
ny, 1664. voor 100.
pondt sterlings.

Op us / mijn eerste niet
hebbende / betaalt dese
mijnen tweede Wissel-
Brief / aan Sr. A. B. ofte
ordere / hondert ponden
sterlingx / de waarde alhier
outfangen van Sr. N. H.
doet

114 Ne'erduitsch.

doet goede betalinge/ ende stelt het op reekeninge/ als per advijs

V.E. beminde Vrient

E. H.

Aan Sr. G. A. Koopman tot Rotterd.

Een Assignatie, (ofte Schult overwijfing.)

S R. C. D. H. E. gelieve Saan Sr. B. H. ofte aan thoonder deses te betalen acht hondert en vijftigh guldens / ende het sal H. E. tegens my booz goede betalinge verstreken.

In Rotterdam, den 6. Juny, 1664.

I. G.

Een Af-rekeningh.

O P huden/ den 6 Juny/ 1664. zijn wy M. O. ende H. A. minnelijk over een-gekomen / ende van alles tot alles Af-gereekent / booz verschote penningen/ mondt-kosten/ kamer huur/ende andersins; die ik M. O. was eiffchen-

English.

place it to accompt, as per advise

Your loving Friend

E. H.

To Mr. G. A. Merchant in Rotterd.

An Assignation.

M R. C. D. be pleased to pay to Mr. B. H. or to the bearer (skewer) hereof eight hundred and fifty guilders, and it will be as satisfactory as payd to my selfe, (or and it will prove to you good payment against mee.)

In Rotterdam, the 6. June, 1664.

I. G.

A Clearing of an accompt.

O N this day, the sixth of June, 1664. Wee M. O. and H. A. are lovingly agreed together, and have cleared our accompts from the beginning to the end [or of all, and all betwixt us] for disbursed monyes, dyet, rent, for a Chamber, and other-

wi-

wife. which I *M. O.* demaunded, and hee remained indebted to mee, by the foote [*close*] of the accompt, for the sum of 35. guilders, which sum I acknowledge to haue received, and herewith all our reckonings are dead, and made nul, and all is satisfied, whatsoever was standing out between us. Thus enacted in Rotterdam, at the House of *R. G.* in the presence of *A. B.* and *C. D.* as witnesses, the sixth of Iune, aforename.

M. O. H. A.

de/ende hy my tot slot van reekeninge schuldig bleef/ vooz de somme van 35. guldens / welke somme ik bekenne ontfangen te hebben; ende hier mede zijn alle onse reekeningen doot en te niet / ende alles wat wy met malkanderen hadden uit - staan / voldaan. Aldus ghedaan binnen Rotterdam/ten Huise van *R. G.* in de tegenwoordigheid van *A. B.* ende *C. D.* als getuigen / den seften Juny/ voornoemt.

M. O. H. A.

Sentences, very Edyfing, and profitable for the exercise of the (English) Tongue.

I. Of the feare of God.

THe feare of the Lord is the beginning of wisdom, and the knowledge of the Holy, is understanding.

The feare of the Lord is wisdom, and to eschew evil is understanding.

The feare of man, makes men to sinne; but the feare

Zin-spreuken, leer stichtelijk, ende voordeeljk tot d'oeffeninge der (*Duitsche*) Sprake.

I. Van de vreesse Godts.

De vreesse des Heeren is het beginsel der wijsheid / ende de wetenschap der Heiligen / is verstandt.

De vreesse des Heeren is de wijsheid / ende van het quaant te wykken / is 't verstandt.

De vreesse des mans / doet de menschen sondigen/

gen; maar de vreesse Gods
behoedt de menschen van
sonde.

Deele ontsien de men-
schen / als of sy Goden
waren; ende en zijn van
Godt niet verbaart / als
of hy maar een mensch
waat.

2. Van den schuldigen
plicht aan Ouders, en-
de Overheden.

En krakkeelt / ofte twist
met uw' Ouders niet / al
hebt ghy schoon gelijk in
't gene ghy bejaet / ende
seght.

Doe traden sijne knech-
ten toe / ende spraken tot
hem / ende zeiden: Mijn
Vader, soo de Prophete tot
u eene groote sake gespro-
ken hadde / soud' ghyse niet
gedaan hebben? Hoe veel
te meer / nadien hy tot u
geseidt heeft wascht u / en-
de ghy sult reyn zijn.

Eert een pegelyk / hebt
de Broederschap lief:
vreesse Godt / ende eert den
Koningh.

Booz den grautwen haire
sult gy op-staan / ende sult
den aangesichte des ou-
den vreesen; ende ghy sult
vreesen booz uwen Godt.

of God keep men from sin.

Many feare men, as if
they were Gods; and are
not afraid of God, as if he
were but a man.

2. Of duty to Parents, and
Superiours.

Be not litigious, with thy
Parents, although thou hast
right in what thou affirmest,
and sayest.

Then his servants came
neer, and spake unto him, and
said: My Father, if the Pro-
phet had bid the doe some
great thing, wouldest thou
not haue done it? How
much rather, then when hee
saith to thee wash, and be
cleane, 2. Kings, 5. 13.

Honour all men, loue the
Brotherhood: feare God,
and honour the King.

Thou shalt rise up before
the hoary head, and honour
the face of the olde man, and
feare before thy God.

3. *Of duty, due to our neighbour.*

What thou wouldest not have done to thee, that doe not to another.

With the same measure that ye mete with all, it shall be measured to you againe.

4. *Of duty to a mans selfe.*

Know thy selfe.

No man ever yet hated his owne flesh.

5. *Education of Children.*

Bend the twig while it is tender.

Teach, traine up, (or Catechise) a Childe, the Principles of his way, when hee also is olde, hee will not depart (or decline) from it.

6. *Of Vertue.*

Honour is but the shadow of Vertue.

A man may loue Vertue,

3. Van de plicht onsen even-naasten schuldig.

't Gene ghy niet en wilt dat u geschiede / 't selve en doet een ander niet.

Met de selve mate daer mede ghy M. metet / sult M. M. weder gemeten worden.

4. Vande plicht aan sich zelve.

Kennt u selven.

Niemandt en heeft op't sijn eigen bleesch gejaadt.

5. Opvoeding van Kinderen.

Buight het rijcken terwyl 't teer is.

Leert / onderwijst / (ofte Catechizeert) den Jongen / de eerste beginselen / (na den eisch) sijns 's weghs / als hy ook oudt sal ghe worden zijn / en sal hy daar van niet af wijcken.

6. Van de Deught.

Eere is maar de schadulwe van de Deught.

Een mensch magh de deught

deught beminnen/en noch-
tans de genade (i. e. Hei-
ligheidt) hâten.

De deught / en de on-
deught/zijn beide Prophe-
tessen / de eerste van een
gewisse (ofte seeker) goet ;
de tweede ('t ander) van
smerte / ofte anders van
berouw / ende leedtwe-
sen.

7. Van de verdorvent-
heidt, ende de natuur,
ofte aardt.

Dooz de natuur zijn
wy vaten der zonde / ende
Aleen-mannen / ofte Vas-
salen des Satans.

Natuuelijke menschen
en willen niet doen al 't
gene sy kunnen ; Geeste-
lijke menschen en kunnen
niet doen al 't gene sy wil-
len.

Wy en is noch niet gans
vry / die een stuk van sijne
banden na sich sleept.

Van 't onkruid niet het
loof alleen / maar de wo-
zel moet ook uit-geplukt
zijn / (ofte uitgeroeit zijn.)

and yet hate grace.

Vertue, and vice, are both
Prophets, the first of certai-
ne good ; the second of paine,
or els of penitence, and
repentance.

7. Of Corruption, and Na-
ture,

By nature wee are the Ves-
sels of sinne, and Vassals o
Satan.

Naturall men will no
doe all thy can ; Spiritual
men cannot doe all they
will.

Hee is not yet wholly
free (or at liberty) who drag-
geth a peece (or part) of his
bonds after him.

Not onely the leaf, but al-
so the roote of weeds must
be pluckt up.

8. Of Covetousnes, and
Liberality.

Great Fishes teare the
net.

Hee that hunteth two Ha-
res at once, gets neither of
them.

Some men haue not lei-
sure to enjoy what they
haue, (Yea, they forget
what they haue) for the
getting of more.

The liberal soule (*the soule
of blessing*) shall be made fat,
and hee that watereth shall be
watered also him selfe.

9. Of the tongue, and the
use thereof.

Be swift to heare, and slow
to speake.

The full eares of corne
hangh lowest.

Out of the abundance
of the heart the mouth
speaketh.

An empty barrell giveth the
most, (*or the loudest*) sound.

8. Van Gierigheit, ende
Miltheit, ofte Milda-
digheidt.

Groote Diffschen scheu-
ren 't net.

Die twee Hazen te gez-
lijk jaaght / kryght geen
van beiden.

Enighe menschen en
hebben geen ontleedicheit/
(ofte verleediging) 't gunt-
se hebben te genieten / (ofte
te gebruiken;) (Ja/
wat sy hebben is haer
ontschoten) om meer's te
bewerven.

De mildadige ziele / (de
zegende ziele) sal vet gez-
maakt worden / ende die
bevochticht sal ook selfs
een vroege regen worden/
(sal ook selfs bevochticht
worden.)

9. Van de tonge, ende
het gebruik der selve.

Zijt sneegh in 't hooren/
ende traagh in 't spzeken.

De volle koozen-ayzen/
hangen laagst.

De mondt spzeekt / uit
oerbloedt des herten.

Een ydel / (ofte ledigh)
vat / voimt aldermeest.

10. Van

10. Van achterklappery.

En spreekt geen quaat
van niemant achter zijn
rugge.

Hy moet al vzoegh op-
staan / die yeder een beha-
gen wil.

11. Van trotsheid, ende
nederigheid.

Zijt niet hoogh geboes-
tende / (trots, ofte hoogh-
moedigh;) maar vzeest.

Godt weder - staat de
hoognaardige; maar de ne-
dzige geeft hy genade / (i.e.
doet hy onderstandt.)

Sekerlyk de spotters
sal hy bespotten; maar de
nederige / (zachtmoedige)
sal hy genade geven.

Die in syn eigen oogen
klein is / en wil sich niet
outstellen / (ofte verstoren)
om in de oogen van ande-
ren klein te zyn.

Gal-sucht / is de hoo-
gaardye / (trotsheid) des
lichaams; / ende de hoo-
gaardye is de Gal-sucht
van de ziele / (ofte des
ziels.)

10. Of backbyting.

Speake evill of no man af-
ter (*behinde*) his backe.

Hee, who will please every
body must rise betimes, (*or
very early.*)

11. Of pride, and humi-
lity.

Be not highminded; but
feare.

God resisteth the proud;
but giveth grace, (*i.e. assis-
teth*) the humble.

Surely hee scorneth, (*or
hee will scorne*) the scorners,
but he giveth (*or will give*)
grace to the lowly, (*meeke.*)

Hee that is little in his
owne eyes, will not be trou-
bled, (*or disturbe himselfe,*)
to be little in the eyes of
others.

Choler, is the pride of the
body, and pride is the Cho-
ler of the soule.

12. Of Temperance, and Mediocrity.

Enough is as good as a Feast.

Too much of one thing, is good for nothing.

13. Of hatred, and envy.

When loue is turned to hatred, then it runs downe (bejond) all bounds, and limitts.

Prosperity, and Honour, are ever attended or accompanied, with envy and hatred as the shadow (follow's) the substance, (or a stile, or a tree.)

14. Of Courtesie, and kindnesse.

Be in speech, and in gesture friendly, (or Courteous.)

Recompence a benefit (or a good turne.)

15. Of Patience, and Anger.

Be not Angry without a Cause.

It's onething to be a Pati-

12. Van Matigheit, ende Middelbaarheit.

Genoegh is eben soo goet als eenen Gastmaal.

Al te veel van een dink is niet wes goet toe.

13. Van haat, ende nijdt, ofte wangunst.

Als de liefde verkeert in haat.

Van looptse buiten schreef/ of maat.

Doorspoet/en Cer/door haat en wangunst/ wordt steets vergeselt / (ofte opgelet) als schap een steile bozt/ (post, ofte boom.)

14. Van beleeftheit, ende vriendelijckheit.

Zijt vriendelijck (ofte beleeft) in 't spreken / ende in 't gelaat.

Bergeldt een weldaat.

15. Van gedooghzaamheit, ende Toorn.

En zijt sonder oorzsaak/ niet Toornigh.

Het is een dink / eenen Patient te zijn/ een anderen

¶

dink

dink is het / in de verdrukkingh / (ofte quelling,) Patient te zijn.

Dele lyden langh / die niet langh lydigh en zijn.

Die toornigh wil zijn om nietwes / wil toornigh zijn om nietwes.

Die de Sonne laat onder gaan over hare toornigheidt / ende vervolgen te bedde gaan; waarschijnlijk zijnse den Duivel tot haren bed-gezel te hebben / Eph. 4. 26, 27.

16. Van de kennisse, ofte wetenschap, ende wijfheid, ofte voorzichtigheidt.

De sotten verachten / (versmaden) de wijfheid / en de tucht.

Die Godt niet en bekent / en kendet niet-met-al.

't Is al soo grooten stuk / (ofte point) van voorzichtigheidt / (ofte bedachtneidt) d'onwetenheit te verhelen / (of te verbergen) als de wetenschap te ontdekken.

17. Van goet, ende quaat geselschap.

Die het geselschap van

ent, It's an other thing to be Patient in affliction.

Many suffer long, who are not long suffering.

Hee that will be angry for anything, will be angry for nothing.

They who let the Sunne goe downe upon their wrath and goe angry to bed, are like to have the Divell for their bed-follow.

Eph. 4. 26, 27.

16. Of knowledge, and wisdom, or prudence.

Fooles dispise wisdom, and learning (or discipline.)

Hee that knowes not God knowes nothing.

It's as great a point of wisdom, or prudence, to hide (or conceale) ignorance, as to discover knowledge.

17. Of good, and bad Companie.

They who loue the Companie

panie of the wicked, doe not hate, the wickednes of the Companie.

Hee that loues ill Companie, will learne ill, if not the ill of the Companie.

Many are pleased with the Companie of them that be good, that are not pleased with the good of the Companie.

If thou handleſt pitch,
Thou'lt get a ſpot.

Hee that walketh (*converſeth*) with wiſemen, ſhall be wiſe: but a Companion of fooles ſhall be broken, (*or deſtroyed.*)

18. Of repentance.

A burnt Childe, dreads the fire.

Hee that repents of a good act, turnes good into evill.

God promiſeth forgive- nes of finnes, to all that re- pent; but God doth not pro- miſe repentance to all or to any that ſinne.

Repentance for ſinne, is

de godtloofen beminnen/
en haten de godtloofheidt
van 't geſelſchap niet.

Die quaadte geſelſchap
bemindt / ſal quaat leeren/
ſoo niet / het quaat van 't
geſelſchap.

Bele behagen haar ſel-
ven / met het geſelſchap
van die vroom (goet)
zijn / die (evenwel) geen
bevalligheids en hebben/
met 'et goet van 't geſel-
ſchap.

Handelt ghy pek.

Ghy krijght een blek.

Die met de wiſſe om-
gaat / ſal wijs worden;
maar die der ſotten met-
geſelle is / ſal verbzoken
worden / Prov. 13. 20.

18. Van berouw, ofte bekeeringh.

Een gebzandte kindt/
ſchroomt het vuur.

Die hem van een goet
daadt berouwt / keert (ofte
verandert) het goet in
quaadt.

Godt beloofte wel ver-
gevinge der ſonden / aan
allen die hun bekeeren;
maar Godt en beloofte
geen bekeeringe aan allen/
ofte wel aan een pegelijck
die ſondigen.

Berouw voor de ſonde/
F 2 en

en is niet met al; sonder
bekeeringh van de son-
de.

19. Van voorspoedt.

Niet wat men heeft/
maar wat men doet met
't gene men heeft / maket
gelukkigh / ofte rampsa-
ligh.

Staat als dan op u hoe-
de / ofte wacht /

Als 't geluck / oft booz-
spoet op u lacht.

't Is geneughlyk om 'et
te sien regenen / als men
in 't drooge staat.

20. Van arbeit, ofte
naarstigheidt.

Nietwes soo hart (ofte
swaar) of men kan 't met
neerstigheidt over-wins-
nen.

Arbeit is booz het lic-
haam nut.

Die met een bedziege-
lijke handt werkt (han-
delt) wordt arm: Maar
de handt der vlytighen
maakt rijk / Prov. 10. 4.

21. Van Suinigheidt.

Suinigheit is een groo-
se rente.

nothing; without repentance,
(returning) from sinne.

19. Of prosperity.

Not what one hath, but
what one doth with what
one hath maketh happy, or
miserable.

Stand upon thy watch
then, when prosperity smi-
les, (or laughs) on thee.

It's pleasant for to see it
raine when one stands in the
drye.

20. Of labour, and dili-
gence.

Nothing so hard (or hea-
vy, difficulte) but men can
(or may) overcome it by di-
ligence.

Labour is profitable for
the body.

Hee becometh poore, that
worketh (dealeth) with a de-
ceitfull (slacke) hand: But
the hand of the diligent
maketh rich.

21. Of Thriftinesse.

Thriftines is a great re-
venew.

As-

According to your getting, ſo let thy expences be.
Green wood, hot bread,
and (*sweet*) new wine;
Cannot profit thine houſe,
(*nor mine.*)

22. Of riches, and poverty.

Worldly riches are like nutts, many clothes are torne in getting them, many a tooth broken in cracking them, but never a belly filled with eating them.

Men had better lay downe and Caſchere their trades, than to live by ſinning.

It's more (*or a greater*) honour to be rich in goodneſſe, then to be rich in goods.

It's ſinne, and not proverty, that maketh man miſerable.

23. Of Idleneſſe.

Poverty is the reward of lazynesse.

An Idle Perſon, is the Devils Pillow.

To doe nothing, teacheth to doe evill.

Set u teeringh/
Pa u neeringh.
Groen hout/heet broot/
en nieuwen wijn/
Kan vooz uw' huis niet
voozderigh zijn.

22. Van rijkdom, ende armoede.

Wartſe rijkdommen zijn de ſchooten gelijk / veel kleeren wordender gheſcheurt om die te krijgen/ vele tanden gebroken om die te kraken / maar niet een buik gevult met die te eten.

De menſchen hadden beſter hare ambachten (of'ering) af te ſchaffen/ende ter ne'er leggen / dan dooz (met) ſondigen te leven.

't Is een meerder (ofte grooter) eer in goetheidt/ dan in 't goet rijk te zijn.

't Is de ſonde / en d'armoede niet / die de menſch rampſaligh maakt.

22. Van Ledigheit.

Armoede is luigheids loon.

Een ledigh menſch / is de Duivels Ooz kuffen.

Nietwes doen / leert quaat doen.

24. Van Vernoevingh.

Dele menschen hebben
genoegh / noch en zijnse
niet te vreden / (genoeght;)
Dele menschen zijn te vze-
den / (genoeght) met 't ge-
ne sy hebben / ende dat is
haar genoegh.

De Godtsaligheidt is
groote rijkdom / indien een
mensch te vreden is met
't gene hy heeft / (ofte be-
fit.)

25. Van twist, ende een-
heidt.

Dikmaals is de waar-
heit verlozen / door al te
veel krakkeels: ontrendt
het (de) selve.

Concord / geeft kracht.

Verdrag / ofte eenheit /
vermagh veel.

De kijnbagien eener vrou-
we / zijn (als) een gestadigh
druipen.

Eene drooge bete / ende
gerustheidt daar hy / is
beter van een Huis vol
van geslachte beesten / met
twist.

26. Van bescheidenheit.

Een goet man beschikt
sijne saken met recht (oor-
deel, ofte bescheidenheidt.)

24. Of Contentation.

Many haue enough, yet
are not Content; Many are
Content with what they
haue, and that is their
enough.

Godlynes is great riches;
if a man be Content with
what hee hath.

25. Of Contention, and
unity.

The truth is often lost,
by too much contention a-
bout it.

Concord, giveth power.

Agreement, or unity, can
doe much.

The contentions of a wife,
are (as) a Continuall drop-
ping.

Better is a dry morsell,
and quietnes therewith, than
an House full of sacrifices
with strife, *Prov. 17. 1.*

26. Of discretion.

A good man guideth his
affaires with Iudgement (or
discretion.)

A sal-

A faire woman which declyneth, (or departeth) from reason (or discretion) is a Jewell of gold in a Swins snout.

If hee hath made the Iron blunt, and hee doth not whet the edge, then must hee put to more strength (or must set more strength a worke:) but wisdome (or discretion) is an excellent thing for to direct.

Hee that spitts against the Winde, may foule his beard.

27. Of loue.

The foule is not so much where it is, as where it loues.

Hee doth not faithfully loue, who loues not faithfullnes.

In loue, there is no lacke.

28. Of secrecy.

There is nothing so secret, that shall not be revealed.

The truth that laid in shades of night,

Een schoone vrouwe die van reden (verstandigheit) af-wijkt: is een goude bagge in een Verkkens snuite.

Indien hy het Iser heeft stomp / (of plomp, of bot) gemaakt / ende hy en slijpt de snede niet / dan moet hy meerder kracht te werk stellen: maar de wijsheid (of te bescheidenheid) is een uitnemende sake / om (yet) recht te maken.

Wie tegens de windt spoutwt / maakt wel synen baardt vuil.

27. Van de liefde.

De ziele is niet soo veel waar het is / als waar het mindt.

Hy en bemindt niet gestrouwelyk / die de ghestrouwigheid niet en bemindt.

Daar en is geen gebrek / in de liefde.

28. Van geheimheid.

Daar en is niet wes soo geheim / dat niet ontdekt / (of te geopenbaart) sal worden.

De waarheit die in duister lagh.

128 Ne'erduitsch.

Die komt met klaarheit
aan den dagh.

29. Van bestraffinge.

Wie den spotter tuch-
ticht/behaalt sich schande/
ende die den godloosen be-
straft sijne schandt. blek-
ke / en bestraft een spotter
niet / op dat hy u niet en
hate ; bestraft een wij-
sen / ende hy sal u lief heb-
ben.

30. Van ongelijk, ofte
hoon.

't Is beter ongelijk te
lijden/alseen ander 't aan
te doen.

Hy en weet selfs de
waarde van eenen goeden
naam niet / die sijn naas-
tens Naam en Faam/on-
bedachtelyk hoon aan
doet.

31. Van jokkingh.

Een jokkende loogen/
ofte een loogen in jok/
magh een mensch in ernst
in de Helle doen leggen.

32. Van haastigheit, ende
gematightheid.

Haast verquist.

English.

In time, with brightnes,
comes to light.

29. *Of rebukes.*

Hee that reproueth a
scorner getteth to himselfe
shame, and hee that rebuketh
the wicked (*getteth himselfe*)
his biot, rebuke not a scor-
ner, lest he hate thee; re-
buke a wise man, and hee
will loue thee, *Prov. 9. 7, 8.*

30. *Of Injury.*

It's better to suffer an In-
jury, then to doe it to an
other.

Hee knowes not the worth
of a good name, who in-
considerately injuryes his
neighbours Name, and Fa-
me.

31. *Of Iesting.*

A Iesting lye, or a lye in
Iest, may make a man lye in
Hell in earnest.

32. *Of haste, and sobriety.*

Haste makes waste.

Will-

Willfull, or hasty men
never want wô.

The Taylor that knitteth
no knot, may loose a stitch.

Besober, in all things.

33. Of lying.

Shew mee a Constant
lyar, and I will shew you a
theefe.

A lyar ought (or had need)
to haue a good memorie.

The getting of treasures
by a lying tongue, is a vanity
tossed, to and fro of them
that seeke death, *Prov. 21.6.*

34. Of time, and opportu-
nity.

Time, and tide, stayes
for no man.

Time past, and future, is
not, live to day.

35. Of Imitation, and li-
kenes.

Birds of a nature, will fly
together.

Moetwillige of haas-
tige menschen / ontbreken
noit wee.

De Snyer / die geen
knoop en knoopt / magh
wel een steek verliesen.

Zijt in alles suinig /
[ofte spaarsaam.]

33. Van liegen.

Toont my een gestas-
digh / [volhardigh] leuge-
naar / en ik wijse u een
dief.

Een leugenaar behoozt /
[ofte behoeft] wel een goe
memorie te hebben.

Schatten te bekomen
dooz een logenachtige ton-
ge / is een booztgedzebene
pdelheidt / der gener die
den doodt soeken.

34. Van tijdt, ende gele-
gentheidt.

Tijdt / en getye / beidt
[wacht] naar niemandt.

De tijdt die boozt by / en-
de toekomstigh is / en is
niet / leeft heden.

35. Van navolgingh, en
gelijkheidt.

Dogelen van eender aart /
Vliegen t'zamen onghe-
paart.

Eik zijns gelijk / 't zy
arm ofte rijk.

Weest myne nabolgers/
gelijkerwijs ook ik Chri-
sti / 1. Cor. II. I.

Ende gelijk het volk / al-
soo sal de Priester wesen ;
gelijk de knecht / alsoo sijn
Heere ; gelijk de dienst-
maacht / alsoo hare vrou-
we ; gelijk de kooper / al-
soo de verkoper ; gelijk
de leener / alsoo de ontle-
ner ; gelijk de woekeraar /
alsoo die van welken hy
woeker ontfanght / Iesaja
24. vs. 2.

Ik spzke dat ik by mij-
nen Vader gesien hebbe ; en
gy doet dat ook / dat gy by
uwten Vader gesien hebt /
Ioan. 8. 38.

36. Van Eere.

Verlozen Eer/
keert nimmer weer.

't Geene verfoeylijk is /
al-hoe-wel het in 't ghe-
heim verborzen wort ; soo
en kan 't nochtans geen-
mits eerlijk geacht zyn.

Soo mijn eere geheet
en onbeschadicht blijft ;
en passe ik op 't verlies /
en schade van mijn goet
niet.

't Is meer tot een man
zijn eere / dat men 't vra-

Like to like, be they poore
or rich.

Be ye followers [Imitators]
of mee, even as I also am of
Christ.

And it shall be as with the
people, so with the Priest.
as with the servant, so with
the Master ; as with the mai-
de, so with her Mistresse ;
as with the buyer, so with
the feller ; as with the leander,
so with the borrower ; as
with the taker of usury, so
with the giver of usury to
him.

I speake that which I have
seen with my Father ; and
yee doe that also, which yee
have seen with your Father.

36. Of Honour.

Lost Honour,
Returns never.

What so'ere is abominable,
though it be hid in se-
cret ; yet it cannot at all be
accompted honourable.

If myne honour remaine
whole, and undamnified, I
regard not the losse, and
damage of mine Estate.

It's more to a mans hon-
our, that it should be ask't
why

English.

why he is not, then why hee is honoured.

37. Of Friendship, and Confidence.

A friend is knowne in the time of need.

That friendship will not endure to the end, which is begunne for an end.

Hee is happy that finds a true (faithfull, real,) friend in extremity, but hee is happyest that knowes no extremity wherein to try his friend.

38. Of Promises.

An honest man is as good as his word, and his word is as good as his bond.

Many men promise faire, but performe dirtily, (faintly.).

39. Of Service.

There is much to be learned of (with) forward Masters.

Ne'erduitsch. 137

gen sou / (of dat 'et sou gevraaght zijn,) waaromme dat hy niet / dan waardens dat hy ge-est is.

37. Van Vrientschap, en vertrouwelijkheid.

Een vriendt kendet men in de noodt / (ofte tijdt van noodt.)

Die vrientschap en sal tot de einde toe niet duren / dat om een einde begonnen is.

Hy is wel gelukkig / die in sijn aaleind een waarachtigh (getrouwe, loutre,) vriendt vindt; maar hy is aller gelukkigst / die geen aalheidt en weet sijn vrient daer inne te beproeven.

38. Van Beloften.

Een eerlijck man is soo goet als sijn woort / ende sijn woort soo goet als sijn Obligatie, Verbondt.

Bele menschen beloven schoon / maar volbrengen slozigh.

39. Van gediensstigheid.

By moepelijke Heeren / Is veel te leeren.

't Moet al een heel wij-
se handt zijn/ die een Pa-
ren-kop wel scherpen sal.

Hy heeft groote kunst
van doen/
Eenen Sot te voldoen.

It must be a very wise
hand, that shal sheere a foo-
les Pate well.

Hee needs a great deale of
skill, (or cunning) to give a
foole content, (or to content a
foole.)

40. Van nootfakelijkheid.

40. Of necessity.

De noodtwendigheit/
en heeft geen wet.

Geensints: Maar dat
een mensch sal schuldigh
gebonden worden / soo hy
in syne noodtwendigheit/
de wet des Heeren breekt.

Den honger eetet door
steene muren.

Tot in een enghte sijn
vrandt dzingen/

Dat doet hem menigh-
maat ontspringen.

Necessity hath no Law.

Not so: But that a man
will be found guilty, if in
his necessity hee breakes the
Law of the Lord.

Hunger eats through sto-
ne walls.

In to a streight to force
an enemy.

Oft, makes him' scape
away, (or scaping fly.)

41. Van weder-looning.

41. Of retribution.

't Gunt een mensch ge-
zaapt sal hebben / dat sal
hy ook mapen.

Hy heeft het Net selfs
over sijn eigen hooft (oo-
ren) gerukt.

In de strik dien selfs
hy geleidr heeft / is sijn
hoet gebangen / (ofte ver-
strikt.)

What a man hath sowne,
that shall hee alsoo reape.

Hee hath plucked the Net
over his ownehead (eares.)

In the snare which him
selfe hath laid, is his foote
taken, (or ensnared.)

42. Van Vrou-menschē.

42. Of Woman.

Een deugtzaam Vrou

A vertuous Woman is a
Crowne

Crowne to her husband, but she that maketh ashamed is as rottennes to his bones, *Prov.* 12. 4.

Bad legges, and good Wives, ought to stay within doores.

Neither reprove, nor Coakes thy Wife, where any body heareth, or seeth it.

Such Women, that use the Looking glasse often, spin very seldome.

The beauty (or faire complexion) of a Woman is but dirt, (*Mucke*) if shee hath lost her honour.

43. *Mixed Speeches.*

Honesty, is but little accounted of, now a dayes.

Mony is in great esteeme, for it answers all things.

The wrath of God proceedeth with a slow pace, to the avenging of it selfe.

There is nothing that sooner dryeth up then a tear.

we / is een kroone hareg mans / [Heere:] maar die beschaamt maakt / is als verrortinge in syne beenderen.

Quade beenen / en goede Wiven /

Dieen wel in huis te blijven.

En straft / of streelt uwe Vrouw niet /

Daar 't yemant hoort / of yemandt siet.

Sulke Vrouwen die veeltijds Spiegelen [ofte die den Spiegel dikmaals gebruiken,] spinnen seer selden.

De schoonheidt vaneen Vrouw is maar dizek / als [soo] sy haar eere [of eerbaarheid] verlozen heeft.

43. Gemenghde Spreuken.

Dromigheidt / woort heden 's daaghs maar weynigh geacht.

't Gelt is in groot achttingh; waant het verantwoort alles.

De verholgentheit Gods gaat met een langhsaam trede voort / tot het wreeken hareg selfs.

Daar en is niet dat eerder / [drader] op dzooght / als een traan.

't Is een eerlijke schande/om een goede sake/ ende een gerechtigh belaygh te sterben.

Dan gunsten niet te gebruiken / 't is die te misbruiken.

Wie yemandt ondankbaar noemt/die noemt alle gebreken in hem.

't Is menschelijck te dwaalen/maar sy sijn weetnieten die in haer doolung volharden.

't Is alle menschen geset eenmaal te sterben/ ende daar na het oordeel.

En geeft den moet noyt verlozen.

Neemt dat niet by der handt / van welke ghy u namaals berouwen mag.

Met Jongelingen gaat krijgen/ [Oorlogen] maar met den Ouden raat slaan.

En acht een vpaudt noyt te klein / een Wespe slaat met den angel wel.

Schuyt Troef-boeken/en Dobbel-steenen.

Niemandt en veracht het Goudt / al komt het uit de aarde / ende al komt het schuim van 't Goudt / nochtans soo wort 'et van niemandt geacht : alsoo de deugtsamen herkomsten de van Rechte maagschap/.

It is an honourable shame to die for a good cause, and a just Interest.

The not using, is the abusing of favours.

Who so calleth a man ungratefull [or unthankfull] hee nameth all vices, or infirmities in him.

To erre is humane, but they are Idiotts that persevere in their error.

It is appointed to all men once to dye, but after that the Iudgement.

Never give the Courage for lost.

Take not that [thing] in hand, of which thou mayst repent afterward.

Goe to warre with Youngmen, but advise with Oldemen.

Never esteeme a foe to small, a Wasp will sting.

Shunne Cards, and Dice.

Though Gold cometh from the earth none despise it, and though drosse come from the Gold yet none regard it: so the vertuous coming from meane parentage are honourable, and

the

the vicious coming from Noble parentage, are contemptible.

44. *Christian remembrances.*

Keep thy heart with all diligence, for out of it are the issues of life.

Hee is a Christian indeed, that when hee comes to did, can say: I haue fought a good fight; I haue finished my course; I haue kept the faith, hence forth there is laid up for mee a Crowne of righteousnes, which the Lord the righteous Iudge shall give mee at that day, and not to mee onely, but unto them also that loue the Lords appearing.

A Christian should be like unto a Paire of Compasses, with one foote alwayes fixt on Christ the Center; the other walking the round, the circuit, or Circumference of duty.

If thou doest Ill, the joy fades, not the paines.

zijn eerlijk/ ende de ondeugende/ herkomende van Edele maaghschap/ zijn versmadelyk.

44. Christelijke bedenkingen.

Behoedt uw' herte boven al dat te bewaren is/ want daar uit zyn de uitgangen des lebens.

Hy is een Christen voozwaar / dat als hy komt te sterben / seggen kan: Ik hebbe een goeden strydt gestreden; Ik hebbe den loop ge-eindicht; Ik hebbe den geloobe behouden/ voozts is my wegh geleit de Kroone der gerechticheit / welke my de Heere de recht'beerdige Rechter in dien dagh geven sal/ ende niet alleen my/ maar ook allen die sijne verschijninge lief gehadt hebben.

En Christen zoud' een Passer gelyk zyn / met 't eene been op Christus/ den aspunt altydts gehecht/ (ofte gefixeert;) met 't andere de ronte/ ofte omtrek van (Godsalige) plichten bewandelende.

Soo ghy quaat doet / de vzeught verwelkt; maar niet de smert.

Soo

Soo wel / de smert ver-
dwijnt / de vreught blijft /
(op u hert.)

Christus droegh onse
vloek, ende 't is daarsom-
me maar reden / en billik /
dat wy sijn Kruis sou dra-
gen.

45. Spreek-woorden.

Helpt u selven / soo helpt
u Godt.

Hebt op Godt al uw
hope.

Een ghebrandt kindt /
schroomt het vuir.

't Is quaat oude Hon-
den in een bandt te leiden.

De gewoonte is een
tweede natuur.

't Geene in 't gebeente
gebroedt is / en wil uit het
bleesch niet.

Een goet Disscher / ont-
snapt we een Wal.

Goede Wijn / behoeft
geen Krans, Eē goe Cro-
nie / en heeft geen Kraag /
(Hals-dock.) van doen.

Rijkdom is des hoogh-
moets nabuur.

De genegentheidt ver-
blindt het verstandt / (de
reden.)

Laagh geseten / en rijk-
kelijk gewarmt.

Wilje niet geschoten zijn
(worden,) soo duikt ne er,

If well the payne doth fa-
de, but joy remaines.

Christ bore (or did beare
our Curffe, and therefore it's
but reason and equity that
wee should beare his Crosse.

45. Proverbs.

Helpe thy selfe, so God
will helpe you.

Hate all thy hope (*trust
confidence*) in God.

A burnt Childe, dreads
the fire.

T'is ill leading olde Dogs
in a string.

Custom is a second na-
ture.

What is bred in the bone,
will not out of the flesh.

An Eel may slip from, (*or
escape*) a good Fisher.

Good Wine, needs no
Bush. A good Face needs no
Band.

Abundance is neighbour
to arrogance.

Affection blinds reason.

Lowly set, and richly war-
me.

Will you not be shot,
then stoop downe.

Late

English.

Ne'rduitsch. 137

Late repentance, is seldom
me good repentance.

Consider before you begin.

An olde Cat, playes with
no ball.

It grieverh one Dog, that
the other goes into the kit-
chin.

Men goe not laughing to
Heaven.

It's ill catching olde birds
with chaffe.

It's better to haue a Dog
ones friend, then ones foe.

A fatt Kitchin, is neigh-
bour to poverry.

They lay their egges a
hatching upon Adventure.

Great Fishes teare (rend)
the net.

Hackney Horses, make
short mijles.

A Master is knowne by
his worke.

It's good cutting large
hongs, of an other mans
eather.

It's good to keep a Feast
n an other's Hall.

It's good dauncing upon
n other mans floore.

A short chaine for a curst
Dogge.

Curst Cow, short hornes.

To fathome (or Compas)
much, and gather little.

Maat berouw / is seldom
goet berouw.

Bersint / eer ghy begint.

Een oude kat / speelt
mer geen en bal.

't Is den eenen Hondt
leet / dat d'ander in de keu-
ken gaat.

Al lachende gaat men
in den Hemel niet.

't Is qualyk oude vog-
gelen met kaf te vangen.

't Is beter een Hondt
te vrient / als te vrandt
hebben.

Een vette keuken / is
armoets nabuur.

Op geluk leidt men de
eyeren te broeden.

Groote Disschen / schen-
ren 't net.

Gehuerde Paarden / ma-
ken korte mijlen.

Aan het werk kent men
de Meester.

't Is goet breede ries-
men snijden / uit een ander
mans leer.

't Is goet Feest / (Gast-
maal) houden / op een an-
der zijn Zaal.

't Is goet danffen / op
een ander mans bloer.

Aan een quaden Hondt /
een korten bandt.

Een qua hoes / korte hoes-
renen.

Veel ombamen / weinig
versamen.

Groo

Groote Peeren/kunnen
deeren.

Hoobaardie en ydelheit/
houdt schoonheidt gesel-
schap.

Het is sottigheldt / hem
te ontkleeden eer men te
bedde gaat.

Een potje / wort haast
heet.

Tot een Oventjen/iffer
weinigh huirs van doen.

't Is een arme Mups/
die maar een hol en heeft.

De kruik gaat soo lang
na 't watter / tot datse ten
lesten breekt.

Hooge boomen geven
meer schaduw als buech-
ten.

Men moet Schapen
scheeren / na sy wol heb-
ben.

't Is een schoone saak/
gedaan werk.

Yder is Koningh in sijn
eigen Huis.

Een schurft schaap/ be-
derft wel de heele kudde.

Een yder morgen/brengt
sijn broodt.

Daar vrede is / daar is
Godt.

Daar niets is / daer
verliest den Koningh sijn
recht.

Men sluit geen broodt
voor de vzienden.

Daar de Policie man-

Great Pears, may deere.
(or hurt.)

Arrogancye and vanity,
keep Companie, with beauty,
(or doe accompany beauty.)

It's folly to uncloth (dis-
robe) himselfe, ere (or before)
hee goes to bed.

A little pot, is soone hot.

To a little Oven, there
needs little fire.

It's a poore Mouse, that
hath but one hole.

The pitcher goes so long
to the water, till at last it
breaks.

High trees yeeld more
shadow then fruit.

Men must sheare Sheep,
according as they haue
wool.

It's a good (faire) thing,
when worke is done.

Every man is King in his
owne house.

One scabbed sheep, spoils
the whole flocke.

Every morning, brings
it's owne bread.

Where peace is, there God
is.

Where there is nothing,
there the King loseth his
right.

Men use to locke up no
bread from friends.

Where Policy is lacking
(de-

Englisch.

Ne'erduitsch. 139

(defective, or vicious) wicked-
nes abounds, (or gets the
upperhand, or prevails.)

A word is enough to the
wife.

Evill words Corrupt good
manners.

Hee that hath gall in his
mouth cannot spit hony.

Little said is soone a
mended.

Where there is enough
of Gold, Eloquence stands
one in no stead, (helps not.)

The worsser Carpenter,
the more Chipptes.

The worsser wheele, the
more it crakes.

Peny wise, and pound
foolish.

Words are feminine, and
deeds masculine.

Thinke more, than say.

Rather the hand at the
hat, then in the purse.

A Cat that meweth much,
catcheth but few Mice.

When Theeves fall out,
fight, and wrangle, true men
come then to theit goods.

gelt / neemt boosheidt de
over-handt.

Den verstandigen is een
woort genoegh.

Boose woorden / ofte re-
den / (den.

Die heerbien goede ze-
Die Gal in den mondt
heeft / en kan geen honigh
spouwen.

Luttel (weinigh) geseit/
wozt haast gebetert / (ver-
betert.)

Waar Goudt genoegh
is / en helpt geen wel-spre-
kentheidt.

Hoe slimmer Timmer-
man / hoe meerder Spaan-
ders.

Hoe slimmer Wiel / hoe
meer het kraakt.

Een groot je verstandig/
(vernuftigh) een pondt ons
verstandigh / (dwaselach-
tigh.)

Woorden zijn Wouwen-
lik / en de daden Mannelik.

Meer denken / als seg-
gen.

Ter de handt aan de
hoedt / als in de beurs.

Een Kat die veel maut/
en vanght maar weinigh
Muisen.

Wzome Luiden bekos-
men hare goederen / als
(wanneer) dieven krakkee-
len / vechten / en kijven.

Stille

Stille Zeugen / eten al
het dzaf op.

De ontschuldighe [on-
noozele , ofte schuldeloos]
dzagen haar verdedinge.

Daar en is niet soo
sterk / dat de doodt niet
omver' en smijt.

Duile monden /

Duile gronden.

Hy moet al vzoegh op-
staan / alle man te belie-
ven.

Van dank hebt / sturf
den Smit syn Kat.

En groote dank hebt
Heer , en vult de beurs
niet.

Daar en is niemant soo
rijk / die geen vzienden van
doen en heeft.

Kleyn Schip / kleyn
Zeil.

Elk een weet wel / waar
hem de schoen wzinght.

En is al geen Goudt
dat blinkt.

Daar en is niet soo
schoon / als de ootmoedig-
heidt.

Snijdt u Mantel / naer
u Laken.

Niemandt is soo dapp-
per / of hy vindt syn Mees-
ter.

En vrolijk hert / maakt
schoone verwe.

Peder naar zyn wijsse.

Still Sowes, eat up all the
draffe.

The Innocent carry their
(owne) defence, (vindic-
ation.)

There is nothing so strong
that death doth not overtur-
ne, (throw a bout.)

Filthy mouthes,

Filthy bottomes.

Hee must rise betimes, to
please every body.

The Smiths Cat dyed of
I thanke you.

A Grandmercy Sir, fills
not the purse, (or doth not fill
the bag.)

There is none so rich, that
hath no need of friends.

To a small Ship, a little
Saile.

Evere one knoweth where
the shoe wrings him.

All is not Gold that glif-
ters.

There is nothing so faire
(or beautifull) as humility.

Cut your garment (cloke)
according to your cloth.

None so, valliant (hardy)
but hee finds his Master.

A joyfull (merry) heart,
causeth a fresh colour.

Every one according to
his wont.

Hee

Hee that esteemes not a
peny, will not be Master of a
pound.

Soft, and faire goeth far.

No Sheep will run into
the mouth of a sleeping
Wolfe.

Every one doth, as hee un-
derstandeth best.

Every one beares his owne
burthen.

Touch a gald Horffe backe,
and hee will kicke.

Hee is wise, that is alwayes
wise.

Every one Complaineth
that his granery is not full.

Every man feels best, whe-
re the shoe pinches, (*or*
hurts him.)

Things too often (*much*)
seen, is not greatly esteem'd.

Heart and Courage, doe
the worke.

To haue proceeds, from
to know.

Of all profit bread is
good.

Of bad corne, never good
bread.

Of great knowledge, little
Conscience.

Two Wolves may well
ate one Sheep.

A shod Mare, may stum-
le.

Die een grootje niet en
acht / wort van een pondt
geen Heer.

Soetsjes / en sachtjes
gaat verr'.

Den slapende Wolf / en
loopt geen Schaap in den
mond.

Gen yder maakt / soo hy
't verstaat.

Gen yder draaght sijn
eigen last.

Maakt een bezeerd
Paarts-rugge aan / en hy
sal met zyn hielen slaan.

Hy is wijs / die altoos
wijs is.

Gen yder klaaght / dat
sijn kozen-solder niet vol
en is.

Gen yder voelt best /
waar de schoen hem
pzaanght.

Wat te veel gesien wort /
en is niet hoogh geacht.

Hert en moedt /

Den arbeit doet.

Van weten / komt heb-
ben.

Van alle gewin / is het
broodt goet.

Van quaat koozn / nime
mermeer goet broodt.

Van groote wetenschap
kleine Conscientie.

Twee Wolven / eeten
wel een Schaap.

Gen beslagen Merrie /
struikkelt wel.

't Is

't Is een uittermaten
goet Schutter / die altydt
het wit raakt.

Qua' oogen en kommen
geen licht verdragen.

Slecht Goudt en wil
niet getoetst zyn.

Soo gewonnen / soo
verteert.

Licht gekomen / licht ge-
gaan / ik heb 't met doz-
sen gekregen / (gewonnen.)

Godt weet wel wat ons
gebeekt / (ontbreekt.)

Godt legt niemandt
meer op / als hy dragen
kan.

Godt vergeet de sijne
niet.

Godt zegent de arbeit-
same handt.

't Is quaat kemmen / al
waar geen hair en is.

En sacht buir / maakt
soet Mout.

't Is smood' slijpen / son-
der water.

Oost / West / t' huis is 't
best.

En rollende steen / en
wordt noit met groen be-
wassen.

Blijben / doet beklij-
ken.

Twist / verquist.

Haast getrouwt / langh
berouwt.

Derre gehaalt / en duer

Hee is a passing good gun-
ner (*Archer*) who alwayes
hitts the marke.

Bad eyes can beare (*or en-
dure*) no light.

Shight Gold will not be
touched.

So gotten, so spent.

Lightly come, lightly gone,
I got it with threshing.

It's knowne to God, what
wee lacke.

God layeth upon no man
more, than hee can beare,
(*carry.*)

God forgetteth not his
owne.

God bleffeth the labouring
hand.

It's bad Combing, where
there is no haire.

Soft fire makes sweet
Malt.

It's bad grinding without
water.

East, West, at home 't is
best.

A rolling stone never ga-
thereth mosse, (*or is never
grown over with mosse.*)

Stability, causeth prospe-
rity.

Contention, bringeth de-
vastation.

Marry in hast, repent at
leasure.

Farre fetch't, and deare
bought,

bought, is good for Ladies.

In loue, ther's no lacke.

God knoweth, and ſeeth
all things.

Diligence excell's art, or
ſcience.

Folly hath Eagles wings,
but owles eyes.

In time a Mouſe will bite,
(gnawe) a Cable in pieces.

Time bringeth forth ro-
ſes.

In time the Corne ripen-
eth.

From a druncken man, de-
liver thy ſelfe quickly.

All manner of ſinne com-
meth of idlenes.

The tree doth not fall of
t the firſt ſtroke.

From little (or a low Condi-
tion) men grow to be great.

In doing well, men ought
to feare no man.

Wee become Maſters by
earning, (by adding learning,
& learning wee come to be
Maſter at laſt.)

Faire promiſes, dirty per-
formances.

Poverty parts good fel-
lowſhip.

Couzin, as long as I am
living.

gekocht / is den Toffers
goet.

In de liefde / en is geen
gebrek.

Godt kendt / (weet) en
ſiet alles.

Blijdt / overtreft alles.
(konſt, of wetenſchap.)

De dwaasheit heeft
Arents vleugelen / maar
Hils oogen.

Metier tijdt bijt (knab-
belt, knaaght) een Muſ
wel eenen Kabel an ſtuk-
ken.

De tijdt bzencht roſen
voort.

Metter tijdt rijpt het
gelwas / (Koorn.)

Dan een verſopen men-
ſche outſlaat u haast.

Dan ledigheit komt al-
le ſonden.

Dan den eerſten ſlag / en
valt den boom niet.

Dan klein komt men tot
groot.

Met wel doen behoeft
men niemandt te vreeſen.

Al leerende wordt men
Meester.

Schoone beloſten / vulle
volbzengingen.

Armoede ſcheidt goet
geſelſchap.

Couſin / (Neef) ſos lang
ik geef.

Een vrendt wort in de
noodt gekendt.

Al eer dat gy een vrient
betrouwt/

Soo eet met hem een
mudde zout.

Geeft een Nar een ta-
p / en hy sal wel een ei ne-
men.

Met vragen gaat men
na Komen.

Met niet te doen / leert
men quaat doen.

In een nieuw Huis sal
men niet binden / soo men
daar niet en brenghet.

Een yder Huis / heeft
een kruis.

Doet wel/en laat de we-
relt praten.

De noodt doet een oudt
Wijf vreten.

Arme Luiden / naeuw
onderzoekers.

Een vrome Vrouw / is
een groot goet.

Een goede Vrouw / is
een kroon' waart.

Honden hebben tanden/
In alle Landen.

Een gewilligh Paardt/
en moet men niet doodt
rijden.

Lijkt een gheschonke
Paardt in de mondt niet.

Een sotte Vrouw / kent
men aan haar rok.

Wijven / en Meloenen
kan men qualijk kennen.

A friend is knowne in ne-
cessity, (*in need.*)

Eate a Bushel of salt with
your friend, before you trust
him.

Give an Idiot an Inch, and
hee'l take an elne.

By enquiring men goe to
Rome.

In doing nothing men
learne to doe evill.

You'l finde nothing in a
new House, if you bring no-
thing thither (*there.*)

No House, but hath a
Crosse.

Doe well and let the world
talke.

Need maketh the olde
Wife trot.

Poore Folkes, make dili-
gent searck.

A vertuous (*or good*) Wo-
man is a great good.

A good Woman is worth
a Crowne.

In every Country [*you'l*
finde] Dogs haue teeth.

A man must not ride a
free Horffe to death.

Looke not a given Horffe
in the mouth.

You may know a foolish
Woman by her Coate.

Women, and Pompillions
be hardly knowne.

Vne-

Vnequall Horſes draw
hardly (*badly.*)

Set a Beggar a Horſebac-
ke, and hee'le ride a trot.

Smiths Children, are uſed
to ſparkes.

A Cooke will lick his
owne fingers.

At often bidding (*or com-
mand*) leaſt is per formed.

That which is every mans
worke is no mans worke.

Common goods periſh
moſt.

Common eſtate, none e-
ſtate.

Two great Maſts upon one
Ship will ſtand in no ſtead.

Favour nouriſheth arts.

Hee that exalteth his gate
ſeeketh deſtruction, *Prov.*
17. 19.

Home is Home, though
never ſo homely, & meane.

Men muſt houle with the
Wolfe.

Hee that will know ſom-
what, muſt learne.

Hee hath not done, who
doeth but now beginne.

It's never too late, for to
doe well.

No Crowne cureth the
headache.

There is nothing better,
then liberty.

The dearer, the rather.

No man can pleaſe (*or
conſent*) all men.

Ongelijkke Paarden
trekken qualijk.

Set een Bedelaar te
Paart/ en hy ſal dzaben.

Smidts kinderen ziju
wel vonkken gewent.

Een Kok ſal ſijn eigen
vingeren wel likken willē.

Man bele belast / wordt
minſt gedaan.

't Gene is peders werk/
is niemants werk.

Gemeen goet gaat meeſt
verlozen.

Gemeen goedt / geen
goet.

Twee groote maſten op
een Schip/ en dienen niet.

Gunſt/ boedt kunſt.

Die ſijn deure / (*gank*)
verhooght / ſoekt verbze-
kinge.

't Huis is 't huis/ al is 't
noch ſoo gering/ en ſlecht.

Men moet met de wolf
huilen.

Hy moet leeren/ die wat
weten wil.

Hy en heeft niet gedaan/
die eerſt begint.

Het is nimmermeer te
laat/ om goet te doen.

Geen kroon heelt hoof-
ſweer.

Daar en is niet beter/
als byyheidt.

Hoe dierder / hoe lieber.

Niemandt kan 't alle
man van paſſe maken.

G

Wat

Wat het ooge niet en siet/
Dat en deert'et herte niet.

Een Vogel in de handt/
is beter dan twee in 't
Woudt/(Bosch.)

Een Kat kijkt wel op
een Koningh.

Hoe edelder hert / hoe
buighzamer hals.

Bijheidt / blijheidt.

De doodt en spaart noch
jongh noch oudt.

't En is altyt niet goet
Schapen te scheeren.

Niemant is soo wel be-
slagen/die niet en glijdt.

De kortste malligheden
zijn de beste.

De groote Bisschen/ ee-
ren de kleine.

Werpt den balk eerst
uit uw' eigen ooge.

Nieuwe Heeren / (Ko-
ningen) nieuwe Wetten.

Weinigh goet / weinigh
sozgh.

Door arme luiden luidt
men weinigh.

Eerst op / eerst gekleet.

Na by de Kerk/ en wijt
van Godt.

Wien den arbeit lief
heeft/ die komt tot eere.

Als 't Daart is op de
loop/ dan komt de toom te
laat.

't Is dienstig sijn levē te
eindigen/ al eer men sterft.

Want, men moet een-
maal sterben.

What the eye sees not,
The heart grieves not.

One birde in the hand is
worth two in the Bush.
(Wood.)

A Cat may looke upon a
King.

The nobler heart, the
more flexible necke.

Immunity, hilarity.

Death spareth neither
young nor olde.

It's not alwayes a good
season to sheare sheep in.

No man is so well shod,
who slips not.

The shortest fooleryes, or
buffonneryes are the best.

Great Fishes, devour the
small.

First cast the beam out of
thine owne eye.

New Lords, (Kings) new
Lawes.

Little goods, little care.

For poore folkes, they
ring seldome.

First up, first drest.

The neerer the Church,
the further from God.

Hee who loueth labour,
cometh to honour.

When the Horssie is a gal-
lop, then the bridle comes
too late.

It's profitable for a man to
end his life, before hee dyes.

For, wee must all dye once.

A Small

A Small

V O C A B U L A R,

Of divers familiar things here added for a close.

Een Kleine

V O C A B U L A A R,

Oste Woordt-Boekje, van diversche gemeine
dingen / al-hier tot een slot by-geboeght.1. *Of God.* Van Godt.

God, Godt.

The Sonne of God, de So-
ne Godts.The Holy Spirit, den Heili-
gen Geest.

Creator, Schepper.

Redeemer, Verlosser.

Saviour, Saligmaker.

Jesus Christ, Jesus Chri-
stus.

An Angel, een Engel.

An Apostle, Apostel.

An Euangelist, Euangelist.

2. *The names of the Mo-
neths.* De namen der
Maanden.January, Ianuarius / Lau-
maandt.February, Februarius /
Spzokkel-maandt.March, Martius / Lente-
maandt.Aprill, Aprilis / Gras-
maandt.

May, Mapus / Bloey-m.

Iune, Iunius / Somer-m.

Iuly, Julius / Hoo-m.

Agust, Augustus / Ougst-
maandt.September, September /
Herfst-maandt.

October, October / Wijn-m

November, November /
Slacht-maandt.December, Decemb. Wint-
ter-maandt.3. *The seasons of the years.*
Geteiden van 't jaar.

The Spring, Lente.

The Summer, Somer.

The Automne, Herfst.

The harvest, or harvest time,
Oegst.

Hay seele, Hoo-tijdt.

Vintage, Wijn-tijdt.

Lordsday, Sabbath, 's Hees-
rendagh / Sabbathdag.

Sunday, Sondagh.

Mooneday, Maandagh.

G 2

Tues-

Tuesday, Dingsdagh.	Overmorrow, overmoorgen.
Wednesday, Woensdagh.	Yesterday, Gisteren.
Thursday, Donderdagh.	The day before yesterday, Ter gisteren.
Fryday, Vrydagh.	To day, heden.
Saturday, Saterdagh.	Afterwards, namaals.
Time, tijdt.	Already, alreede.
The time of hundred yeares, tijdt van hondert jaar.	Never, nimmermeer.
An age, tijdt des lebens.	A Yeare, Jaar.
The day breake, 't krieken van den dagh.	A Moneth, Maandt.
The breake of the day, the dawning of the morning, dageraadt.	A Weeke, Week.
The morning, moorgen- stondt/ochtent.	A Day, Dagh.
Midday, Noone, Middag/ Noen.	An Houre, Hur.
Afternoone, Na middagh.	A Minute, Minuit.
The Evening, Avondt.	4. <i>Of the Coasts of the</i> <i>world, and of the windes.</i>
The Sunne set, the setting of the Sun, de ondergaande Son/de Sonnen onder- gank.	Van de gewesten van de werelt, en van de winden.
Sunne rise, d'Opstaande Son.	Th'East, Oost / daar de Son op-gaat.
The twylight, den tijdt/ 's mozgens of savonts/ als 't noch dagh noch nacht en is / den tijdt als den dagh valt / ofte als den nacht valt.	The West, West / daar de Son onder-gaat.
The Night, Nacht.	Meridian the south, Zui- den/daar de Son's mid- daghs is.
Midnight, Mid-nacht.	Septentrion the North, Noorden/ daar de Son 's midnachts is.
This morning, desen moz- gen/ of desen ochtent.	Occidentall, of or belonging to the West, van der Sonnen neder-gank.
To Morrow, Morgen.	Septentrionall, of or belong- ing to the North, Noor- disch.
To morrow morning, moz- gen ochtent.	The Eastwinde, Oostewint.
	The Southwinde, Zuide windt. The

The Westwinde, Weste windt.	The Fire, 't Duur.
The Northwinde, Noorde windt.	Earth, Aarde.
Europe, Europa/Europē.	Sand, Zandt.
Asia, Asien/Asia.	The Water, 't Water.
Africa, Africa.	Raine water, regen water.
America, America.	Well water, Put water.
Spain, Hispanjen.	Fountaine water, Fontein water.
France, Frankrijk.	Strong water, Sterk was ter.
Allemaigne, Germanie, Duitslandt.	Running water, loopens water.
Netherland, Low country, Nederlant.	Winde, Windt.
United Provinces, de Ver- eenighde Gewesten.	Windy, windigh.
Denmarke, Deenmarken.	Light, licht.
Swethland, Sweden.	Hot, heet/swoel.
Polonia, Polen.	Heate, hitte.
England, Engelandt.	Warme, warm.
Great Brittain, Groot Brittanje.	Warmth, warmte.
West Indies, West-Indien.	Dry, droogh.
East Indies, Oost-Indien	Drought, drooghte.
Italie, Italien.	Wet, nat.
A Kingdome, Koninkrijk.	Moyst, vochtigh.
A Principality, Prinsdom.	Raine, regen.
A Dukedom, Hartogdom.	Rainey, regenachtigh.
A Marquisate, Mark- graaffschap.	A well, a source, the boiling, or rising up of water out of a spring, wel.
A Countie, Graaffschap.	A Cloud, Wolk.
A Barronney, Op-Heer- schap.	A Vapour, damp.
Of the Elements, and de- monstrations of the aire.	Vaporous, dampigh.
Van de Elementen, en lucht vertogen.	A rainebow, regen-boogh.
The Aire, de Lucht.	A flame, vlam.
	Fire breaking out of the clouds, a thunder bolte, Blixem.
	Lightning, weer-licht.
	Thunder, donder.
	A storme, storm.

A cheake, de waugh / de kaake.	The thumbe. de duim.
The cheakebone, kaak- been/of kaake-been.	The fist. de vuist.
The mouth, de mondt.	A joynt. een gelid.
Alippe, de lip.	The joynts. geleden.
The tongue. de tongh.	The Nailes. de Nagels
The palate, the roofe of the mouth, 't verhemelt in de mondt.	The nerues, or sinewes, de zenuwen.
The teeth, de tanden.	The paps. borsten/mammē.
The gummes, 'tant bleesch	The tipples, or teates, tepels
Spittle, spertell, spogh / speeksel.	The backe. de rugh.
The beard, den baardt.	The backe bone, de rugh- graat.
The mustaches, de knevels.	The breast. borst.
The chinne, de kin.	The Navell. de Nabel.
The haire of the chin, het hajz van de kin.	The side. zijde.
The Necke. } de Hals. } de Nek.	The ribs, de ribben.
The shoulders, de schoude- deren.	The stomacke, de maagh.
The shoulder blade, 'tschou- der-bladt / 't schouder- been.	The Heart. 't Hert.
The arme. den arm.	The lunges. de longe.
The arme pit, or arme hole. den Okzel.	The liver. de lever.
The ellowes, de ellebogen	The milt, the splene. de milt.
The pulse, or wrist. de puls.	The gall. de gall.
The hands, de handen.	The loynes, de lenden.
The right hand, de rechter- handt.	The reines, de nieren.
The left hand, de slinker- handt.	The gutts, de darmen.
The palme of the hand, de palm van de handt.	The bladder, de blase.
The fingers, de vingeren/ of vingers,	The belly, de buik.
	A lap, the space between the two thighes, de schoot.
	The buttockes, de billen.
	The arsse. de naars
	The arsse hole, 't naars- gat.
	A fart, een scheet.
	A fizzle. een veest.
	A turd. een front/dzek.
	Vrine. pis.
	The thighes, de dyen.
	The knees. de knyen.
	Ⓔ 4. The

The legges, de beenen / de schenkkelen.	The Iudgement, oordeel.
A shanke, een schenckel.	The Spirit, de Geest.
The shins, de scheenen.	The voice, stem.
The calues of the leg, de kuiten.	Discourse praat.
Marrow. Merck.	A cry, een schreeuw.
The feete, de voeten.	A sight, sucht.
The ankles, de enkkelen/ de aen-klauwen.	the breath, den adem/asems
The ankle bone, de enckel- beene.	A blowing, geblaas.
The instep, 't bovenste van de voet.	Teares, traanen.
The sole, the sole of the foo- te, voet-sole.	A dreame, droom.
The Heeles, hielen/ verffe- nen.	Sleepe, slaap.
The toes, de teen.	Slumber, vaak.
The great toes, de groote teen.	Sweate, sweet.
dandruffe, hooftschellekens	The life, 't leven.
	The death, de doodt.
8. <i>Of the senses, and of the understanding of man.</i>	9. <i>Of Affinitie. Van Bloedtverwantschap.</i>
Van de sinnen, en 't verstant des mensche.	Father, Vader.
The senses, de sinnen.	Mother, Moeder.
The sight, 't gesicht.	Brother, Broeder.
The smelling, de reuk.	Sister, Suster.
The hearing, 't gehoor.	Sonne, Soon.
The taste, de smaak.	Daughter, Dochter.
The feeling, 't gevoel.	Children, Kinderen.
The soule, de ziele.	The Eldest Son, Oudtste Soon.
The understanding, 't ver- standt.	The second Son, tweede Soon.
The memorie, geheugen.	The yongest Sonne, jongste Soon.
The will, wil.	A minion, de lieffte.
The thoughts, gedachten.	A youngman, jongman.
	A Batcheller, een Drijer.
	A young Woman, jonge Dochter/ Drijster.
	A Maide, a Virgin, een Maaghet.
	An olde Man, oudt Man. Graug.

Grand Father, Grand Sire, Groot-Dader.	A married Woman, a Wife, getroude W uif.
Grand Mother, Grandame, Groot-Moeder.	10. The dignities, or Offi- ces of man. Ampten van de mensch.
Uncle. Oom.	An Emperour, de Keizer.
Aunte. Moeyer.	Emperesse, Keizerin.
Cousin, Nephew, Neef.	The King, de Koningh.
Cousin, Neece, Nichte.	The Queene, de Koningin.
Cousins Germanes, Sus- ters / en Broers kinde- ren.	The Estates, de Staten.
A Father in Law, Schoon- Dader.	Prince, Prins.
Mother in Law, Schoon- Moeder.	Princessse, Prinseffe.
Brother in Law, Schoon- Broeder.	Archduke, Aarts-Hertog.
Sister in Law, Schoon- Suster.	Duke. Hertogh.
Hee that marryeth my Daughter, or hee that hath married my Sister, my Sonne, or Brother in Law, Swager.	Duchesse. Hertogin.
A Sonne of a husband, or Wife that is dead, a Son in Law, Schoon-Soon.	Vicesoy. Onder Koningh.
A Daughter in Law, schoon- Dochter.	Marques. Mark-graaf.
A Woman that lyes in, con- traam-Wouw.	A Comte, an Earle. Graaff.
A Nurse, Minne-Moe- der.	A Comtesse. Gravin.
Gossips, Peets / of Beha- ders / en Gemoeders over de kinderen.	Marshall, Maarschalk.
Heire, Erfgenaam.	Baron. By-Heer.
Marriage. Houwelijk.	A Lord. Heer.
A married Man, a husband, getrou Man.	A Knight of the Order. Ridder van de Orde.
	Governour of the City, Bes- tierer van de Stadt.
	A Master, or Steward of an House, a Steward, Hof- Mester.
	Chamberline. Kamerling.
	One that breaketh Horses to the Saddle. Stalmester.
	A Stable-grooms, Stal- knecht.
	An Almoner, that giveth Almes, or dole, Almoes- senier.
	B 5.

- A Senatour, a Counsellor.
 Raats-Heer.
 Bailiffe. Schout.
 Consul. Burgermeester.
 Common - Consul - men,
 Scheyenen.
 Advocate. een Advocaat.
 Secretarye. geheim Schrij-
 ver.
 Treasurer. Schat bewaar-
 der.
 A Minister of State, Die-
 naar van den Staat.
 A Minister, Preacher, Pre-
 dicant.
 A Bishop. Bisschop.
 A Gentleman. Edelman.
 A Gentle Woman, Edel
 Vrouwe.
 A gent Youngman, een E-
 del Jonghman.
 An Esquire. Schilt-knaap.
 Madam, a Lady, Hof-Hof-
 vrouwe.
 A Damosell. Edel Jonk-
 vrouwe.
 A Merchant. Koopman.
 Burges. Borger.
 Master. Meester.
 A Craftsmaster. Baas.
 A Tradesman. Ambachts-
 man.
 A Countryman. Boer.
 A Servant. Dienaar.
 A waitingman. Knecht.
- II. Names of handy Crafts-
 men. Namen van Am-
 bachts-luiden.
- A Wine Merchant, Wijn
 Kooper.
 A Corne Merchant, Hozen
 Kooper.
 Stationer. Boekverkooper.
 Breuwer. Brouwer.
 Baker. Bakker.
 Butcher, Vleesch-houwer/
 Been-hakker.
 A Pastiebaker. Pastey bak-
 ker.
 Cooke. Kok.
 Kitchinboy, Keuken jon-
 gen.
 A Soaper, or soape boyler.
 Zeep-zieder.
 Inne keeper. Herbergier.
 Barber. Barbier.
 Chirurgion. Chirurgijn.
 Grocer. Kruidenier.
 Mercer. Kramer.
 Feltmaker. Hoedemaker.
 A Fogger, or a seller of any
 kinde of victualls, a Vic-
 tualer, Dettewarier.
 A smith. Smit.
 A Goldsmith. Goutsmit.
 Silversmith. Sulvermit.
 A Glasier. Glasemaker.
 Armourer, an Harnas scou-
 rer, a polisher of swords.
 Swaart-beger.
 A Mony changer, Wisse-
 laar.
 A Pewterer, een tinnegieter.
 A Cordewinder, shoema-
 ker. Schoenmaker.
 A spectacle maker. Brill-
 maker.

A Tay-

- A Taylor. *Snijder / Kleer-*
maker.
 A Booke Printer. *Drukker.*
 A Composer of Letters.
Letter-zetter.
 A Booke binder. *Boekbin-*
der.
 A Hoſyer. *Kouze kooper.*
 A maſon. *Brickelayer. Met-*
zelaar.
 Potter. *Potte-bakker.*
 Cooper. *Kuiper.*
 A ſhepherd. } *Har-*
 A keeper of cattel. } *der.*
 Broomemaker. *bezem-ma-*
ker.
 A Braſier, Tincker, *Koper-*
ſlager / Ketel-boeter.
 A Pinner. *Speldemaker.*
 A maker of gardes, or pur-
 ſes, an Embroderer,
Paffeмент-werkker.
 A buttonmaker. *knop-ma-*
ker.
 A Miller. *Molenaar.*
 A Chandelor. *keerſſemaker.*
 A Yoiner. *een ſcryn-werk-*
ker.
 A gunſmith. *een buſſema-*
ker.
 A Cutteler. *Meſſemaker.*
 A wherryman, waterman.
ſchuitevoerer.
 Marryner. *Bootgezel.*
 A Turner. *een Druyer.*
 Carter. *Karreman.*
 Linnenweaver. *Linnen-we-*
ver.
 Wagonner. *Doerman.*
- A Clothier. *Nakentweber.*
 Draper. *Nakentweber.*
 Meſſenger. *Bode.*
 A Fencer, a Maſter of fence,
 the Maſter of the wrest-
 ling, and fencing, *ſcherm-*
meeſter.
 A Cryer, the belman, *om-*
roeper.
 A Cobler, Translator, *een*
Schoenlapper.
 Barrowman. *Kruier.*
 A Porter. *Pakkezager.*
 A milkemayde. *melk-meit.*
 A Fiſher. *Viſſcher.*
 A Fiſhmonger. *Viſkooper.*
 A Cheeſemonger, *kaag-*
kooper.
 Poulterer. *Bogel-kooper /*
Hoender-kooper.
 Gardiner. *Hovenier.*
 Tooth-drawer. *tant-trek-*
ker.
 Plowman. *Bouman.*
 Mountebancke. *Quaſala-*
ver.
 Chimney-sweeper. *ſchoor-*
ſteen-veeger.
 A ſaucy Scoffer, or flattering
 jeſter, a ſcurrilous fellow,
Wotſmaker.
12. *The parts of a Towne,*
or City. Deelen der
Stadt.
 A Towne, City *de Stadt.*
 The Caſtle. *'t Kasteel.*
 The ſuburbes. *huiten Stad*
Doorſtadt.

A Bulworke. Bollwerk.	The Churchyard; Kerk-hof
The Towne Walls. 't stadts Muren.	Academie. Academp.
The trench, mote. ditch. graft/ gracht.	Schole. School.
The bridge. brugh.	An Inne. Herbergh.
A fallbridge. valbrugh/ een op-halende brugh.	A Cookes shop. Braderp.
The Gate. Poozt.	A Brewhouse. Brouwerp.
Dungeon, prison, goal. gevangen Huis/ Kerker.	Streete. Straat.
The Towne Hall. Stadt-Huis/ Raadt-Huis.	Corner of a streete. hoek van de straat.
The Ammunition House, 't Ammonitie Huis.	A Tennis Court. Kaatsbaan.
The Mint. de Munt.	The Orphans Hospitall; 't Wees-Huis.
The Custome House. Con- boy/ Col.	A Winde mill. Windtmolen.
The Market. Markt.	Water mill. Watermolen.
The Butchery, shambles, Blesch-Hal.	13. <i>The parts of a House.</i>
The Fish Market, Fisch-Markt.	Deelen van 't Huis.
The Hearbe Market. Groen Markt.	Building, Edifice. Gebou- House. Huis.
The Poultry market, or the Fowle Market. Vogel-Markt.	A shop. Winkel.
The Flaxmarket. Wasch-Markt.	Warehouse. Pakhuis.
The Exchange. Beurs. Banco. Wisselbank.	An Alley. Gangh.
The ragmarket. oude klee- markt.	The fore Court. Doozhof
The House of Correction, Lucht-Huis.	The Hall. Zale.
The Hospitall. 't Gasthuis	Parlour. 't vertrek-kamer/ besprek-kamer.
The Church. de Kerk.	A Chamber. Kamer.
The steeple. Clooz.	The fore Chamber. Dooz- Kamer.
	The after Chamber. achter- Kamer.
	A Chamber garnish'd, (or furnished). ghestoffeerde Kamer.
	A Study, Closet. Vertrek/ Kantoor.
	The lower Chamber. benes- de Kamer. Gal-

Gallery. Galderij.
Citchin. Keuken.
Citchin Chamber. Keuken-
Kamer.

Chimney. Schoorsteen.
Mantle tree. Schoorsteen-
Mantel.

A Celler. Velder.

A buttery. de spin.

A floore. pavement. vloer.

An Oven. Oven.

A Garret. Solder.

The roofe. 't Dak.

Slats. leyen.

tiles. tegelen.

Staires. trappen.

a Winding staire. Wentel-
trap.

A cheneck, a gutter. goot.

Walls. Muren.

the line of communication,
or the out walks about a
Towne or City, de Singel.

the wall. wandt.

The garden. Tuin/hof.

the stable. Stal.

Easement. gemak.

Privy. kakhuis.

A well. put.

Cisterne. regenbak.

A window. venster.

Doore. deure.

the glasses, or glaswindowes
de glazen.

A Locke. slot.

Key. sleutel.

Signe. uichangh bordt.

the signe post. de stijl/daar

't bordt aan hanght.

14. Of Houstestuffe, or the
moueeables, and the Cit-
chin. Van 't Huis-raat,
en de Keuken.

A bed. bedde.

Sheets. Lakens.

Coverlet. dekzel.

Blanketts. Dekens.

Pillowes. oorkussens.

Bolsters. hooft-peulen.

Curtaines. gordijnen.

Cradle. wiegh.

Chamberpot, Chambervel-
sel, Water pot.

A Couch, bedstead. Bedt-
stede/ Ledekant.

the rester. verhemelte van
't bedde.

A chaire, joyntstoole. stoel.

A warmingpan. bedde pan.

Cussions. kussen.

table. Tafel.

Presse. parg.

A Coffe, a Chist. kist.

Cloakehanger. kapstok.

a fan, or flabell. een wayer.

Looking glas. Spiegel.

Abroome. beezem.

A ladder. leer.

A killer, tub. tobbe.

Fireyron. brandpser.

A five. zeef.

Bellowes. blaasbalk.

A Chaldron, kittle. ketel.

A hake, hangyron. hangh-
pser.

A Cullender. koelvat.

Scummer. Ichu. in spaan.

- A spoone. lepel.
 A tunnell. trechter.
 A potladle. potlepel.
 Spete. spit.
 A lacke. spitwender.
 Morter. vijzel.
 Pestle. stampper.
 Latchpan, drippingpan,
 bzaat-pan.
 A little rake. rijf.
 A gridyron, rosterne. roo-
 ster.
 Trivet. treeft.
 Tonges, a paire of tonges,
 rangh.
 An ashpan, firehovell, pan-
 schup.
 A basket, a mande. kozf.
 Paile. wateremmer.
 A map. dweil.
 Clothbrush. kleeerbeezem.
 Chaffingdish. Confoort.
 Stoafe. stoof.
 Bordes joynted together, a
 serene, een scherm.
 A match, broch, swavel-
 stok.
 An Oylepot. Olipot.
 Soape. Zeep.
 Turf, turf/ Wood, hout.
 A fagot. rijshog/mutzaart
 Charlecoale. houtskool.
 A coale of fire. koolbuurs.
 Cinders, ashes. aschen.
 Ashpan. aschschup/oras-
 schup.
 A nail. spijker.
 Hammer. hamer.
 Pincers. nijptangen.
 A paire of pincers. nijptang.
 Vessells of Silver. Sulber
 Schotel-werk.
 A bason. een bekken.
 Pothookes. pothaken.
 A rubbing brush. een bozstel.
 A plate, a platter. schotel.
 trencher. tafel-bozdt.
 Knife. mes.
 Chopping knife. hak-mes.
 Candle. kaars.
 Candlesticke. kandelaar.
 Spectacle. bzil.
 Snuffer, a paire of snuffers,
 snuiter.
 table cloth. tafel laken.
 Napkins. serbetten.
 towell. handt-doek.
 A lackey. schenk-tafel.
 Beere. bier.
 Wine. wijn.
 Vineger. wijn Edik.
 New wine. most.
 Claret wine. roewijn.
 Secke. spaanswijn.
 Muscadine muscadellewijn.
 Pottle. kan.
 A glasse. glas.
 A glasse of wine. glas wijn.
 Goblet. beker/kroes.
 A bottle, glas bottle, stone
 bottle, flesch.
 Bread. broodt.
 White bread. witte broodt.
 Grated bread, gheraspt-
 broodt.
 Bisket. beschuit.
 breadbasket. broodtmand.
 Fingerbread. peperkock/ of
 soetekock. A Yi-

A Vinegarbottle, Azijn- blesch.	Whiting. Wytting.
butter. boter.	A Quaviver. Pieterman.
Cheese. kaas.	Smelts. Spierink.
Egges, eyren/eyers.	Salmon. Salm.
Salt. zout.	An Alose. Elst.
Sugerbox. zuiker-dooz.	A thorne backe. Hoek.
Spicebox. kruit-dooz.	Makarell. Makreel.
Pudding. worst / beulingh.	Lobster. Kreeft.
15. Of Flesh, and Fish.	soles. Tongen.
Van Vleis, en Visch.	Plaice. Scholten;
Flesh. Vleis.	butts. Bot.
bacon. Spek.	sand aps. Scharre.
Mustard. mostert.	Herring. Haring.
Smoaktflesh. rookbleis.	Red herring. bokking.
beefe. rundrvleis.	Oysters. Oesters.
Porke. barkensbleis.	Musshells. Mosselen.
Mutton. schapenbleis.	A Whale. Walvis.
Veale. kalfsbleis.	Pike. Piekeral. Snaek.
Lambe, lambesflesh. lams- bleis.	Perch. Baars.
Venison. venizoen.	Trout. Cruit.
Roastmeate. gebzaatbleis/ gebzaden.	A barble. Barm / Barbeel.
broyledmeate. rooster-ge- bzaadt.	bream. Brazem.
boil'd meate. gezodenbleis.	Carpe. Karper.
Stags flesh. harten bleis.	An Eel. Paling.
the flesh of a doe, 't bleis van een hart in.	A Creaw. Aal.
Kids flesh. geitjes bleis.	Congre. Zee-Aal.
Goats flesh. bokken bleis.	A fresh, frog. Kikbozst.
Potage. potspys.	shrimps. Garnaat.
Fish. Fisch.	Crabbes. Krabben.
Codfish. Cabetjau.	Gurnards. Steurkrabben.
Poorelohn. Abberdaan.	16. Of Beasts, and Fow- les. Van Beesten, en Vogelen.
Stockefish. Stokvisch.	An Eliphant. Olifant.
Haddocke. Schelvis.	Camel. Kameel.
	Lion. Leeu.
	Lionesse. Leeuwint.
	Tiger. Tijger.

Wol-

Wolfe. Wolf.
 A bucke. Hart/ Hert.
 A Doe. een Das.
 A wilde boare. wilt swijn.
 Horffe. Paart.
 Mare. Merrie.
 A Gelding. een Quir.
 A stone Horffe. een Hengst.
 A Coult, Colt, Deule.
 Mule, Mail. Ezel.
 An Oxe. Os/ Offe.
 Cow, koe/ A bull, een stier.
 Calfe, Kalf.
 A sheep, mutton, Schaap.
 Lambe, Lam.
 A Goate, Bok.
 A kidde, Geitje/ Bokken.
 Hog. Verken.
 Ape. Sim/ Nap.
 Pig, sucking Pig, Big.
 A boare. wilde swine, een
 wilt swijn / wilt verken.
 Fox, Vos.
 Hare, Haas.
 A Rabbet, Konijn.
 A Dogge, Hondt.
 Cat, Katte.
 Water Dog, water Hondt.
 Grey hound, Hazewindt.
 A tumbler, Patrijs Hondt.
 Rat, Rot.
 Mousse, Muys.
 An Eagle, Arendt.
 Larke, Leeuwrik.
 Partridge, Patrijs.
 Pheasant, Fesaut.
 Storke, Opevaar.
 A Cocke, Haan.
 Hen, Hen.

Pullet. Hoent.
 Chickin. Kieken.
 A capon. Kappen.
 turkey Cocke, Kalkhoen.
 turkey Hen, Kalkhoens-
 Hen.
 A Dacke, Endtvoegel.
 Raven, Raben.
 Crow, Kraap.
 Cuckow, Koekoek.
 A Faulcon, Dalk.
 Heron, Reiger.
 A swan, Swaant.
 A Goose, Gans.
 Pea Cocke, Paw.
 Peahen, Patohen.
 A Fowle, Vogel.
 Finch. Dink.
 Sparrow, Musse.
 snipe, Snip.
 Magpie, Exter.
 A bat, Dleermuis.
 A Pigeon, Duiver.

17. Of Measures, and
 Weights. Van Maten,
 en Gewichten.

An Ellne. een El.
 A yard, garde.
 Halfean el. half el.
 A quarter, een vierendeel.
 Halfe a quarter. halfvieren-
 deel.
 A neile. een tailie.
 A span, een span breed.
 A handbreth, handt breed.
 An Inch. Duim.
 Hundred pound, hondert
 pondt.

a weight.

- a weight. het gewicht
 the scale. balancce, de waag.
 a pound, pondt
 Halfe pound. half pondt
 a quarter. vierendeel.
 an ounce. 2 loot/once.
 Halfe an ounce, een loot/
 half ounce.
 a measure. maat
 a last. een last
 a bushell. schepel
 Goldweight, Goudt ghe-
 wicht.
 a quart. twee pinten
 a pinte. een pint
 halfe a pinte. half pintje.
 a quarter of a pinte, een
 muddetje/uperken.
 a pace. schreed.
 a mile, league. myl.
 an aire. mergen.
 a furlong, 't achtste deel/
 van een Engelse myl.
 a hand full, een handt vol.
 a Journey, een dagh reisens.
 18. Of Wryting. Van de
 Schrijvery.
 a booke. een boek.
 Paper. pampier.
 Incke. inkt.
 Cotton. katoen.
 Pennes. pennen.
 Pen knife. penne mes.
 a whet stone, wet steen.
 a ruler. liniaal/ry.
 a paire of Compasses, een
 Passer.
 a reame of paper, een riem
 pampiers.
 Ruled paper, ghelinieert
 pampier.
 a quire of paper, een boek
 pampier.
 Sheet of paper, bladt pam-
 pier.
 a table booke, memozie
 boek.
 a flat. lepe.
 a flatpenn. grift.
 sponge. spons/sponsie.
 a standish. schrijf-koker.
 an Inkehorne, Inkt-koker.
 Wax. Was.
 sealing wax. lak.
 Wafers. Ouweltjes.
 a signet, seale. signet.
 a deske. lessenaar.
 sand. zandt.
 Parchement, Francijn.
 19. Of Mans apparell.
 Van Mans kleeren.
 A Cloake. de Mantel.
 the doublet, het wambas.
 the britches. de broek.
 the stockings. de kouffen.
 filke stockings, zijde kouf-
 sens.
 worsted stockings, zaijette
 kouffen.
 halfe hose. halve kouffen.
 garters. kouffe banden.
 bootes. laarzen.
 a Jacke, knecht/of een hou-
 tje om de laars mee uit
 te trekken.
 a paire of spurres, spoozen.
 shoes, or a paire of shoes.
 de.

de schoenen/ of een paar schoenen.	a necke scarfe, a necke band. een das.
spanish leather shoes, spaans leere schoenen.	a garment a la mode. kleet op de mode.
dry leather shoes, neats leather shoes, droogh leere schoenen.	a band. bef/ of kraagh.
Pantobles, slippers, muilen. shoestrings, schoenbanden/ schoenlinten.	a band with lace, or a lac'd band. bef met kant.
Points, de nestelingen.	Cuffes. poveretten/ of ponjetten.
the furniture of ones apparel, al wat dient om een kleet te stofferen.	gloues. handt schoenen.
a waft Coate, een hemt rok.	a girdle, een riem.
a paire of drawers, een paar onder broekken.	a Castor, kastroozhoedt.
a paire of sockes, een paar zokken	a hat, a felt. hoet.
Of linnen, van linnen	a hatband. hoetbandt
Of woollen, van wollen	a hatband with ribbands. een hoetbant met linten
wash't linnen, ghewascht linnen	a sword. een swaart.
Cloth, wolle Laken	and dagger. en ponjaart
silke Cloth, silkes. zijde Waken	a shirt, een mans hembt.
Serge. Sarsje	halfe shirt. half hembt.
a Coate, or Cassake with hanging sleeues, een rok met hangende mouwen.	a night cap. een nacht muts
a Coate with buttons, een rok met knoopen	a linnen night cap. een linnwaat nacht muts.
the leynings, voeperingh buttons. knoopen	
a morning gowne, nachttabbert	20. <i>Womans appavell.</i>
a buff Coate, een buffelsche kolder	Vrouwe kleederen.
a scarfe, super.	A gowne, een Cabbart/ een Bupe.
	a filke gowne, een zijde Cabbart/ of zijde bupen.
	a Curtlet, or upper Coate, boven rok.
	An under Coate, or petticoate, onder rok.
	a paire of bodyes, gestikt lijf.
	a waftcoate, een lijfrok.
	a plaited Cloak, een geploide Manteitje.

Eare

Eare Jewells , pendants at the eare. Pendantsen aan 't ooz.	blossom, bloeffem a tree that blossoms. boom dat bloeyt
Rings. ringen.	fruit, vrucht
Linnen. Lijnwaat.	a fruitfull tree. vruchtbaar
Cotton. Boomwol.	boom
A smocke, shift. een Vrou- we hemdt.	a barren tree, een vrucht- loos / of onvruchtbaar
An Apron, Schoortkleet.	boom.
A handkerchiffe. neusdoek.	an oke, eyke boom
Neckcloth, hals-doek.	an acorne, eekkel
Neckhandkerchiffe. neus- doek om den hals.	apple tree, appel boom
Drawers, booz-mouwen.	an apple. appel
Coyfe. Mutze / Hulle.	peare tree, peere boom
Cap. Hat.	a peare, peer.
Necklace. hals-bandt	a quince apple. quice appel.
Braceletts. arinketenen	quince peares, or quinces
a scarfe, vaile. sluyer / falie.	quice peeren.
thrid. garen / thread. draat.	cherry tree, karffe boom
needles. naalde	a cherry karff
Pinnes. spelden.	plum tree. } prupm-
Pin Cushion, spelde kuffen- tje.	a prune tree. } boom.
a paire of siffers, een scartje.	a plum, a prune. prupm
21. Of Trees, and Fruits.	an ashe, esse boom / effche
Van Boomen, en Vruch- ten.	boom
A tree. een Boom.	a beech tree. beukkenboom
a roote. wortel.	a poplier, popel boom
the stem, trunk. stant.	linden, or teil tree, linde
a bough, branch. tak.	boom
a twig. een rissje.	a willow, or fallow, wilge
the barke. schozffe.	boom
a knot in a tree. quast.	pine tree, sparre boom /
the pith. pit.	denne boom
a leafe, bladt / loof.	a Cipresse Cipresse boom
a knop, a bud. een knoop.	a vine wijngaart
	a cluster of grapes. een troffe
	trofch
	grapes druiven
	orange tree orange boom

an orange. orzange appel.
 medlard tree. mispel boom
 a medlar. mispel.
 mulberry tree. moerbessie-
 boom.
 mulberries. moerbessien
 abricocke tree, Apzicoos-
 boom.
 an abricock. Apzicoos.
 Peach tree, Persikke-
 boom.
 a Peach. Persik
 Figge tree. Vijge boom
 a Figge. Vijgh
 Nut tree. Nute boom
 a wallnutt. okkernoot
 a heselnutt. hasenoot/hasel-
 noot.
 a hesel. haselaar / haseler/
 haselnoot-boom.
 elder tree. Wlier boom
 amond tree, Amandel-
 boom.
 gooseberry tree; doornbes-
 sen-boom.
 goose berries, kruis / of
 doorn-bessien.
 bastard corinths, common
 ribes, aalbesien
 Lemmons. Lamoenen
 Poom citrons. Citroenen
 chestnutts. kastanien
 spanish chestnutts, spaansche
 kastanien.

22. *Of hearbs, and flowers.*

Van kruiden, en bloe-
 men.
 Pease, Erten/ Erwteten.

pease in the hulls, vette daas
 't zaat in leght.
 pease without peelee, or skin,
 puele sonder schellen.
 beanes, boonen
 Turkie beanes, or beanes
 from Rome, Roomsche
 boonen.
 garlicke. look
 onyons. ajuit
 leekes. vieslook
 strawberries. aartbesien
 a reddish. radijs
 Turnippes, Rapen / Knols
 len.
 cabbages. huis-koolen
 a collyflower. blomkool
 spinage. spinagie
 salad. zalaad
 lettice. latsouw-
 leafed, or headed lettice.
 kropzalade.
 artichockes. artisiokken
 speragrasse. asperge
 carots, roots. wortelen/
 peen.
 Parsenippes. pijnstienaken.
 rayfort. peperwortel
 Purseleyn. porcelein kruut/
 porstelein.
 rue. wijn-ruit
 chervill. kervel
 Parceleyn, Parsley. Peter-
 celie.
 betes. beet
 hemp. hennip
 flax. vlas
 hay. hoop
 Pumpkins. Pompoenen
 foreik.

foreil. suerkkel.	Pale. Bleek
Rosemary. Rosmarijn	White. Wit
Margerum. Mariolein	Green. Groen
a cucumber. koncommer	Light green. licht Groen
Hysope. Wsoy	sea green. zee Groen
Hop. Hop	fad green. donker Groen
Wormewood. Wizen	grasse green. gras Groen
anis. Anijs	Orange. Oranjen
Finckel. Denkkel	blacke Swart
Tobacco. Toebak	Gray. Grijs
to adstooles. padde stoelen	blew. Blaew
a Thistle. Distel	Violet. Paars
Muskmelion. Meloen	Flesh colour. Vleis kleur
Flowers. Bloemen	colour like the dawning of
Liliyes. Helien	the morning, koleur ge-
clove Gillaflowers, Ange-	lijk smorgens de Son
liers / Angelieren / Ge-	begint op te gaan.
noffelen / Teste - bloe-	colour like fire, koleur als
men / (or Gilofer.)	't vuur.
Roses. Rosen	Purple. Purper
Dafyes. Matelijfjens	skie colour, azure. Hemels-
Gold cuppes, or golden knaps	blauw.
butterfloures, or batchelers	Light russet. licht grauw
buttons. boter-bloemen	fad russet. donker grauw
Marigoldflowers, gouldes.	Dyed in the wool, in de
Gouts bloemen	wolle geberst.
blew, or blue bottles. koozn	23. Of Warlike men. Van
bloemen / blauw bloem-	Oorloghs Volk.
tjes / die in t koozn staan	The Generall of the Leger,
a nosegay, or posey. een tui-	or army, Generaal van
kertje / ofte bundeltje	't Leger.
bloemen.	Lieutenant Generall, Luit-
23. Of all sorts of Colours.	tenant Generaal.
Van allerhande kleuren.	Major Generall of the ar-
Scarlet. Scarlaken	my, Majoor Generaal
crimson. Karmozijn	van 't Leger.
Red. Roodt	the great Master of the artil-
incarnation. Incarnaet	lery, de groote Meester
yellow. Geel	van

van de Artillerie/ 't Geschut.	Gunner, Canonniēt. Koningsstapel
Commissary of the munition of warre, Commissaris van den trein van Oorlogh	a Musqueteer Musquetier a Pikeman Piekkenier a corcelet. Harnesse Harnas
a Conquistator, or Commissioner of the Munsterings. Commissaris van de Munstering	a Canon, a gun Geschut a bullet Kogel
the Provost Generall of the Army, de Geweldighe Generaal van 't Leger	Cartages, patronen / of Kardoezen archers, sergiants / of hayscheerders
Colonel Coznel	Infantry, foote soldiers voet Volk
Lieutenant Colonel, Luitenant Coznel	24. <i>Of the Cavalery, (belonging to a Regiment of Horse men, or Troupers.)</i> Van de Ruitery.
Captaine Capitein	The Generall of the Horffe (or of the Horffemen) Generaal van de Ruitery
Lieutenant Luitenant	The Lieutenant of the cavalry (or the Horffe) Luitenant van de Ruitery
Ensigne Vaandzager	commissionet of the Horffe Commissaris van de Ruitery
Sargent Sergiant	a colonell of a Regiment of Horffe (or Troupers) Coznel van een Regiment Ruiters
quarter Master, Quartier Meester	a cornett. Coznet / die de Standaard voert
the Provost of the Regiment Geweldighe van 't Regiment	a Trumpetor Trompetter
the scribe, Clarke of the Companie. Schryver	a Trouper in compleate Harnesse. Ruiters in volle Harnas
Corporall Corperaal	an Harquebussier. Ruiters
a Gentleman soldier. Adelboest	
The army 't Leger	
a combat gevecht / slagh	
an assault storm / of aanval	
Chirurgion Barbier	
Pioneer graver	
Drummer Tamboer / Tromslager	
Viſtualer Soetelaar	
Provision, Victualls. lijftocht	

met een langh Roer	an haven haben
a Dragonneer. licht gewa- pent Guitier	a Pilote Piloot
cavalery, Horſſe men, or a Troupe of Horſſe men	Masters mate Stierman
Guitierp	a Gallery Galderpe
	a Galley Gallepe
	a Fleet Bloot
25. Of Navigation. Van de Scheeps-vaart.	the blockes de blokken
a ſhip of warre, a man of warre. Bozlogh ſchip	the fore moſt part of the ſhip, or the bough. het voorzte van 't ſchip / of de boegh
a ſhip een ſchip	the fore caſtle, 't voorſt kaſteel
a ſhip maſter ſchipper	the hindmoſt part of the ſhip, the ſtern. het ach- terſte van 't ſchip
the captaine of a ſhip, Ca- pitein van 't ſchip	the great cabin, de groote Kajuit
the Lieutenant of a ſhip, Luitenant van 't ſchip.	the gunners cabin, or gun- roome. de Konſtuyels Kajuit
Marriners, ſeamen de boots- gezellen	the hatches. 't oberloop / de luikken
the provost de probooſt	the gunnes. het Geſchut
the boyes de jongens	the compaſſe Kompaſ
the cabin boy, de Kajuit jongen	a ſane, or ſlag. vlagge
the cooke de kok	cables. kabels
the keel of the ſhip, de kiel van 't ſchip	a Pirate. Roof-ſchip.
the ſayles de zeilen	
the cordage, de rouwen / of het wandt	26. Of Number. Van 't Getal.
the miſſin fok	One. een.
afore the winde, voor de windt	two. twee.
againſt winde, tegens de windt	three. drie.
the helm, or the rudder of the ſhip, 't roer van 't ſchip	four. vier.
the ancker anker	five. vijf.
to navigate a ſhip, a veſſel vaaren	six. ſes.
	ſeven. ſeven-
	eight. acht.

nine. negen
 teene. thien
 eleaven. elve
 twelve. twaalf
 thirteen. dertchien
 fourteen. veertchien
 fifteen. vijftchien
 sixteen. seftchien
 seventeen. seventchien
 eighteen. achtthien
 nineteen. negentchien
 twenty. twintigh
 one and twenty, een-en-
 twintigh
 twenty and two, twee-en-
 twintigh
 twenty and three, drie-en-
 twintigh/ &c.
 thirty. dertigh
 forty. veertigh
 fifty. vijftigh
 sixty. seftigh
 feaventy. seventigh
 eighty. tachtentigh
 ninety. negentigh
 hundred. hondert
 one hundred, een hondert
 two hundred, twee hondert
 three hundred, drie hondert
 foure hundred, vier hon-
 dert
 five hundred, vijf hondert
 six hundred, zes hondert
 feaven hundred, feven hon-
 dert
 eight hundred, acht hon-
 dert
 nine hundred, uegen hon-
 dert

thousand. duizent
 three thousand. drie duizent
 five thousand. vijf duizent
 a thousand thousand, or a
 Million, duizendt maal
 duizent / of een Mil-
 lion/ &c.

27. Of *dispositive number*,
 or of *number*, appertai-
 ning to order. Van het
 ftel Getal.

The first. de eerste
 second. tweede
 third. derde
 fourth. vierde
 fifth. vijfde
 sixth. sefte
 feaventh. sevende
 eighth. achtste
 ninth. negenste
 tenth. tienste
 eleventh. elfste
 twelfth. twaalfste
 thirteenth. dertienste
 fourteenth. veertienste
 fifteenth. vijftienste
 sixteenth. seftienste
 feaventeenth. seventienste
 eighteenth. achtthienste
 nineteenth. negentienste
 twentieth. twintighste
 thirtyeth. dertighste
 fortyeth. veertighste
 fiftyeth. vijftighste
 sixtyeth. seftighste
 feaventyeth. seventighste
 eightyeth. tachtentighste
 nine-

- Ninetyeth, negentighste.
 Hundreth, hondertste.
 Two hundreth, twee hondertste.
 Three hundreth, drie hondertste.
 Foure hundreth, vier hondertste.
 Five hundreth, vijf hondertste.
 Six hundreth, ses hondertste.
 Seaven hundreth, seven hondertste.
 Eight hundreth, acht hondertste.
 Nine hundreth, negen hondertste.
 Thousandth, duisentste/&c.
28. *Of small living Creatures.* Van kleine Ge-
 dierten.
- A bee. een Bie/ byeken.
 A wasp. een Wespe/ Wozentzen.
 A hornet. Hornsel/ Hozsel.
 A butterfly. Cappelleken.
 A painted butterfly, schoenlapperken.
 Vlinder. pepel.
 A fly. een Bliege.
 Dogfly, gnat, midge, muggesken.
 A Pismire, Ant or an Emot, een Miere/ Disem-
 me / Pismiere / Mier-
 sepkke.
- A cheefe lippe, een Diffe-
 bedde/ zeuge.
 A Mole, or a Moule, een Mol.
 A Fieldmouse, een Veldt-
 Muis.
 A Louse. een Luig.
 A Flea. een Bloep.
 Wall-lice, Weegh-luisen/
 Wand-luisen.
 A Worme. een Wozm.
 An Earthworme, Hardt-
 wozm / Pier / Pier-
 wozm.
 A spider. een spinne.
 A grasshopper, een spzink-
 haan.
 A Weefell, or Weafill,
 Wesel/ Wesselken.
 A Firret. een Fret/ Fozet.
 A Frogge, a little Frog.
 Wozschken.
 A Toade. een Padde.
 An handworm, a mite. siere/
 sierken.
 The blacke fly called, a Beet-
 le, Heber.
 Locust. Spzink-haan.
 Palmer worme, Rupsel/
 Rupsene.
 Canker worme. Heber.
 Caterpillar, grasse worme,
 Bruidt-wozm.
 A silke worme. Zy-wozm.
 A Viper, Adder. Adder.
 An Hedgehog, an Irchin.
 Egel.
 A Porcupine, Liser Ver-
 ken/ Swijn Egel.

29. *Of words that are
Contraries. Teghen-
strijdige woordekens.*

Good. goet.
Bad, ill. quaat.
Of the best. van 't best.
Best of all. alderbest.
From evill to worffe, van
quaat tot erger.
Wise, prudent. wijs.
Foole, foolish, unwise. gek/
zot/ dwaas.
Great. groot.
Little, small. klein.
Honest, vroom / eerlijk/
eerbaar.
Dishonest, onvroom / on-
eerlijk.
Vertuous, deughdelijk.
Vitious, ondeugent / deug-
niet
Grosse. dik/ grof.
Slender, smal.
Tender. teer.
Fat. Vet.
Leane. mager
Subtile. loos/ substijl.
Simple. slecht.
Craffie. loos.
Ninny, innocent. onnoo-
zel.
Friend. Vriendt.
Foe, enemy. vbandt.
Agreeable. voegelijk.
Disagreeable. onvoegelijk.
Modest. tuchtigh.
Immodest, impudent, on-
tuchtigh.

Lawlesse. rechtloos.
Audacious. stout.
Ecarefull. onstout/ bloo.
Seducer. verleider.
Leader. leider.
Righteous. rechtvaardigh.
Vnrighteous. onrechtveer-
digh.
Equality. billikheidt.
Inequality. onebenheidt.
Evitable. vermijdelijk.
Inevitable. onvermijdelijk.
Acceptable. aangenaam.
Vnacceptable, on-aange-
naam.
Rational. redelijk.
Absurd. ongerijmt/plomp/
sonder reden.
Long. langh.
Short. kort.
Neer, hardby, closeby. na-
bp.
A farre of. verre van daan.
So neere. soo na.
So farre. soo verre.
Large, wide. breedt/ wijdt.
Strait, narrow. engh/ smal.
Humble. nederigh.
Proud. hobaardigh/ trots.
Meeke. zachtmoedigh.
Highminded. hoogmoedig.
Free. vry.
Servil. gediensstigh/ slaaf-
achtigh.
Faithfull. getrouw.
Vnfaithfull. ontrouw.
Discover, reveale. ontdek-
ken.
Discovering, discovery, re-
vela-

velation, uncovering, ont-
dekkingh/openbaringh.
Conceale, cover, dekken.
concealment, covering, hi-
deing, dekkingh/verhe-
lingh.
beautiful, faire, schoon.
Deformed, ugly, uncomely.
leelijck.
High. hoogh.
Low. laagh.
Honorable. eerwaardigh.
Dishonorable, oneerlijk/
oneerwaardigh.
A Considerate man, be-
vzoetzaam.
Inconsiderate. onbevzoet-
zaam/stout/rukkeloos.
Witty. vernuftigh.
Silly. onvernuftigh.
Vnderstanding, intelligible.
verstandigh.
Ignorant. onverstandigh.
Lovely. minnelijk.
Hateful. hatelijk.
Humane. beleeft.
Churlish, inhumane, barba-
rous. onheusch/voers/
onbeleeft.
Greenwood. groen hout.
Drywood. droogh hout.
Full. vol.
Empty, idle. ydel/leegh.
Rich. rijk.
Poore. arm.
Fruitfull. vruchtbaar.
Steril, barren, onvrucht-
baar.
Happy. gelukkigh.

Vnhappy, unfortunate, on-
gelukkigh / rampspoe-
digh.
Miserable. rampzaligh.
Ioyfull, glad. blijde.
Sorrowfull. droevigh.
Pleasant. geneughlijk.
Vnpleasant. ongeneughlijk.
Merry. } vrolijk.
Iocund. }
Sound, in health. gezondt.
Healthy, healthfull. wel te
pas / lustigh/at lustigh.
Sicke, ill. weake. krank/
qualijk te pas.
Life. leven.
Death. doodt.

30. Opprobrious names, or
ignominious disgracefull
termes. Smadige en
schamperachtige na-
men, of oneerlijke
schandt-namen.

A Knave. een Guite / Bent-
gel.
A Rogue. Schelm / Fieft/
Rabaut/Boeve.
Traytor, Berrader.
A Thiefe. een Dief.
Anhighway rogue, Struik-
roober / Straat-schen-
der.
A Robber, a Pyrate. een
Roover / Zee-Roover.
A Cut purse. een Beurse
snijer.

A treacherous man, een
berraderlijk man.	kaart.
A bold fellow. een stoute/
onbesuiste kaarl.	An Atheist. een Athieft.
A Pander, a Ruffian. een
Hoere-waart.	An Hereticke. een Ketter.
A cuckold. een hoerenzager	A Juggler, Guichelaar/
Guicheler/ Kokeler.
A Cheater. een bedzieger.	A cunning Fox. een slimme
Dox.
An Impostor. een beuseler.	A Glutton. een Dzaat.
A Ravisher of Virgins, een
schaffierder/ of Maag-
den schender.	A sordid fellow. een vrek.
A Vagabond. Landt-loo-
per.	A Slanderer. een Naam-
schender.
A Whore master, een Hoer-
re booght.	An Infidel. een ongeloo-
vigh mensch.
A Whoremunger, a Whore
hunter. Hoereerder / een
Hoeren-jager.	A Covetous wretch, a
Churle, een Gierigaart/
een reekel.
A Lyar. een leugenaar.	A Wretch, een guite/deug-
niet.
A bastard. Hoeren kindt.	A wretched fellow, een dees
relijk gezet.
A lazy fellow. een luytaart.	An unthankfull wretch, een
ondankbare reekel.
A Drunckard. een dronk-	A Carrayne. Haronie.

To the Scornee.

*If I despise'd be in thine eyes ;
That so you cannot see,
What need there is of mee ;*

*This' sturber mee not: for who
denyes,
A Dog much better is,
Then breathles Limisse.*

F I N I S.

Page

Page 102. Of the First Part I promised to Interpret the
unexpounded words there in Contained, which
wee will now performe from Page to
Page: as followeth,

Pagie 103. Van 't Eerste Deel beloofde ik de On-
vertaalde woorden daar inne begrepen te
Vertolcken, 't welk men nu ver-
volgens van Pagie tot Pagie
doen zal: als volght,

Page 2.

Iustice, gerecht / gerecht-
heideit / rechtvaardig-
heideit / recht.

Lade, een traagh / of luy-
Paart.

Rejoyce, verheughen /
verblijden / sich verblijden /
ende van blijdschap sin-
gen.

Object, boozwerpingh /
boozstellingh / boozhou-
dingh / een verwijtingh.

Iarre, verschillen / ver-
scheiden thoon ofte geluit
maken / met anderen niet
over-een-komen / twisten /
verscheelen / tweedzachtig
zijn.

Ieare, schimpen.

Verily, waarlijk / seker-
lijk / immers / toch.

Vertue, denght / kraft.

Service, dienst.

Vocation, beroep.

Vanity, ydelheideit.

Invent, binden / uit-bins-
den / verzinuen / verziereu.

Vehement, heftigh / ge-
weldig / krachtigh / seer
groot ende sterk / heevigh.

Vehemently, heftighlyk /
grootelyk / seer.

Vexation, quelling / moei-
ten.

Vitious, gebzekkigh / ge-
bzekelyk / ondeugdigh / on-
deugent / buil / stinkkende /
geschent / verdozben.

Vulnerable, quetzen / ver-
wonden.

Viceroy, onder Koning.

Viceregent, onder Voogt /
onder Stadt-vooght / on-
der Rijk-vooght / onder
Kruwaart / onder Bestier-
rer.

Pagie 3.

Mal / lascivious, petu-
lant, a foole. foolish. without
wisdome. that hath no grace.

That hath no pleasant fashion
in words, or gesture, mad,
wittlesse, foppish.

Maal / a space of time:
as **eenmaal/een etmaal/once**
one time. **tweemaal/**
twise two times. **menigh-**
maal/ often. often times,
many times: **nademaal dat/**
after that. afterward, since
that: for as much as

Maal / i. e. a Consort, a
Companion, hence

(**Gen Gemaaltime** / a
Wife.) it sign: also. repast,
pasturing, feeding, meate. or
an eating, and drincking to-
gether: as **noenmaal/avond-**
maal/ &c. it signifies also a
moole, note, or spot.

Maagh / I may, or can.

Maagh/kin, allie of the
same blood, and the sto-
macke.

Sagh / I sawe.

Saagh/or zaagh/a sawe.
a shingle, or flat of the earth.

Tal / Number.

Taal / talke, tongue,
speech: as **sijn's Moeders**
taal/ his Mothers tongue,
or speech. **ons Lants taal/**
our Country speech.

Man / a Man, a husband.

Maan / the Moone.

Ben / I am.

Been / a bone, a leg.

Schel / a Shel.

Scheel / oblique, squint.

Tellen / to tell, or num-
ber.

Teelen / to gender, begit.
produce, procreate.

Hest / the hilt, haft, or
handle of a weapon, knife,
or toole.

Heeft / hee hath.

Wet / a Law.

Wet / the hearbe woade.

Blick / a thin plate, or
leaf of silver, or other met-
tall. as latten.

And a wincking, or twine-
kling with the eye: as **een**
ogenblik.

Blijk / from **blijkken** / to
manifest, to make appeare,
to seeme, to shew.

Min / Ioue, and lesse:
as **niet min** / not lesse: **niet**
te min / neverthelesse.

Mijn / mine.

Sin / or **zjn** / a sense.

Sjn / or **zijn** / his, to be.

Win / a Country husband
man, a Clowne, also: to
gaine, **ik win wat** / I gaine
somewhat. **gewin** / gaine.

Wijn / Wine.

Swik / a broach, or spit
of yron, or wood, an awger,
piercer, or wimble, a swie-
ge, a rodde, or scourgstick.

Swijk / lacke, poore,
sowning, defect, fayling.

Bos / a Wood, a Bush.

Boos / wicked, perverse,
malignant, peevish, evill.

Los /

Loos/loose, free without care.

Loos/ empty, vacant, wanting, poore, needy. destitute: expressed by *lesse* / in English when it comes in the end of a word: as

Godtloos / **geldtloos** / **terloos** / **trouloos** / **Daderloos** / **machtloos** / **vriendtloos** / &c. i. e. Godlesse, monylesse, &c.

It signifyes also: to be Aye. craftie. wylie. subtil. like a fox, witty. wary. prudent.

Bot / a fish called a plaice.

Boot / a Boate.

Schot / the out cast, that which is cast up, or out (as mire, and dirt out of the sea) hence.

Overshot / remnant, remainder.

Schoot / a lappe, theosome.

Kop / the pate, the head.

Koop / sale. **te koop stellen** / **te koop setten** / to set or expose to sale. **goeden koop zijn** / to be cheape, a good penner.

Dun / thin. slender. leane. sparing.

Duun / a heathy place, the leadownes, a sandy, or gravelly place.

Mus / a snittle.

Luus / a louse.

Mus / or **musch** / a sparrow.

Muus / a Mouse.

Hus / **huszak** / or **hushuik** / a robe made of wolves and deare skins.

Huus / a House.

Tus / or **tut** / **tusch**.

Tuus / at home, **hy en is niet tuus** / or **t'huis** / **hee is not at home**.

pagie 4.

Yeild, **leveren** / **geven** / **hoortbrengen** / **overlaten**.

Yoke. **een Juk** / **een Jok** / and hence, yoke fellow. **een gehouwde Man** / **ofte Vrouw**.

Yarne. **Wolle garen**.

Yesterday. **Gisteren**.

Journey. **een Reize** / **een wegh Reize**.

Call. **roepen** / **namen** / **Cry**. **een geroep** / **gekrijt** / **gekerm**.

Cloake. **een Mantel**.

Clocke. **een Horlogie** / **Hurwerk**.

Accord. **verdragh** / **overeenstemmigh** / **vereenighingh** / **overeenkomst**.

Crime. **misdaat** / **lasterstuk** / **schult**.

Calamity. **elendigheidt** / **gequel** / **tegenspoet**.

Clemency. **saechtmoedigheidt**.

U 4.

City.

City. een Stadt/ Hoop-
stadt.

Censure, bestraffingh/
toets/ berispingh.

Hence. van hier/ heen.

Whence. van waar/ waar
van daan.

Race. een loop / the race
of ones life, den loop eenes
levens ook/ ozden/ en ver-
volgh/ continuatie.

Face. aansicht / aange-
sicht.

Solace. vermaak/ troost/
belustingh / verheugingh/
verblijdingh / solace / ver-
troostingh.

George. Jozis.

Generall. gemein / alge-
mein.

Ginger. Sengeber.

Gesture. gebaar / het ge-
laat ende handelingh / ge-
beert/ bootze/ bewegingh/
d'zacht.

Gelly. rinsel / ofte ruz-
fel.

Generation. Geslachte.

Gentle. sacht/ teer/ week/
tam/ sachtmoedigh.

Gorget. een halsdoek/ of
Wrouwe coliere / daar sy
hare borsten mede dekken/
een hals-wapen/ hals har-
nas.

Gorgeous. sierlijk toe-
gerust / toe-gemaakt / be-
reidt / ende kostelyke cie-
ringh.

Gyant. een Reuse.

Gilofet. een Nagelblom.

Gaole. een Gebankke-
nis/ Kercker/ Gebangen-
Huis.

Goale. het einde van een
pegelyk dink/ een perk/ de
prijz diese behaalden als
men woestelden / ofte te
voet/ of te Paart/ om eere
in eene loop-bane liepen.

Gold. Goudt.

Gimlet. een boozken.

Got. gekregen.

Graffe. planten/ in plans-
ten/ enten.

Gravell. Graveel.

Grammar. Letterkonst/
Spzaakkonst/ Taalkonst.

Graine. Koozn.

Ground. de grondt / het
landt.

Gain. gewin/ winst.

Get. verkrijgen.

Garter. een kouze-bandt.

Gulfe. diepte des waters

Gutter. een goste.

Hamper. een kofz / ofte
mande van wiffen / ofte
teen gemaakt.

Hand. een handt.

Hazard. ghebaar / lot/
avontuur/ kans.

Husband. een gehouwde
Man.

Husbandman, een die
Handt-werk doet / een
Landt-bouwer / Landt-
man/ Huis-man.

Hauc.

A P P E N D I X.

Haue. te hebben.
 Helpe. hulpe.
 Hinde. een Hinde/ Wyf-
 ke van een Hert.
 Hogge. een Darken.
 Hart, or Stagge, een
 Hart.
 Chamber. een kamer.
 Cherry. een kers.
 Chose. kiezen.
 Children. Kinderen.
 Childe. een kindt.
 Churle. een Boer / een
 onbeleefde Wendt / gesto-
 tenhertigh / vzekkigh / on-
 eerlijk / schandelyk gezet.
 Church. een Kerke.
 Chicken. een kiekken / een
 kuicker.
 Cholar. galle / toorn /
 gramschap / geele gal / gal-
 zucht / heet bloedigheit /
 oplooyentheidt.
 Cholaricke, haastigh /
 gram / oplooyent.
 Choake. verstikken / ver-
 wozgen / versmachten.
 Churn. een karne / kerne /
 Daarmen boter in karent.
 Chalke. krydt.
 Which. welke.
 Fetch. halen.
 Filch. steelen / wegh- ne-
 men / ontneemen / weg beu-
 zelen.
 Stretch. rekken / strek-
 ken / uit strekken.
 Welsh. Wals.
 Belch. gozpen / opruy-

senen / ruyfenen / van de
 bozst ofte mage wozpen /
 zyn hert outlasten.
 Wench. een dienstmaagt /
 dienstboode.
 Laugh. lachen.
 Draught. een heimelyk-
 heidt / pribaar.
 A draught of Beere, or
 Wine, een dronk Bier / of
 Wijn.
 Enough. genoegh.
 Daughter. een Dochters.
 Plough. een ploeygh.
 Through. dooz / by.
 Philosophy. Philosophie.
 Phisicke. Medecijn / a
 Phisician, een Doctoor / een
 Medecijn-Meester.

pagie. 5.

Ja / Yea. Jaen / Nay.
 Iouist / or gunst / or gun-
 ste / favour.
 Tegens / against, or unto
 pet / somewhat petwes /
 ibid.
 Nemandt / sombody.
 Regelyk / every one, alle.
 Teught / Youth.
 Welvers / any where,
 somewhere. In som place.
 Tegenwozdig / present.
 Dzee / vrede / peace, te
 vreden zyn / to be still, or
 quiet, to acquiesse, not to be
 solicitous, to be content
 with his owne, to be satis-

A A N H A N G Z E L.

fyed in his minde, to desire nothing besides.

Ik ben te vreden/it pleaseth mee, I accept the condition, or proposall.

Te vreden stellen / to please, to pacify, to satisfy.

Vleesch/Flesh.

Vpant/an enemy, **vpantschap**/enmity hostility.

Vreese/ feare, **vreeseloog**/ feareles, **vreeselose**.

Wouwe/ a Wife, a Woman, a Mistris.

Hure/ an Hour.

Schikken/to dispose, or order, to set in order.

Gelukken / to happen, to chaunce, to haue good successse, to fall out prosperously.

Sulcke/ such. **zulcx**/ so that.

Welcke/ which.

Siel/ ziel/ the soule.

Zaal/ a Hall, a palace.

Zoodanigh/ such like, of the same sort.

Zwijgh/ silence, **swijgt** / be silent, hold your tongue, or hold your peace.

Swijm / **onmaeyt** / a swoound.

Beswijmen/ **beswijcken** / to swoound, to faint.

Godt/ God.

Gebodt / Commandement.

Wozt/ **woorden**/ to be.

Geest/ a Spirit, a Ghost.

Woort / a word, a sentence.

page. 6.

Adde. toe doen/ by boesgen / **vergaderen** / **op-tellen**.

Bedde. een bedde.

Chaffe. kaf.

Gladde. verblijdt / **verheught**.

Fedde. geboedt.

Dogge. een hondt.

Hogge. een Swijr / **een Derkken**.

A dugg. de mammen / **bozsten** / **ofte uuder**.

Legge. de been / **skin. de scheens**.

Madde. dul / **razend** / **uitzinnigh**.

Mudde. slijk / **modder** / **more. moer**.

Mugge. een pannetje / **of kommetje** **daar men boter in smelt**.

Padde. een pak / **bundel** / **bagagie**.

Scoffe. een schimpwoort / **spot-woort** / **ofte schimpen** / **spotten**.

Staffe. een stok.

Stuffe. stoffe.

Rigge. reeden / to rigge out a Ship, **een Schip uit-reeden**.

Attempt. poogen / **onderstaan**

A P P E N D I X.

staan / onderwinden / be-
 drijven / ondernemen.
 Hymne. Lof-zangh.
 Come. kome.
 Blesse. zegenen / blisse. za-
 ligheidt / d'eeuwige zegen.
 Glasse. gelas.
 Henne. een Voen / een
 Dinne.
 Penne. een Penne.
 Limme. een lidt.
 Solemne. plechtelik / seef-
 telijk / hooghtdriek.
 Almighty. Almachtigh.
 Tongue. een tongh.
 Plague. een plaagh.
 Rogue. een schelm / een
 straatfchender / een guit.
 Hague. & Gravenhage.
 Prague. Praagh.
 Condemne. veroordee-
 len / verdoemen / doemen /
 verwijzen.
 Receipt. ontfanging / in-
 neemzel.
 Debt. geld- / schuld.
 Blaine. herffens / bzein.
 Despaire. wanhoope.
 Faire schoon / lieflijk /
 fraep / hupsch.
 Mountaine. berg.
 Sauce. sauce / or sauffe.
 Land. lof.
 Applla. o. verbzolykken /
 prijfen / toe juichen
 Authority. gezagh / ge-
 loofwaardigheit / macht-
 hebbing / aanzien / macht /
 achtbaarheit / overstaan.

Law. een Wet.
 I saw. ik fagh.
 Straw. ftroo.

pagie. 7.

Paart / a Horffe.
 Swaart / a Sword.
 Baar / or baer / bare, pre-
 sent, apparent, plaine open or
 naked, prompte.
 Baar-gelt / present mo-
 ny, baar gelt geven / met
 baar-gelt betalen / to make
 prompte payment, to pay
 with ready mony.
 Baar-hoofst / i.e. blootg-
 hoofst / barre-boets / i.e.
 bloots-boets / barefoote.
 Swaar / heavy, sad.
 Hap / a dog Fish.
 Key / a key, or wharfe.
 Port, or haven.
 Zaep / a kind of stufte
 made halfe of filke.
 Maep / maeye / a kinde
 of worme. a cheefe worm.
 And maep-tijdt / mow-
 ing time.
 Draep / quickly, and a
 turne for turners worke.
 Draep-brugh / a turne
 bridge, a bridge which tur-
 nes upon a spindle.
 Kraep / a Crow.
 Gauw / quicke spirited.
 livel, hearefull.
 Hautw / a Caddow.
 Snauto / a taunt. a bitter
 speech.

6 A N H A N G Z E L.

speech, a mocke, a scoffe, a
nautious snivle.

Flauw/faint, flautw/her-
righ/fainthearted.

Blaeuw/ or blaauw/
blew.

Grau/ gray:

Paeuw/a Pee Cocke.

Geit/ or gept/a goate.

Kein/ reyn/ cleane, pure.

Itleyn/ little.

Bleyn/ a blaine:

Heur/her's.

Deur/ through, deur-
bakken / throughbakt,
deur-boozen / to boore
through, deur hzengen / to
bring through, to spend, or
consumne.

Deurgaan/or doozgaan/
to goe through, deur schij-
nen/ to shine through, to be
transparent, deurgaande
twee Jaren/ two Conti-
nall Yeares.

Deure/a doore, deurken/
a little doore.

Neus/a Nose.

Sleu/ a thing drag'd, or
trail'd upon the ground,
ven leu/a frivolous, triviall
matter, a thing of no value.

Leur werk/ a vaine un-
profitable, vile, base, foolish
triviall worke.

Hence.

Gen leu en een sleu/
a triviall dirty thing.

Leeuw/a Lyon.

Schreeuw/ geschreeuw/
a schrike, a schriking, a cry-
ing out, an outcry, a crying
far a loud, a braying.

Sneeuw/snow.

Ik zie/ I see.

Hieuw/I did hewe, from

Houwen/ to hewe.

Nieuw/new.

Zoet/sweet.

Bloedt/blood.

Goedt/good.

Moeder/Mother.

Bloeyen/ to blossome.

Koepen/ Cowes, or kine.

Roepen/ to row.

Besnoeit/pruned.

Hop/Hay.

Moep/ gay, fine, and
handsome.

Zoop/ a sodde, a turf, a
clod, a green turf or sod.

Doop/from doopen/ont-
briezen / ontdoopen/ to
thawe to relent, as Ice doth.

Zout/ Salt.

Gout/ Gold.

Hout/ Wood.

Stout/ stoute/bold, re-
solute, lusty, cruel, arro-
gant, confident, disdainfull,
proud, not fearefull undaun-
ted, bold, hardy.

Quaaken / to scatter, or
spread abroad, to disperse
and pnblish to dissolve, or to
croake like a toad, or frog,
to gaggle, or cry like a goose,
or to quackle like a quaile.

Buer/

A P P E N D I X.

Buer/gebuer/buerman/
Neighbour.

Buer-wijf / a the neigh-
bor.

Buet/buit / spoile, boe-
ty.

Huer / from hueren / to
hyre, dit huis is te huer/
his house is to let.

Muer / a Wall.

Zuer / soure.

Heuy / lasye, slothfall.

Steuyten / to turne bac-
ké to turne away, to let, to
recoyle, to stop, or stay, to
hinder, when a thing falls
downe, and can goe no fur-
ther, but recoyles, or to hit
against the wall till it re-
bounds, to leap backe, to
rebound, to skip backe, like
a ball that returnes from the
wall.

Hence.

Niet sleuiten / it a vailes
nothing, it is good for no-
thing.

Stuiten / i. e. pochen/
to speake highly of himsel-
fe, to glory, to boast, to
boast vainely, to brag.

Fleuiten / to whistle.

Deuit / a doyt, the eight
part of a styver.

Hups / a house.

Mups / a mouse.

Lups / a louse.

Deuwens / somewhere,
badge, teiken / een Krijgs

vaanken / or a badge, signet,
signaal.

page. 8.

Leaue. oozlof / verlof.

Creature. een creatuur.

Reason. de reden / rede-
delijk verstandt / vernuft.

Speake. spreken.

Heaven. den Hemel.

Feele. gevoelen.

Seize. aanslaan / bevan-
gen / to seize upon. de handt
aanslaan / aanbeerden / met
de handt grijpen.

Receive. ontfangen.

Weight. gewicht.

Prey. een pzoop / roof.

Valley. een Dal.

People. Volk.

leopardie. hazard / ges-
wagh / angst / vreesse.

leuce. say / naturelijk-
ke vochtigheidt.

Rheume. suot / katharre /
loop van vochtigheidt uis-
de Herffenen.

Brew. vrouwen.

Few. weinigh.

Hewe. houwen.

Iewe. een Iode.

New. nieuw.

Field. een velt / akker.

Yield. opgeven / uit-leve-
ren / toestemmen.

Shield. een schilt.

Friend. een vriendt.

Broad. breecht.

De 7

boate

10 A A N H A N G ' Z E L.

Boare. een boodt/ schuit.	hem toe- komt.
Cloath. Laken.	Enfue. volgen.
Goale. einde van een loop.	Enfuing words. volghende woorden.
Good. goet.	Pursue. verholgen / na- volgen.
Food. boetzel / eetwa- ren.	True ware. Truth. de waarheid.
Moone. de Maene.	Fruit vzecht/ ooft.
Stoole. een bank/ zetel.	Fruittull vzechtbaar.
A joyntstoole, een vier- kante lankwerpighe zetel.	Buy. koopen.
Ounce. een ounce gewicht	Build. timmeren. a hou- se wright, a ship wright, een huys/ een scheeps timmer- man.
Gourd, een wonder- boom / kauwoorde / kou- worde.	Conduit. een water lei- ding/ water geley.
Mount. een bergh / een uitkijkende bergh in der Zee.	Guile. bedroghe.
To mount up, opklim- men/ opstijgen.	Suite. een bede / een re- quest / verzoek / ook een pak / als a suite of cloths, een pak kleeren.
Touch. aan raken.	Beauty schoonheit/ blank en klaar van aangesicht.
Cow. een koe.	Crime schuld / mislaghe/ misgreep mis greep.
Sow. een zeuge.	Ease. gemak.
Choise uitgelesen/keur.	Glase. te verglaffen.
Oile. Olje.	Guise een manier / een gestalte/ gedaante.
Spoile. bederven / roof goet.	Disguise. dek- mantel/ mom kleederen / momme/ mom aansicht / een ghe- veinst gelaat / een huichel gelaat.
Voide. ledigh/ ydel.	Nose. een Neus.
Destroy. verdelgen/ ver- woesten / vernielen / lit- roepen.	Please. behagen.
Boy. een jongen.	Praise. lof/ loben.
Ioy. vzeughde.	Twelve. twaalf.
Imploy. gebzuikken/ in't werk stellen.	
Due. dat een toe komt/ my due, mijn recht mijn gerechtigheid / dat mijn toe-kant / his due, 't gene	

Who-

Whose. wiens.
 Cheese. kaas.
 Chuse. uitlezen/ uitkeu-
 ren/ uitzonderen.
 Excuse, verschoonen/
 ontschuldigen.
 Lose verliesen.
 Loose. los/ ontlossen.
 Muse. overwegen/ be-
 zinnen.
 To muse, deliberate, be-
 raadtslaan.
 Squease, squise. douwen/
 perffelt/ pzaugen.
 Use. gewoonte/ gebzuik.
 Life. leben.
 Give. geven.
 Lives. leben.
 A life. een levent.
 Have hebben.
 Gave. gaf.
 Move. roeren / beroe-
 ren / verroeren/ bewegen/
 wegh doen/aanraden/ber-
 wekken.
 Slave. Slaaf.
 Heave. heffen/ werpen.
 Graue: 't graf/ bedaagt.
 Wife, wives. Wyf/ wij-
 ven/ eengehoutwde Vrouw.

pagie. 9.

Goede/ Good.
 Moede weary, tyred.
 Dzeme/ honest
 Zone/ a Sonne.
 Dage/ a day.
 Dagelyk/ daily.

Naem/ name/ a name.
 Haat/ hatred.
 Deed deede/ did.
 Mat/ faint.
 Mate/ a measure.
 Moed/ the minde, spirit.
 the quicke & lively vertus
 or power of the minde, the
 affection, courage, confiden-
 ce, and trust.
 Moedloos/ pusillamni-
 ous, fainthearted, without
 courage.
 Kussen/ to kisse. een kusa-
 se / a Cushion. een oorkusa-
 sen/ a Pillow.
 Zinne/ the minde, con-
 ception, a sentence, or opi-
 nion of the minde, the sen-
 ce.
 Vijf zinnen/ the five sen-
 ces. (or senses.)
 Wyffelyk / wisely.
 Geschendt / from schen-
 den / to violate, 't schande
 maken/ to bring one to
 shame, to vituperate, to dis-
 honour, to de fame, to staine
 ones honesty and Credit,
 to corrupt & marre, schen-
 den / i. e. ter schande bruen-
 gen / maaghden / of vrou-
 wen / to deflower, to ravish,
 to dishonour Virgins and
 Women.
 Gedwaalt / strayd, err'd
 from the right way, to wan-
 der from the way, he-
 schaamt / ashamed, eif-
 schen-

sehen / to aske, require, demaund.

lantze / Landish.

Gemeente / Congregation.

Hoozden / heard.

Hanzen / to look upon, to behold, to vew, to see, to respect, or regard.

Verbaar / honest.

Buerman / Neighbour.

Gerechtigheidt / righteousness.

Ik en sal / I shall, or I will not.

page. 10

That. dat.

Thanke dankken / bedanken.

Thaw. dopen / u' dopen.

Thacke, thatch. een huis met riet ofte stroo bedekken.

Thatched Houses, Huisen met stroo ofte riet bekleedt.

The thatch, 't dak ofte dekzel van den Hulse van stroo gemaakt.

Thee. u.

Theefe. een dief.

Then. dan / als dan.

Thence. van daar.

There. daar / aldaar.

Thicke. dik.

Thinke. denken / overleggen / in eens gemoet.

Thigh. een dye.

Thimble. een vingerhoet

This. dit / deze.

Third. de derde.

Thou. du / ghy.

though. al is 't. though it be so. schoon het soo zy.

Thousand. een duizent.

Those. die geene.

Thorne. een doozne.

Throne. een thron.

Throngh. een gedrangh.

Thraldome. slavernie.

Thred, thrid. garen / draet.

Three. drie.

Thresh. dozsen.

Thrift. soberheide / redeljkheidt / ende mateljkheidt in sijn vertier / ofte dooz-bzengh.

Thriftty, een die soberlyk en sparelyk leeft / een zuinigh man.

Thrive, rijk worden in sijn doen / ende erneeringh / welbaren / groeyen / sterk ende frisch zyn. Hee is a thryving man, hy is een boozspoedigh man.

Throate. de gozgel / ofte keel / de stroote.

Thrush.

Thrum, thrums. bloeken

Thrust. steken / dzingen / pzaugen / stooten.

Thunder. donder.

Thumb. een duim.

Thump. met den vuist slaan / kloppen / geschal maken.

A thum-

A thumpe, or bounce, een sterk ende haastigh geluit/ ofte geschal van eenigh dink. To thump at the doore with his heeles, met sijn hielen de deur aanstooten/ thwart, tegen-spreken ofte segghen/ weder-spreken/ weder-streben.

Thwite or whittle, afsnijden / een deel of stuk van eenigh dink af-houwen.

Thwit, berwijten.

Thy, dijn/ uw.

What, wat.

Whale, een Walvis.

Whauleyd, een grauwsoogh.

When, wanneer.

Wheale, welke, push or pimple, een bladerken/ een breeft puisken / builskken.

Wheate, Tarw.

Wheele, een Wiel / een Radt.

Whelp, een seer klein Hondken / een jonghen Hondt / ofte het jong van eenigh wilt gedierte : als a Lyons whelp, a Beeres whelp, a Leopards whelp.

Wherne, wharle, or wherle, een wordel/ een spinwordel.

Whence, van waar.

Wherry, een schuit / een beer-schuit / roep-schuit.

Whett, te werten/ scherpen.

A whetstone, een wetsteen.

Whet the knives, wet de messen.

Which, de welke.

While, dewijl.

Whijne, weenen / krijsten / krijten ofte kermen gelyk de kleine kinderen/ weenende gebaar maken.

Whip, een swiepe / ook geezelen.

A whipsaw, een zage om berden te zagen.

A whirlwinde, een draasenden storm-windt.

To whisper, murmulen/ binnen mondtg murren/ mummelen / een in de oortoe-luisteren.

Whistle, fleuit/ fleuiten.

White, wit.

Who, wie.

Whole, gantsch/ geheel.

Wholesome, gezond/ heilzaam.

Wholesomes, gezondt/ heid/ heilzaamheid.

Whore, een Hoere.

Whom, wien.

Whose, wiens.

Why, waarom/ om wat oorzak.

Whurle, hurle, omslingeren. To whurle a stone, een steen gopen / ofte om en om slingeren.

Page.

page. 12.

Lew'd , .vol van alle
schelmerpen / ende rabau-
ren.

Pure. suiver/ rein/ onbe-
blekt.

Cleane. schoon/ net/ son-
der blek.

A fowle. een vogel.

A beaft. een dier / een
beest.

A fish. een visch.

A tree. een boom.

An Oxe. een Osse.

An Ass. een Ezel.

Light. licht.

Darkeness. duisterheid/
duisternisse.

The Wise. den Wijzen.

The Learned, den Ge-
leerden.

The strong. den sterkken.

The blacke. den swerten.

page. 14:

A Law. een Wet / een
keure.

Los. verlies.

Wittnes. een Getuigen.

pagie. 15.

Het Veldt/ the Field.

Het Hof / the Court, a
Princes Pallace: likewise a
garden Lust-Hof / Paradise

Aruidt-Hof / a garden of
herbs, Bloem-Hof / a gar-
den of flowers.

Het dier / a living creatu-
re, an Animal.

page. 16.

Crosse. een kruis.

Dish. een dish/ een schas-
tel/ ofte een konniet.

Box. een doos/ or palm.

A boxtiee, een palm-
boom.

Fish. Vis/ Visch.

Image. een beeldt.

Place. een plaats.

Pledge. een pandt.

Badge. een teikken / li-
bzeije.

Grace. genade/ gunst/ be-
valligheid.

Patch, een lap. A patch
that is set on a shoe, een lap
die aan een schoen gelapt
is. A garment full of pat-
ches, een kleedt vol lapa-
pen.

Bag. een zak.

Barre, verset / uitsonde-
ringh/ beletsel/ tegenstant/
hinder/ hinder-paal/ schei-
boom/ draei-boom.

An Yronbarre, or bolt,
een Yseren bout / ofte
geerde die men dwers te-
gen de deuren ende venste-
ren stelt.

Bee. een Bie.

bell.

Bell. een klok.
 Bone, bones. been/ been-
 deren. But. been / beenen/
 i.e. a leg, legges.
 Bough. een tak van een
 boom.
 Dram, het achtste deel
 van een ounce.
 Dreame. een droom.
 Father. Vader.
 Fee. vergeldingh / loon/
 bezolding/betalingh.
 Flic. een Dliegh.
 Gun. een Geschut.
 Game. een spel.
 A game at Cardes, een
 Croef-spel.
 Lee. vroezen.
 Lees of Wine, of Oyle,
 vroezen van Wijn / van
 Olie.
 Ram. een Ram / weer
 of weder / weerenbleesch/
 i.e. Hamelenblees / Rams-
 flesh.
 Rod. roede.
 Robe. gewaad / kleedt.
 Clog. een blok.
 A clogge about a Dogs
 necke, een blok ofte klut
 om eenen Honts halse.
 Shooe. schoen.
 Toe een tee. Toes. teen.
 Tree. een boom.
 Key. een sleutel.
 Beefe. rundtbleesch.
 Brother. een Broeder.
 Childe. een kindt.
 Calf. een kalf.

Cowe. een koe.
 Foote. een voet.
 Knife. een mes.
 Life. leven.
 Goose. een Gans. A goz
 ling, een jongh Gansjen.
 Loafe. een broodt.
 Wolfe. een Wolf.
 Mouse. een Muus.
 Scheafe. een buffel / of
 bundel van alle dingen / die
 t'zamen gebonden zijn.
 A sheafe of corne, een
 buffel korens.
 Schelfe. een plank daer
 men schotelen en platees
 len op set.
 Tooth. een tandt.
 Theefe. een dief.
 Hose. kouzen / broek-
 ken.
 Pease. Erweten / erres
 ten / peasecods. peulen.

pagie. 17.

Bandt / a bond, string or
 thong, an obligation.
 Boom / a tree.
 Dwaal / dweil / any
 thing that serveth to wipe,
 or to make cleane with, a
 shoecloth, disclout, a map.
 Dwale / a towell.
 Dier / an Anamall. a li-
 ving creature.
 Blecht / blechte van
 hair / a tuft or locke of haire
 curled, a bush of haire cris-
 ped

ped curled, or broidred.

Weer / a trench made to defend an Army, a bulwarke, a ramme.

Zaagh / a sawe.

Pas / **passé** / Commodity, opportunity fittnesse, fit time or season, a convenient commodious, or fit place: proportion, symmetrie; agreeableness, or an agreeing of one thing with an other.

Elk deel ofte lidt op sijn pas / every part, or member in it's due proportion, in respect of the whole.

Pas geven / to have a fit place, time, occasion, or opportunity for to act in, to have ydel time, to have an opportunity, to be idle unbusied, a vacancy, a vacant time.

Te pas komen / **het sal wel te pas komen** / it will be usefull, serviceable, it will be of use, it will serve the turne, it will be fitt or good for somwhat.

Recht te pas komen / to come in the fittest season, opportunity or time, in its right season.

Qualijk te pas komen / not fit and serviceable: not to come in its fit season, or hardly to be fit for any use, hardly fit for any thing.

Wel van pas ghedaan / done justly, sufficiently well, very well, reasonably well.

Te pas brengen / to be eaven with an other, to give or render an other like for like, to make a man an amends, to reward him, to doe him the like good turne.

Ik sal het wel te pas brengen / to settle, and finish a businessse, to doe, and act.

Te pas zijn / to be in health.

Wel te pas zijn / to be in very good health, to be sound of body, to be in right good health.

Passelijk zijn / to be in indifferent health.

Qualijk te pas / not well, sicke, ill, unhealthy, ill at ease.

Onpasse / unseasonable time, inconvenient - season.

t' Onpasse komen / to come at an inconvenient time.

Onpassen / not to agree well, to disagree.

Ghy hebt daar pas geweest / just uow you were there.

Ghy komt maar pas School / &c. you come but now to Schole.

t' Is

't Is maar pas elf uuren / it is but eleven a Clocke.

Ik heb dat pas gedaan / I have just done it, or done it even now.

Maat / a fellow, a Companion, een medemaat.

Stok / a Cooke,

Keuken / a Kitchin.

Keten / a Chaine.

Roof / a prey, spoile.

Schof / a port Cullis, a stop.

Bedijf / action, exercise office, betwindt / bediening / a doing, a moving or stirring to doe a thing, an undertaking, endeavouring, attempting a going about to doe.

page. 18.

Abilitie, bequaamheidt / welvoegentheidt / geschiktheidt / gawadadigheidt / behendigheit.

Agility, snelheidt / beswintheit / rasheit / slokxheidt.

Chastity, kuisheidt.

Honesty, eerbaarheidt / eerlijkheidt.

Modesty, zedigheit / gezedigheit.

Purity, suiverheidt / reinigheidt.

Malignity, boosaardigheidt.

Sanctity, heiligheidt.

Subtilty, loosheidt / sneedigheidt / scharpsinnigheidt / spitsvinnigheidt.

Necessity, noodtsakelijkheidt / noodtwendigheit / noodelijkheidt.

Abomination, verfoeyningh / grouwel / afschrikkingh / verbloekking.

Benediction, zegen / zegeningh.

Benefaction, weldaadt / goet daadt / verbeteringh.

Complexion, aart / gestaltheidt.

Complection, omtoght / omhelzingh / behelzingh / omvangingh.

Contemplation, overpeinzingh / bespiegelingh / beschouwingh.

Mediation, bemiddeling.

Moderation, matigingh.

Sanctification, Heilighmakingh.

Signification, beteikeyningh / betekeningh / be-
duidingh.

Gracious, goetgunstigh / liefralligh / genadigh.

Dangerous, gevaertlyk.

Heinous, or heineous, or hatefull, hatelyk.

Malitious, quaatwilligh / boosaardigh.

Envious, nydiggh / wan-
gunstigh.

Partimonious, karigh /
zuis

zuinig/ spaarzaam.

Teadious. verdzietigh.

Voluptious, dartzeligh/
wellustigh.

Read, not-a-bell, niet een
klok.

Noteable, or notable,
mercklijk/ aanzienlijk.

Honest. eerlijk / eerbaar/
wroom.

pagie. 19.

Recht. right, just.

Wortel. a roote.

Dul. mad, out of ones
witts, or senses, for, a foole,
an Idiot.

Cas / tasch. a purse, a
bag for mony, a budget.

Crax. a staire.

De trappen op-gaan/
to goe up the staires.

Geluk. fortune, chance
hap.

Genueghlijk / or genoug-
lijk / pleasant, delightfull
merry, Iocund, recreative.

Gestadighlijk. constant-
ly.

Minnelijk. lovely, friend-
ly.

Blank. a board.

Rank. a vine branch.

Wriendelijk. kinde, kin-
dely, friendly.

page. 20.

Great. groot.

Rich. rijk/ volkrijk. Po-
pulus. kooprijk. Copious
in Merchandize, in trad.

Able, vermeughende
machtigh/ sterk.

Fit, bequaam/ behen-
digh.

Faire, schoon/ blank.

pagie. 21.

Dak. the rooffe of a hou-
se.

Dal. a Valley.

Gat. an hole. Sluixgat.
a starting hole.

Gebet. Prayer.

Graf. a grave.

Bembt. a shirt.

Hodt. a cave, or denne,
any hollowplace, a Cottage,
a hogstey.

Zog / zoegh. a sow, a
sowpigge.

Lidt. a member, a yoint.

Padt. a Pathway.

Slot. a locke.

Spir. a speet.

Smit. a smith.

Dioldt. a floote.

Wadt. a vessell. a barrell. a
fat.

Wegh. a way. highway.

Werd / a board, a planke.

Ey. An egge.

Gemoedt / the affection
of the minde, the passion,
state or the naturall disposi-
tion of the minde.

Liedt.

Liedt. a Song.

Loof. the leafe of a tree.

Radt. a wheele, or a Cart-wheel.

Rabaut / a knave, a raskel a villane, a dishonest man, a vitious, wicked, ungratious fellow; a lewd, uncleane ribaldry Person.

Rundt / rindt. an Oxe, or Cow.

Meit. a wench, a handmaide. a maid feryant.

page. 22.

High. hoogh / verheben.

Large, wijdt / breedt / lauk / seer groot / een milt ende liberaal (mensch) groot / van grooter wydtten.

Mercyfull, barmherrig.

Olde. Oudt.

Sinnefull, zondigh.

Strong. sterk.

Sweet. soet.

Poore. arme.

Poverty. armoede.

Swift. geswindt / snel.

Weake. flap / onmachtigh.

Ill, qualijk / quaadt / ongezondt / niet wel.

Ill at ease, siek / qualijk te pas.

Ill fortune, qua fortune.

Many, vele t'zamen.

Much, veel.

I have much to doe, Ik heb veel te doen.

There were many kild, daar warender vele omgebzacht.

pagie. 24.

Of naught, suoodt / secht / van kleine waarde / dat niet en deught / ondeugent.

Nigh, na by / dicht by.

Inner, or morewithin, binnensie / dat meer in waarde is.

Former, eerste / voozgaande.

Former times, de voozige / ofte voozgaande ryden.

Hinder, achterste / ofte leste.

Nether. onderste.

Outer, utter. uiterste.

Vpper. opperste.

Vnder, onder / needer / minder.

White. wit.

Blacke. swart.

Red. Roodt.

Childe, een kindt / een jongsken.

Childish, kindts / kindtachtig.

Cow. een koe.

Cowish. koeachtig.

Boare, bore, een swijn / een wilt swijn.

boarish, wilt swijnachtig.

Pagie.

pagie. 25.

Rijk / Rich.

Fel / fierce, fell, cruell
in countenance, and mena-
cing, terrible, rough, hai-
nous, savage, horrible stout
without pittie and bowells
unmercifull.

Verstandigh / understan-
ding, wise, prudent, Intelli-
gent, considerate, ingenious,
insighted, quicke sighted,
quickwitted.

Bequaam / fit, conve-
nient opportune, commo-
dious, agreeable, meete, suf-
ficient.

Machtigh / mighty.

Rechtveerdigh / righte-
ous, iust.

Snel / swift.

Swaar / heavy, difficult.

page. 26.

My owne, mijn eigen.
Such one, sulcken een.
Every one, pder een.

page. 32.

To be exempt, uitgezou-
bert te zyn.

Page. 34.

The 1. Conjugation.

To loue, beminnen / lief
hebben.

To banish, verbannen.

To beate, slaan / smijten.

To beguile, defraud, de-
ceive, bedriegen.

To boast, roemen / trots-
zen / braveren.

To vaunt, to bragge, ibid.

To bridle, toomen.

To brush, met een bozstel
vegen / reinigen / omkee-
ren.

To delight, to please,
vermaken / verheughen/
belustigen / verfriffchen.

To maintaine, handt-
haben / beschermen / onder-
houden / opvoeden.

To support, onderhou-
den / onderstutten / onder-
steunen / onder-
schragen /
dragen / verdragen / be-
krachtigen.

To allow, geven / booz-
houden / booz goet en aan-
genaam houden / verdadi-
gen / goet achten.

To approue, to assent, me-
dehouden / toe-
stemmen /
aan-nemen / goet kennen.

To moderate, matigen /
middelen.

To signifie, beduiden /
beteikenen.

To strengthen, versterk-
ken / krachtigh maken.

To confirme, bevestigen /
gestadigen.

To shoote, schieten / woze-
pen / to shoote with a bow
musket

musket, gun, &c. met een
hoogh/ bus / musquet/ ge-
schut schieten/ &c.

To shiver, to quake for
cold, or feare, beben van
grouwel / groote vreeze/
ende grouwel hebben/ seer
grouwelen / beben van
koude of vreeze.

To yeild, op - gheben/
over-laten.

The II. Conjugation.

To sweep. met beezemen
om-keeren / veegen / va-
gen.

To deale. handelen / dee-
ten / scheiden/ uit leveren.

To feele. voelen/ gevoe-
len

To keep. bewaren / be-
houden.

To heape. op-hoopen.

To meete. ontmoeten/
tegen komen / ontmoeten/
te ontmoet komen.

To leaue. verlaten / af-
laten verwes te doen / la-
ten/ staan/ laten.

To leap. springhen / to
leap often. huppelen/ hup-
pen.

To sleep. slapen.

To strip. stroopen / uit-
stroopen.

To pisse. pissen.

To creep. kruipen / op
den buik voort-sleepen.

To weep. weenen/ schzei-
jen.

page. 35.

The I. Conjugation.

Mazen/ to cram, to baite,
to feed upon, to nourish, to
feed fat, to feed.

Baaren / to beare Chil-
dren, to procreate, to bring
forth.

Belgen / to take a thing
heavily, to stomacke it, to
be angry, moued, or displea-
sed, to haue a stomacke, or
eagernes against one, to
haue indignation, to be in
great anger, to be offended.

Beteren / to amend, to
grow better.

Beter maken / to make
better, to mend a thing.

Sigh beteren / to be co-
me thrifty, to apply his
minde to thristines, to a-
mend his manners.

Broepen/ broeden/ bue-
den / to brouwd, to sit upon
egges, or to set over eggs, to
hatch egges.

Brouwen/ to Brew.

Cijferen / to Cypher, to
cast an account, to number
with figures.

Cirkelen/ to make a Cir-
cle, to Compasse round, to
turne round.

A

Cieren/

Cieren/ vercieren/ to adorne, to beautifie. **verfraeyen/** ibidem.

Dreugen/ to menace, to threaten.

Droogen/ to scituate, or make dry, to wipe dry, to dry up, to wither, to take away all moysture or juyce.

Dubben/ to doubt, to be halte in doubt, to doubt somewhat.

Dwaalen/dolen/ to erre, to goe astray.

Eeren/ to honour, to worship, to haue in esteeme and reputation, and respect, and reverence.

Effenen/ebenem/ to plaine to make plaine, to make leuell, even, equall, to make smoth, or to polish.

Eygenen/ to chalenge, to owne a thing, to clame.

Toe-eygenen/ to appropriate, to apply.

Eggen/ to harrow, or to breake up Clods.

Erven/ to In herit, to accept or to receive the inheritance.

Falen/seplen/faalieren/ to faile. to disappoint.

Flauwen/ verflauwen/ to languish, to faint, to wax feeble, to decay of spirits, to debilitate, to flag in minde, to abate of courage, to be dejected of minde.

Grabbelen/ to gather up with the hands. to take or snatch up desirously. earnestly. greedily.

Geeuwen/ to gape and gaspe for want, or lacke of sleep.

Grendelen/ to bolt. grindle. or bar the doores, or windows with the yron bolts.

Gunnen/ gonnen/ to haue goodwill. to favour, to Countenance. to wish it to one with favour, and out of respect. Hence.

Gunste/ orgonste/ favour grace. benevolence.

Heugen/ geheugen/ to remember. to hold or keep in memory.

Verheugen/ to rejoyce. to delight.

Jagen/ to hunt. to make haste. to make speed. to goe quickly. to dispatch. to make ready dispatch.

Verjagen/ to drive away, to expell. to chase away. to putt to flight.

Krupen/ to drag or use a wheelebarrow, to carry in a wheelebarrow, to thrust forward in a barrow.

Lasteren/ belasteren/ verlasteren/ to reproach, to blaspheme, or calumniate. to criminate, to charge one with guilt, to defame, detract. **Man**

Mangelen/ *vermange-*
len/to change, to exchange.

Meerderen/to augment
to increase to make more,
to make great, to enlarge.

Oeffenen / to exercise.

Oordeelen / to Iudge, to
give ones opinion, and Iud-
gement.

Openfen / to muse, to
thinke to over cast in ones
minde.

Ooogen / to endeavour,
to labour, and goe about a
thing, or matter, to take in
hand, to attempt.

Ouellen/to vex, molest,
to trouble, and to urge, to
be vexatious, gravammi-
nous.

Oueelen/*queenen*/*quij-*
nen / to languish, to groane,
to make lamentable noise,
to pine away.

Rooben / to robbe, to
plunder, to take away by for-
ce, to ravish, *ontrooben*.

Schreeuwen / to shriek.
to cry out a loud.

Spijzen/to feed. to nou-
rish.

Timmeren / to build, to
make or frame a building.

Vademen / to fathome.

Wandelen / to walke, to
travel abroad, to expatiate
or recreate ones selfe.

Zegelen / to feale, &c.

page. 36.

The III. Conjugation,

To read. *lezen*.

To bleed. *bloeden*.

To breed, or to wax with
young, *fwanger worden*/
genereeren/*kabbelen*/*bzoes*
den.

To lead. *leyden* / *geley-*
den.

To feed. *weyden* / *voes*
den.

To spread. *verfpreiden*/
op-fpreiden / *fpreiden*.

To fpeed. *gelukken* / *bes*
vallen / *geballen*.

The IV. Conjugation.

To grinde. *maalen* / *in*
ftrukken wrijben / *ofte ma-*
len.

To binde. *binden*.

To finde. *vinden*.

To winde. *winden*.

To winde in, *in een*
dzaepen / *ofte winden* / *in*
rollen.

To winde or fould about,
rondtom houtwen / *om-*
winden.

To abide. *verdzagen*.

To abide, or tarry. *vers*
blijven / *verhouden* / *zitten*.

To abide, or endure to the
end, *volharden*.

A 2

To

To abide, or stay behinde
for a time. **achter blijven.**

To arise. **op-staan.**

To allure. **lokken** / to toll
or intice, to allure. **aan-**
lokken/ aan trekken.

To beare. **dzagen.**

To beare with, or to for
beare. **verdzagen.**

To beginne. **beginnen.**

To blow. **blazen.**

To bite. **bijten.**

To bring. **bzengen.**

To breake. **bzeken.**

To buy. **koopen.**

To bid. **gebieden / bebes-**
len.

To bibbe, quaffe, or drink
often, **dikmaals / of dik-**
wils dzinkken.

To bend. **buigen.**

To cast. **wozpen / wer-**
pen.

To lath. **grijpen / aan-**
grijpen / vangen.

To lath and snatch, **aan-**
beerden / aan-tasten / aan-
ranschen.

pagie. 37.

De II. Vervougingh.

Bzaaken / breeken / to
breake.

Bzaaken / over-geven /
to vomit, to spue, to breake
fort violently in vomiting,
to parbreake.

Dankken / to thanke. to
give thanks.

Doopen / to dip. to bap-
tize. to plunge in. to over-
whelm.

Eiffchen / to aske. to de-
mand.

Heiffchen / ibid.

Fleuiten / to whistle, and
by a Metaphor. to lye. to
speake fainedly. to pisse.

Gaapen / to gape.

Hinkken / to halt, to hault,
to be lame, or feeble.

Hinkkelen / to leape, or
skip upon one legge.

Lokken / to least.

Saatzen / to play at ten-
nis ball.

Scooken / to Cooke.

Srenkken / to weaken, to
discom fit. to make feeble.
to diminish the Authority
of.

Wesschen / to quench. to
extinguish.

Wossen / to lose, to deli-
ver, to make empty, to un-
burden.

Weten / to measure.

Wzaaken / to approach. to
draw nigh.

Wzaken / to packe.

Wuerzen / to hurt. or
wound.

Wukken / to snatch, or
pull with violence.

Scheppen / to create, to
schape, to empty, to draw :

as

as water scheppen / or wa-
ter putten / to draw water.
and aaszem scheppen / to
breath, or to draw ones
breath. locht scheppen / to
take the aire. genoeghyte
scheppen / to take ones plea-
sure. to rape.

Slaven / to sleep.

Tappen / to draw beere.
or wine.

Diffchen / to Fish.

Waffchen / to wash.

Wreeken / to avenge, re-
venge.

Wenschen / to wish. or to
desire.

Winkken / wenkken / to
winke with the eye. to con-
nive.

Zeepen / to soape linnen.
to annoint with soape.

Zoppen / to sop, to dip
bread into sauce. or broth.

De III. Vervouging.

Achten / to account. to
esteeme.

Arbeiden / to labour. to
worke.

Blinden / to blinde.

Bloeden / to bleed.

Dulden / to indolge. to
forbeare. to beare with pa-
tience. to beare patiently.

Fruiten / to beare frnite.

Groeten / to greet. to
salute.

Haasten / to hasten, to
make hafte.

Koffen / to cost.

Korten / to shorten.

kleeden / to cloath, to ar-
ray.

Leiden / to lead.

Lusten / to desire. to plea-
se. to long for. to lust.

Mijden / to saun. to avoi-
de.

Rooden / to invite.

Printen / pzenten / druks-
ken / to Print.

Quisten / to waste. confu-
me. to spend waste fully.

Rechten / to goe to Law,
to make streight, to Levell.

rechten / aan rechten / to
set in order, to prepare, to

goe about (a matter.) rech-
ten / recht doen / to doe

Iustice, to administer Iusti-
ce, to exercise the Law.

Rusten / to rest. to be
pleased. to acquiese. to sake
repose.

Schatten / to amerffe. to
impose tribute. to tax. to
estimate. to rate.

Spotten / to mocke.

Sweeten / to sweate.

Tasten / to groape, to
handle gently, to touch
smothly, to deale, to feele
to meddle with.

Vasten / to fast.

vluchten / to flee.

Ontvluchten / to escape.

Woesten/berwoesten/ to
make desolate. to waste to
destroy. to spoile. to lay
waste. to vex. or torment.

Wonden/ to wound.

Zaaden / zaeyen / to sow
seed.

Suchten/ to sigh.

In de IV. Vervougingh.

Bijten/ to bite.

Blijken/ to manifest. to
appeare.

page 38.

To chide, to rebuke. be-
kijben/ swaarlyk straffen/
blameren.

To chide, or brawle. kij-
ben / twisten / twistig zyn
tegens yemant met wooz-
den.

To clime. klimmen.

To cut. snyderen.

To dip. doopen.

To doe. doen / handelen/
maken / bedryven / vol-
bringen.

To draw. trekken / put-
ten / tappen / scheppen.

To drive. drijven.

To eate. eeten.

To get. krijgen / verkrij-
gen.

To give. geven.

To glide. glijen / glijden /
glibberen.

To goe. gaan.

To grow. groeyen.

To fly. vliegen.

To fall. vallen.

To fight. vechten.

To have. hebben.

To hide. verbergen / ver-
steken.

To hearken. lusteren/
toe-hoozen.

To hit. raken / aan ra-
ken / smijten.

To hit against, dash, or
beat against. aan-stooten/
tegen stooten.

To hold. houden.

To hurt. schaden / quet-
zen / wonden / quetzen met
woorden / beschadigen / on-
gelijk doen.

To joy, to rejoyce. ver-
blijden / verheugen / ver-
breughden.

To know. kennen / wees-
ten.

To knocke. kloppen.

To keep. houden / bewa-
ren.

To leaue. laten / verlaten /
na-laten.

To lend. leenen.

To leape. springen.

To lose. verliezen.

To listen. lusteren.

To loose. lossen / outbint-
den.

To lurch, devoure, or eate
geedily, hem oornatelijc
met spijse op-bullen / ende
be-

beladen/hem te versten eenen.

To lurtch, to cheate, bedziagen/ met bedzogh omgaan.

To lurke, to lye hid. schuilen/ verſtecken.

To make. maken/ doen/ bedziyen/ bewercken.

To owe. ſchuldigh zijn.

To put. ſtellen/ doen.

To rend. ſcheuren.

To ride. rijden.

To ring. luyen/ luiden/ klinkken/ weer-klank geven.

To riſe. ſpoelen/ ſpuelen.

pagie 39.

Drijven/ to drive, to chaſe.

Kijven/ to brawle, to ſcould, to chide.

Kijken/ to ſee, to vew.

Krijgen/ to get, obtaine.

Lijden/ to ſuffer.

Mijgen/ to make Courtſy.

Prijzen/ to commend, to praiſe.

Rijzen/ to riſe. op-rijzen/ to ariſe.

Schrijven/ to write.

Beschrijven/ to deſcribe.

Smijten/ to ſmyte, to beate.

Wijcken/ to with draw, to ſaun, to avoide.

Wijzen/ to ſhew. bewijzen/ to proue, to make it appeare.

Wijten/ verwijten/ to twitt, to upbraide, to ſling in ones teeth.

Zijpen/ to drop, to ſhed. Zypende ooghen/ i. e. leeping eyes. Hence.

Zijp-oogig/ bleere ey'd.

Bak/ bakken/ to bake.

Blaas/ blazen/ to blow.

Bederf/ bederven/ to ſpoile, to corrupt, to deface.

Bid/ bidden/ to command, to bid mony. Hence.

Bied/ bieden/ to preſent, to offer, to proffer.

Bedziegh/ bedziagen/ to cheate, to deceive.

Bzengh/ bzenghen/ to bring.

Breek/ breken/ to breake.

Beveel/ bevelen/ to charge, to command, to recommend, to commit or commend, to an others truſt, and care.

Bid/ bidden/ to pray.

Bin/ binnen/ to binde.

Begin/ beginnen/ to begin.

Buigh/ buigen/ to bend, to buckle under.

Draag/ dragen/ to beare, to carry.

Dingh/ dingen/ to hucke, to beate the price for

Commodity, to condition
to dispute, or reason of a
thing.

Denk/ denkken/ to thin-
ke.

Doe/ doen/ to doe, to act.

Dwingh/ dwingen/ to
compell, to constreine, to
force.

Dzink/ dzinkken/ to drin-
ke.

Dzingh/ dzinghen/ to
through.

Eet/ eeten/ to eare.

Genees/ geneezen/ to
heale.

Geef/ geven/ to give.

Gaa/ gaan/ to goe.

Gly/ glijen/ to slide.

Glim/ glimmen/

Glimp/ glimpen/ } ‡

Gloe/ gloeden/ }
‡ To be on fire, to kindle, to
glow like acoale of fire.

page. 40.

To rise, to arise, opstaan/
rijzen/ oprijzen.

To runne. loopen.

To see. zien.

To set. stellen.

To sit. zitten.

To smite. slaan/ smijten.

To shoote. schieten.

To shine. blinkken/ schij-
nen.

To slea. slachten/ doo-
den/ om- brengen.

To spend. verteeren.

To shut. sluiten.

To shake. schudden/ bes-
ven.

To speake. spreken.

To sheare. scheeren.

To spring. springen.

To sticke. steecken.

To stig. met den Angel
steecken/ stippen.

To sell. verkoopen.

To stand. staan/ bestaan.

To seeke. soekken.

To stride. gerde beenen.

To sit crosse leg'd, gerde
gaten/ gerde kopen.

To strike, smite or rap,
smijten/ slaan.

To give one a rap on the
eare, pemandt een oorband
geven.

A cuffe, a boxe, or blow
on the eare, een oorbandt.

To sing. singen.

To slide. slyden.

To sinke. sinkken.

To spring, huppelen/
huppen/ springen.

To shrinke, to plucke in,
in krimpen/ weder in trek-
ken.

To shrinke for cold, or
for feare, verstijven/ stijf
ende strange worden van
koude/ (kouwe) ofte vrees-
ze.

To spin. spinnen.

To strive, or contend,
t'zamen twisten/ krakkee-
len/

ten/pleyt aanleggen/ twiſſen.

To ſend. zenden.

To ſwim. ſwemmen.

To take. nemen/ outfangen.

To teare. ſcheuren/ rukken.

To tell, ſhew, or declare, zeggen/ ſpreken/ vertellen/ ofte vertrekken/ bootſchappen/ verhalen.

To thinke. denken/ bedencken.

To throw. werpen.

To tread. treden.

To tread with (or under) feete, bertreden.

To weare, or waſte, ſlijten/ verſlijten.

To weare, or waſte away, af-nemen/ kleinder/ of maagerder worden.

To win, winnen/ verwinnen/ verkrijgen/ gewinnen.

To winke, met de oogen blikken.

To worke, werkken/ arbeiden.

pagie. 41.

Geniet/ genieten/ to enjoy, genutten/ nutten/ to uſe, to take delight in.

Giet/ gieten/ to powre.

Houde/ houden/ to hold.

Houw/ houwen/ to hew, to cut.

In ſtukken houwen/ to hew or cut in pieces.

Houwen/ Hylikken/ to Wed, to Marry.

Hebbe/ hebben/ to haue.

Heet/ heeten/ noemen/ to name, to call.

Heeten/ heet maken/ to make hot.

Heeten/ hieten/ gebieden/ to bid, to command.

Heeten/ geheeten worden/ to be called, to be named.

Help/ helpen/ to helpe.

Hangh/ hangen/ to hange, to depend.

Ophangen/ to ſuspend, and to hange up.

Aan-hangen zijn geldt/ to lay out his mony, to expend.

Kan/ kunnen/ to can, to be able.

Koom/ komen/ to come.

Kies/ kiezen/ to elect, to chuſe, chooſe.

Koop/ koopen/ to buy.

Kruip/ kruipen/ to creep.

Klink/ klinkken/ to ring, to make a ſound.

Klim/ klimmen/ to clime.

Op-klimmen/ to goe up, to aſcend.

Krimp/ krimpen/ to ſhrinke in, to contract, to wax leſſe.

Lach/ lachgen/ to laugh.

Loop/

Loop/loopen/ to runne.
Laat / laaten / to let, to suffer.

Lees/leezen/ to read.

Ligh/leggh/leggen/ to lay, to lay downe.

Liegh/lieggen/ to lye, to wittnesse an untruth.

Magh/mogen/ to may, to be able.

Neem/neemen/ to take, to receive.

Ontneemen/ to steale, to fitch, to take away, to deprive, to take from.

Roup/roepen/roepen/ to call, to cry aloud.

Ruik/riek/ruikken/riekken/ to smell, to sent.

Steek/steecken/ to prikke, to thrust in, to put into.

Slaa/slaan/ to strike, to smite, to beate.

Staa/staan/ to stand, to subsist.

Schelde/schelden/ to raile at, to upbraide, to revile to scould, to chide, to blame.

Scheer/scheren/ to sheare to poll, or Clip.

Schep/scheypen/ to create, to make.

Stoot/stooten/ to thrust.

Van-stooten/ to dash against.

Scheide/scheiden/ to separate, to sever.

Schiet/schieten/ to shoo-te.

Snuit/snuiten/ to snuffe, or to make the nose cleane.

Slaap/slapen/ to sleep.

Sluit/sluiten/ to shut.

Schuij/schuijden/ to shove, to shifte, to remouer out of the place.

Schuijft de Gordijnen/ draw the Curtaines, remove the Curtaines.

page. 42.

To wring, **wzingen/**
 To write, **schryjben/**

pagie. 43.

Sterf/sterben/ to dye.

Smelt/smelten/ to melt.

Steel/steelen/ to steale, to thieve, to fitch.

Stink/stinken/ to stinke.

Swelgh/swelgen/ to swallow downe.

Stuif/stuiven/ to raise dust, to be in a fust and fume, to dissolve into dust, to be sprinkle powder or dust.

Swel/swellen/ to swel.

Swem/swemmen/ to swim.

Spreek/spreken/ to speake.

Sweer/sweeren/ to sweare.

Spryng/springen/ to leap,

leap, or spring.

Spin/spinnen/to spinne.

Trek/trekken/to draw,
to pull, or hale.

Vergete / vergeten / to
forget, to lay up in obli-
vion.

Daar / vaaren / to faile,
to goe by water, to fare.

Vangh / vangen / to take,
to catch, Hence.

Gebangen Huis / a Pri-
son, a tayle.

Vecht / vechten / to fight.

Val / vallen / to fall.

Vliede / vleden / to flee,
to fly away, to turne backe,
to shun, to retire, to fly
backe.

Ontvlieden / to escape,
by flight.

Vlieghe / vliegen / to fly.

Verfinti / verflinden /
to devoure.

Verfionzen / to waste, and
spend shamefully, filthy,
and dishonestly.

Vries / vriezen / to freeze.

Verlies / verliezen / to
lose.

Vindt / vinden / to finde.

Weet / weeten / to know.

Wassche / wasschen / to
wash.

Was / wassen / to wax, to
grow.

Werf / werben / to get, to
purchase, obtaine, to win,
to get advantage or profit,
to make gaine.

Werp / werpen / to throw,
to cast, to sling.

Wring / wringen / to
wring

Werk / werken / to wor-
ke, to labour.

Win / winnen / to gaine.

Weef / weeven / to weave.

Wind / winden / to winde.

Weet / weeten / to know.

Wozdt / wozde / worden /
to be.

Zie / zien / to see, to be-
hold.

Zit / zitten / to sitt.

Zend / zenden / to send.

pagie. 45.

Zingh / zingen / to sing.

Zink / zinkken / to sinke.

Zegge / zeggen / to say,
to tell.

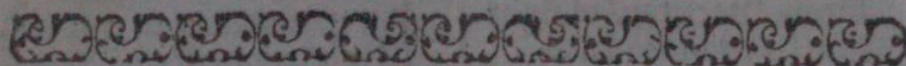
Ziede / zieden / to seeth.

Zoek / zoeken / to seeke.

Zuigh / zuigen / to sucke.

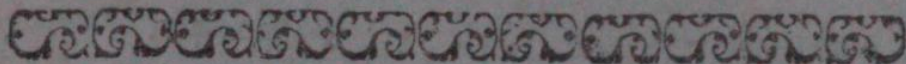
Zuip / zuipen / to sup up,
to gusle, to sowpe.

F I N I S.

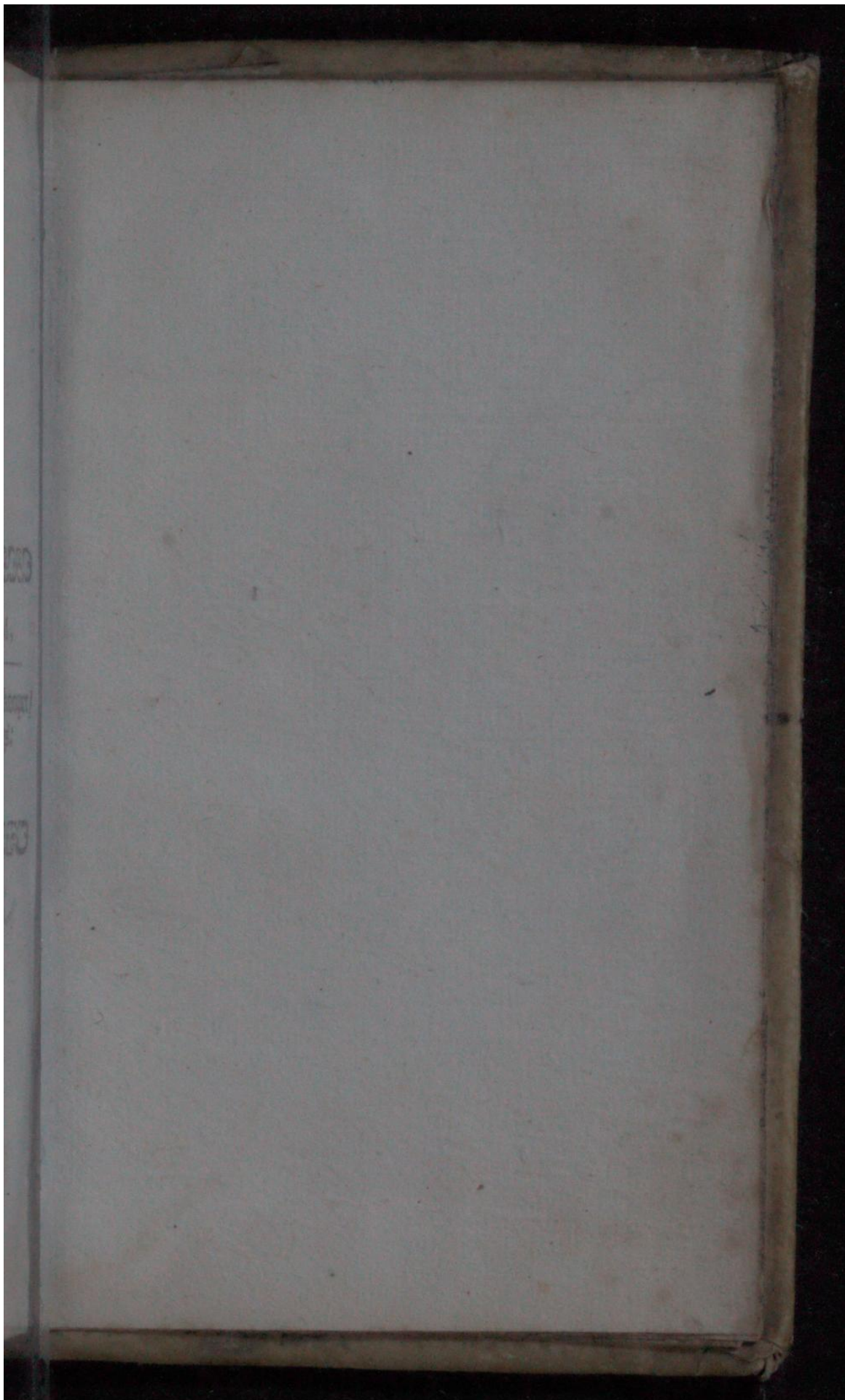

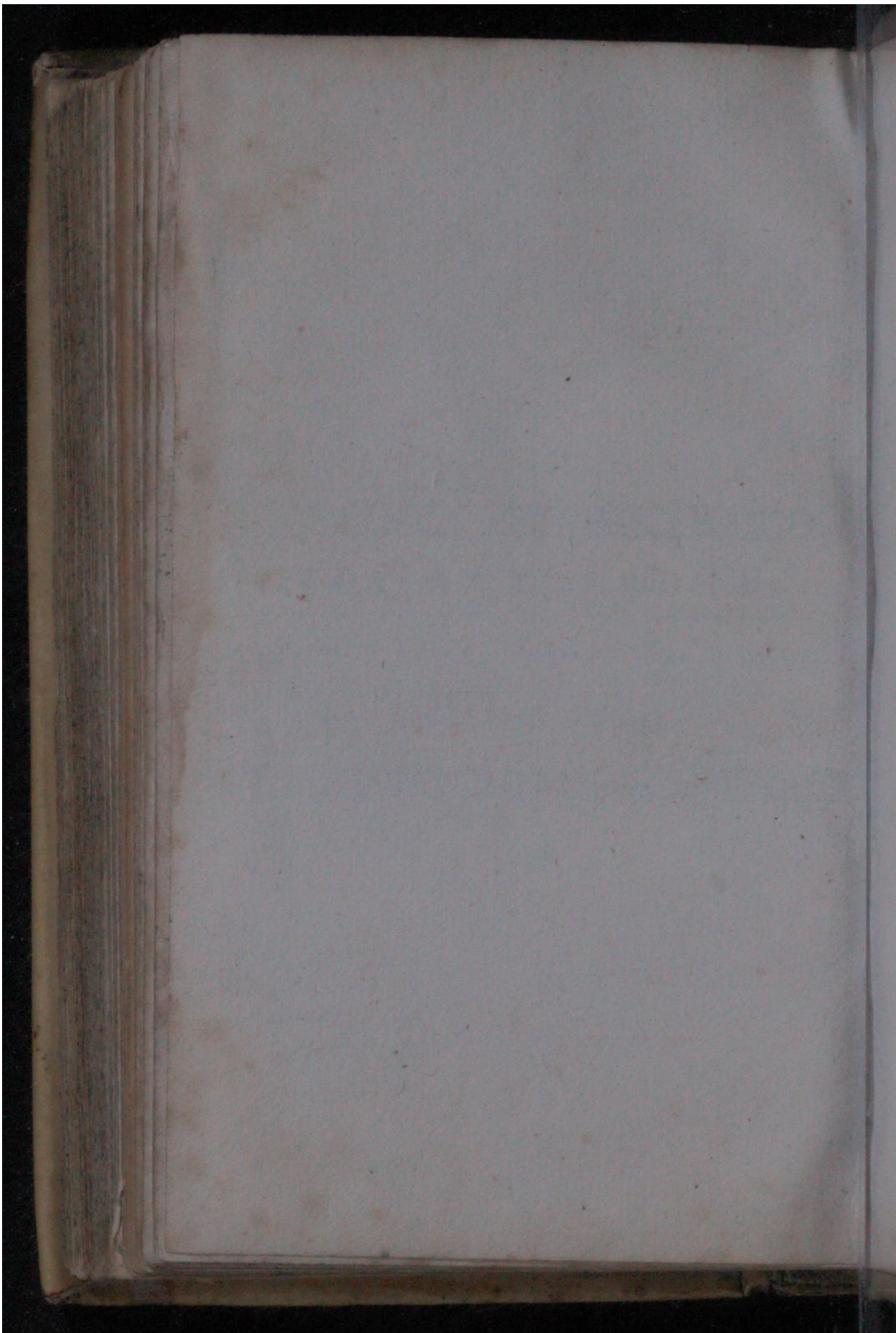
T O T R O T T E R D A M,

Gedrukt by Bastiaan Wagens, Boekverkooper/
wonende op 't Steiger / in Josephus:
A N N O 1664.

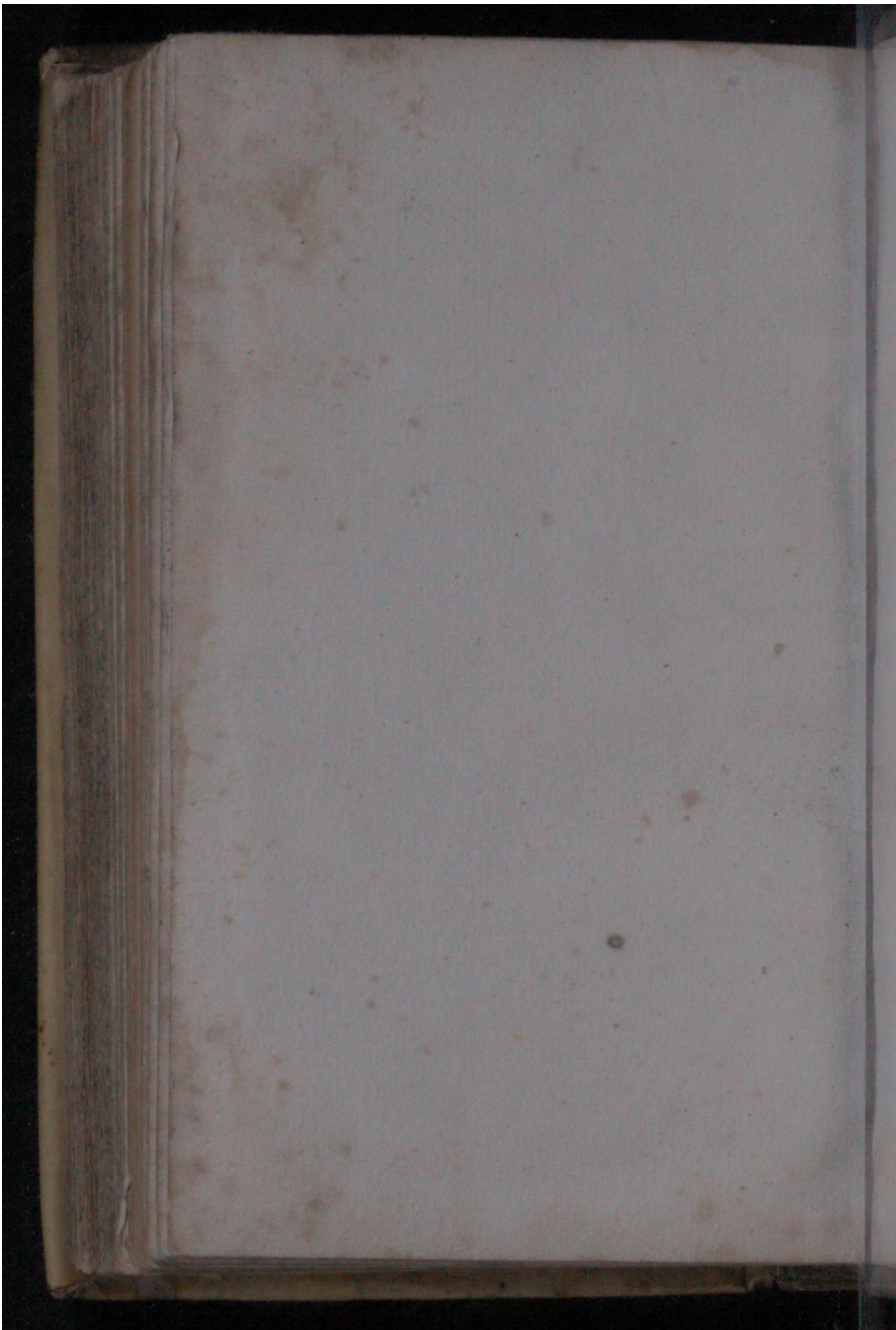

W

~~3138~~

- 20